

Nærings- og
handelsdepartementet

Kap. 900-993, 2420 og 2460,
3900-3990, 5320, 5460, 5620 og 5656

St prp nr 1 (1998-99)

FOR BUDSJETTERMINEN 1999

Nærings- og handelsdepartementet

*Tilråkning fra Nærings- og handelsdepartementet av 18. september 1998,
godkjent i statsråd samme dag.*

INNHold

	Side
Innledning - hovedtrekkene i budsjettforslaget	5
Implementering av nytt statlig økonomireglement	9
Oversikt over budsjettforslaget	10
Oversikt over utgifter	10
Oversikt over utgifter fordelt på postgrupper	12
Oversikt over inntekter	12
Oversikt over antall årsverk under Nærings- og handelsdepartementet	13
Oversikt over tilsagnsfullmakter	13
Oversikt over garantifullmakter	14
Andre garantilignende ordninger	16
Bruk av stikkordet «kan overføres»	17
Samleomtale av regjeringens IT-politikk	18
Redegjørelse om håndtering av år 2000-problemet	26
Sektorovergripende miljøpolitikk	36
Nærmere om budsjettforslagene under de enkelte programkategorier og kapitler	42
Programområde 17 Nærings- og handelsformål	42
Programkategori 17.00 Administrasjon	42
Kap.	
900 Nærings- og handelsdepartementet	44
3900 Nærings- og handelsdepartementet	50
Programkategori 17.10 Infrastruktur og kompetanseoverføring	51
Kap.	
Industrielt rettsvern	51
901 Styret for det industrielle rettsvern	52
3901 Styret for det industrielle rettsvern	56
Måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering	56
902 Justervesenet	57
3902 Justervesenet	60
903 Standardisering	60
Kompetanseoverføring	64
910 Statens veiledningskontor for oppfinnere	65
911 Bedriftsrettet kompetanseoverføring	67
Dokument 8-forslag om støtteordning for små og mellomstore bedrifter ved brudd på EØS-avtalen	76
Programkategori 17.20 Forskning og utvikling	81
Kap.	
920 Norges forskningsråd	83
922 Norsk Romsenter	101
923 Forsknings- og utviklingskontrakter	104
924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	107
926 Spesielle IT-tiltak	109
Programkategori 17.30 Geologi og mineralressursforvaltning	114
Kap.	
932 Norges geologiske undersøkelse	115
3932 Norges geologiske undersøkelse	119
933 Bergvesenet	119
3933 Bergvesenet	122

	Side
Programkategori 17.40 Sjøfartsforvaltning	123
Kap.	
941 Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen	124
3941 Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen	130
942 Skipsregistrene	131
3942 Skipsregistrene	132
947 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	132
948 Ventelønn	133
Programkategori 17.50 Aksjeselskaper	134
Kap.	
950 Sydvaranger ASA	135
951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	136
952 Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling	137
953 Kings Bay AS	139
954 Sulitjelma Bergverk A/S	140
955 Norsk Koksverk	140
956 Norsk Jern Eiendom A/S	141
Norsk Vekst ASA	141
5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning	142
Programkategori 17.60 Næringsutvikling og -finansiering	143
Kap.	
961 Reiselivstiltak	144
962 Omstillingstiltak m.v.	149
966 Støtte til skipsbygging	150
2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond	153
5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond	165
5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond	167
Programkategori 17.70 Eksportfremme og internasjonalisering	169
Kap.	
970 Internasjonaliseringstiltak	170
971 Eksportfinans ASA	175
972 Internasjonale investeringstiltak	177
3975 Statens varekrigsforsikring	178
2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt	179
5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt	190
Programområde 05 Sivilt beredskap	191
Kap.	
990 Industri- og forsyningsberedskap	192
3990 Industri- og forsyningsberedskap	194
993 Skipsfartsberedskap	194
Tilråkning	196
Forslag til vedtak	197

Regjeringen legger med dette fram forslag om bevilgninger på statsbudsjettet 1999 for Nærings- og handelsdepartementet med tilhørende virksomheter og ordninger.

Innledning - hovedtrekkene i budsjettforslaget

Hovedutfordringer i nærings- og handelspolitikken

Vi er inne i en tid preget av sterke endringer. Deregulering av markeder, utvikling av internasjonale avtaleverk for næringsvirksomhet, handel og investeringer og rask teknologisk utvikling bidrar til at verden veves stadig tettere sammen. Færre bedrifter kan operere uforstyrret i beskyttede nasjonale markeder. Et kunnskapssamfunn basert på bruk av IT er i ferd med å vokse fram. Arbeidsmetoder og -organisering påvirkes og endres. Miljøhensyn blir i økende grad en del av rammebetingelsene for næringslivet, både for produksjon og markedsmuligheter. Bedriftenes miljøprofil blir en ny konkurransefaktor og miljøkrav en drivkraft for utvikling av nye produkter.

En hovedutfordring i årene framover blir å styrke grunnlaget for økt verdiskaping for å realisere overordnede mål om velferd og sysselsetting. Næringspolitikken må bidra til at Norge blir et land for næringsvirksomhet og investering. Et vesentlig element i denne sammenheng er å legge til rette for å utnytte enkeltmenneskers skaperevne og ideer. For å gjøre landet mindre avhengig av petroleumssektoren, må næringslivet gjøres mer omstillingsdyktig. Evnen til å konkurrere effektivt på internasjonale markeder er i denne sammenheng avgjørende. Samtidig påvirker den stadig sterkere globalisering næringslivets rammevilkår på alle områder. For å møte denne utfordringen må alle politikkområder som virker inn på bedriftenes utvikling, understøtte hverandre. Områder som miljø-, forsknings-, utdannings-, arbeidsmarkeds- og støttepolitikk er alle viktige for næringslivet.

Nærings og handelsdepartementet prioriterer virkemidler som legger grunnlaget for økt verdiskaping gjennom omstilling og nyskaping. Dette gjelder særlig innsats for å sikre kompetanse, kapitaltilgang og bedre rammevilkår for små bedrifter, som er den bedriftsgruppen som har det største vekstpotensialet. Innenfor regjeringens stramme budsjett-opplegg for 1999 er det på Nærings- og handelsdepartementets programområde gitt prioritet til satsing på tiltak og virkemidler som følger opp sentrale næringspolitiske målsettinger i Voksenåsenerklæringen og framlagte stortingsmeldinger

Næringspolitisk strategi

En helhetlig næringspolitikk er sentral dersom Norge skal framstå som et attraktivt land for investeringer og næringsvirksomhet. Det er på hjemmebane vi legger grunnlaget for at næringslivet kan utnytte framtidens muligheter.

Regjeringen la i mai 1998 fram St meld nr 40 for 1997-98 Eierskap i næringslivet, og St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret. Basert på de utviklings-trekkene og utfordringene vi står overfor, legger regjeringen opp til en fire-leddet næringspolitisk strategi:

- *det skal bli enklere å starte og drive bedrifter.* Nye ideer og produkter utvikles ofte i små innovative bedrifter. Innovative bedrifter reagerer raskt på impulser fra markedet.
- *det skal satses på utvikling av kunnskap og kompetanse.* Framover vil kunnskap og kompetanse være viktige konkurransefaktorer for alle deler av næringslivet.
- *det skal legges til rette for et allsidig og miljøvennlig næringsliv i hele landet.* Framveksten av kunnskapsintensiv virksomhet og utbredelsen av informasjonsteknologi åpner nye perspektiver for regioner og lokalsamfunn.
- *det skal legges til rette for at norsk næringsliv kan utnytte mulighetene i en globalisert økonomi.* En mer integrert verden bidrar til at konkurransen øker i omfang og intensitet, både hjemme og ute. Samtidig blir nye markeder og produksjonsmuligheter tilgjengelig for norsk næringsliv.

En grunnleggende erkjennelse i utformingen av næringspolitikken er at bedrifter skapes, de vedtas ikke. Små og mellomstore bedrifter står for en stadig økende andel av landets samlede verdiskaping og sysselsetting. Det er viktig at dette gjenspeiles i den generelle næringspolitikken, og at oppmerksomheten rettes spesielt mot disse bedriftenes rammebetingelser.

En politikk for små bedrifter

Regjeringen legger samtidig med statsbudsjettet for 1999 fram en *handlingsplan for små bedrifter*. Formålet med planen er å legge forholdene best mulig til rette for nyetableringer og lønnsom utvikling i mindre bedrifter over hele landet. Planen favner bredt og inneholder konkrete tiltak innenfor flere politikkområder. Planen setter dessuten fokus på holdninger til små bedrifter og hvordan disse kan bidra til forståelse og respekt for de verdiene som skapes i små bedrifter. Nærings- og handelsdepartementet vil ha et særlig ansvar for å prioritere oppfølging av tiltak innenfor følgende områder:

- et redusert skjemavelde ved hjelp av regelverksforenkling, gjenbruk av data og elektronisk innrapportering
- mer tilgjengelig og brukertilpasset offentlig informasjon gjennom ulike stimulerings tiltak for elektronisk tilgjengelig informasjon
- bedre tilgangen til risikokapital blant annet gjennom en ny tilskuddsordning og styrking av de regionale såkornfondene
- prioritere teknologi- og kompetanseutviklingsprogrammer for små bedrifter i regi av Statens nærings- og distriktutviklingsfond og Norges forskningsråd
- stimulere til internasjonalisering gjennom et enhetlig virkemiddelapparat som kan bistå de små bedriftene helt ut på internasjonale markeder.

Samlet er det satt av ca. 30 mill. kroner særskilt til tiltak under handlingsplanen for små bedrifter på Nærings- og handelsdepartementets budsjett for 1999. I tillegg foreslås det en utvidelse av den regionale såkornkapitalordningen med 160 mill. kroner og en ny prosjektutviklingsordning med ramme på 100 mill. kroner, hvorav 25 mill. kroner foreslås bevilget for 1999. Videre foreslår regjeringen å utvide utlånsrammen for SNDs lavrisikoordning til 800 mill. kroner. Den tilsvarende rammen for 1998 er 400 mill. kroner.

Regjeringen vil videreutvikle *Statens nærings- og distriktutviklingsfond* (SND) som myndighetenes sentrale virkemiddel innen nærings- og distriktpolitikken. SND prioriterer småbedriftene i distriktene. Distriktprofilen er styrket etter at fondet har opprettet kontorer i alle fylker. Til tross for at SND vil få redusert enkelte sentrale bevilgninger i 1999, legger regjeringen vekt på at SND skal ha en sentral rolle for å styrke teknologisatsingen i næringslivet.

Gjennom reorganiseringen av den offentlige *bedriftsveiledningstjenesten* tar regjeringen sikte på å styrke næringslivets konkurransevne gjennom kompetanseheving, nyskaping og omstilling i små bedrifter. Det legges vekt på å utvikle, forbedre og styrke tilrettelagte informasjonstjenester overfor næringslivet. Regjeringen foreslår at det avsettes 20 mill. kroner til et nytt program for økonomisk/administrativ rådgivning.

I eierskapsmeldingen legger regjeringen vekt på å stimulere til aktivt, privat *eierskap* som kan tilføre bedriftene kunnskap og kompetanse. Det advares mot for sterke konsentrasjoner av både offentlig og privat eierskap i næringslivet. En balansert eierstruktur vil være avgjørende for å utvikle vekstkraftige kompetansemiljøer i næringslivet. Det statlige eierskapet er svært omfattende, og regjeringen vil som oppfølgingen av eierskapsmeldingen vurdere om enkelte statlige selskaper bør delprivatiseres.

I budsjettforslaget følger regjeringen gjennom handlingsplanen for små bedrifter opp eierskapsmeldingen ved at det legges opp til en gunstig skattemessig behandling av opsjoner og ansattes kjøp av aksjer. Opsjoner i arbeidsforhold kan bidra til mer spredt og aktivt eierskap i næringslivet og øke engasjementet hos de som jobber i bedriften. Videre vil vilkårene for overtakelse av familieeide bedrifter bedres ved at bunnfradraget i arveavgiften økes, og at dokumentavgiften på næringseiendom kommer til fradrag i arveavgiften.

Forskning, kompetanse og teknologiutvikling

Kunnskap og kompetanse framstår i dag som avgjørende for bedriftenes konkurransevne. Dette krever målrettet innsats innen utdanning og forskning. På Nærings- og handelsdepartementets budsjett er det en rekke virkemidler som skal stimulere næringsrettet forskning, utvikling og teknologiformidling. Utvikling av kompetanse og teknologi skal bringe fram nye produkter og tjenester i norsk næringsliv og stimulere til nyskaping i små og store bedrifter i hele landet. Et viktig mål er at flere bedrifter får en FoU-basert utvikling. Regjeringen vil bidra til dette gjennom blant annet støtte til egne teknologiprogrammer og programmer som stimulerer til samarbeid mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer. Offentlige FoU-midler bør blant annet føre til at næringslivets egen FoU-innsats øker. Den næringsrettede FoU-satsingen skal også sikre at det bygges opp langsiktig og strategisk kompetanse på områder som vil være viktige for

næringslivet i framtiden. Denne strategiske innsatsen må ses i sammenheng med den brukerstyrte forskningen.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi er en viktig del av næringspolitikken. Nærings- og handelsdepartementet har samordningsansvaret for regjeringens IT-politikk. Gjennom IT-politikken vil regjeringen legge til rette for avansert utvikling og bruk av IT i hele landet. I næringsrettet IT-plan, framlagt i mars 1998, er strategien for IT-satsingen i perioden 1998-2001 konkretisert¹. I St meld nr 38 for 1997-98 IT-kompetanse i et regionalt perspektiv, presenterer regjeringen politikk og tiltak for å styrke IT-kompetansen. Økt bruk av IT skaper spesielt gode forutsetninger for å motvirke sentralisering og tilrettelegger for mer levedyktige regioner. En viktig del av den foreslåtte satsingen i 1999 er knyttet til programmer for utvikling og anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Det økte opptaket på 835 nye studieplasser innenfor IT i 1998 foreslås videreført i 1999, jf. omtale i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjettproposisjon.

Regjeringen foreslår å etablere en ny tilskuddsordning for å stimulere offentlige etater til å anvende infrastruktur for høyhastighetskommunikasjon. Ordningen foreslås med en ramme på 25 mill. kroner. Det foreslås også etablert to ordninger for sikkerhetsertifisering av IT-produkter og organisasjoner. Regjeringen foreslår å bevilge 5 mill. kroner til etablering av ordningene.

Ved inntreden til år 2000 er det fare for at datasystemer vil svikte eller slutte å fungere tilfredsstillende. Både for offentlig og privat virksomhet vil dette kunne få store konsekvenser av både økonomisk, beredskapsmessig og administrativ art. Håndtering av *år 2000-problemet* er derfor en ledelsesutfordring for både næringslivet og offentlig sektor. Ansvar for håndtering av problemet ligger i den enkelte virksomhet og enhet. Nærings- og handelsdepartementet koordinerer regjeringens samlede innsats for å møte de utfordringer som 2000-problemet innebærer. Regjeringen foreslår at det bevilges 40 mill. kroner til arbeidet med år 2000-problematikken (Aksjon 2000) for 1999.

Det er en klar tendens internasjonalt til at næringslivet må kunne dokumentere at produktene oppfyller markedets krav til egnethet og kvalitet og myndighetenes krav til helse, miljø og sikkerhet. Regjeringen legger vekt på at norsk næringsliv skal ha tilgang til infrastruktur på områder som *måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering*. Dette er nødvendig for å kunne dokumentere produkter og få innpass på stadig mer konkurranseutsatte markeder ute og hjemme. Industrielle rettigheter (patent-, varemerke- og designrettigheter) tillegges stadig økende betydning i internasjonal handel. Regjeringen legger vekt på å bidra til å øke næringslivets kjennskap til og bruk av industrielle rettigheter.

Internasjonalisering, eksportfremme og reiseliv

Det er regjeringens ambisjon at Norge som nasjon skal utnytte de mulighetene en globalisert økonomi gir. Næringslivets evne til innovasjon, teknologisk nyskaping og kompetanseutvikling vil være grunnleggende for å kunne hevde seg på de internasjonale markedene. Regjeringens næringspolitikk skal legge til rette for å styrke næringslivets *internasjonale konkurransevne*, noe som vil være avgjørende for verdiskaping og sysselsetting. Regjeringen legger også vekt på å utvikle felles regler for å møte utfordringer knyttet til miljø og etiske holdninger.

Regjeringen vil videreutvikle EØS-avtalen og legger vekt på å delta aktivt i internasjonale fora som Verden handelsorganisasjon (WTO) og OECD. På det europeiske markedet vil en EU-utvidelse mot øst, gjennomføring av den økonomiske og monetære union og sterkere innsats for økt sysselsetting ha særlig betydning for oss. I forhold til EØS-avtalen ser regjeringen det også som en viktig oppgave å sørge for at avtaleverket er kjent blant våre europeiske samarbeidspartnere.

Norsk næringsliv skal ha tilgang til hensiktsmessig kompetansebistand og konkurranse-dyktig finansiering for *eksport og uteetableringer*. Videreutvikling av virksomheten i Norges Eksportråd, NORTRA og Garanti-Instituttet for Eksportkreditt er eksempler på dette. Regjeringen vil legge til rette for at offentlige virkemidler på en helhetlig og samordnet måte er tilpasset både bedriftenes teknologiske og markedsmessige utfordringer. Gjennom utviklingen av regionale planer for næringslivssatsing og samordning av de næringslivsrettede aktivitetene i utlandet tar myndighetene sikte på å finne synergieffekter og effektivisere satsingen på dette området.

Det foreslås en særskilt statlig bevilgning på 20 mill. kroner til å dekke deler av norsk deltakelse i EXPO 2000. I tillegg foreslås 10 mill. kroner av tidligere bevilgede midler til eksportfremme omdisponert til EXPO. Videre går regjeringen inn for å justere kravene om motgarantier som i dag stilles under den såkalte SUS/Baltikum-ordningen i Garanti-

¹ Næringsrettet IT-plan 1998-2001 «Norge - en utkant i forkant».

Instituttet for Eksportkreditt. Dette skal bidra til å gjøre ordningen bedre tilpasset næringslivets behov.

Regjeringen ser store utfordringer knyttet til utviklingen i norsk *reiselivsnæring* og vil i løpet av høsten 1999 legge fram en egen stortingsmelding om reiseliv. Målet med meldingen er å foreta en bred gjennomgang av de utfordringer som næringen står overfor, og drøfte strategier for myndighetenes politikk overfor reiselivsnæringen i framtiden. Tilskuddet til NORTRA vil bli videreført i 1999, men med en noe redusert ramme.

Sjøfart og skipsbygging

Norsk skipsfart er inne i en positiv utvikling. Det er vekst i flåten under norsk flagg og antall norske sjøfolk er økende. Regjeringen vil følge den videre utvikling av norsk skipsfart nøye. Gjennom FNs sjøfartsorganisasjon IMO vil regjeringen arbeide for at miljø- og sikkerhetskrav til sjøs fortsatt skal være en prioritert oppgave. I de siste årene har flere nye regelverk for å bedre sjøsikkerheten blitt framforhandlet internasjonalt. Den største utfordringen framover vil være å følge opp disse regelverkene slik at næringen etterlever kravene.

Regjeringen foreslår imidlertid å avvikle *refusjonsordningen for sjøfolk* fra 1999 på bakgrunn av behovet for innstramming på statsbudsjettets utgiftsside.

Norge reduserte fra 1. januar 1998 sine satser for kontraktsrelatert *støtte til skipsbygging*. Dette medførte en kraftig økning i kontraheringer mot slutten av 1997 og en tilsvarende nedgang i kontraheringene hittil i 1998. Det antas at kontraheringsnivået vil komme opp til et mer normalt nivå igjen i 1999. Regjeringen foreslår at støtten til skipsbygging videreføres i 1999 med tilsvarende støttesatser som for 1998.

Offentlig tjenesteyting og -anskaffelser

Det er viktig å videreutvikle offentlig sektor som en positiv konkurransefaktor for norsk næringsliv. Regjeringen har som mål å utvikle en kostnadseffektiv og brukerorientert offentlig sektor. Dette arbeidet må skje på bred basis. Tilrettelegging for effektiv anvendelse av informasjonsteknologi i offentlig sektor og mer brukerorienterte offentlige tjenester på sentralt, regionalt og lokalt nivå er sentrale elementer i dette arbeidet. På Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås det opprettet en ny tilskuddsordning for å få offentlige etater til å anvende høyhastighetskommunikasjon for dermed å bedre sin tjenesteproduksjon. I tillegg er det satt i gang et pilotprosjekt «Næringsvennlige kommuner». Formålet med dette prosjektet er å utvikle, dokumentere og formidle gode eksempler på hvordan kommuner kan forbedre sin tjenesteproduksjon for å bli enda mer næringsvennlige.

Offentlige anskaffelser står for en betydelig del av landets økonomi, i underkant av 18 pst. av bruttonasjonalproduktet. Stimulering og effektivisering av det offentlige anskaffelsesmarkedet er derfor viktig såvel for oppnåelse av lavere ressursbruk i det offentlige som for styrking av næringslivets konkurransevne, både på hjemmemarkedet og i eksportmarkedet.

Miljøvennlig næringsvirksomhet

Næringspolitikken skal legge til rette for allsidig og miljøvennlig næringsvirksomhet i hele landet. Verdiskapingen i det nye århundret må i større grad enn tidligere skje i pakt med naturens tåleevne. Næringslivet i alle land må legge til grunn at miljøskadelig aktivitet vil bli dyrere i framtiden. Dette betyr at næringslivet må produsere mer med mindre ressursinnsats. I så måte gir utfordringen med å redusere miljøproblemene grobunn for nye forretningsideer og en basis for bedrifter som satser innen miljøteknologi. Mange norske bedrifter ligger langt framme på dette område, men målet er å bli enda bedre.

Inntektssiden

Som ledd i regjeringens budsjettopplegg på inntektssiden foreslås det tilbakeført 1,5 mrd. kroner fra Statens Varekrigsforsikring til statskassa. Ordningen foreslås videreført med staten som garantist (selvassurandør). Videre foreslås det tilbakeført 275 mill. kroner i likvide midler fra GIEK. Utbytte fra statlige aksjeselskaper under Nærings- og handelsdepartementet forvaltning foreslås økt med 277 mill. kroner i forhold til ordinært budsjett for 1998.

IMPLEMENTERING AV NYTT STATLIG ØKONOMIREGLEMENT

Nytt økonomireglement for staten ble fastsatt ved kongelig resolusjon 26. januar 1996. Det nye reglementet med funksjonelle krav trådte i kraft 10. januar 1997. For å oppfylle de forutsetninger som reglementet med funksjonelle krav forutsetter, har arbeidet i departementet og underlagte virksomheter de siste årene vært konsentrert om:

- innføring av nye eller tilpasning av eksisterende økonomi-/regnskapssystemer som tilfredsstiller de funksjonelle krav
- forbedret etats- og virksomhetsstyring
- utarbeidelse av nye økonomiinstrukser i virksomhetene
- utarbeidelse av tilskudds- og garantiregelverk
- dokumentasjon av systemer og rutiner knyttet til økonomifunksjonene.

Innføring og oppgradering av økonomi-/regnskapssystemer som skal tilfredsstille ny funksjonalitet, har vært krevende og ført til enkelte problemer i oppstartingsfasen. Dette har blant annet resultert i antegnelser fra Riksrevisjonen for departementet og to etater. De fleste av de problemer og mangler som Riksrevisjonen har påpekt, er nå blitt utbedret. Departementet og de fleste etatene er nå tilknyttet statens konsernkontoordning for elektronisk betalingsformidling. Dette gjelder foreløpig ikke de virksomheter som benytter skattefogdene som regnskapsførere der nødvendig oppgradering av økonomisystemene ennå ikke er gjennomført, samt Garanti-Instituttet for Eksportkreditt som er gitt unntak for dette inntil utgangen av 2002.

I senere år har departementet arbeidet med å gjøre fagproposisjonene og styringsdialogen med underlagte virksomheter mer resultatorientert. Det har blant annet blitt lagt vekt på å utvikle resultatmål/-krav og resultatindikatorer/oppfølgingskriterier for å oppnå en forbedret mål- og resultatstyring. Oppfølging av økonomireglementets krav har blitt sterkere vektlagt på etatsmøter mellom virksomhetene og departementet. I løpet av 1997-98 er det gjennomført et prosjekt for å forbedre målstrukturen i Bergvesenet og etatens rapporter til departementet. Videre er det igangsatt et prosjekt for å forbedre målsettinger, strategier for Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og for fondets resultatrapportering til berørte departementer.

I løpet av 1997 og 1998 er det lagt ned betydelige ressurser for å utarbeide økonomiinstrukser for departementet og underlagte etater og regelverk for de om lag 60 tilskudds- og garantiordninger som Nærings- og handelsdepartementet eller departementets underlagte virksomheter forvalter. Det samme gjelder skriftlige rutine- og systembeskrivelser for økonomifunksjoner og -systemer. Det var gitt frist til 1. juli 1998 for full tilpasning til reglementet og de funksjonelle kravene. Departementet hadde fastsatt sentrale deler av regelverket og instruksene innen denne fristen, men det gjenstår fortsatt å ferdigstille enkelte instruks, regelverk og utfyllende retningslinjer og beskrivelser. Departementet har som målsetting å ha fastsatt gjenstående instruks m.v. innen utgangen av 1998.

Mange av tilskuddsordningene er støtte til private stiftelser o.l. som departementet selv forvalter. Tilskuddsmottakerne rapporterer normalt to ganger til departementet pr. år. Det skal rapporteres om økonomiske og andre forhold forbundet med tilskuddsordningen to ganger pr. år (års- og halvårsrapport) og om resultater av tilskuddsordningen en gang pr. år (årsrapport). Departementet skal foreta hensiktsmessige kontroller av kvaliteten på informasjonen i års- og halvårsrapportene. Kontrolltiltak kan grupperes i følgende hovedalternativer:

- en generell formalia- og rimelighetskontroll, d.v.s. at rapportene er signert og attestert og at tallmaterialet ikke virker usannsynlig
- stikkprøvekontroll for prøving av data som ligger til grunn for utarbeidelse av innrapportert informasjon
- gjennomgang og vurdering av innrapportert informasjon.

Oversikt over budsjettforslaget**OVERSIKT OVER UTGIFTER**

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	117 930	128 740	138 650	7,7
	Sum kategori 17.00	117 930	128 740	138 650	7,7
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	110 715	112 100	129 000	15,1
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	73 573	69 900	72 000	3,0
0903	Standardisering	35 000	37 000	39 000	5,4
0910	Statens veiledningskontor for oppfinnere	12 488	13 100	15 700	19,8
0911	Bedriftsrettet kompetanseoverføring	163 993	135 800	111 300	-18,0
	Sum kategori 17.10	395 769	367 900	367 000	-0,2
0920	Norges forskningsråd	1 013 373	818 000	809 000	-1,1
0922	Norsk Romsenter	225 200	230 000	236 300	2,7
0923	Forsknings- og utviklingskontrakter	196 041	162 800	137 800	-15,4
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	16 037	10 000	9 000	-10,0
0926	Spesielle IT-tiltak			70 000	-0,0
	Sum kategori 17.20	1 450 651	1 220 800	1 262 100	3,4
0932	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3932)	125 845	123 700	128 000	3,5
0933	Bergvesenet (jf. kap. 3933)	12 851	11 400	14 000	22,8
	Sum kategori 17.30	138 696	135 100	142 000	5,1
0941	Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen (jf. kap. 3941)	181 418	193 500	200 600	3,7
0942	Skipsregistrene (jf. kap. 3942)	5 216	5 400	6 600	22,2
0947	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	471 249	251 000	50 000	-80,1
0948	Ventelønn	1 182	2 400	1 500	-37,5
	Sum kategori 17.40	659 065	452 300	258 700	-42,8

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0950	Sydvaranger ASA	3 000			-0,0
0951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	63 000	62 000	62 000	0,0
0952	Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling	56 668	52 000	50 000	-3,8
0953	Kings Bay AS	34 000	25 000	27 000	8,0
0954	Sulitjelma Bergverk A/S (jf. kap. 3954)	673			-0,0
0955	Norsk Koksverk	22 197			-0,0
0956	Norsk Jern Eiendom A/S	2 211			-0,0
0957	A/S Kongsberg Våpenfabrikk	594 700			-0,0
	Sum kategori 17.50	776 449	139 000	139 000	0,0
0961	Reiselivstiltak	99 992	96 900	87 200	-10,0
0962	Omstillingstiltak m.v.	76 320			-0,0
0966	Støtte til skipsbygging	887 977	538 000	512 000	-4,8
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	31 435 932	33 127 760	34 907 900	5,4
	Sum kategori 17.60	32 500 221	33 762 660	35 507 100	5,2
0970	Internasjonaliseringstiltak	231 493	195 000	226 000	15,9
0971	Eksporthfinans ASA	89 401	90 000	53 000	-41,1
0972	Internasjonale investeringstiltak	74 615	44 000	45 000	2,3
2460	Garanti-Instituttet for Eksporthkreditt	- 133 854	100 000	50 000	-50,0
	Sum kategori 17.70	261 655	429 000	374 000	-12,8
	Sum programområde 17	36 300 436	36 635 500	38 188 550	4,2
0990	Industri- og forsyningsberedskap	7 981	6 600	8 375	26,9
0993	Skipsfartsberedskap	3 447	3 300	3 400	3,0
	Sum kategori 05.00	11 428	9 900	11 775	18,9
	Sum programområde	11 428	9 900	11 775	18,9
	Sum utgifter under departementet	36 311 864	36 645 400	38 200 325	4,2

OVERSIKT OVER UTGIFTER FORDELT PÅ POSTGRUPPER

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1-29	Driftsutgifter	612 021	629 640	678 625	7,8
30-49	Investeringer	13 620	13 500	7 400	-45,2
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 215 973	1 664 100	1 704 600	2,4
70-89	Overføringer til andre	2 718 104	1 610 160	1 320 700	-18,0
90-99	Låntransaksjoner	30 752 146	32 728 000	34 489 000	5,4
	Sum under departementet	36 311 864	36 645 400	38 200 325	4,2

OVERSIKT OVER INNTEKTER

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	4 821	1 000	1 200	20,0
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)	123 377	111 500	126 000	13,0
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)	44 995	43 800	48 600	11,0
3910	Statens veiledningskontor for oppfinnere	40			-0,0
3932	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 932)	32 521	26 150	26 800	2,5
3933	Bergvesenet (jf. kap. 933)	1 003	1 010	1 010	0,0
3941	Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen (jf. kap. 941)	133 427	127 140	130 140	2,4
3942	Skipsregistrene (jf. kap. 942)	8 597	9 000	9 500	5,6
3957	A/S Kongsberg Våpenfabrikk	597 000			-0,0
3958	Norsk Jernverk AS	71 605			-0,0
3959	Fosdalens Bergverks Aktieselskap	5 079			-0,0
3968	Raufoss ASA	24 697			-0,0
3975	Statens varekrigsforsikring			1 500 000	-0,0
3990	Industri- og forsyningsberedskap			1 600	-0,0
5320	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	30 842 943	32 895 800	34 224 100	4,0
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt			280 000	-0,0
5620	Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	612 338	458 600	641 000	39,8
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning	947 442	880 000	1 157 000	31,5
	Sum inntekter	33 449 885	34 554 000	38 146 950	10,4

**OVERSIKT OVER ANTALL ÅRSVERK UNDER NÆRINGS- OG HANDELS-
DEPARTEMENTET**

Kap.	Betegnelse	Årsverk pr. 01.03.98
900	Nærings- og handelsdepartementet	192
901	Styret for det industrielle rettsvern	183
902	Justervesenet	91
910	Statens veiledningskontor for oppfinnere	7
932	Norges geologiske undersøkelse	208
933	Bergvesenet	12
941	Sjøfartsdirektoratet	299
942	Skipsregistrene	10
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt	45
1)	Bergmesteren for Svalbard	2
	Sum	1 049

1) Driftsutgifter bevilges over Svalbardbudsjettets kap. 0011.

Det understrekes at tabellen gir en oversikt på et gitt tidspunkt som ikke nødvendigvis avspeiler en normal fordeling over et lengre tidsrom.

OVERSIKT OVER TILSAGNSFULLMAKTER

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Fullmakt 1998	Forslag 1999	Anslått termin for utbetaling/dekning
900	21	Nærings- og handelsdepartementet, spesielle driftsutgifter	2 500	2 500	2000
910	70	Statens veiledningskontor for oppfinnere, tilskudd til utviklingsarbeider	750	750	2000-01
920	50	Norges forskningsråd, tilskudd	107 500	107 500	2000-01
922	70	Norsk Romsenter, etablering av satellittdatastasjon på Svalbard	4 900	1 400	2000
923	70	Forsknings- og utviklingskontrakter, tilskudd	140 000	140 000	2000-01
933	70	Bergvesenet, tilskudd til prospektering	3 000	0	
2420	54	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, prosjektutviklingstilskudd, fond	0	75 000	2000-02

Det foreslås en ny tilsagnsfullmakt for 1999 under kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, post 54 Prosjektutviklingstilskudd, fond. Det vises til nærmere omtale under denne posten. Samtidig foreslås ordningen med tilskudd til prospektering under Bergvesenet og tilhørende tilsagnsfullmakt avvirket, jf. omtale under kap. 933, post 70.

I tillegg foreslås fullmakten til Eksportfinans ASA til å gi tilsagn om å dekke framtidig underskudd under 108-ordningen videreført. Ordningen omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer. På grunnlag av Stortingets årlige vedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidige underskudd på en avregningskonto som er knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid.

OVERSIKT OVER GARANTIFULLMAKTER

Betegnelse	Ut- betalt (tap) i 1997	Samlet Fullmakt for garanti- ansvar pr. 31.12.97	nye garanti- tilsagn for 1998	(i 1 000 kr)	
				Forslag til nye garanti- tilsagn for 1999	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 1999
Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), realinvestering og driftskapital	1 911	108 074	40 000	40 000	188 000
Industribanken/SND, statsgaranti for tidligere innlån til Den norske Industribank A/S	0	124 725	0	0	106 000
Svensk-norsk Industrifond, låneopptak	0	0 SEK 80 000 ¹⁾	SEK 80 000 ¹⁾	SEK 80 000 ¹⁾	SEK 80 000 ¹⁾
Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK),					
a) Alminnelig ordning:					
- forretnings- og samfunnsdelen	48 643	8 860 900	2)	2)	30 000 000 ²⁾
b) Særskilte Stortingsvedtak:					
- SUS/Baltikum-ordningen	6 869	2 047 600	3)	3)	3 000 000 ³⁾
c) Gammel portefølje:					
- gammel alminnelig ordning	22 920	3 212 000 ⁴⁾			
- garantier på særlige vilkår ved eksport til utviklingsland	23 141	71 300	0	0	38 300
- statsgaranti for eksportkreditter til Venezuela	15 096	20 000	0	0	13 800
d) Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland	261	502 200	5)	5)	900 000 ⁵⁾
e) Anbudsgarantiordningen	7 075	41 500	50 000 ⁶⁾	0	50 000
Andre garantier:					
- Garanti for lån til Tsjekkia, Slovakia, Ungarn, Bulgaria og Romania, jf. St prp nr 73/Innst S nr 169 for 1990-91	0	313 736	0	0	196 103
- Garanti for lån til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Romania og Bulgaria, jf. St prp nr 65/Innst S nr 165 for 1992-93	0	123 270	0	0	123 270
- Baltisk investeringslån	0	11 340 000	0	0	11 340 000

1) Samlet tilsagn innenfor en ramme på 80 mill. svenske kroner (SEK).

2) Samlet tilsagn innenfor en ramme på 30 mrd. kroner.

3) Samlet tilsagn innenfor en ramme på 3 mrd. kroner.

4) Ansvaret inngår i totalrammen under a) Alminnelig ordning.

5) Samlet tilsagn innenfor en ramme på 900 mill. kroner.

6) Samlet tilsagn innenfor en ramme på 50 mill. kroner.

I rubrikken for samlet garantiansvar i 1999 er det justert for forventet utvikling i 1998 (økt/nytt garantiansvar og redusert ansvar ved nedbetaling på garantier/garanterte lån) så langt en har oversikt pr. medio september 1998.

Nærmere om de enkelte garantiene

SND - landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskapital

Den landsdekkende garantiordningen ble opprettet på statsbudsjettet for 1993 ved etableringen av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Samlet ansvar pr. 1. januar 1998 var ca. 108 mill. kroner. Det er fastsatt en ramme på 40 mill. kroner for garantiordningen i 1998. Ca. 34 mill. kroner av fullmakten var utnyttet pr. 1. august 1998. For 1999 foreslås en ny garantifullmakt på 40 mill. kroner under ordningen, jf. Forslag til vedtak III, 1, 1.

Ordningen inngår som en del av SNDs samlede tilbud av risikofinansiering. Den finansieres gjennom garantiprovisjoner, gebyrer og bevilgninger til tapsfond (over kap. 2420,

post 52). SND garanterer som simpel kausjonist. Garantiene gis på pro rata vilkår. SND garanterer normalt ikke for mer enn 50 pst. av opptatte lån.

Industribanken/SND, statsgaranti for tidligere innlån til Den norske Industribank A/S

I henhold til tidligere lov om Den norske Industribank A/S skulle staten svare for riktig betaling ved forfall av de lån som banken tok opp. SND overtok oppfølgingen av låneporteføljen etter at Industribanken ble integrert i SND i 1993. Ved utløpet av 1997 var SNDs brutto utestående obligasjonsgjeld på 542 mill. kroner. SND har imidlertid kjøpt tilbake store deler av disse obligasjonene. SNDs netto utestående obligasjonsgjeld (fratrasket egenbeholdningen av obligasjoner) som staten har garantert for, var på 124,7 mill. kroner ved utløpet av 1997. Statens garantiansvar for Industribankens innlån vil bli ytterligere redusert i løpet av 1998. For 1999 vil det være tilstrekkelig med en garantiramme på om lag 106 mill. kroner.

Svensk-Norsk Industrifond (SNI)

Stortinget har de siste årene samtykket i at Nærings- og handelsdepartementet kan gi en garanti til SNI for låneopptak inntil motverdien av 80 mill. svenske kroner (SEK). Sammen med en svensk garanti på 20 mill. SEK gir dette fondet anledning til å låne ut noen av sine bundne midler og gjør det mulig for fondet å opprettholde normal utlånsaktivitet. Fullmakten har hittil ikke vært utnyttet. Fordelingen av garantiansvaret har sammenheng med at den norske stat dekket 20 pst. (50 mill. SEK) av grunnkapitalen i fondet og den svenske stat 80 pst. (200 mill. SEK). Bortsett fra 80/20-fordelingen er det lagt opp til at garantien skal følge normalvilkårene i økonomireglementet. Departementet må garantere for hvert enkelt låneopptak som SNI foretar. Dette innebærer at fullmakten til å garantere for SNIs låneopptak må fornyes hvert år i samsvar med § 8 i bevilgningsreglementet. Det foreslås at garantien fornyes for 1999 på tilsvarende måte som for 1998, jf. Forslag til vedtak III, 1, 2.

Regjeringen legger opp til at SNI fortsatt skal bidra til en positiv utvikling innenfor det nordiske nærings samarbeidet. Erfaringsmessig får mange mindre bedrifter behov for ny egenkapital i siste fase av prosjektutviklingen. For å avhjelpe denne situasjonen er vedtektene for fondet endret slik at SNI fra 1. mars 1998 i visse tilfeller kan gå inn med egenkapital i kundebedrifter. Dette vil etter regjeringens vurdering sette fondet i bedre stand til å møte bedriftenes behov.

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

GIEK har følgende fire økonomisk atskilte virksomhetsområder: Forretningsdel, Samfunnsdel, Særskilte Stortingsvedtak og Gammel portefølje. Forretningsdelen omfatter kommersiell risiko på de fleste OECD-land med kredittid inntil ett år. Samfunnsdelen omfatter politisk risiko, kommersiell risiko på land utenfor OECD, kommersiell risiko utover ett år og offentlige kjøpere. Av Særskilte Stortingsvedtak hvor det fortsatt gis nye garanti-tilsagn, gjenstår kun SUS/Baltikum-ordningen. Denne ordningen omfatter risiko knyttet til eksport til SUS-landene og de baltiske stater. Disse tre virksomhetsområdene er nærmere omtalt under kap. 2460 GIEK. Rammene for alminnelig ordning (Forretningsdel og Samfunnsdel) og SUS/Baltikum-ordningen foreslås videreført på samme nivå som for inneværende år.

Gammel portefølje består av gammel alminnelig ordning, tidligere særordning for utviklingsland og særskilt Stortingsvedtak om Venezuela. Det gis ikke nye tilsagn under disse ordningene. GIEK forestår oppfølgingen av løpende poliser og utestående krav med sikte på å begrense tap. Den gamle særordningen for utviklingsland opphørte 1. januar 1988. Under ordningen for eksport av kapitalvarer til Venezuela gjenstår bare en garanti med restansvar på 13,8 mill. kroner.

Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland

Garantiordningen ble opprettet i 1989 med en 5-års prøveperiode. Den ble evaluert i 1994 og gjort permanent fra og med 1997. Det foreslås en samlet garantiramme på 900 mill. kroner for 1999, dvs. tilsvarende som for 1998, jf. Forslag til vedtak III, 1, 5.

Anbudsgarantiordningen

Ordningen dekker inntil 50 pst. av kostnadene ved forstudier og anbudsutarbeidelser for å fremme eksport til utviklingsland, reformland i Mellom- og Øst-Europa, Sør-Afrika og palestinske områder i Midtøsten. Ordningen omfatter eksport av både varer og tjenester og administreres av GIEK. Garantirammen er på 50 mill. kroner for 1998. Ordningen foreslås avvirket i 1999. Det vises til nærmere omtale under kap. 970 Eksportfremmende tiltak.

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer A/S

Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer A/S (GI) ble etablert i 1975. Staten overtok alle aksjene i GI i 1983. I 1987 ble det fastsatt en garantiramme på 10 mill. kroner. Samtlige garantier er innfridd. Instituttet gir ikke nye garantier, og det er ikke aktuelt med ny garantifullmakt knyttet til GI. Administrasjonen av GI er tillagt GIEK.

På grunn av løpende rettstvister knyttet til Reksten-komplekset bør GI ennå ikke oppløses. Skifteretten vedtok i juni 1998 utlodning fra Hilmar Rekstens Særeiedødsbos konkursbo. Skifteretten vedtok ved denne utlodningen at GI ikke hadde krav på dividende i konkursboet på bakgrunn av tidligere mottatt dividende og erstatningsbeløp i forbindelse med forlik med Hambros Bank i 1995. GI mente skifterettens avgjørelse var basert på uriktig lovanvendelse og feil faktaforståelse og anket derfor i juli 1998 skifterettens avgjørelse til Gulating lagmannsrett.

Andre garantier

Garantier for lån fra norsk eller internasjonal kredittinstitusjon innenfor en ramme på 50 mill. ECU til Tsjekkia, Slovakia, Ungarn, Bulgaria og Romania

Norge bidro i 1991 med betalingsbalansetøtte på til sammen 50 mill. ECU tilsvarende 404 mill. kroner til Tsjekkoslovakia, Ungarn, Bulgaria og Romania, jf. St prp nr 73 og Innst S nr 169 for 1990-91. Støtten til Tsjekkoslovakia ble senere delt mellom de nyopprettede statene Tsjekkia og Slovakia. Lånene har inntil sju års løpetid. Lånet til Ungarn ble innfridd i 1997 og lånene til Tsjekkia og Slovakia er innfridd i 1998.

Garantier for lån fra norsk eller internasjonal kredittinstitusjon på inntil USD 27,5 mill. for nye tilsagn og gammelt ansvar til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Romania, Bulgaria

Høsten 1993 ble det besluttet at Norge igjen skulle delta i betalingsbalansetøtte sammen med blant annet andre OECD-land til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Romania og Bulgaria. Norges andel utgjorde til sammen 27,5 mill. USD tilsvarende 189,75 mill. kroner, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 165 for 1992-93. Dette var en videreføring av ovennevnte betalingsbalansetøtte fra 1991. I retningslinjene presiseres at det stilles statlig garanti for betalingsbalanselån med løpetid inntil sju år. Eksportfinans ASA står som långiver med staten som garantist. Det ble i 1993 foretatt en engangsavsetning på 47,4 mill. kroner til å dekke eventuelle utbetalinger på garantiene. Latvia er nå det eneste av landene som ikke har mottatt betalingsbalanselån, og en regner det for lite sannsynlig at lånet vil bli utbetalt.

Baltisk investeringslån

Under utvidelsen av Nordisk investeringsprogram i Baltikum i 1996 ble det statlige garantiansvaret for lån via Den nordiske investeringsbanken økt fra 30 til 60 mill. ECU, jf. St prp nr 1 Tillegg nr 10 for 1995-96. Garantiansvaret er fordelt mellom de nordiske land. Norges andel utgjorde opprinnelig ECU 5 490 000, mens Norges andel av utvidelsen var på ECU 5 850 000. Dette innebærer at Norges samlede garantiansvar utgjør ECU 11 340 000.

Tapsfond for garantiordninger

Fra 1993 er det etablert særskilte tapsfond for SNDs garantiordning med bevilgninger over statsbudsjettet kap. 2420, post 52. Dette tapsfondsopplegget foreslås videreført for 1999 på samme nivå som for 1998, dvs. en tapsfondsbevilgning på 10 mill. kroner.

Videre foreslås det et tilskudd til risikoavsetningsfond til SUS/Baltikum-ordningen under Garanti-Instituttet for Eksportkreditt på 50 mill. kroner. Dette er en halvering i forhold til 1998. Tap på GIEKs garantiordning ved investeringer i og eksport til utviklingsland forutsettes dekket av tapsavsetningsfond som tidligere er bevilget over Utenriksdepartementets budsjett med til sammen 300 mill. kroner.

ANDRE GARANTILIKNENDE ORDNINGER

Betegnelse	(i 1 000 kr/SDR)		
	Utbetalt i 1997	Samlet ansvar pr. 31.12.97	Forslag til ramme for 1999
Institutt for energiteknikk, skade atomanlegg	0	0	SDR 60 000
Norsk Koksverk, miljøfullmakt tomt	22 197	34 650	ca. 5 000 ¹⁾
Norsk Jern Eiendom AS, miljøfullmakt tomt	2 211	7 789	ca. 7 000

1) Gjenstående ansvar i forhold til gjeldende ramme på 180 mill. kroner.

Særskilt fullmakt for dekning av forsikringstilfelle

Atomenergiloven begrenser innehavers ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Lovbestemmelsen setter ansvarsbeløpet til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR, spesielle trekkrettigheter). Institutt for energiteknikk (IFE) atomanlegg på Kjeller og i Halden omfattes av statens selvassurans. Dekning av ansvar overfor tredjeperson ved atomenergiuhell ved disse anleggene foreslås satt til 60 mill. SDR for 1998, som tilsvarer om lag 627 mill. kroner etter kurs pr. 11. september 1998, jf. Forslag til vedtak IV og omtale under kap. 920, underpost 50.2. Fullmakten gis for ett år av gangen, og det samlede ansvar i 1999 blir dermed 60 mill. SDR.

Norsk Koksverk, fullmakt til å dekke kostnader til opprensning av tomt

Næringsdepartementet fikk på statsbudsjettet for 1990 fullmakt til å garantere overfor kjøpere av deler av tomta til Norsk Koksverk A/S at de ble holdt skadesløse for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra miljømyndighetene knyttet til miljøforurensninger fra Koksverkets tidligere virksomhet, jf. St prp nr 1 for 1989-90. Fullmakten ble begrenset til 100 mill. kroner, men var ikke tidsbegrenset. Fullmaktsrammen er senere utvidet til totalt 180 mill. kroner, senest ved St vedt 20. juni 1997, jf. St prp nr 63 og Innst S nr 295 for 1996-97. Stortinget sluttet seg til regjeringens forutsetninger om at staten ved dette vedtaket har oppfylt sine forpliktelser. Etter dette er det avdekket enda mer forurenset masse enn forutsatt. For å gjennomføre de pålegg som er gitt av Statens forurensningstilsyn (SFT), vil det derfor være nødvendig å utvide fullmaktsrammen ytterligere. Regjeringen vil komme tilbake til dette og fremme forslag om eventuell ytterligere økning av fullmaktsrammen i proposisjon om endringer på statsbudsjettet 1998 i november. Det vises til nærmere omtale under kap. 955. Utbetaling under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som er utført etter pålegg fra SFT. For 1992-98 er det gitt samtykke til løpende utbetaling av refusjonskrav i henhold til særskilt fullmakt. Utbetalingene i de enkelte år føres som tap og reduserer samtidig fullmaktsrammen for ordningen. Pr. 1. september 1998 er det samlet utbetalt ca. 160 mill. kroner. Det foreslås ny utbetalingsfullmakt for 1999, jf. Forslag til vedtak V, 2.

Norsk Jern Eiendom, fullmakt til å dekke kostnader til opprensning av tomt

Næringsdepartementet ble for 1991 gitt fullmakt til å garantere overfor Norsk Jern Eiendom AS at selskapet holdes skadesløs for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra Statens forurensningstilsyn knyttet til miljøforurensninger fra avfallsprodukter (tjære m.m.) som Norsk Koksverk A/S har gravd ned på tomta til Norsk Jern Eiendom. Fullmakten er begrenset til 10 mill. kroner og gjaldt opprinnelig fram til 31. desember 1995. Den ble forlenget med uendret ramme for tre nye år, til utgangen av 1998, i samband med statsbudsjettet 1996 og foreslås nå forlenget for ytterligere to år, jf. omtale under kap. 956 og Forslag til vedtak III, 2, 1. Det ble utbetalt ca. 2,2 mill. kroner i 1997 i henhold til utbetalingsfullmakt. Det forventes ytterligere refusjonsutbetalinger i 1998 og 1999, og utbetalingsfullmakten foreslås derfor videreført for 1999, jf. Forslag til vedtak V, 3.

BRUK AV STIKKORDET «KAN OVERFØRES»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementets § 7 slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og handelsdepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30-49, som er oppført i tabellen under. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- a. Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- b. Utbetaling på tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må helt eller delvis kunne foretas i 2000 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnet er oppfylt før midlene utbetales.

(i 1 000 kr)					
Kap.	Post	Benevnelse	Overført fra 1997 til 1998	Forslag 1999	Begrunnelse for stikkordet
900	21	Nærings- og handelsdepartementet, Spesielle driftsutgifter	7 354	22 750	b
910	70	Statens veiledningskontor for oppfinnere, Utviklingsarbeider og stipend	3 990	7 800	b
911		Bedriftsrettet kompetanseoverføring:			
	71	Veiledningsinstituttet i Nord-Norge	27	30 500	a+b
	75	EUs SMB-program	1 921	4 500	b
920	50	Norges Forskningsråd, Tilskudd	273 940	809 000	b
922	70	Norsk Romsenter, Tilskudd	2 999	236 300	a+b
923	70	FoU-kontrakter, Tilskudd	106 712	137 800	b
924	70	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer, Tilskudd	2 204	9 000	b
926		Spesielle IT-tiltak:			
	70	År 2000-problematikken	-	40 000	b
	71	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon	-	25 000	b
	72	Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet	-	5 000	b
933	70	Bergvesenet, Tilskudd til prospektering	3 477	3 000	a+b
941	72	Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen, Tilskudd til NO _x -tiltak	10 596	6 500	b
951	70	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, Tilskudd	0	62 000	a+b
952	70	Svalbard Samfunnsdrift og Nærings- utvikling, Tilskudd	13 076	50 000	a+b
970	70	Internasjonaliseringstiltak, Eksportfremmende tiltak	63 262	190 000	b
972	70	Internasjonale investeringstiltak, Nordisk investeringsprogram i Baltikum	16 377	16 000	a+b
2420	70	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, Administrasjon	0	100 000	b
		Sum	505 935	1 755 150	

SAMLEOMTALE AV REGJERINGENS IT-POLITIKK

Organisering

Regjeringen har lagt samordningsansvaret for IT-politikken til Nærings- og handelsdepartementet (NHD). Departementet er ansvarlig for å utarbeide oversikter og strategier for den samlede IT-politikken og følge opp sektorovergrepene, blant annet når det gjelder samfunnsmessige og sosiale konsekvenser av IT-utviklingen. I tillegg koordinerer NHD arbeidet med IT-sikkerhet. Linjeansvaret i IT-politikken ligger fortsatt i det enkelte fagdepartement.

Det er etablert et eget statssekretærutvalg for IT under ledelse av Nærings- og handelsdepartementet for å samordne IT-arbeidet i departementene. Nærings- og handelsministeren leder Forum for IT-næringene, som består av 25 representanter fra IT-næringen, FoU-institusjoner og utdanningsinstitusjoner. Forumet er et rådgivende organ for regjeringen. Det er videre opprettet et fellesforum for elektronisk handel med næringslivsrepresentanter for å skape en nær dialog mellom myndighetene og private aktører i arbeidet med å utvikle og tilrettelegge for elektronisk handel i Norge.

Regjeringens IT-politikk

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi berører stadig nye deler av samfunnet og er i ferd med å påvirke hverdagen for de fleste. Dette gjør satsing på IT til en sentral del innen stadig flere politikkområder. Behovet for IT-kompetanse har økt betydelig de seneste årene, og utdannings- og kompetansepolitikken er derfor det høyest prioriterte innsatsområdet i IT-politikken. Regjeringen er videre opptatt av å utnytte de nye teknologiene for utvikling av livskraftige lokalsamfunn i alle deler av landet. Gjennom utvikling av regionale innovasjons- og kompetansemiljøer vil regjeringen skape nye muligheter for næringsvirksomhet og sysselsetting i distriktene. Bruk av kommunikasjonsteknologien til å fornye, forbedre og modernisere offentlig sektor er et viktig innsatsområde.

Regjeringens IT-politikk er trukket opp i stortingsmeldinger og handlingsplaner fra det enkelte fagdepartement.

Næringsrettet IT-plan «Norge - en utkant i forkant» presenterer regjeringens næringsrettede IT-strategi for perioden 1998-2001. Planens overordnede mål er å styrke alt norsk

næringsliv generelt gjennom effektiv utvikling og anvendelse av IT og stimulere til nyskaping og vekst spesielt i IT-næringen. St meld nr 38 for 1997-98 IT-kompetanse i et regionalt perspektiv, presenterer politikk og tiltak for å styrke utviklingen av IT-kompetanse og IT-miljøer i hele landet, herunder etablering av et IT-senter på Fornebu. Den ble behandlet i Stortinget 15. juni 1998, jf. Innst S nr 232 for 1997-98.

Regjeringens oppfølgingsplan for håndtering av år 2000-problemet ble fremlagt 21. april 1998, jf. egen redegjørelse for problemet og arbeidet nedenfor.

Sosial- og helsedepartementets (SHD) handlingsplan for IT i helsesektoren «Mer helse for hver bIT 1997-2000» har som mål å utvikle og effektivisere informasjonsbehandlingen og kvaliteten i helsesektoren. I Handlingsplan for IT i trygdeetaten for perioden 1998-2000 er det lagt en strategi for å videreutvikle, tilpasse og oppgradere etatens IT-systemer fram mot år 2000.

I Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets handlingsplan «IT i norsk utdanning - plan for 1996-99» er viktige innsatsområder for IT i norsk utdanning trukket opp. Oppfølgingen av handlingsplanen er nært knyttet til utdanningsreformer på alle nivåer og inngår som en integrert del av mål og tiltak i utdanningsreformene.

«Handlingsplan for IT på kulturområdet 1998-2001», utarbeidet av Kulturdepartementet, vektlegger områder der det er viktig med felles strategier og koordinerende virksomhet på nasjonalt nivå. Planen legger vekt på nye former for IT-basert samarbeid innen og mellom fagsektorene.

Mennesket i sentrum i informasjonssamfunnet

Regjeringen er opptatt av ikke å fokusere ensidig på den teknologiske utviklingen. I IT-politisk redegjørelse 2. april 1998 var et av hovedtemaene hvordan mennesket kan settes i sentrum i informasjonssamfunnet. Regjeringen vil arbeide for at den nye teknologien blir brukt til å virkeliggjøre de liberale og sosiale verdiene som samfunnet bygger på, som åpenhet og innsyn og alles mulighet til å delta aktivt i samfunnet. Et levende demokrati med bred deltakelse er grunnleggende for å møte utfordringene vi står overfor. Regjeringen vil sikre tilgjengelighet til IT for alle, slik at informasjonssamfunnet gir muligheter for de mange og ikke bare for nye eliter. Forskningen på samfunnsmessige og kulturelle sider av den informasjonsteknologiske utviklingen er i denne sammenheng viktig. Flere departementer samfinansierer derfor et tverrfaglig 5-årig program (1997-2001) i regi av Norges forskningsråd med fokus på samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Barn og ungdom

Regjeringen vil arbeide for å trekke alle grupper med i utformingen av informasjonssamfunnet uavhengig av alder, kjønn og regional tilhørighet. Ungdom og eldre er viktige grupper i denne sammenheng. Ungdommens IT-forum og Eldres IT-forum har arbeidet i ett år med problemstillinger knyttet til ungdom og eldres deltakelse i informasjonssamfunnet. Begge fora har levert sine sluttrapporter med en rekke konkrete forslag til tiltak. Regjeringen ser svært positivt på arbeidet som utføres i disse foraene, og vil bidra til oppfølging av forslagene.

Regjeringen er opptatt av å skape en bred diskusjon om barn og unge og IT- og internettbruk. Barne- og familiedepartementet (BFD) har tatt initiativet til å opprette en tverrdepartemental arbeidsgruppe som skal arbeide med slike spørsmål. BFD gir tilskudd til flere hjemmesider for, og dels av, barn og unge på internett. Departementet deltar i et delprosjekt under Nordisk Ministerråd om markedsføring på internett rettet mot barn og unge. Prosjektets mål er å utvikle felles nordiske prinsipper for markedsføring overfor barn og unge i elektroniske medier. I prosjektgrupper under Nordisk Ministerråd og innen EU-systemet kartlegges også hvilke muligheter næringsdrivende har til å registrere og anvende opplysninger om konsumenter på internett. Det vurderes hva slags regler de ulike områdene bør underlegges og eventuelle felles nordiske forslag til regler for å ivareta forbrukerhelsen. Dette arbeidet vil bli fulgt av regjeringen.

IT og kultur

Et kultur- og kunnskapsnett der bibliotek, arkiv og museer er sentrale, kan motvirke skillelinjer med hensyn til tilgang til IT. Regjeringen vil at de offentlige bibliotekene skal ha en sentral rolle som allment tilgjengelig tilknytningspunkt for kompetansen som formidles inn i informasjonsnettene. Dette kan motvirke skillelinjer og gjøre informasjon og opplevelser tilgjengelig for enda flere.

Regjeringen ser det som viktig at kulturlivet får anledning til å utvikle en kreativ bruk av IT og nettverksteknologi. På kulturområdet gir IT nye muligheter for å formidle kunnskapsopplevelser fra de rike samlingene som institusjonene forvalter, det være seg arkiv, bibliotek eller museer. På kunstområdet er det i ferd med å skapes nye former, der publikum som IT-brukere oftere blir invitert til å delta i den kunstneriske prosessen.

I 1998 startet Kulturdepartementet opp Kulturnett Norge med en sentralenhet knyttet til Nasjonalbiblioteket og sektornett for arkiv, bibliotek, museum og kunst knyttet til henholdsvis Riksarkivaren, Statens bibliotektilsyn, Norsk museumsutvikling og Norsk Kulturråd/ Universitetet i Oslo. Det vil i 1999 bli tatt initiativ til å utvikle konseptet til et kombinert kunnskaps- og kulturnett gjennom et samarbeid med viktige aktører innenfor utdannings- og forskningssektoren.

IT og funksjonshemmede

IT-satsingen må ta spesielt hensyn til de funksjonshemmedes behov. I 1998 har Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med Sosial- og helsedepartementet etablert en satsing på IT for funksjonshemmede i Norges forskningsråd. Satsingen er en del av regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede (1998-2001). Målet er å bidra til økt tilgjengelighet til ny teknologi for funksjonshemmede og på den måten gi økt tilgjengelighet i samfunnet som sådan. Satsingen er konsentrert rundt økt fokus på universell design, hjelpemidler/verktøy som sikrer tilgjengelighet til eksisterende IT-løsninger, språkteknologi og tiltak for å integrere funksjonshemmede i arbeidslivet basert på eksisterende og nyutviklede IT-hjelpemidler.

IT og personvern

Informasjonssamfunnet fører til nye utfordringer for personvernet. Vi ser en sterk økning i innsamling og lagring av informasjon og sammenkobling av ulike datakilder. I tråd med Voksenåserklæringen vil regjeringen arbeide for at den enkelte i størst mulig grad skal ha anledning til å bestemme over bruk av informasjon om en selv. Det må etableres ordninger som både tar hensyn til samfunnets behov for innsyn og kontroll, og hensynet til enkeltmenneskets rett til personvern.

Justisdepartementet arbeider med en ny lov om behandling av personopplysninger. Det tas sikte på å legge fram en proposisjon senhøstes 1998. Proposisjonen, som vil følge opp flere av forslagene fra NOU 1997: 19 Et bedre personvern, vil inneholde flere endringer i forhold til dagens personregisterlov. Regjeringen legger stor vekt på arbeidet med å hindre spredning av ulovlig informasjon på nettet. Det må arbeides for å sikre trygg bruk av internett, blant annet for at barn skal kunne bruke internett på egenhånd. Holdningsskapende arbeid, bevisstgjøring og kunnskap hos barn og foreldre er viktig i denne sammenheng. Dette må kombineres med selvregulering i bransjen og ved at informasjonsleverandørene tar et større ansvar for hva som formidles.

Utdanning, læring og kompetanse - mye er gjort

IT-kompetanse er et sentralt satsingsområde for regjeringen, og mye er allerede gjort på dette området. Arbeidet er på den ene side knyttet opp mot utdanningsreformer på alle nivåer. IT i utdanningen må være en integrert del av mål og tiltak i utdanningsreformene. På den annen side er også satsingen på IT i utdanningen særskilt knyttet til samfunnets økende behov for IT-kompetanse på alle nivåer, behov for å realisere de muligheter IT gir til helt nye lærings- og undervisningsformer og behov for å sikre at ikke den økte bruk av IT på alle områder i samfunnet skaper nye skiller - skiller som kan føre til at de som ikke mestrer den nye teknologien utelukkes fra et arbeidsmarked hvor IT-kompetanse i stadig større grad blir et krav. Skolen har derfor en helt sentral rolle i utviklingen og utnyttelsen av IT i samfunnet.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets (KUFs) IT-plan setter fokus på fem hovedområder:

- utvikling av teknisk infrastruktur for utdanningssektoren
- opplæring i grunnleggende IT-kunnskaper og -ferdigheter, *lære for å bruke*
- utvikling av verktøy for å kunne utnytte IT i undervisning og læring, *bruke for å lære*
- IT-kunnskaper for lærere gjennom grunn- og etterutdanning
- tiltak for å tilrettelegge for organisering, samarbeid og samordning av IT-arbeidet i utdanningssektoren.

I næringsrettet IT-plan og stortingsmeldingen om IT-kompetanse i et regionalt perspektiv blir det ut over de mål som er formulert i KUFs IT-plan, blant annet lagt vekt på:

- økt utdanningskapasitet på hovedfagsnivå og på mellomnivåer
- bedret lærersituasjon på IT-området, blant annet gjennom bruk av professor II-stillinger
- bedring av IT-utstyrsdekningen i skolen gjennom overføring av PCer fra næringslivet
- utvikling av elektroniske undervisningsnettverk
- nytt IT-utdanningstilbud i videregående opplæring
- IT-påbygningsstudier på universitets- og høghskolenivå.

På bakgrunn av Stortingets behandling av statsbudsjettet for 1998 og revidert nasjonalbudsjett har regjeringen i 1998 opprettet totalt 835 nye studieplasser innenfor informasjonsteknologi, fordelt med 260 studieplasser på høyere grad og 575 på lavere grad. Det økte opptaket foreslås videreført i 1999. Utover dette prioriterer regjeringen blant annet spesielt å bedre opplæringstilbudet i IT for lærere, styrking av forsknings- og utviklingsarbeid innen pedagogisk bruk av IT, utvikle verktøy for å kunne utnytte IT i undervisningen og tilrettelegge for IT-basert fjernundervisning i høyere utdanning og etter- og videreutdanning. Det er også satt i gang holdningsskapende kampanjer og prosjekter for å få flere jenter til å søke til IT-studiene. Regjeringen satser også på å delta i europeiske og internasjonale IT-prosjekter. Følgende innsatsområder vil bli prioritert i 1999 fra KUFs side:

- Det er satt i gang et arbeid med å etablere et nytt lærefag innen IT i videregående opplæring. Det nye faget skal etter planen være klart ved skolestart høsten 1999.
- Flere institusjoner, blant annet Universitetet i Oslo og NTNU og flere høghskoler, har etablert eller er i gang med å etablere påbygningsstudier innen IT. Målgruppen for disse studiene er kandidater med avsluttet utdanning innenfor ulike fagområder som f.eks. helsefag, økonomi og samfunnsvitenskapelige, humanistiske, naturvitenskapelige og juridiske fag. En rekke institusjoner arbeider også med bedre å integrere IT i de ulike studier.
- I St meld nr 38 for 1997-98 foreslås det økt bruk av næringslivsfinansierte professor II og andre bistillinger innenfor IT. Departementet har i den senere tid, etter søknad fra institusjoner, godkjent flere slike. IT har vært prioritert ved tildeling av stipendiatstillinger i universitets- og høghskolesektoren.
- Nasjonalt læremiddelsenter har utviklet et nasjonalt elektronisk læringsnett med informasjon, veiledningstjeneste og pedagogisk innhold tilrettelagt for skolen. Dette systematiske arbeidet vil bli fulgt opp.
- For å stimulere, støtte og koordinere forsknings- og utviklingsarbeidet innen pedagogisk bruk av IT, er det etablert et nasjonalt nettverk (kalt ITU) for samarbeid mellom institusjonene. Det er også etablert et større prosjekt for støtte til og utvikling av elektroniske læremidler og digitale bibliotekstjenester på høyere nivå. Dette arbeidet vil bli fulgt opp.
- Arbeidet med tiltak rettet inn mot å styrke jenters interesse for og bruk av IT vil fortsette. Det tas også sikte på å følge opp tiltak knyttet til bruk av IT i spesialundervisningen og bruk av IT under eksamen i videregående opplæring.
- Det vil bli igangsatt tiltak for mer systematisk å øke overføringen av brukt, men ikke utrangert, IT-utstyr fra næringslivet til skolene.
- Det tas sikte på å initiere et større IT-prosjekt - Innovative skoler - rettet mot å få mer erfaring og kunnskap om pedagogiske og organisatoriske sider ved bruk av IT skolen. Særlig vil det bli fokusert på utviklingen av nye læringsmiljøer og nye måter å organisere og fornye opplæringen på ved hjelp av IT.
- Når det gjelder etterutdanning for lærere, vil det i tilknytning til utdanningsreformene, og innenfor prioriterte fagområder, bli gitt støtte til etterutdanningstilbud hvor IT inngår i tråd med læreplanenes målsettinger. Det arbeides med å utvikle fjernundervisningsopplegg basert på bruk av blant annet internett. For å styrke og systematisere etterutdanningstilbudet innen IT for lærere vil det bli vurdert å etablere opplegg med utvikling av et kompetansebevis for lærere, på linje med de planer og tiltak man også har i andre nordiske land.
- Som ledd i oppfølgingen av St meld nr 42 for 1997-98 Kompetansereformen, vil det bli fokusert på hvordan IT kan bidra til å gjøre opplæring mer tilgjengelig for voksne, blant annet gjennom økt satsing på IT-basert fjernundervisning og utvikling av elektroniske møteplasser for voksne.

Verdiskaping og utvikling med IT - økt satsing

Bruk av IT er en av de mest vekstfremmende faktorer i næringslivet i dag, med betydning for utvikling av små og store samfunn. I nærings- og distriktpolitikken inngår derfor IT som et sentralt virkemiddel for at folk skal finne det attraktivt å bosette seg utenfor byer og tettsteder.

Nyskaping og innovasjon

Næringspolitikken skal legge grunnlag for nyskaping, omstilling og vekst i næringslivet. Spesielt står gode rammebetingelser som kan få småbedriftene til å blomstre og utvikle regionale kompetansemiljøer i hele landet sentralt. Nyskappings- og entreprenørånd skal dyrkes fram. Den grunnleggende utfordringen er å sikre at Norge fortsatt vil være et attraktivt land å drive næringsvirksomhet i.

I regjeringens handlingsplan for små bedrifter vil blant annet skjemaveldet og bedriftenes tilgang til offentlig informasjon stå sentralt. Regjeringen vil være en pådriver i arbeidet med å tilrettelegge for elektronisk informasjonsutveksling mellom næringslivet og offentlig sektor. Konkrete tiltak er spesifisert i regjeringens handlingsplan for små bedrifter og blir prioritert innenfor NHDs budsjett for 1999.

Ressurser i Forskningsrådet og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond blir prioritert mot IT-satsinger, blant annet som virkemidler for å utvikle mindre bedrifters evne til å ta i bruk IT i egen organisasjon. Programmet Bransjeorientert IT (BIT) og FRAM-programmet i SND foreslås styrket med til sammen 12 mill. kroner.

Regjeringen går i statsbudsjettet inn for å endre beskatningsreglene for gevinst på aksjeopsjoner i arbeidsforhold. De nye reglene vil gjøre det enklere for små nyskappingsbedrifter å tiltrekke seg og holde på kompetent arbeidskraft, jf. Skatte- og avgiftsopplegget.

Regjeringen vil bidra til å utvikle regionale kompetansemiljøer i hele landet ved å kople utdanning, forskning og næringsliv tettere sammen. Regjeringen foreslår et nytt prosjektutviklingstilskudd med en ramme over fire år på 100 mill. kroner over NHDs budsjett for 1999. Tilskuddet skal gå til forskere og nyskaperere slik at de kan følge teknologiprojekter lenger enn de tradisjonelt gjør. Ordningen skal forvaltes av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Regjeringen foreslår også å utvide hvert av de fire regionale såkornfondene med 40 mill. kroner i ansvarlige lån og 10 mill. kroner i tapsfond. Den nye kapitalen forutsettes nyttet til teknologibaserte prosjekter, inkludert IT-prosjekter som er kommersielt interessante. Tilskuddet til Nasjonalt sekretariat for IT-standardisering i Norsk Teknologistandardisering foreslås økt med 2 mill. kroner for å styrke arbeidet med IT-standardisering.

Regjeringen foreslår å etablere en ny insentivordning som skal stimulere offentlige og halvoffentlige virksomheter til å ta i bruk anvendelser og tjenester med basis i infrastruktur for høyhastighetskommunikasjon. Formålet med ordningen er å bedre effektivitet og produktivitet i administrasjon og tjenesteproduksjon og utvikle IT-kompetanse og fremme næringsutvikling knyttet til slike tjenester. Det foreslås avsatt 25 mill. kroner til den nye ordningen over NHDs budsjett i 1999. Ordningen skal ha en distriktsprofil og vil bli forvaltet av Norges forskningsråd.

Regjeringen går videre inn for at det etableres såkalte «næringshager» eller innovative bygg i utvalgte kommuner, der formålet er å stimulere til utvikling av nye arbeidsplasser innenfor kompetansebasert næringsvirksomhet i distriktene. Dette skal gjøres gjennom å etablere infrastruktur og utviklingsmiljøer for personer og virksomhet med høy kompetanse. Gjennom å legge til rette for samlokalisering og synergivirkninger er målet å skape utviklingsmuligheter i distriktene for personer og næringsvirksomheter som i dag opplever marginale miljøer og liten stabilitet. Utvikling og etablering av innovative bygg skal skje i regi av SIVA, i nært samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og lokale offentlige og private aktører. Infrastrukturen som tilbys i næringshagene, vil omfatte både lokaler og informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Det foreslås avsatt 30 mill. kroner til dette over KRDs budsjett for 1999. Næringshagene vil bli vurdert som en aktuell ramme for pilotprosjekter med telestuer under fase 2 av Nasjonale Informasjonsnettverk (NIN) - fjernarbeid.

Regjeringen har utpekt Sogn og Fjordane til pilotfylke med sikte på erfaringsoverføringer til andre regioner i landet. Det er utviklet en helhetlig strategi for bruk av IT i næringsutvikling, forvaltning og samfunnsinformasjon i fylket. Gjennom deltakelse i EU-prosjektet TITAN skal det etableres informasjonsknutepunkt i alle kommuner i Sogn og Fjordane for å sikre innbyggerne og næringslivet enkel og effektiv tilgang til offentlige tjenester og saksbehandling. Den samlede norske finansieringen, som kommer fra ulike aktører, utgjør 18 mill. kroner over to og et halvt år.

Samferdselsdepartementet vil arbeide med å videreutvikle regelverket for telesektoren for å legge til rette for effektiv konkurranse på likeverdige vilkår og sikre fastlagte telepolitiske mål. Det tas sikte på å omtale enkelte regulatoriske problemstillinger i et eget framlegg til Stortinget i løpet av høsten 1998.

Regjeringen foreslår å opprette to sertifiseringsordninger for IT-sikkerhet: en for sertifisering av IT-sikkerhet i produkter og systemer og en for sertifisering av IT-sikkerhet i orga-

nisasjoner. For 1999 er det foreslått avsatt 5 mill. kroner over NHDs budsjett (kap. 926, post 72) til etablering og drift av de to nye sertifiseringsordninger for IT-sikkerhet, jf. Forslag til vedtak VI.

Planene om IT-senter på Fornebu

Med utgangspunkt i St meld nr 38 og Innst S nr 232 for 1997-98 vil regjeringen ta initiativ for å realisere dannelsen av et nasjonalt IT- og kunnskapssenter på Fornebu. Det vil bli lagt ut for salg/bortfeste et landområde som er stort nok til å dekke behovet til et kompetansesenter. Utdanning, inkubatorvirksomhet og næringsaktivitet vil stå sentralt. Etableringen vil skje i samarbeid mellom statlige myndigheter og private aktører. Senteret skal virke i samspill med andre regionale sentra.

I tråd med Stortingets ønske legger regjeringen til grunn at utdanningsvirksomhet på Fornebu skal skje i regi av de etablerte høyere utdanningsinstitusjonene. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil i nært samarbeid med utdanningsinstitusjonene arbeide fram en løsning.

Etablering av inkubator- (kuvøse-)miljø med samvirke mellom forskningsinstitusjoner, etablerte bedrifter og gründere vil stå sentralt. I forbindelse med utbudet av tomtearealer vil det bli vurdert å stille krav til at private interessenter skal etablere inkubatorvirksomhet. Staten vil kunne gi støtte på vanlige vilkår fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og gjennom Norges forskningsråds programvirksomhet.

Av det totale arealet på Fornebu på ca. 3 500 dekar har Oslo kommune tilbakefallsrett på ca. 1 500 dekar. Dessuten har Statsbygg fått fullmakt til sammen med SAS å forberede et felles utbud av Koksa (ca. 90 dekar) der begge parter sitter som rettighetshavere. Etter EØS-bestemmelsene vil dette skje ved internasjonal utlysning, og under Stortingets forutsetninger ved behandlingen av IT-meldingen.

Et nasjonalt IT-senter på Fornebu vil måtte legge beslag på deler av Oslo kommunes tilbakefallsarealer. Oslo kommune ønsker å beholde sin andel av området til etter planavklaring. De uavklarte eiendomsforholdene vil derfor få innvirkning på både framdrift og mulig utforming av IT-senteret. Oslo kommune eier ca. 1/3 av grunnen under terminalbygget, og staten arbeider for å sikre seg råderetten over denne grunnen. Regjeringen vil legge vekt på og forsere arbeidet med å avklare spørsmålet om etterbruk av terminalbygget.

Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til Stortinget om Fornebu-saken i løpet av høsten 1998. For nærmere omtale vises det til budsjettproposisjonene til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet.

Forskning og utvikling

Norges forskningsråd er en hovedaktør for implementering av sentrale tiltak i næringsrettet IT-plan. Prioriterte satsinger som foreslås over NHDs budsjett i 1999, er:

- Satsing på mikroteknologi for å styrke spisskompetansen på dette fagområdet, blant annet gjennom bygging av laboratorium og anskaffelse av utstyr. Dette inngår i en nasjonal satsing med deltakelse fra forsknings- og utdanningsmiljøer og bedrifter i Trondheims-, Oslo- og Horten-området. Mikroteknologi er utpekt til et satsingsområde hvor norske miljøer allerede i dag ligger i front internasjonalt, og hvor utsiktene for økt verdiskaping er gode. Det foreslås avsatt 25 mill. kroner over NFRs budsjett.
- Satsing på Internet2, som skal realisere neste generasjons nettjenester.
- Styrking av programmet Nasjonale Informasjonsnettverk (NIN) for å utvikle informasjonsnett i næringsliv og offentlig sektor. Det foreslås avsatt 40 mill. kroner til NIN-programmet i 1999, en økning på 10 mill. kroner i forhold til 1998.
- FoU rettet mot IT-næringen, blant annet til utvikling av systemindustri, programvare, språkteknologi og multimedia.

Samferdselsdepartementet (SD) vil styrke sin satsing på samferdselsforskning for 1999. Bevilgningen vil fordeles mellom telekommunikasjonsforskning og transportforskning. Teleforskningen har som formål å sikre en videre utvikling av avansert teleinfrastruktur og avanserte teletjenester og øke innsikten i samfunnsmessige virkninger av ny teknologi. For 1999 foreslås det avsatt 35,5 mill. kroner til teleforskningen, en økning på 6,1 mill. kroner i forhold til 1998. Samferdselsdepartementet vil også videreføre forsknings- og utviklingsaktiviteter rettet inn mot tilpasning og videreutvikling av IT-anvendelser i forskjellige deler av transportsektoren. Det er avsatt 17,7 mill. kroner til dette formålet over SDs budsjett. Hoveddelen av teleforskning og IT-satsing i transportsektoren vil finne sted gjennom programforskningen til Norges forskningsråd.

Samferdselsdepartementet vil fortsette arbeidet med å videreutvikle regelverket for telesektoren for å legge til rette for effektiv konkurranse på likeverdige vilkår og sikre fastlagte telepolitiske mål.

Det foreslås å forsere og styrke arbeidet med landets geografiske infrastruktur over Miljøverndepartementets (MDs) budsjett med 10 mill. kroner i 1999, til totalt 321 mill. kroner. I tillegg kommer ca. 85 mill. kroner fra samarbeidsprosjekter. Kommunenes innsats i egen regi er anslått til ca. 350 mill. kroner årlig.

MD har siden 1996 arbeidet med å utvikle et referansesystem for miljøinformasjon. Systemet planlegges lansert i løpet av høsten 1998, og Statens forurensningstilsyn (SFT) vil ha ansvaret for driften. Prosjektet er finansiert gjennom bevilgninger på til sammen 10 mill. kroner over statsbudsjettet for 1996 og 1997. Fra 1999 vil det være behov for midler til driften av referansesystemet for miljøinformasjon som dekkes over SFTs driftsbudsjett.

Elektronisk handel

Nærings- og handelsdepartementet har det koordinerende ansvaret for regjeringens arbeid med elektronisk handel. Det er i 1998 nedsatt en interdepartemental gruppe under ledelse av NHD som arbeider med lov- og regelverkstilpasning på området. Regjeringen legger stor vekt på at arbeidet skjer i nær dialog med private aktører. NHD har derfor opprettet et fellesforum for elektronisk handel bestående av blant annet sentrale bruker-miljøer og representanter for næringslivet for øvrig. Fellesforumet utgjør en arena for dialog mellom næringsliv og myndigheter i spørsmål som berører elektronisk handel, og skal fungere som rådgivende organ for regjeringens arbeid. Arbeidet med å tilrettelegge for elektronisk handel i Norge er nært knyttet til det pågående internasjonale arbeidet, spesielt i EU, OECD og Verdens handelsorganisasjon (WTO). Dette gjelder blant annet skatte- og avgiftsspørsmål, forbrukervern og personvern.

Justisdepartementet arbeider med å tilpasse lovverket slik at elektronisk kommunikasjon og bruk av nett som infrastruktur skal bli like akseptert, tillitsvekkende og ha samme juridiske holdbarhet som tradisjonell papirbasert kommunikasjon og dokumentasjon. Det er nødvendig å kartlegge hvilke rettslig relevante egenskaper tradisjonell papirbasert kommunikasjon har, hvilke av disse egenskapene som det er nødvendig eller ønskelig å overføre til elektronisk kommunikasjon, og hvordan dette best kan gjennomføres.

Spørsmål vedrørende elektronisk signatur og tilhørende sertifiseringstjenester er under utredning i regi av Rådet for IT-sikkerhet under Nærings- og handelsdepartementet. Oppfølgingen av dette arbeidet vil blant annet skje i lys av et forslag til EU-direktiv om et felles rammeverk for elektroniske signaturer som høsten 1998 er til behandling i EUs ministerråd.

Forbrukernes rettigheter og det å skape trygghet og tillit til elektronisk handel hos forbrukerne står sterkt i fokus i Barne- og familiedepartementets (BFDs) arbeid. BFD har et samordnings- og pådriveransvar i forbruker- og produktsikkerhetspolitikken. BFD vurderer i samarbeid med NHD å ta initiativ overfor bransjeaktørene med henblikk på å få i stand en merkeordning for nettsteder der bedrifter tilsluttet ordningen forplikter seg til å følge visse standarder for elektronisk handel. I forbindelse med gjennomføringen av et EU-direktiv om fjernsalg og eventuell revisjon av markedsføringsloven vil BFD se på mulighetene for utvidet beskyttelse mot enkelte markedsføringsformer, f.eks. markedsføring via elektronisk post.

IT-sårbarhet

Samfunnets evne til å håndtere ulike typer kriser og katastrofer på IT-sektoren i fred, beredskap og krig er et område som regjeringen vil fokusere sterkere på. Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Direktoratet for sivilt beredskap har allerede gått sammen for å videreføre et prosjekt ved Forsvarets Forskningsinstitutt som konkluderte med at det er behov for nærmere studier av samfunnets sårbarhet innen sektorene telekommunikasjon/IT. Med utgangspunkt i dette prosjektet og erfaringer fra arbeidet med år 2000-problematikken vil Nærings- og handelsdepartementet ta initiativ til å kartlegge behovet for planlegging på dette området i samarbeid med berørte departementer og Justisdepartementet som har samordningsansvar for det sivile beredskap.

En moderne og brukervennlig offentlig sektor

Regjeringen prioriterer arbeidet med å utvikle den elektroniske forvaltningen med sikte på større åpenhet, mer effektiv og enklere informasjonsutveksling med næringsliv, publikum og kommunene, blant annet i form av et redusert skjemavelde og gjennom etablering av informasjonsnettverk.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet har ansvaret for IT-koordinering/tverrsektoriell IT-utvikling i statsforvaltningen. Dette innebærer å understøtte det primære linjeansvaret for IT og fremme tilstrekkelig koordinert bruk av IT i samsvar med de forvaltningspolitiske målene. Departementets tverrsektorielle innsats på IT-området er rettet mot å realisere en moderne elektronisk forvaltning hvor IT skal benyttes som verktøy på alle områder.

År 2000-problematikken medfører at virksomheter i offentlig sektor vil måtte prioritere forberedelser til årtusenskiftet. For mange virksomheter er dette arbeidet ressurskrevende og vil medføre at andre prosjekter blir tilført mindre ressurser enn de ellers ville ha hatt.

KOSTRA-prosjektet (Kommune-STat-RAppotering), som KR D har ansvaret for, har som siktemål å få fram bedre informasjon om kommunal ressursbruk. Et viktig delmål er å utvikle løsninger for mer effektiv utveksling av informasjon mellom kommunesektoren og staten. IT-delen av KOSTRA-prosjektet gjennomføres i nært samarbeid med Forvaltningsnett-prosjektet i regi av Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Kommunenes Sentralforbund. For 1998 er det avsatt 8,1 mill. kroner til prosjektet og for 1999 foreslås 14,3 mill. kroner.

Handlingsplan for tverrsektoriell IT-satsing

Arbeids- og administrasjonsdepartementet (AAD) skal legge fram en handlingsplan for arbeidet med tverrsektoriell IT-utvikling i statsforvaltningen for perioden 1998-2001. Handlingsplanen formulerer mål, prioriteringer og tiltak for den tverrsektorielle IT-innsatsen. Av konkrete tiltak og prosjekter innenfor de prioriterte innsatsområdene, skal AAD i 1999 blant annet:

- evaluere og videreutvikle tilbudet i Forvaltningsnett-samarbeidet overfor offentlig sektor i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund. Formålet med Forvaltningsnett-prosjektet er å fremme enkel, sikker og kostnadseffektiv elektronisk informasjonsutveksling innad i offentlig sektor og utad mot andre brukere, blant annet ved å tilby tjenester og produkter innenfor data- og teleområdet over rammeavtaler. Alle rammeavtalene inngår i et felles juridisk rammeverk.
- igangsette en koordinert innsats for å bevisstgjøre offentlige virksomheter om behovet for en samlet informasjonssikkerhetsstrategi. Det skal gjennomføres sårbarhetsanalyser av ulike sider ved statlig IT-bruk og lages handlingsplaner på grunnlag av disse.
- nedsette en arbeidsgruppe som skal legge fram forslag til hvordan plikt- og rettighetsinformasjonen bør presenteres på internett.
- bidra til at forvaltningen gjør bruk av interaktive muligheter i ny teknologi, blant annet gjennom forsøk med elektroniske høringer og diskusjonsgrupper og andre tiltak for å stimulere virksomhetene i statsforvaltningen til å legge til rette for økt informasjonstilgang, innsyn og dialog med brukerne gjennom elektroniske nett.
- bidra til at forvaltningen tar i bruk avanserte løsninger for saksbehandling for mer effektiv ressursbruk og økt servicegrad overfor brukerne.
- bidra til økt bruk av elektronisk datautveksling og skjemahåndtering for å lette arbeidsbyrdene ved offentlig innrapportering fra næringslivet og andre brukere og for å forbedre datautvekslingen innad i forvaltningen. Det vurderes å iverksette en tverrsektoriell programsatsing for elektronisk datautveksling og innrapportering i forvaltningen.
- videreutvikle IT- og kommunikasjonsløsninger for saksbehandling og tjenesteyting på tvers av geografiske og organisatoriske grenser, både for å opprettholde et best mulig offentlig servicetilbud lokalt og for å utnytte mulighetene til en desentralisert oppgaveløsning som samtidig er kostnadseffektiv. Regjeringen vil prioritere såkalt virtuell forvaltningsvirksomhet (telependling og fjernarbeid) og å legge nye statlige oppgaver utenfor Oslo, fortrinnsvis i distriktene. Et kartleggings- og utredningsarbeid under ledelse av statssekretærutvalget for omstilling og fornying av offentlig forvaltning skal igangsettes med sikte på å desentralisere statlige arbeidsoppgaver.
- igangsette arbeid med å klarlegge forutsetninger for etablering av en infrastruktur for elektronisk tjenesteyting basert på bruk av elektroniske kort (smarkort) som på en enkel og sikker måte kan identifisere brukeren og som kan brukes til ulike offentlige anvendelser (som f.eks. elektronisk pasientkort, elektronisk meldekort osv.). Som bærer av brukerens elektroniske signatur vil kortene åpne for en nettbasert elektronisk tjenesteyting til publikum.
- igangsette en flerårig hovedsatsing på elektronisk handel i samband med offentlige anskaffelser.
- videreutvikle regjeringens internettjeneste (ODIN) med hensyn til innhold og organisering av arbeidet.

- videreføre oppfølgingen av arbeidet med år 2000-problemet i statsforvaltningen i samsvarende med tiltaksplanen som er utarbeidet.
- i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund ta endelig stilling til forslaget om å etablere et felles søkested/indeks for offentlig informasjon på nettet, «Inngang Norge». I dette ligger å opprette en redaksjon innenfor en hensiktsmessig organisering, som vil få ansvar for å etablere tjenesten.

Innkrevning av skatter og avgifter

Finansdepartementet har omfattende IT-prosjekter knyttet til skatte-, avgifts- og tolladministrasjonen, Statistisk sentralbyrå, Kredittilsynet og departementet sentralt. Bruk av IT har stått sentralt for oppgaveløsning og omstilling i skatte-, avgifts- og tolladministrasjonen gjennom lengre tid. Dette arbeidet skal fortsette. I 1999 vil Skattedirektoratet videreføre/igangsette flere utviklingsprosjekter. Det er samlet avsatt ca. 320 mill. kroner til blant annet følgende formål:

- utvikle nye systemer for skatteinnkreving og merverdiavgiftsforvaltning
- videreføre utvikling av system for likning av næringsdrivende med IT-løsninger for elektronisk innrapportering og behandling av oppgaver
- videreføre utredning og utvikling av et system for forhåndsutfylt selvangivelse for forskuddspliktige skattytere
- fortsatt styrke IT-sikkerhet med vekt på sikring av data som sendes som eksterne linjer
- fornye EDB-utstyr ved likningskontorene og folkeregistrene
- videreføre arbeidet med å tilpasse Skattefogdens tilbud innenfor økonomitjenester til de krav nytt økonomireglement for staten stiller.

Toll- og avgiftsetaten konsentrerer arbeidet med TVIST 2000, som skal sikre reviderbare regnskaper og øke kvaliteten og effektiviteten knyttet til fastsettelse, innkreving og kontroll med avgiftspliktige beløp og kontroll med ulovlig inn- og utførsel av varer. Som følge av år 2000-problematikken, innføring av TVIST 2000 og kapasitetsbehov i lokalforvaltning må det foretas utskifting og oppgradering av IT-infrastrukturen. Totalt foreslås det investert om lag 65 mill. kroner i 1999.

Helsesektoren

I helsesektoren er gevinstpotensialet ved bruk av IT spesielt stort, både samfunnsøkonomisk og for den enkelte pasient, ikke minst i distriktene. Satsingen på IT i helsesektoren skal generelt legge til rette for bedre informasjonstilgang både for pasienter, helsepersonell og myndigheter. Oppfølging av IT-handlingsplanen for helsesektoren krever investeringer og samarbeid mellom kommuner, fylkeskommuner, helsepersonell, staten og IT-industrien. Sosial- og helsedepartementet vil prioritere midler til sentralt initiert utviklingsarbeid og lokale pilotprosjekter. For 1999 er det foreslått satt av 295 mill. kroner. Denne bevilgningen vil også kunne dekke IT-utstyr, prosjekter knyttet til oppfølging av IT-handlingsplanen og ekstraordinære kostnader knyttet til år 2000-problematikken. Under IT-handlingsplan for helsesektoren vil regjeringen i 1999 fortsette standardiseringsarbeidet, arbeide for økt elektronisk kommunikasjon i helsesektoren og prioritere tiltak med hensyn til sikkerhet. I alt foreslås bevilget ca. 17,2 mill. kroner til oppfølging av IT handlingsplanen.

Omlegging av trygdeetatens systemer til år 2000, tilpasninger til nytt økonomiregelverk og modernisering av trygdeetatens systemarkitektur og verktøy for utvikling og vedlikehold er de høyest prioriterte tiltakene ved oppfølging av handlingsplan for IT i trygdeetaten i 1999. Det foreslås avsatt 306 mill. kroner til dette formål.

REDEGJØRELSE OM HÅNDTERING AV ÅR 2000-PROBLEMET

År 2000-problemet skyldes at mange dataprogram benytter to sifre for årstall i stedet for fire og derfor ikke vil håndtere overgangen fra et århundre til det neste korrekt. Resultatet er at datasystemer vil kunne stoppe eller ikke fungere etter hensikten. Dette vil kunne medføre alvorlige konsekvenser for mange i det norske samfunnet.

År 2000-problemet reiser blant annet problemstillinger knyttet til sårbarhet og beredskap innen kritiske samfunnssektorer som:

- helsesektoren
- energi- og forsyningssektoren
- bank- og finanssektoren
- kommunikasjon og transport
- forsvar/forsvarssystemer
- politi, redningstjeneste og sivilforsvar
- varer og tjenester innen varehandel, industri, bygg- og anlegg og skipsfart.

Bedrifter, kommuner og statlige etater kan oppleve at viktige datasystemer ikke fungerer som de skal, eller bryter sammen. For næringslivet kan dette ha store økonomiske og konkurransemessige konsekvenser, mens det kan gi dårligere service og tjenesteyting i kommunal og statlig forvaltning. Hovedutfordringen er derfor å få den enkelte virksomhet i gang med år 2000-arbeidet og forebygge slike konsekvenser.

Nedenfor redegjøres det for hvordan regjeringen har organisert arbeidet med oppfølging av år 2000-problemet, status for arbeidet og videre framdrift. Statusrapporteringen omfatter arbeidet i statsforvaltningen, kommunal sektor og år 2000-beredskap. Rapporteringen er i tillegg til bidrag fra Nærings- og handelsdepartementet basert på delrapporter fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Justisdepartementet. Problemstillingene blir også omtalt i disse departementenes budsjettproposisjoner. Når det gjelder Nærings- og handelsdepartementet, vises det til omtale under kap. 926 hvor det foreslås bevilget 40 mill. kroner til Aksjon 2000 i statsbudsjettet for 1999.

Forskjellene mellom statsforvaltningen, kommunal sektor og næringslivet gjør det vanskelig å sammenlikne status for år 2000-arbeidet på tvers av de tre hovedområdene. Eksempelvis muliggjør ansvarslinjene og kommunikasjonskanalene i statsforvaltningen en mer detaljert og fullstendig rapportering enn i kommuner og næringsliv.

1. Regjeringens og Stortingets behandling

Målene med regjeringens år 2000-engasjement er å:

- sikre at statsforvaltningen iverksetter nødvendige forebyggende tiltak for å håndtere år 2000-problemet. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har ansvaret for å sikre at dette blir gjennomført.
- drive veiledning og informasjon for å bidra til at offentlig sektor og næringslivet iverksetter nødvendige forebyggende tiltak. Aksjon 2000 har en sentral pådriverrolle i dette arbeidet.
- sikre at det utarbeides nødvendige beredskapsplaner for å møte forutsigbare og uforutsette problemer i tilknytning til tusenårsskiftet innenfor samfunnskritiske områder.

Regjeringen la 21. april 1998 fram en oppfølgingsplan for håndtering av år 2000-problemet. Planen inneholder 12 tiltak. De ansvarlige departementer har iverksatt og følger opp tiltakene i henhold til planen. Justisdepartementet har et sektorovergripende samordningsansvar.

I forbindelse med interpellasjonsdebatten om problemet i Stortinget samme dag som planen ble lagt fram, vedtok Stortinget enstemmig følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett 1998 legge fram forslag til organisering av innsatsen overfor offentlig og private aktører om år 2000-problemet innen informasjonsteknologi, og forslag om disponering av nødvendige ressurser til formålet. Det forutsettes at staten foruten ansvaret for forberedelse av statens egne virksomheter, også aktivt skal bidra til nødvendig forberedelse i privat sektor og kommunesektoren. Det skal gjennomføres en nasjonal kampanje for å forberede blant annet små og mellomstore bedrifter på utfordringen. Arbeidet forutsettes koordinert gjennom et organ forankret i staten, kommunesektoren, næringslivet og andre tunge brukermiljøer.»

Regjeringen legger denne ansvarsforståelse til grunn for sitt arbeid.

I St prp nr 65 for 1997-98 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1998, ble det gitt en foreløpig redegjørelse for regjeringens håndtering av år 2000-problemet. Stortinget bevilget 20 mill. kroner til Aksjon 2000 for 1998.

I henhold til regjeringens oppfølgingsplan om håndtering av år 2000-problemet skal det gis halvårlig informasjon til Stortinget om status. Dette er den første samlede redegjørelsen til Stortinget. Det vil bli gitt en ny redegjørelse i forbindelse med framlegging av revidert nasjonalbudsjett for 1999.

2. Ansvarsfordeling og organisering av arbeidet

Ansvaret for håndtering av år 2000-problemet ligger hos ledelsen i den enkelte virksomhet og enhet.

I statsforvaltningen er problemet et linjeansvar som må løses av det enkelte departement og den enkelte etat. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har ansvar for oppfølgingen i statsforvaltningen. Den 18. mai 1998 la departementet fram en tiltaksplan for oppfølgingen.

Justisdepartementet har et sektorovergripende samordningsansvar for det sivile beredskapet. Beredskapsansvaret for eventuelle år 2000-problemer skal følge etablerte linjer. De enkelte fagdepartementer er ansvarlige innenfor sine sektorer for å gjennomføre nødvendige beredskapstiltak. Justisdepartementet er overordnet fagdepartement for fylkesmennene i krisehåndtering. Departementet har kartlagt status for beredskapsarbeidet knyttet til år 2000-problemet innenfor samfunnsviktige sektorer og kommunene og vil på basis av kartleggingen fremme eventuelle tverrsektorielle beredskapstiltak.

Nærings- og handelsdepartementet koordinerer regjeringens samlede innsats for å møte problemet og har utarbeidet regjeringens år 2000 oppfølgingsplan. Nærings- og handelsdepartementet har etablert og følger opp prosjektet Aksjon 2000, jf. pkt. 3 nedenfor.

Nærings- og handelsdepartementet har månedlige møter med Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Justisdepartementet og Aksjon 2000 for koordinering av år 2000-aktivitetene.

3. Aksjon 2000 - for nasjonal og regional oppfølging

Ulike organisasjoner har iverksatt informasjonstiltak om år 2000-problemene. Det er imidlertid behov for bedre koordinering av tiltakene og behov for ytterligere tiltak overfor små og mellomstore bedrifter og kommunene. I tråd med regjeringens oppfølgingsplan ble derfor prosjektet Aksjon 2000 etablert 1. juni 1998. Prosjektet skal være avsluttet innen 31. mars 2000.

3.1. Formål

Aksjon 2000 skal være en nasjonal pådriver og veiviser i det forebyggende arbeidet for å sikre datasystemer innen tusenårsskiftet overfor privat så vel som offentlig sektor. Den skal følge utviklingen i arbeidet i sentrale sektorer i samfunnet og vurdere behovet for ytterligere tiltak. Små og mellomstore bedrifter og kommunene er Aksjon 2000s viktigste målgrupper.

I mandatet for Aksjon 2000 heter det blant annet:

«Aksjon 2000 skal ha ansvar for:

- a. å bidra til informasjonsformidling, samt samordning av denne mellom statsforvaltning, kommunal sektor og næringslivet i år 2000-spørsmål.
- b. å bidra til å organisere, i samarbeid med næringslivets egne organisasjoner og relevante myndigheter, opplærings- og kompetansehevede tiltak overfor bedrifter, med særlig vekt på små- og mellomstore bedrifter.
- c. å bidra med innspill til Nærings- og handelsdepartementets jevnlige rapportering til Regjeringen og Stortinget om status for år 2000-problemet.

Aksjon 2000 skal ikke overta ansvar og myndighet som tilligger fagdepartementene og virksomhetene i offentlig eller privat sektor. Vanlig linje- og rapporteringsansvar i staten og kommuner ligger fast.»

Aksjon 2000 er også pålagt å følge med og informere om utviklingen i andre land og skal kunne opprette ekspert- og arbeidsgrupper etter behov. Aksjon 2000 har dessuten fått ansvar for tre av tiltakene i regjeringens oppfølgingsplan:

- tilrettelegge for informasjon og kompetansehevingstiltak rettet mot små og mellomstore bedrifter og kommuner
- etablere en år 2000-telefon og internettjeneste
- etablere kortsiktige ekstraordinære opplæringstiltak for å kvalifisere personer til arbeid med år 2000-problemet.

3.2. Organisering av Aksjon 2000

Aksjon 2000 er organisert som et prosjekt knyttet til Nærings- og handelsdepartementet. Ledelsen rapporterer direkte til departementsråden. Aksjon 2000 består av et sekretariat, en referansegruppe og et arbeidsutvalg. Sekretariatet er bemannet med fem personer: prosjektleder, bedriftsrådgiver, juridisk rådgiver, informasjonsrådgiver og sekretær. Referansegruppen har 18 medlemmer fra offentlig og privat sektor som alle er framtrede representanter for sine virksomheter eller organisasjoner. Følgende er representert i gruppen: Norsk Investorforum, Glamox Norge AS, Den norske Bank, Telenor AS, IBM AS, Statoil, Cap Gemini, Næringslivets Hovedorganisasjon, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Kontor og Datateknisk Landsforening, Norges vassdrags- og energidirektorat, Produkt- og elektrisitetstilsynet, Skattedirktoratet, Rikstrykdeverket, Kredittilsynet, Direktoratet for sivil beredskap, Kommunenes Sentralforbund og Buskerud fylkeskommune.

Referansegruppens oppgave er å gi råd og komme med innspill til det operative arbeidet. Justisdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet deltar som observatører. Prosjektene i regi av referansegruppen ledes av medlemmer i referansegruppen. Prosjektlederne og sekretariatet utgjør referansegruppens arbeidsutvalg.

3.3. Aksjon 2000s samarbeidspartnere

Aksjon 2000 skal gjøre bruk av den kunnskap og de erfaringer som allerede foreligger, og gjennom informasjon og samordning bidra til en nasjonal dugnad for å møte år 2000-problemet. En forutsetning for å lykkes er god kontakt med relevante samarbeidspartnere og miljøer. Aksjon 2000 har blant annet innledet samarbeid med:

- Kommunenes Sentralforbund
- Næringslivets hovedorganisasjoner, de ulike bransjeorganisasjonene og organisasjoner i IT-bransjen
- Arbeidstakerorganisasjonene i næringslivet, blant annet LO
- Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, Den norske Dataforening, Teknologisk Institutt, Statskonsult og SINTEF når det gjelder opplæringstiltak
- Direktoratet for sivilt beredskap og Justisdepartementet når det gjelder beredskaps-spørsmål.

Det er etablert kontakt mellom Aksjon 2000 og tilsvarende organisasjoner i Danmark, Sverige, Storbritannia og Nederland. Aksjonslederne i de nordiske land møtes jevnlig. Også arbeidet i EU og i flere andre land følges.

3.4. Aksjon 2000s aktiviteter og virkemidler

3.4.1. Informasjonstiltak - nasjonale fellestilbud og kampanjer

Det er pr. 15. september 1998 iverksatt følgende informasjonstiltak:

- *Internetsider:* Aksjon 2000s egne internettsider (<http://www.aksjon2000.org>) har vært i drift fra 2. juli 1998. Sidene presenterer veiledning, nyheter om år 2000-spørsmål, eksempler på virksomheter som planlegger eller er i gang med å løse sine år 2000-problemer, samt linker til andre internettsider. Sidene er meget godt besøkt.
- *År 2000-telefonen:* Telefonen med grønt nummer (800 6 2000) har vært i drift fra 2. juli 1998. Tjenesten formidler informasjon og vil bli oppjustert i forbindelse med kampanjer.
- *Brosjyremateriell:* En brosjyre presenterer Aksjon 2000 med formål og organisasjon, viser til relevant informasjon og gir de første råd til virksomhetsledere som ennå ikke er kommet i gang. En ny brosjyre vil komme i løpet av høsten 1998.
- *Informasjonskampanjer:* Det skal gjennomføres informasjonskampanjer i dagspresse, fagpresse og etermediene. Kampanjene vil være konsentrerte i tid.

Informasjonstiltakene vil bli samordnet med kampanjer i regi av samarbeidspartnere.

Aksjon 2000 vil i løpet av høsten 1998 gjennomføre en nasjonal kampanje rettet mot ledere for små og mellomstore bedrifter og kommuner. Aksjon 2000s informasjonskanaler og virkemidler vil bli benyttet samlet.

3.4.2. Opplæringstiltak - regionale nettverk og tilbud

I juni 1998 nedsatte Aksjon 2000 en ekspertgruppe med formål å definere kompetanse- og opplæringstiltak og utvikle kravspesifikasjonene for disse. Ekspertgruppen har anbefalt at det utarbeides modulbaserte kompetansetiltak for SMB som også kan benyttes på andre sektorer, f.eks. overfor kommuner. Følgende er under utarbeidelse:

- *År 2000 kurs for prosjektledere og rådgivere:* Kursene gjennomføres landsdekkende i regi av Den norske Dataforening.
- *Kompetanseoverføring til bedriftene:* År 2000-rådgiverne skal arbeide direkte mot bedriftene og bidra til å bevisstgjøre ledelsen i den enkelte bedrift om år 2000-utfordringene og deretter veilede de ansvarlige i hvordan de skal håndtere et år 2000-prosjekt. Dette gjennomføres av Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds FRAM-konsulenter (nettverk som arbeider mot SMB) på nasjonal basis.
- *Nettverk for erfaringsgrupper:* Regionale/lokale erfaringsgrupper etableres i et landsdekkende nettverk. Gruppene vil først og fremst være for små og mellomstore bedrifter.

Det forventes at opplæringstiltak og aktiviteter overfor bedriftene og kommunene vil starte ultimo oktober 1998.

3.4.3. Aksjon 2000 og status i år 2000-arbeidet

3.4.3.1. Status i næringslivet

Norsk Gallup har siden november 1997 gjennomført undersøkelser i norske bedrifter hvor spørsmål om år 2000-problemet har vært inkludert. Tallmaterialet viser at de fleste bedriftsleder i løpet av denne perioden har fått kjennskap til problemet. I siste undersøkelse fra august 1998 svarte 93 pst. at de kjenner til problemet.

I november 1997 hadde bare 43 pst. av bedriftene undersøkt om programmene er konstruert for år 2000. Dette hadde økt til 58 pst. i februar 1998 og til 67 pst. i mai 1998. Siste måling fra august 1998 viser at 71 pst. nå har undersøkt om programmene er konstruert for år 2000.

I august 1998 hadde 58 pst. av bedriftene ikke utpekt en egen år 2000-ansvarlig, mens 52 pst. ville bruke eksternt hjelp til å håndtere problemet.

I november 1997 hadde hele 77 pst. av bedriftene ikke budsjettert med noen investeringer i forbindelse med år 2000-problemet. Målingen i august 1998 viser at det fortsatt er et mindretall av bedriftene som har laget egne budsjetter for år 2000-relaterte investeringer.

Selv om tallene fra Norsk Gallup indikerer at problemet er kjent i næringslivet, sier de, etter Aksjon 2000s og Nærings- og handelsdepartementets vurdering, lite om hvor langt man er kommet i å håndtere problemet. Tallene er heller ikke fordelt på bedriftsstørrelse.

3.4.3.2. Måleprosjektet

Aksjon 2000 har initiert et eget prosjekt som skal måle status og framdrift for år 2000-arbeidet. Ved måling på ulike tidspunkter skal det framskaffes informasjon om hvor langt norske bedrifter er kommet i håndtering av år 2000-problemet. Det vil bli lagt særlig vekt på små og mellomstore bedrifter og kommunale bedrifter. Gjennom kartleggingen defineres hvilke av fem aktuelle faser bedriftene er i. Det vil bli framskaffet data om hovedbransjer og om utvalgte bransjer. Dataene vil bli brutt ned på blant annet bedriftstype, størrelse og regioner. Den første målingen gjennomføres i oktober 1998. Deretter vil det bli gjennomført jevnlig målinger. Måleresultatene vil bli publisert.

Målingen vil være et grunnlag for bedre å kunne styre og bistå år 2000-tilpasningen i private og kommunale virksomheter og motivere og påskynde prosessen gjennom tilpasset informasjon.

3.4.4. Prosjekter i regi av referansegruppen

Det er pr. september 1998 definert fire prosjekter for målrettet innsats på utvalgte områder. Prosjektene er forankret i referansegruppen og skal primært rettes mot forebyggende arbeid for å hindre år 2000-problemer.

Aksjon 2000 vil sørge for at prosjektene er behørig forankret og avstemt i forhold til andre aktørers og fagmyndigheters prosjekter og ansvar. Dette er viktig for å utnytte aktørenes kompetansefortrinn og utveksle informasjon mellom aktørene og unngå dobbeltarbeid og uklare ansvarsforhold. Prosjektene er av forebyggende karakter, men vil ha grenseflater mot beredskapsarbeidet innen samfunnskritiske sektorer. Det er derfor særlig viktig med et tett samarbeid med Justisdepartementet som har samordningsansvaret for beredskap.

Følgende prosjekter vil bli igangsatt:

- *Bransjer, med spesiell fokus på små og mellomstore bedrifter:* Målet er å informere bedriftsledere i mindre bedrifter om år 2000-problemet og på hvilken måte bedriftene selv kan løse disse. Prosjektet vil bidra til erfaringsoverføring ved å innhente gode eksempler, tilpasse informasjonstiltakene til bedriftenes behov og ved erfaringsoverføring mellom bransjer. Prosjektet vil benytte regionale kanaler, samt benytte og utvikle eksisterende informasjonstiltak.
- *Kommuner:* Prosjektet er rettet mot kommunal forvaltning og vil bli gjennomført i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund. Målet er å være en pådriver og bidra til å forsterke eksisterende tiltak på området. Prosjektet skal bidra til å skape forståelse i kommunene for betydningen av forebyggende arbeid.
- *Grunnleggende infrastruktur:* Målet er å finne fram til tverrsektorielle problemområder innen grunnleggende infrastruktur som vann- og avløp, elektrisitetsforsyning og telekommunikasjon og formidle forslag til forebyggende tiltak til relevante aktører.
- *Kritiske samfunnsområder:* Fokus i dette prosjektet er på områder som ligger i skjæringspunktet mellom ulike kritiske samfunnssektorer. Målet er å finne fram til problemområder, forslag til forebyggende tiltak og formidle dette til relevante aktører.

4. Statsforvaltningen

Arbeids- og administrasjonsdepartementet har siden høsten 1996 bidratt til å bevisstgjøre og skape framdrift i arbeidet i statsforvaltningen gjennom informasjon og andre koordinerende tiltak. Departementets tiltaksplan for det videre arbeidet fokuserer på håndtering av problemet i statens egne IT-systemer og andre berørte statlige systemer og inneholder koordinerende tiltak på området. Planen er en videreføring, formalisering og opptrapping av koordineringsarbeidet på området. Statsforvaltningen er i utgangspunktet pålagt å løse problemet innenfor eksisterende budsjettammer. Prioritering av oppgaver vil derfor være avgjørende. Blant annet kan det bli nødvendig å skyve på mer offensive satsninger for å sikre virksomhetskritiske systemer.

4.1. Status

I løpet av de siste to årene har Arbeids- og administrasjonsdepartementet gjennomført tre kartlegginger av år 2000-arbeidet i statsforvaltningen. Første kartlegging ble foretatt rundt årsskiftet 1996/1997, den andre i første kvartal 1998 og den tredje ble gjennomført sommeren 1998. De tre kartleggingene viser at det har skjedd en gradvis utvikling i erkjennelse og forståelse av problemet.

I første kartlegging ga svarene inntrykk av at år 2000-problemet berørte statsforvaltningen i relativt begrenset grad, og at håndteringen var under god kontroll hos de etatene som var mest berørt. I ettertid har det vist seg at denne statusbeskrivelsen delvis kan tilskrives lav bevissthet og kunnskap om problemet.

Andre kartlegging reflekterer en økt bevissthet om problemet. Med økt bevissthet økte også estimatene på omfanget av problemet i den enkelte etat. Dette er i samsvar med utviklingen i næringslivet og samfunnet for øvrig.

Tredje kartlegging omfatter samtlige statsetater med over 20 ansatte. Alle departementer og Statsministerens kontor har deltatt i rapporteringen, og det er meldt inn status for år 2000-arbeidet for anslagsvis 200 statlige virksomheter. Det må tas forbehold på metodisk grunnlag, blant annet på grunn av mulige variasjoner i respondentenes tolkning av enkelte av spørsmålene. I rapporteringen skilles det mellom større (over 500 ansatte) og mindre etater (20-500 ansatte). Kartleggingen viser følgende:

- Samtlige av de større og 80 pst. av de mindre etatene anser seg berørt av år 2000-problemet.
- Hovedtyngden av de *større etatene* (ca. 60 pst.) arbeider for øyeblikket med kartlegging, analyse, konvertering/oppretting. I underkant av 40 pst. av dem har påbegynt testing av sine systemer, mens 15 pst. har satt konverterte systemer i drift.
- Blant de *mindre etatene* er det i overkant av 50 pst. som rapporterer at de har påbegynt kartleggingsfasen, 25 pst. har påbegynt analyse for noen av sine systemer og 13 pst. har påbegynt konvertering av systemer. 7 pst. av disse etatene antar at de er berørt av problemet, men planlegger ikke å iverksette spesielle tiltak. 15 pst. planlegger tiltak, men har ennå ikke påbegynt år 2000-aktiviteter.
- Anslagsvis halvparten av etatene har oppgitt kostnadsoverslag for år 2000-arbeidet. Enkelte departementer har mottatt for usikre og ufullstendige opplysninger fra noen av sine etater til å rapportere dem videre. De kostnadsoverslag som er innrapportert, dekker derfor kun ca. 40 pst. av de større og ca. 55 pst. av de mindre etatene. Kostnadene for disse er beregnet til 1 229 mill. kroner for større og 48 mill. kroner for mindre etater, dvs. i underkant av 1,3 mrd. kroner til sammen. Basert på gjennomsnittlig beregnet kostnad pr. mindre og stor etat i kartleggingen blir estimerte totale kostnader for statsforvaltningen på ca. 3,3 mrd. kroner. Det er imidlertid knyttet stor usikkerhet til beregningene for de etater som ennå ikke har rapportert kostnader. Dessuten er mange av de innrapporterte kostnadsestimater også relativt usikre.
- 55 pst. av etatene oppgir antall årsverk som må anvendes for å løse problemet. Samlet har disse etatene beregnet tilleggsbehovet til ca. 400 årsverk.

4.2. Arbeids- og administrasjonsdepartementets vurdering

Det er flere positive utviklingstrekk fra andre til tredje kartlegging. Flere etater fanges nå opp av kartleggingsarbeidet, og mange arbeider nå aktivt med år 2000-problemet:

- I første kvartal 1998 rapporterte kun to etater at de var igang med konkret oppretting. I siste kartlegging rapporterer 60 pst. av de større etatene at de er i gang.
- Systemer med innebygget elektronikk er ivarettatt hos 80 pst. av etatene, og 80 pst. av de større etatene har forankret arbeidet i toppledelsen.
- Ingen større etater hadde utviklet beredskapsplaner i første kvartal 1998. I tredje kvartal hadde 25 pst. av dem slike planer.

Status må imidlertid vurderes i lys av at det nå er under halvannet år igjen til tusenårskiftet. Den siste kartleggingen inneholder også noen negative trekk:

- ca. 40 pst. av de mindre etatene har ennå ikke igangsatt år 2000-arbeidet, men halvparten av disse anser seg lite berørt
- fortsatt er klare tidsplaner og kostnadsoverslag mangelfulle i mange etater
- risikoanalyser og beredskapsplaner er fortsatt ikke utviklet i de fleste etater
- mellom 40 og 50 pst. av etatene har behov for ytterligere personalressurser for å håndtere år 2000-problemet.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet mener det er sannsynlig at år 2000-arbeidet ikke vil kunne sluttføres i tide uten en opptrapping av innsatsen. Dette gjelder i første rekke for de etater som ikke har kommet skikkelig i gang med arbeidet. Det gjelder imidlertid også for den sentrale oppfølgingen. Status viser dessuten at det er behov for å prioritere sikringen av kritiske samfunnsfunksjoner.

I sum anser Arbeids- og administrasjonsdepartementet at år 2000-arbeidet i statsforvaltningen er kommet et betydelig skritt videre i løpet av det siste året. Den generelle bevissthet om problemet har økt kraftig, konkret kartleggings- og opprettingsarbeid er igangsatt i utstrakt grad, og det er etablert gode informasjonskanaler for arbeidet, både horisontalt og vertikalt i statsforvaltningen. Det gjenstår imidlertid et betydelig arbeid, og dette må gjøres raskt. En opptrapping av innsatsen vil være nødvendig både på lokalt og sentralt hold. Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil be de enkelte fagdepartementer om aktivt å følge opp sentrale tiltak mot underlagte etater og overvåke at framdriftsplaner og kostnadskalkyler for arbeidet og nødvendige prioriteringer foreligger i alle berørte etater. Samtidig vil Arbeids- og administrasjonsdepartementet styrke fellestiltakene på området. Informasjonen om år 2000-kompatibiliteten til produkter og leverandører som i utstrakt grad benyttes i statsforvaltningen, vil bli bedret. Faglig bistand til statlige etater ved innkjøp av eksternt kompetanse på området vil bli styrket. I samarbeid med blant andre Statens forvaltningstjeneste og Statsbygg vil Arbeids- og administrasjonsdepartementet sørge for informasjon om fellessystemer, systemer med innebygget elektronikk og eksterne infrastrukturleveranser.

5. Kommunal sektor

Kommunenes Sentralforbund (KS) gjennomførte en kartlegging av år 2000-problemet i kommunene våren 1997. Kartleggingen viste at kommunesektoren generelt var kommet kort i sine forberedelser. KS iverksatte en ny omfattende kartlegging av status i kommuner og fylkeskommuner i juni 1998. En foreløpig oppsummering pr. 1. september 1998 omfatter 251 av 435 kommuner og 12 av 18 fylkeskommuner. Resultatene gjelder derfor ca. 60 pst. av kommunene og fylkeskommunene. Bildet kan endre seg når en forfallsanalyse viser hva som er situasjonen i de kommuner og fylkeskommuner som ikke har besvart spørreskjema. Den foreløpige oppsummeringen viser at:

- Ca. 80 pst. av de 251 kommunene og alle 12 fylkeskommunene har satt i gang arbeid med år 2000-problemet.
- Ca. 17 pst. har drøftet problemet, men ikke satt i gang noe arbeid. Av disse svarer halvparten at de vil ta opp år 2000-problemet i nærmeste framtid.

Det ser derfor ut å være et fåtall kommuner som ikke har foretatt noe med problemet. Kartleggingen viser også at kommunalforvaltningen mener at veiledningsmaterieell og erfaringsutveksling er det viktigste når det gjelder sentrale tiltak.

KS sendte i april 1998 ut en sjekklister/veileder for kommuner og fylkeskommuner om problemet, blant annet med råd om organisering av arbeidet. KS vil framover iverksette følgende tiltak:

- Det planlegges en serie regionale seminarer om problemet i oktober/november 1998 i samarbeid med Direktoratet for sivilt beredskap.
- KS vil informere ytterligere om problemet og vurdere om det bør utarbeides ytterligere veiledningsmateriale, blant annet om juridiske sider.

For å nå ut til alle kommuner og fylkeskommuner vil Kommunal- og regionaldepartementet benytte etablerte kanaler til informasjon om år 2000-problemet. Informasjonen vil først og fremst være rettet mot den politiske og administrative ledelsen i kommunesektoren. Den vil fokusere på kommunenes eget ansvar og vise til det veiledningsarbeid som er satt i gang i regi av KS og Aksjon 2000. Kommunal- og regionaldepartementet vil ta opp år 2000-problemet med kommunene gjennom:

- departementets budsjettproposisjon for 1999
- budsjettmøter i regi av KS høsten 1998
- møter mellom den politiske og administrative ledelsen i departementet og KS
- tildelingsbrevene til fylkesmennene for budsjettåret 1999. Departementet vil be fylkesmennene om å understreke kommunenes ansvar for selv å løse år 2000-problemet.

6. År 2000-beredskap

6.1. Regjeringens mål og strategier for år 2000-beredskap

Det er særlig viktig å redusere sårbarheten innen kritiske sektorer i samfunnet. Til tross for at år 2000-problemet er et ekstraordinært og «varslet» problem, må det håndteres som en ordinær beredskapsutfordring.

Et hovedprinsipp innen sivilt beredskap er at hvert departement er ansvarlig for beredskapstiltakene innenfor eget ansvarsområde. Det gjelder også beredskapsplanlegging i underlagte etater som både omfatter risiko- og sårbarhetsanalyser, kriseplaner og øvelser. Justisdepartementet har imidlertid med utgangspunkt i ggl. res. av 16. september 1994 et sektorovergripende samordningsansvar for det sivile beredskapet. I regjeringens oppfølgingsplan for år 2000-problemet er følgende tre beredskapstiltak prioritert:

- I kritiske sektorer skal det gjennomføres risiko- og sårbarhetsanalyser pr. november 1998.
- For kritiske sektorer skal det innen 1. mai 1999 utarbeides kriseplaner for å møte uforutsette situasjoner ved tusenårsskiftet.
- Det skal om nødvendig gjennomføres beredskapsøvelser på aktuelle områder.

På basis av rapportering fra de øvrige departementene har Justisdepartementet ansvar for å fremme eventuelle tverrsektorielle beredskapstiltak. Justisdepartementet er i tillegg overordnet fagdepartement for fylkesmennenes krisehåndtering.

Justisdepartementet har utarbeidet og iverksatt rapporteringsrutiner for beredskapsarbeidet knyttet til år 2000-problematikken. Gjennom samarbeid mellom Justisdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil det sikres at rapporteringsordninger for statsforvaltningen generelt og særskilt oppfølging av de mest samfunnskritiske områdene, utfyller hverandre.

6.2. Status for år 2000-beredskapen innenfor sektorene

I det følgende gis det en beskrivelse av status for beredskapsarbeidet i samfunnsviktige sektorer og kommunene. Beskrivelsen bygger på en rapport fra Justisdepartementet som igjen bygger på innrapportering fra samtlige departementer og Direktoratet for sivilt beredskap.

Noen departementer har utarbeidet en egen handlingsplan for beredskapsarbeidet knyttet til år 2000-problemet. Tiltak er igangsatt i de fleste departementene. De beredskapsmessig viktigste departementene har generelt kommet lengst i arbeidet. I stor grad synes arbeidet å være forankret i departementets administrative toppledelse.

Det er i liten grad foretatt en grundig vurdering og identifisering av kritiske sektorer der år 2000-problemer kan medføre vesentlige samfunnsmessige konsekvenser. Det synes også å være betydelige forskjeller hvor systematisk departementene har kartlagt problemene.

Kartleggings- og analysearbeidet er i en tidlig fase. Foreløpig er det i liten grad utarbeidet risiko- og sårbarhetsanalyser for samfunnskritiske sektorer. På enkelte viktige områder er det imidlertid påbegynt eller gjennomført analyser. Når det gjelder departementenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser, er situasjonen følgende:

- Finansdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruksdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Samferdselsdepartementet og Justisdepartementet har klare planer om å ferdigstille risiko- og sårbarhetsanalyser pr. november 1998.
- Kulturdepartementet har bedt tre av sine underlagte selskaper og institusjoner (Norsk Rikskringkasting, Norsk Tipping og Riksarkivet) om å utarbeide risiko- og sårbarhetsanalyser pr. november 1998.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har ferdig utarbeidet risiko og sårbarhetsanalyser for to sektorer (værvarsling og studiefinansiering) og planlegger ikke å utarbeide analyser for andre sektorer.
- Fiskeridepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet mener at arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalyser vil bli ferdig innen utgangen av 1998.
- Forsvarsdepartementet vil være ferdig med å gjennomføre analyser for kritiske sektorer innen sommeren 1999.

- Barne- og familiedepartementet, Miljøverndepartementet og Utenriksdepartementet anser det ikke nødvendig å gjennomføre slike analyser. Dette begrunnes i første rekke med at verken departementene eller deres underlagte virksomheter har komplekse datasystemer på samfunnskritiske områder.

Ingen departementer har foreløpig utarbeidet en spesifikk kriseplan for å møte alvorlige komplikasjoner forårsaket av år 2000-problemer innenfor sine sektorer, men:

- åtte departementer rapporterer at arbeidet med kriseplaner er igangsatt eller forventes å bli ferdig innen våren 1999
- to departementer mener de ordinære kriseplanene vil være tilstrekkelig
- ett departement antar at det ikke vil greie å oppfylle regjeringens målsetting, men vil ha kriseplaner klare før 31. desember 1999
- tre andre departementer antar at det ikke er nødvendig med noen særskilt kriseplan
- to departementer har ikke svart på dette spørsmålet.

For øvrig avventer de fleste departementene resultatene fra risiko- og sårbarhetsanalysene. Dette gjelder også utarbeidelse av eventuell plan for kriseinformasjon i forbindelse med overgangen til år 2000. Det er i flere departementer utarbeidet rammeplaner for krisehåndtering. Forsvarsdepartementet vil avholde en sentral øvelse for å styrke den generelle krisehåndteringskompetansen i løpet av 1999.

Hittil er behovet for særskilte krav og retningslinjer om beredskapstiltak i liten grad vurdert fra departementenes side. Når det gjelder tilsynsmyndighetene, har blant annet Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern formulert krav til standarder for håndtering av år 2000-problemet innenfor alarmsentraler og risikobedrifter innen brann- og eksplosjonsvern-området. Direktoratet for arbeidstilsynet planlegger å formulere liknende krav til prosessindustrien. For øvrig har Sosial- og helsedepartementet i eget rundskriv tatt opp spørsmålet om å utarbeide beredskapsplaner, risiko- og sårbarhetsanalyser og nødvendige øvelser overfor fylkeskommunene, kommunene og helseinstitusjonene.

6.3. Arbeidet med år 2000-beredskapet i kommunene

Det er ingen generell lovhjemmel for å pålegge kommunene å utarbeide risiko- og sårbarhetsanalyser eller kriseplaner. Dette må gjøres på frivillig grunnlag. Her er det ingen forskjell på kommunene og private bedrifter. Gjennom St meld nr 25 for 1997-98 Hovedretningslinjer for det sivile beredskaps virksamhet og utvikling 1999-2002, varsler regjeringen generelt at et forslag til lovpålegg skal vurderes. Dette er imidlertid ikke direkte knyttet opp til år 2000-problemet.

Rundt 80 pst. av kommunene har påbegynt eller gjennomført sine første grovanalyser knyttet til ulike krisesituasjoner. Det er ennå langt igjen til alle kommunene har gjennomført generelle risiko- og sårbarhetsanalyser. Det antas også at disse analysene i liten utstrekning har tatt med år 2000-problematikken.

Mindre enn 1/3 av kommunene har utarbeidet planer for kriseledelse. Det er derfor behov for forsterket innsats. Justisdepartementet og Direktoratet for sivilt beredskap har en særlig funksjon for å følge opp arbeidet med kriseledelse i kommunene og vil samarbeide med Kommunenes Sentralforbund om dette.

6.4. Justisdepartementets vurdering og videre oppfølging

I forhold til målene i regjeringens oppfølgingsplan er framdriften for beredskapsarbeidet akseptabel. I det videre arbeidet for å sikre nødvendig beredskap mot større år 2000-problemer, er det særlig viktig å følge opp med tiltak for:

- å bevisstgjøre livs-, helse-, og samfunnskritiske virksomheter om sårbarheten for forstyrrelser eller svikt i viktig infrastruktur
- å ha nødvendige kriseplaner i tilfelle omfattende forstyrrelser innenfor kritisk infrastruktur som vann, strøm og telekommunikasjoner
- å ha på plass nødvendige planer for kriseledelse på lokalt, regionalt og sentralt nivå og ha mest mulig sikre varslings- og krisehåndteringssystemer
- å sikre at det blir foretatt vurderinger av behovet for forsterket beredskap ved tusenårsskiftet i samfunnskritiske virksomheter.

Det er behov for ytterligere informasjonsutveksling og kunnskapsoverføring. Justisdepartementet har etablert en egen gruppe som skal arbeide med bevisstgjøring, veiledning og rådgivning. Direktoratet for sivilt beredskap har utarbeidet en egen veileder for risiko- og sårbarhetsanalyser for år 2000-problemet. Videre er Justisdepartementet i ferd med å utarbeide klarere retningslinjer for samordningen på sentralt nivå ved kriser og katastrofer i fred.

Justisdepartementet vurderer om det er behov for å avholde en øvelse i sentralforvaltningen i 1999 for å sikre en god samhandling mellom de ulike sektorene. Justisdepartementet vil også, i samråd med Statsministerens kontor og Arbeids- og administrasjonsdepartementet, ta initiativ til en overordnet plan for kriseinformasjon knyttet til problemet. Planen vil komme i tillegg til de planene som utarbeides av de enkelte fagdepartementene.

I det videre arbeidet vil rapporter fra de ulike fagmyndighetenes risiko- og sårbarhetsanalyser stå helt sentralt. Disse skal være ferdige pr. november 1998. Når de er framlagt, vil Justisdepartementet bedre kunne vurdere behovet for tverrsektorielle tiltak.

I tilfelle det skulle oppstå krisesituasjoner som den enkelte kommune ikke kan håndtere på egenhånd eller behovet for samordning på annen måte er til stede, vil fylkesmannen ha en viktig samordningsfunksjon.

Informasjonsformidling er viktig. Justisdepartementet vurderer å bruke Aksjon 2000s internettsider for informasjon om beredskap innen kritiske samfunnssektorer.

7. Budsjett

Alle virksomheter og enheter skal i utgangspunktet dekke kostnader relatert til år 2000-problemet innenfor egne budsjetter. I statsforvaltningen er det estimert at problemet totalt vil koste ca. 3,3 mrd. kroner. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til kostnadsberegningene.

Nærings- og handelsdepartementet har en koordinerende rolle i håndteringen av år 2000-arbeidet. Det er bevilget 20 mill. kroner til Aksjon 2000 på statsbudsjettet 1998, mens det er forslått en bevilgning på 40 mill. kroner i budsjettet for 1999 som er forutsatt å skulle dekke resten av prosjektperioden, jf. nærmere omtale under kap. 926 Spesielle IT-tiltak.

8. Regjeringens vurderinger

Regjeringen tar år 2000-problemet svært alvorlig og har av den grunn blant annet lagt fram to handlingsplaner i løpet av våren 1998. Regjeringen har et direkte ansvar for oppfølgingen i statsforvaltningen. For næringslivet og kommunesektoren ligger ansvaret i den enkelte virksomhet. Regjeringen tar likevel et ansvar overfor alle sektorene når det gjelder å bidra med informasjon, veiledning og bevisstgjøring om problemet.

De største virksomhetene i norsk næringsliv og forvaltning synes stort sett å prioritere arbeidet med å forebygge år 2000-problemet, mens de mindre bedriftene i varierende grad synes å ha tatt tak i det. Dette gir grunn til bekymring fordi små og mellomstore bedrifter utgjør en vesentlig del av norsk næringsliv. Aksjon 2000 har derfor små og mellomstore bedrifter som en spesielt prioritert målgruppe og vil fokusere på bevisstgjøring i disse bedriftene.

Statsforvaltningen er kommet godt igang med forberedelsene til tusenårsskiftet, men det gjenstår fremdeles et betydelig arbeid. Den siste kartleggingen viser at en opptrapping av innsatsen i det enkelte departement og den enkelte etat er nødvendig. Arbeids- og administrasjonsdepartementet koordinerer og understøtter arbeidet i statsforvaltningen og vil vurdere situasjonen fortløpende.

Kommunesektoren ivaretar en rekke samfunnskritiske funksjoner og er sentrale tjenesteytere på en rekke områder, men synes å ha kommet kort i det forebyggende arbeidet. Regjeringen vil støtte opp om bevisstgjøring i kommunesektoren og aktivt benytte alle kanaler og fora for informasjon overfor kommunesektoren om år 2000-problemet. Det er viktig at kommunene arbeider helhetlig med problemet, og at det derfor satses bredt både på forebyggende og skadebegrensende tiltak.

Justisdepartementet har et sektorovergripende samordningsansvar for beredskap. Det varierer hvor langt departementene er kommet med beredskapsforberedelser innenfor sine områder. Direktoratet for sivilt beredskap er det sentrale ressurs- og kompetansesenter for kriseberedskapet. Dette gjelder også for år 2000-beredskapet. Fylkesmennene har en tilsvarende viktig funksjon på regionalt nivå, som veileder og pådriver overfor kommunene. De er gitt et samordningsansvar under kriser og katastrofer i fredstid. Regjeringen anser beredskapsplanlegging som et arbeid som må prioriteres for å hindre at år 2000-problemet vil få alvorlige samfunnsmessige konsekvenser.

Forståelsen av og arbeidet med år 2000-problemet har økt betydelig den siste tiden. Det er satt i verk en rekke år 2000-prosjekter og tiltak i privat og offentlig sektor, men det gjenstår fremdeles mye arbeid. Regjeringen vil videreføre de planer og det arbeid som er igangsatt, følge utviklingen nøye og kontinuerlig vurdere behovet for eventuelle nye tiltak.

SEKTOROVERGRIPENDE MILJØPOLITIKK

Problemer og utfordringer knyttet til miljø og næringsliv

Næringsvirksomhet, energiproduksjon og energibruk fører til avfall og utslipp til luft, vann og jord. Miljøproblemene i Norge knyttet til næringsvirksomhet skyldes både utslipp innenlands og i andre land. Det er derfor nødvendig å se miljøproblemer i en sektorovergripende sammenheng nasjonalt og internasjonalt.

Industriutslippene til luft kommer både fra prosesser og fra forbrenning av fossile brensel. Av klimagasser i tillegg til CO₂, gir gjødselproduksjon utslipp av lystgass (N₂O), aluminiumsproduksjon utslipp av perfluorisererte karboner (CF-gasser) og magnesiumproduksjon utslipp av svovelheksafluorid (SF₆).

Industriens samlede prosessutslipp av klimagasser målt i CO₂-ekvivalenter ble redusert med om lag 30 pst. fra 1990 til 1996. Om lag 40 pst. av reduksjonen er knyttet til mindre bruk av SF₆. Utslppsreduksjonen er oppnådd i en periode hvor industriproduksjonen har økt med om lag 14,2 pst. Utslippene av SO₂ fra industriprosesser er redusert med om lag 68 pst. siden 1980.

Utslippene fra industrien av de farligste miljøgiftene (bly, kadmium, kvikksølv og kobber) til luft og vann er generelt redusert med mellom 80 og 99 pst. i perioden 1985-95. Dette har ført til betydelig bedret miljøtilstand i de fleste forurensede fjord- og vassdragsområder. Industriens utslipp av næringssalter (nitrogen og fosfor) er redusert betydelig og står nå for 3-4 pst. av totale tilførsler til primærresipient i hele landet. Det finnes imidlertid fortsatt store enkeltkilder som kan ha negativ innvirkning lokalt.

Avrenning av tungmetaller (miljøgifter) og svovelsyre fra gruver bidrar til forurensning av vassdrag og grunnvann. Avrenningen skriver seg både fra nedlagte og eksisterende gruver.

Reiselivsnæringen i Norge er i betydelig grad basert på attraktive natur- og miljøkvaliteter. Naturen danner rammen om og er grunnlag for produksjon av aktiviteter, opplevelser og varer og tjenester som norsk reiseliv tilbyr. Vekst i reiselivsnæringen kan føre til slitasje og belastninger på attraktiv natur dersom aktivitetene ikke foregår i forsvarlige former.

Handelsflåten² hadde pr. 1. januar 1997 en gjennomsnittsalder på 13,3 år. Dette er vesentlig lavere enn gjennomsnittlig alder på verdens handelsflåte. Den aldrende verdensflåten utgjør et miljøproblem, men skipenes tekniske standard er meget varierende. Eldre skip er bygd etter et regelverk som i dag ikke er akseptabelt, men strengere krav er normalt ikke blitt gitt tilbakevirkende kraft. Bedre kapasitetsutnyttelse, tekniske tiltak og lavt energiforbruk er sentralt for at skipsfarten også i framtida skal framstå som en miljøvennlig transportform.

Mål for departementets arbeid

I St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret, la regjeringen fram en fire-leddet strategi for næringspolitikken. Det tredje leddet framhever at det skal legges til rette for et allsidig og miljøvennlig næringsliv i hele landet. Hovedmålet for departementets miljøarbeid er å bidra til en mest mulig effektiv forebygging og håndtering av miljøproblemer i næringslivet i tråd med denne strategien. For å kunne oppnå dette anses det som viktig å bidra til utvikling av kostnadseffektive miljøavtaler og nasjonale og internasjonale rammevilkår. Siden mange av miljøproblemene er av internasjonal karakter, vil departementet bidra aktivt til at det oppnås en samordning mellom viktige konkurrentland.

Et viktig ledd i dette arbeidet er å få fastsatt bedre internasjonale rammebetingelser for miljøpolitikk som fremmer effektiv ressursbruk og ikke-diskriminerende og åpen handel. Nærings- og handelsdepartementet arbeider dessuten for at miljøvennlig teknologi utvikles og tas i bruk.

Sentrale mål for miljøarbeidet er:

- å bidra til en politikk og en ressursbruk, nasjonalt og internasjonalt, som kan forene miljø og næringshensyn
- å bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi

² Skip registret i NIS og NOR.

- å arbeide aktivt i internasjonale organisasjoner for å redusere miljøskader innen skipsfarten.

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljø-, handels- og næringshensyn

En viktig oppgave for Nærings- og handelsdepartementet er å bidra til utforming av overordnede retningslinjer og virkemidler på områder der nærings- og miljøpolitikk griper inn i hverandre. Nærings- og handelsdepartementet vil blant annet delta aktivt i oppfølgingen av Kyotomeldingen (St meld nr 29 for 1997-1998). Den konkrete utforming og gjennomføring av reguleringer av forurensning og avfall fra næringslivet er underlagt miljøvernmyndighetene.

Miljøkvalitet og -standard er i ferd med å utvikle seg til en internasjonal konkurransefaktor for bedrifter og produkter. Med stor tilgang på rene ressurser, høyt teknologisk nivå og en ambisiøs miljøpolitikk, bør næringsvirksomhet i Norge ha grunnlag for å utvikle miljømessige konkurransefortrinn. I denne sammenheng er det viktig for Norge at internasjonale miljøavtaler og miljøstandarder blir basert på prinsipper og mekanismer som reflekterer forskjeller mellom lands miljøbelastning i produksjonen av varer og tjenester.

Det bærekraftige prinsipp ligger til grunn for departementets strategiske arbeid med internasjonalisering. Regionalplanene utgjør en viktig del av dette arbeidet, og målet om å bidra til miljøet og en bærekraftig utvikling er inkorporert i planene.

Ca. 70 pst. av de akkrediterte prøvingslaboratoriene i Norge utfører miljørelatert prøving innen områder som kjemisk og biologisk testing av vann, luft, slam, kloakk og avfall, samt analyse av farlige kjemikalier og oljerester. Laboratorier som er inspisert etter kravene for «god laboratoriepraksis», utfører testing av kjemikalier, farmasøytiske produkter, fiskemedisiner og offshore boreslam med mulig miljøskadelig effekt.

I de norske standardiseringsorganisasjonenes arbeid er miljø og miljøkonsekvenser et viktig element. Sentrale områder med miljørettede problemstillinger er vannanalyser, bioteknologi, luftkvalitet, trafikkstøy, resirkulering av byggevarer og offshorevirksomheten.

Klargjøring av miljøkonsekvenser er i økende grad et grunnlag for prioriteringer og disponering av areal til ny virksomhet. Attraktive naturområder og gode miljøkvaliteter er også et konkurransefortrinn for deler av næringslivet, slik det blant annet er for norsk reiseliv. Det er sentralt at det legges til rette for at slike fortrinn kan utnyttes blant annet gjennom en forsvarlig og god arealpolitikk.

Utvikling av miljøvennlig teknologi

En viktig oppgave for Nærings- og handelsdepartementet er å bidra til at det utvikles nye produkter, prosesser og tjenester som gjør det mulig å redusere forurensningen og effektivisere energibruken i industrien. Dette stimulerer også til utvikling av miljøteknologisk industri og øker bedriftenes engasjement for å bli miljøvennlige. Miljøtiltak og miljøreguleringer kan føre til at det dannes grunnlag for et marked for miljørelaterte varer og tjenester. Norges forskningsråd har etablert flere programmer som tar sikte på å utvikle mer miljøvennlige teknologiske løsninger som kan gi grunnlag for ny næringsvirksomhet. I Statens nærings- og distriktsutviklingsfond er det etablert tilskudds- og låneordninger som blant annet støtter miljøteknologiprojekter.

Satsingen skal stimulere til prosjekter som er langt fremme i den teknologiske utviklingen, samtidig som prioriterte nasjonale miljømål er retningsgivende. Tidligere har det vært satt inn store ressurser på å utvikle renseteknologi, noe som har bidratt til de store utslippsreduksjonene norsk industri har gjennomført de siste 30 årene. Behovet for å minske utslipp fra punktkilder er nå redusert. Framtidige behov knytter seg i større grad til å utvikle ren teknologi hvor miljøaspektet integreres i hele produksjonsprosessen. Et felt som vil få økt oppmerksomhet er utslipp av klimagasser og NO_x.

Bidra aktivt innenfor internasjonale organisasjoner for å redusere miljøskader innen skipsfarten

Skipsfart er i utgangspunktet en miljøvennlig transportform sammenliknet med alternativene. Internasjonalt har man i mange år arbeidet med ytterligere å redusere den miljøtrusselen som ordinær skipsfart og sjøulykker globalt kan representere. Nærings- og handelsdepartementet deltar aktivt i FNs maritime organisasjon IMO med sikte på å endre det internasjonale regelverk slik at sannsynligheten for og konsekvensene av miljøskader blir redusert. Etter initiativ fra Norge vedtok IMO 26. september 1997 nytt regelverk om krav til luftutslipp fra skip. Regelverket trer i kraft når tilstrekkelig antall stater har tiltrådt.

Kyotoprotokollen fastslår at regulering av klimagasser fra skip skal skje gjennom IMO. Etter initiativ fra blant annet Norge vedtok IMO våren 1998 å kartlegge utslipp av klimagasser gjennom oppfordring til reduksjon av CO₂-utslipp. Videre ble det vedtatt å

nedsette en arbeidsgruppe i IMO hvor innkomne data skal vurderes og initiere en strategi for regulering av klimagasser.

Resultater fra aktiviteten i 1997

Nærings- og handelsdepartementet deltar løpende i interdepartementalt arbeid med miljøpolitiske spørsmål.

Bergvesenet har siden 1989 gjennomført arbeid for å begrense forurensningen fra nedlagte gruver. I 1997 ble undersøkelsene fra Eiker kobberverk i Øvre Eiker og Brøstadgruva i Eidsvoll kommune ferdig kartlagt. Statens forurensningstilsyn (SFT) har foreløpig ikke kommet med krav om tiltak i denne forbindelse. Bergvesenet har i 1997 etter pålegg fra SFT utredet tiltak ved Flåt i Evje kommune og Ertelien i Ringerike kommune. Utredningene var ferdige i 1997, og konklusjonen fra disse er at det ikke vil bli igangsatt tiltak her da dette vil gi små gevinster i forhold til de store kostnadene det vil medføre å gjennomføre tiltak.

En arbeidsgruppe med representanter blant annet fra reiselivsnæringen, -organisasjonene, miljøforvaltningen og fylkeskommunen la høsten 1996 fram en rapport med forslag til strategier og tiltak for hvordan norsk reiseliv kan videreutvikles på en måte som er lønnsom og miljømessig holdbar. Bransjen har i 1997, i samarbeid med virkemiddelapparatet og organisasjonene, igangsatt et arbeid med et miljøprogram for reiselivsbedriftene for å følge opp aktuelle miljøproblemer.

Norges forskningsråds programmer NORMIL 2000 (Program for miljøteknologi) og KLIMATEK (teknologi for reduksjon av klimagassutslipp) er sentrale i utviklingen av miljøteknologi. I NORMIL er det iverksatt 10 større, kommersielt rettede prosjekter innenfor nasjonalt prioriterte miljøutfordringer som avfallshåndtering, støy, overvåking og vann- og avløpsløsninger. Det er lagt vekt på metodeprosjekter. KLIMATEK ble startet i 1997 (finansiert av MD, OED og NHD) og har engasjert seg i prosjekter som har en samlet potensiell utslippsreduksjon på mer enn 2 mrd. tonn CO₂. KLIMATEK satser spesielt på prosjekter innen petroleumssektoren, prosessindustrien og transportsektoren.

Nærings- og handelsdepartementet finansierer sammen med OED programmet NYTEK (utvikling av nye fornybare energikilder). NYTEK retter seg mot forskning og utvikling av effektive og fornybare energiteknologier og dekker utviklingsarbeid fram til og med uttesting av prototyp. I løpet av 1997 er det innrapportert fem nye produkter utviklet gjennom NYTEK-prosjekter og det er etablert fem nye bedrifter.

Nærings- og handelsdepartementet deltar i arbeidsgrupper og annet interdepartementalt arbeid sammen med UD, MD og andre berørte departementer for å vurdere spørsmål knyttet til internasjonale regler for handel og miljø i WTO og OECD. Viktige områder er bruk av handelsrelaterte miljøtiltak i internasjonale miljøavtaler, markedsadgang og frivillig miljømerking. Det er i denne sammenheng viktig at det etableres internasjonale kjøperegler som gjør handels- og miljøpolitikk til gjensidig støttende politikkområder.

Arbeidet med å redusere luftforurensninger generelt fra skipsfarten fortsatte i 1997. Det ble i 1996 satt igang et prosjekt med formål å vurdere innføring av enkle motortekniske tiltak for å redusere utslipp av nitrogenoksider (NO_x) både fra nye og eksisterende motoranlegg på skip i kystfart.

I januar 1997 framla departementet et strategidokument for Asiaplanen der prinsippet om bærekraftig utvikling er et sentralt element. Dette elementet er også blitt lagt til grunn for andre regionalplaner og departementets arbeid med internasjonalisering og globalisering for øvrig.

Miljøteknologi inngår i regionalplanenes sektortilnærming. Arbeidet er kommet lengst i Asiaplanen der det i 1997 forelå en egen sektorplan for miljøteknologi hvor Kina ble gitt høyest prioritet. Hovedvekten ble lagt på prosjekter innen vann og avløp og arbeidet med finansieringsløsninger som kunne utgjøre et alternativ til blandete kreditter. Målsetting er å oppnå kontrakter innen 2-4 år.

Tiltak som vil være aktuelle på kort og lang sikt for å løse eksisterende og forebygge nye miljø- og ressursproblemer

Videreføring av eksisterende tiltak

Myndighetene vil gjennom avgifter, forskrifter, skatteregler, avtaler, utslippskrav m.m. legge rammer for miljøarbeidet i næringslivet i årene framover. Endringer i slike rammebetingelser vil sammen med kundenes preferanser og næringslivets egen miljøbevissthet over tid påvirke miljøinnsatsen i bedriftene og tilpasning av produkter og prosesser.

NOxRED-programmet vil bli videreført i 1999. Programmet skal bidra til å redusere utslipp av nitrogenoksider (NO_x) fra eksisterende motoranlegg på skip i nasjonal konkurranseutsatt skipsfart. Disse tiltakene vil gi reduksjon i NO_x-utslipp med 15-30 pst. Som et resultat av NOxRED-programmet ble NO_x-utslippene redusert med 25 tonn i 1997. For 1998 er ordningen utvidet til også å gi tilskudd til SCR-anlegg (katalysator) som vil redusere NO_x-utslippet med ca. 85 pst. Forventet reduksjon av NO_x-utslipp for 1998 er ca. 100 tonn, og det forventes en ytterligere reduksjon i 1999.

Det gjennomføres opprenskningsarbeider på tomtearealet etter Norsk Koksverk i Mo i Rana på grunnlag av pålegg fra SFT. Staten ved Nærings- og handelsdepartementet dekker utgiftene i henhold til to gitte fullmakter på til sammen 190 mill. kroner, jf. redegjørelse under kap. 955 og 956. Det er pr. 10. september 1998 gjennomført opprenskningstiltak for ca. 165 mill. kroner siden 1990.

Nye tiltak

Departementet vil følge opp tiltak som ble foreslått av gruppen som vurderte miljøutfordringer i utviklingen av norsk reiseliv.

Næringslivsprosjekter som krever en investering på mer enn 400 mill. kroner, behandles etter plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger. Lokale myndigheter vil etter en konkret vurdering gjennomføre konsekvensutredninger av en del mindre prosjekter. Bestemmelsene har som formål at vesentlige virkninger for miljø, naturressurser og samfunn blir integrert i prosjektplanleggingen på linje med tekniske og økonomiske forhold, samt at de bidrar til en åpen planleggingsprosess. Konsekvensutredninger skal sikre at disse virkningene blir tatt i betraktning under planlegging av tiltak og når det tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår, utbygginger kan gjennomføres.

I en stortingsmelding om reiseliv som er planlagt fremmet høsten 1999, vil departementet vurdere nærmere hvordan miljøutfordringene knyttet til norsk reiseliv kan følges opp.

I 1998 videreføres Norges forskningsråds (NFRs) satsing innen miljøteknologi. I tillegg til miljøteknologiprogrammet «Norsk Miljøteknologi mot år 2000» har NFR et program for utvikling og demonstrasjon av teknologiske løsninger som reduserer utslippene av drivhusgasser. Programmet er samfinansiert av Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. NFR er i gang med en prosess for å utarbeide et nytt miljøprogram som planlegges igangsatt fra 2000.

I tillegg til den profilerte satsingen på miljøteknologi gjennom egne programmer er det en rekke miljømotiverte prosjekter i den bransjerettede FoU. Både Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (for forsknings- og utviklingskontraktene) og NFR har etablert systemer som gjør at miljøvirkninger vurderes før nye programmer og prosjekter velges ut. Dette innebærer at industrien og forskningsinstitusjonene gjør rede for prosjektenes miljøkonsekvenser før det gis offentlig støtte.

Norsk Romsenters satellittbaserte aktivitet innenfor jordobservasjon er et nødvendig hjelpemiddel for miljøovervåking lokalt, regionalt og globalt. Prioriterte anvendelsesområder er overvåking og varsling av fenomener på jordoverflaten, hav, atmosfære og is. Store deler av aktiviteten foregår ved at Norge deltar i internasjonale satellittprogrammer organisert av Den europeiske romorganisasjonen ESA.

Ordningen med offentlige forsknings- og utviklingskontrakter har vist seg godt egnet til å samordne nærings- og miljøpolitikken. Departementet har i de siste årene uttrykt en målsetting om å bruke om lag 25 mill. kroner til konkurransedyktige prosjekter innen miljøteknologi. Tabellen nedenfor viser at departementet har oppfylt denne målsettingen.

For å redusere avrenning av tungmetaller fra nedlagte gruver vil Bergvesenet fortsette arbeidet med å vurdere og eventuelt gjennomføre aktuelle tiltak og måling av resultater. Innenfor rammen av regjeringens program for vannforsyning fortsetter Norges geologiske undersøkelse (NGU) kartlegging og undersøkelser av grunnvannsføremønstre i områder hvor vannkvaliteten i eksisterende vannverk ikke er tilfredsstillende. I tillegg vil NGUs arbeid med maringeologiske undersøkelser og kartlegging av berggrunn og løsmasser ha et betydelig miljømessig innhold og siktemål.

Miljøhensyn ved offentlige innkjøp vil kunne påvirke innretningen av produksjonen og bidra til at næringslivet utvikler nye og bedre produkter. I forslaget til revidert regelverk for offentlige anskaffelser (Ot prp nr 71 for 1997-98) foreslås det en ny bestemmelse som pålegger statlige innkjøpere å ta miljøhensyn ved planlegging av anskaffelser. Det ikke er et motsetningsforhold mellom det at anskaffelsen samlet sett anses å være den «økonomisk mest fordelaktige», og at miljøhensyn vektlegges. Erfaringer viser at anskaffelser av mindre miljøbelastende varer og tjenester ofte kan medføre lavere totalkostnader over hele produktets levetid. Dette har sammenheng med at slike produkter ofte har høy kvalitet,

lengre levetid, større reparasjonsmuligheter, lavere energiforbruk og større verdi når produktet skal avhendes.

Kategori I - Rene miljøverntiltak

(i mill. kroner)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
902	Justervesenet:			
	Akkreditering av miljøkontrollører	1,0	1,1	1,2
911	Bedriftsveiledning			
	Teknologisk institutt	34,7	36,4	37,0
	Veiledningsinstituttet i Nord-Norge	5,5	5,5	6,0
	Norsk designråd, miljødesign			1,5
920	Norges forskningsråd:			
	Brukerstyrte programmer	33,0	33,0	31,5
	Strategiske teknologiprogrammer	4,0	4,0	4,4
923	Forsknings- og utviklingskontrakter	31,0	26,0	22,1
932	Norges geologiske undersøkelse			
	Miljøgeologiske undersøkelser	11,8	10,0	12,0
933	Bergvesenet:			
	Avrenning, kartlegging og forskning	2,1	3,4	3,2
941	Tilskudd til NO_x-tiltak	3,2	6,5	6,5
955	Norsk koksverk:			
	Opprensning	22,1 ¹⁾	- ²⁾	-
956	Norsk Jern Eiendom	2,2 ³⁾	- ³⁾	-
	Sum kategori I	150,6	150,6	125,4

¹⁾ Utbetaling under garantifullmakt på 180 mill. kroner.

²⁾ Forventet utbetaling er 30 mill. kroner

³⁾ Utbetaling under garantifullmakt på 10 mill. kroner.

Kategori II - Tiltak med betydelig miljømotivasjon

(i mill. kroner)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
902	Justervesenet:			
	Laboratorier som utfører miljørelatert prøving	5,4	6,0	7,0
	Miljøtiltak i samarbeid med fiskeindustrien	0,6	0,5	0,4
911	Bedriftsveiledning:			
	Teknologisk institutt	11,2	11,5	12,0
	Veiledningsinstituttet i Nord-Norge	4,5	5,0	5,0
920	Norges forskningsråd:			
	Brukerstyrte programmer	21,0	21,0	20,0
	Strategiske teknologiprogrammer	22,0	22,0	24,2
922	Norsk Romsenter	33,0	43,0	42,0
923	Forsknings- og utviklingskontrakter	22,0	12,0	10,2
932	Norges geologiske undersøkelse:			
	Maringeologiske undersøkelser	6,6	8,0	8,0
	Grunnvannsundersøkelser	13,5	14,0	14,0
	Utbyggingsgeologi	8,2	9,0	9,0
933	Bergvesenet:			
	Sikringsarbeider	0,4	1,0	0,2
	Sum kategori II	148,4	153,0	152,0

Kategori III - Tiltak med delvis miljømotivasjon

(i mill. kroner)

Kap	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
920	Norges forskningsråd:			
	Brukerstyrte programmer	290,0	290,0	275,5
	Strategiske teknologiprogrammer	14,0	14,0	15,4
911	Bedriftsveiledning:			
	Teknologisk institutt	3,8	3,6	3,5
	Veiledningsinstituttet i Nord-Norge	7,5	7,5	8,0
922	Norsk Romsenter	23,0	29,0	28,0
923	Forsknings- og utviklingskontrakter	39,0	18,0	15,3
932	Norges geologiske undersøkelse:			
	Regionale geologiske undersøkelser	9,8	9,0	9,0
	Kartlegging av grus-, pukk-, og natursteinforekomster	8,2	10,0	10,0
933	Bergvesenet:			
	Tilsyn	0,5	0,5	0,5
	Sum kategori III	395,8	381,6	365,2

Nærmere om budsjettforslagene under de enkelte programkategorier og kapitler

Programområde 17 Nærings- og handelsformål

Programkategori 17.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på kapitler:

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	117 930	128 740	138 650	7,7
	Sum kategori 17.00	117 930	128 740	138 650	7,7

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på postgrupper:

		(i 1 000 kr)			
Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1-29	Driftsutgifter	105 376	115 640	124 250	7,4
70-89	Overføringer til andre	12 554	13 100	14 400	9,9
	Sum kategori 17.00 Administrasjon	117 930	128 740	138 650	7,7

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementets arbeidsområde er forvaltning og tilrettelegging av politikk for næringsliv, handel og skipsfart. Programkategori 17.00 omfatter departementets egen administrasjon inklusiv prosjektmidler og medlemstilskudd i internasjonale organisasjoner. Departementets hovedoppgave er å bistå i utformingen av regjeringens overordnede rammevilkår for virksomhet innen næringsliv, handel og skipsfart. Rammevilkårene og mål og strategier for virksomheten er utdypet og konkretisert under de andre programkategoriene under programområde 17 Nærings- og handelsformål.

Mål og strategier

I Regjeringens nye næringsmelding St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk i det 21. århundret slås det fast at hovedmålet for næringspolitikken er å bidra til økt verdiskaping for å realisere overordnede mål om velferd og sysselsetting. Det presiseres videre at næringspolitikken skal bidra til å stimulere omstillingsdyktighet, innovasjon og lønnsomhet, basert på næringsnøytralitetsprinsippet. Næringspolitikken skal utformes etter en firedelt strategi:

- *Bedrifter skapes, de vedtas ikke.* Næringspolitikken skal gjøre det enklere å starte og drive bedrifter.
- *Mennesker er vår viktigste ressurs.* Regjeringen vil satse på utvikling og kompetanse.
- *Mellom bakkar og berg utmed havet heve nordmannen fengje sin heim.* Gjennom næringspolitikken skal regjeringen legge grunnlag for et allsidig og bærekraftig næringsliv i hele landet
- *Norge er et lite land i en stadig mindre verden.* Regjeringen skal legge til rette for at norsk næringsliv kan fungere og utnytte mulighetene i en globalisert økonomi.

Oppsummert er det et mål å legge opp nærings-, handels- og skipsfartspolitikken slik at man utnytter landets samlede tilgang på arbeidskraft, kapital, naturressurser og kunnskap. Ressursutnyttelsen må innordnes slik at man utvikler et sunt og nasjonalt næringsliv som samtidig er tilpasset internasjonale markeds- og konkurransekrav.

Regjeringen vil i tråd med disse målsettingene føre en nærings- og handelspolitikk basert på følgende hovedelementer og satsingsområder:

- Nødvendig *tilgang på kapital* er en avgjørende forutsetning for vekst i norsk næringsliv. Myndighetene må bidra til at næringslivet får tilstrekkelig kapital både for kunne møte krav til omstillinger og for å skape ny virksomhet og nye bedrifter. Det legges til rette for at statlig kapital kan benyttes til å styrke norsk eierskap i næringslivet og skape nye bedrifter og arbeidsplasser, jf. St medl nr 40 for 1997-98 Eierskap i næringslivet. I denne sammenheng legger regjeringen blant annet vekt på å utvikle den regionale såkornfondordningen for å støtte utvikling av prosjekter/produktideer på teknologisisiden. Det er samtidig viktig at statens egne eierinteresser i statsbedrifter, aksjeselskaper og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond blir forvaltet aktivt og effektivt.
- *Kunnskap og kompetanse* blir en stadig viktigere forutsetning både for konkurranseevne og vekst i næringslivet. En viktig side ved næringspolitikken er derfor å bidra til å øke kompetansen i bedriftene gjennom forskning og utvikling og ved bedre spredning av kunnskap. Regjeringen ser det som særlig viktig å styrke samarbeidet mellom forsknings- og utdanningsinstitusjonene og næringslivet.
- *Informasjons- og kommunikasjonsteknologi*: Viktige målsettinger er å videreutvikle teknologiske fagmiljøer med en internasjonal spisskompetanse på områder som er viktige for næringslivet i framtida, få flere bedrifter til å ta i bruk FoU og øke næringslivets egne FoU-innsats. Mye av veksten i vårt næringsliv vil skje i kunnskapsintensiv industri og særlig i IT-næringene. Myndighetene har lagt til rette for en slik utvikling, blant annet gjennom en ny næringsrettet IT-plan som Nærings- og handelsdepartementet har utarbeidet i samråd med andre berørte departementer. Regjeringens politikk på IT-området er for øvrig trukket opp og konkretisert i St meld nr 38 for 1997-98 IT-kompetanse i et regionalt perspektiv. For å bidra til å løse myndighetenes og næringslivets dataproblemer ved årtusenskiftet har regjeringen utarbeidet en oppfølgingsplan i forhold til år 2000-problematikken. Arbeidet ledes av en egen Aksjon 2000-enhet knyttet til Nærings- og handelsdepartementet, jf. St prp nr 65 for 1997-98.
- I årene framover vil veksten særlig måtte komme i *små bedrifter*. Det er derfor en viktig politisk oppgave å bidra til at disse bedriftene har konkurransedyktige rammevilkår, og at de sikres tilgang på både kapital og kompetanse. Regjeringen viser til sin *handlingsplan* for styrket innsats overfor denne bedriftsgruppen.
- Bedriftene opplever nå en stadig sterkere konkurranse i markedene. Det krever at de må drive et kontinuerlig *omstillings- og utviklingsarbeid*. Den beste garantien for bosetting og sysselsetning er lønnsomme bedrifter. Myndighetene har et særlig ansvar for å bidra til næringsutvikling og omstilling i områder med ensidig næringsliv og store omstrukturingsproblemer. Statens nærings- og utviklingsfond er regjeringens sentrale virkemiddel innen nærings- og distriktpolitikken.
- Næringspolitikken må sikre at også *offentlig sektor* bidrar til å styrke norsk næringsliv, gjennom *statlige anskaffelser* av varer og tjenester og gjennom bygg- og anleggsvirksomhet.
- En stadig viktigere oppgave blir å sikre norske bedrifter *tilgang til utenlandske markeder*. Næringslivet må stimuleres til aktiv *internasjonalisering* bygd på egen konkurranse-dyktighet og særskilte konkurransefortrinn. Myndighetene kan bistå næringslivet gjennom tilrettelegging og formidling av faglig bistand og finansiering for å fremme eksport, nasjonal infrastruktur for å dokumentere kvalitet, og gjennom bilateralt og multilateralt samarbeid med andre land og regioner for å utvikle gode internasjonale «kjøreregler».
- En permanent oppgave for departementet er å forvalte, utvikle og påvirke *nærings-, handels- og skipsfartslovgivningen* slik at norsk næringsliv får rammevilkår som sikrer og styrker konkurranseevnen og uteetableringer i et stadig åpnere og mer konkurranseutsatt internasjonalt marked og gjør det mulig å utnytte konkurransefortrinn og vekstpotensial.

KAP. 900 NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	89 530	97 340	101 500
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	15 846	18 300	22 750
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	12 554	13 100	14 400
	Sum kap. 0900	117 930	128 740	138 650

Vedrørende 1998:

Bevilgninger under post 01 ble redusert med 5 mill. kroner ved St vedt 19. juni. jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Status for virksomheten

Nærings- og handelsdepartementet (NHD) ble etablert 1. januar 1997 og er organisert i fire avdelinger:

- Administrativ og juridisk avdeling
- Avdeling for internasjonalisering, veiledning og skipsfart
- Avdeling for forskning, teknologi og kompetanse
- Næringspolitisk avdeling.

Nærings- og handelsdepartementet vil i 1998 utføre virksomheten innenfor en ramme på 206 årsverk, dvs. to mer enn budsjettet i 1997. Videre har departementet en fast stasjonert næringsråd i Brussel tilknyttet ambassaden og en spesialutsending for skipsfartspolitiske spørsmål ved den norske delegasjonen (nyopprettes høsten 1998) i Genève. Departementet har også ansvar for flere sentrale utvalg, blant annet Meklingsnemda for arbeidstakeroppfinnelser, Industrieredskapsutvalget, Beredskapsrådet for skipsfart, Næringslovutvalget, Rådet for arbeidstilsyn på skip, samt flere sakkyndige råd på sjøsikkerhetsområdet.

Det er utarbeidet følgende overordnet mål for departementets virksomhet: *Nærings- og handelsdepartementet skal fremme et internasjonalt konkurransedyktig næringsliv med evne til verdiskaping og omstilling, basert på høye etiske normer og en bærekraftig utnyttelse av samfunnets ressurser.* På dette grunnlag har departementet utformet følgende hovedmål:

- forvalte, utvikle og påvirke aktuelle politikkområder med sikte på å skape rammevilkår som styrker næringslivets konkurransevne
- bidra til verdiskaping, innovasjon og omstilling gjennom tiltak for å styrke kompetanse og teknologiutvikling og tilgang til kapital i næringslivet
- arbeide for effektiv bruk av samfunnets ressurser gjennom å motvirke markeds- og konkurransesvikt
- arbeide for en åpen og ikke-diskriminerende adgang til utenlandske markeder, samt stimulere norske bedrifter til aktiv internasjonalisering.

Resultatrapport*Administrasjon*

Det er lagt ned betydelige ressurser for å sikre at den nye organisasjonen, som ble etablert i 1997, skal fungere som et effektivt sekretariat for departementets ledelse. Særlig gjelder dette tiltak knyttet til:

- ny organisasjon
- ledelses- og lederutvikling for alle ledere samt «teambygging» for topplergruppen
- oppgradering av datanettverk, skifte av tekstbehandlingssystem og forberedelse av intranett
- bedre prosedyrer for håndtering av innsynsbegjæringer, som har resultert i økt offentlighet
- bedre kobling av virksomhetsplanlegging og kompetanseutvikling.

Økonomiforvaltning/regnskap

Ved siden av løpende budsjett- og regnskapsarbeid har departementet både i 1997 og 1998 brukt mye ressurser til ekstraordinære oppgaver i samband med innføringen av nytt statlig økonomireglement. Det gjelder både arbeid med forbedret etatsstyring, nye økono-

miinstrukser, tilskudds-/garantiregelverk, dokumentasjon av rutiner i departementet og underlagte virksomheter, samt veilednings- og pådriverarbeid. Departementet tok i bruk nytt regnskapssystem 1. oktober 1997 etter å ha gjennomført et omfattende forprosjekt med bistand fra eksterne konsulenter. Fra samme dato overtok departementet som egen regnskapsfører.

På *faglig sektor* har departementet vært særlig engasjert med oppgaver på følgende områder:

Næringspolitikk

Departementet har fulgt opp tidligere sentrale utvalgsutredninger om framtidig næringspolitikk og forutsetninger om næringspolitiske tiltak i Voksenåsen-erklæringen gjennom framlegging av meldinger om Næringspolitikk i det 21. århundre (Næringsmeldingen) og ny eierskapsmelding (St meld nr 40 for 1997-98). Videre har departementet prioritert arbeidet med handlingsplanen for små og mellomstore bedrifter, som fremmes samtidig med St prp nr 1 for 1998-99.

Forskning og utvikling

På FoU-området har regjeringen utarbeidet en strategi for næringsrettet bioteknologi for perioden 1998-2005.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Regjeringen har lagt fram en næringsrettet IT-plan for perioden 1998-2001. Nærings- og handelsdepartementet har i samarbeid med andre berørte departementer gjennomført tiltak for å følge opp planen, blant annet når det gjelder utdanning, FoU og elektronisk handel. Nærings- og handelsdepartementet var også ansvarlig for utarbeidingen av St meld nr 38 IT-kompetanse i et regionalt perspektiv. Videre har Nærings- og handelsdepartementet utarbeidet, og er ansvarlig for, gjennomføringen av regjeringens oppfølgingsplan for håndtering av år 2000-problemet (framlagt i april 1998). I den forbindelse har departementet etablert aksjon 2000-enheten (prosjektet) til å lede arbeidet, jf. St prp nr 65 for 1997-98.

Finansiering og eksportfremme

Regjeringen la våren 1997 fram St meld nr 51 for 1996-97 Om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og har fulgt opp Stortingets behandling av den ved blant annet å skille ut egenkapitaldivisjonen og utarbeide retningslinjer for den nye lavrisikolåneordningen. Videre er det igangsatt et arbeid for å utforme et nytt resultatstyringssystem, som vil være på plass fra kommende årsskifte. Basert på evalueringen av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) har departementet foretatt en bred gjennomgang av GIEK, jf. omtale i St meld nr 41 for 1997-98.

Omstillingstiltak

Omstillingsarbeidet i Sør-Varanger, Grenland og Østfold er videreført gjennom etablerte regionale organisasjoner. I Sør-Varanger er Kirkenes Utvikling tilført midler for å bidra til næringsutvikling. I Grenland og Østfold er grunnlaget lagt for en videreføring av arbeidet i regional regi uten støtte fra departementet.

Sjøsikkerhet og sjøfartsforvaltning

Det er fastsatt krav til kvalitetsstyringssystemer for rederidrift med virkning fra 1. juli 1998. Det er videre vedtatt nytt regelverk knyttet til sertifisering av sjøfolk, hvor kravene til sjøfolks kvalifikasjoner er skjerpet i tråd med internasjonale regler. Det er også vedtatt nye regler om hviletid for vaktgående personell på norske skip som ledd i arbeidet med økt sikkerhet til sjøs.

Offentlige anskaffelser

Arbeidet med å tilpasse det norske regelverk for offentlige anbud og anskaffelser og de norske statlige støtteordninger til EØS-regelverket er videreført. Departementet har videre brukt ressurser på arbeidet med å revidere regelverket for offentlige anskaffelser, jf. Ot prp nr 71 for 1997-98.

Lov- og regelverk/regelforenkling

Det er arbeidet videre med forenkling av lov- og regelverket for næringslivet basert på Næringslovutvalgets utredninger. Særlig viktig er arbeidet med tilrettelegging for etablering av et særskilt Oppgaveregister ved Brønnøysundregistrene.

Oppgaveregisteret ble offisielt åpnet i november 1997 og skal være en pådriver i arbeidet for effektiv samordning og utnyttelse av offentlige oppgaveplikter. Oppgaveregisteret har kartlagt vel 600 statlige skjema og har dermed skaffet seg en fullstendig oversikt over hvilken informasjon statlige etater samler inn fra næringslivet. Denne informasjonen blir nå brukt til å få en mer samordnet informasjonsinnhenting og større gjenbruk av allerede innhentede data.

I forbindelse med Oppgaveregisteret er det etablert en rådgivende brukergruppe med representanter fra næringslivsorganisasjoner. Videre er det etablert god kontakt med de etater som står for oppgaveinnhenting.

Sivilt beredskap

Nærings- og handelsdepartementet har bidratt i arbeidet med St meld nr 25 for 1997-98 Hovedretningslinjer for det sivile beredskaps virksomhet og utvikling i perioden 1999-2002. Departementet har påbegynt arbeidet med å gjennomføre et endret opplegg for beredskapslagring av industriråvarer og matvarer og følge opp den nye forskriften for bygg- og anleggsberedskap.

Mål og prioriterte arbeidsoppgaver 1999

I 1999 vil departementet prioritere arbeidsinnsats på de satsingsområdene som er beskrevet under overordnede mål og strategier i programkategoriomtalen. Departementet vil i særlig grad prioritere innsats for å gjennomføre tiltak og prosjekter/programmer som er sentrale i regjeringens handlingsplan for små bedrifter. Av viktige innsatsområder og oppgaver nevnes:

- videreføre arbeidet i Forum for verdiskaping og andre fora med sikte på å bedre dialogen mellom myndigheter og næringsliv/partene i arbeidslivet.
- departementet vil følge opp stortingsmeldingen om eierskap (St meld nr 40 for 1997-98) og meldingen om næringspolitikk (St meld nr 41 for 1997-98).
- videreutvikle kommunenes service og tjenestetilbud overfor næringslivet gjennom pilotprosjektet «Næringsvennlige kommuner».
- videreføre arbeidet med å effektivisere og omorganisere SND på grunnlag av føringer som ble gitt av Stortinget ved behandling av St meld nr 51 for 1996-97 og i Næringsmeldingen, blant annet etablere ny ordning for prosjektutviklingstilskudd. Programmer og prosjekter som bidrar til å gjennomføre handlingsplanen for små bedrifter skal prioriteres.
- videreføre arbeidet for økt kvinnerettet satsing i regi av SND.
- implementere nytt resultatstyringssystem for SND.
- øke satsingen på kommersialisering av høyteknologiske prosjekter gjennom den nye ordningen med prosjektutviklingstilskudd og styrking av de regionale såkornfondene.
- videreføre gjennomgangen av Sjøfartsdirektoratets virksomhet på grunnlag av evalueringen fra 1997.
- fortsette arbeidet med å bygge om og målrette virkemidlene i Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) som oppfølging av evalueringen og forutsetningene i Næringsmeldingen.
- videreutvikle GIEK slik at instituttet blir i stand til å gi norske bedrifter et konkurransedyktig tilbud som står i forhold til det utenlandske bedrifter har i sine hjemland.
- tilpasse GIEKs Forretningsdel til nytt internasjonalt statsstøtteregulverk.
- videreføre oppfølgingen av omstillingsarbeidet og næringsutviklingen i Sør-Varanger.
- videreutvikle den langsiktige innsatsen for å styrke nærings samarbeidet og handelsforbindelsene med Nordvest-Russland, blant annet gjennom utnyttelse av investeringsfondet for Nordvest-Russland.
- videreføre arbeidet for å styrke verdiskapingen gjennom en mer effektiv forvaltning og videreutvikling av offentlig sektor som positiv konkurransefaktor, blant annet ved lov- og regelforenkling og oppfølging av Næringslovutvalgets tilrådinger.
- prioritere arbeidet med skjemaforenkling og oppgaveinnhenting gjennom Oppgaveregisteret i Brønnøysund. I tillegg til å vurdere samordningsgevinster ved nye og endrede skjemaer, foretas det en gjennomgang av de eksisterende oppgaveplikter for å finne samordningsgevinster.
- etablere et 3-årig prosjekt for å foreta en bred gjennomgang av eksisterende forskrifter (i departementet og etater), med sikte på å gjøre det enklere å etablere og drive bedrifter, som ledd i handlingsplanen for små bedrifter.
- følge opp regjeringens handlingsplan for håndtering av år 2000-problemet.
- følge opp næringsrettet IT-plan og St meld nr 38 for 1997-98 IT-kompetanse i et regionalt perspektiv.

- arbeide videre med å forbedre den næringsrettede FoU-innsatsen, med vekt på at næringslivets FoU-innsats økes, at flere bedrifter driver systematisk FoU-arbeid og at teknologiske fagmiljøer på områder som er viktige for næringslivet i framtiden videreutvikles. En viktig utfordring er å styrke samspeillet mellom FoU-institusjoner og små bedrifter i hele landet.
- følge opp arbeidet for å gjennomføre revidert regelverk for offentlige anskaffelser, jf. Ot prp nr 71 for 1997-98, for å sikre at det etterleveres av norske aktører, men også at norske interesser ivaretas ved aktivt å følge opp at internasjonale aktører holder seg til gjeldende regelverk på områdene offentlige anskaffelser og offentlig støtte.
- følge opp Ot prp om ny minerallov som planlegges fremlagt høsten 1998
- arbeide videre for at den framforhandlede OECD-avtalen om normale konkurransevilkår for skipsbyggingsindustrien blir iverksatt.
- fortsette arbeidet med å samordne og effektivisere det offentlige tilbudet av veilednings- og rådgivningstjenester for næringslivet slik at det blir enklere og lettere tilgjengelig for bedriftene.
- videreutvikle et helhetlig tjenestetilbud som omfatter alle deler av myndighetenes virkemiddelapparat innenfor eksportfremme og internasjonalisering overfor små- og mellomstore bedrifter.
- videreutvikle «Team-Norway»-konseptet og styringsdialogen sammen med Utenriksdepartementet for å øke fokus og kompetanse på nærings- og handelsspørsmål innen utenriks tjenesten.
- profilere Norge og norsk næringsliv gjennom å forberede norsk deltakelse på verdensutstillingen i Hannover i 2000.
- arbeide for at norsk næringsliv interesser ivaretas ved den videre utvikling av EUs indre marked, EØS og EFTAs frihandelsavtaler og i de pågående forhandlinger i Verdens handelsorganisasjon (WTO) om handels- og skipsfartspolitiske spørsmål.
- bidra til å sikre stabile rammevilkår for norske investeringer i utlandet gjennom bilaterale investeringsbeskyttelsesavtaler og forhandlinger i OECD om en multilateral investeringsavtale.
- videreutvikle den langsiktige innsatsen for å styrke næringssamarbeidet og handelsforbindelsene med nye markeder med stort potensial for norsk næringsliv og arbeide for større dynamikk i de økonomiske forbindelser med de tradisjonelle hovedmarkeder for norsk næringsliv i OECD-området.
- følge opp at framforhandlede internasjonale regelverk for skipsfart etterleveres av norsk skipsfartsnæring og fortsette arbeidet med å effektivisere norsk sjøfartadministrasjon.
- iverksette tiltak og programmer for å gjennomføre beredskapsarbeidet på departementets områder innen sivilt beredskap i tråd med den nye langtidsplanen for 1999-2002, jf. St meld nr 25 for 1997-98.
- ivareta nødvendig etterarbeid og gjenstående oppgaver i forbindelse med iverksettelse av nytt økonomireglement i departementet og tilhørende virksomheter.
- ta i bruk nytt personaldatasystem tilpasset økonomisystemet, legge til rette for at departementet kan ta i bruk intranett og videreføre arbeidet med ledelsesutvikling/kompetanseutvikling.

Budsjettforslag 1999

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en samlet driftsbevilgning for departementet på 101,5 mill. kroner for 1999. Det er en økning på ca. 4,2 mill. kroner i forhold til opprinnelig driftsbevilgning for 1998. Av økningen er ca. 4 mill. kroner kompensasjon for lønnsoppgjøret for 1998. Lønnsutgiftene er ellers budsjettert ut fra at departementet skal øke bemanningen med to personer i forhold til 1998, det vil si utføre ca. 206 årsverk mot planlagt ca. 204 i 1998. For de øvrige driftsutgiftene, blant annet reiseutgifter, kontortjenester og kjøp av inventar og utstyr, er det budsjettert med en reell innstramming i forhold til opprinnelig budsjett for 1998. Det understrekes at det ikke er lagt inn midler til husleie for Nærings- og handelsdepartementet under kap. 900. Som redegjort for i St prp nr 63 for 1996-97 ligger husleiebevilgninger til Nærings- og handelsdepartementets nåværende lokaler inne på Olje- og energidepartementets og Fiskeridepartementets budsjett. Det forutsettes omfordeling og tilleggsbevilgning av midler til husleie på grunnlag av nye leieavtaler for de berørte departementene når lokalene er ferdig ombygd og innredet og den endelige arealfordeling er klar etter at departementene (Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet og Fiskeridepartementet) er permanent innplassert i sine respektive lokaler i R4 og Gamle Tinghuset i 1999.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Disse midlene nyttes hovedsakelig til utredninger og oppdrag, blant annet evalueringer av etater og tilskuddsordninger som departementet selv ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre. Videre benyttes bevilgningen til å gjennomføre ulike prosjekter, blant annet for å tilrettelegge nye ordninger og tidsbegrensede tilskudd av omstillings- og næringsutviklingsprogrammer, som for eksempel omstillingsprogram i Grenland og Østfold (avsluttes i 1998) og det 2-årige prosjektet «Næringsvennlige kommuner».

Departementet vil i 1998 blant annet støtte utredningsprosjekter som er knyttet til oppfølging av eierskapsmeldingen, næringsmeldingen og handlingsplanen for små bedrifter.

Samlet foreslås en bevilgning på 22,75 mill. kroner under post 21 for 1999, derav ca. 10 mill. kroner til regelforenkling, prosjekt for forskriftsgjennomgang og informasjonstiltak/databaseoppbygging som ledd i handlingsplanen for små bedrifter, jf. omtale nedenfor. I tillegg til bevilgningen foreslås tilsagnsfullmakten på 2,5 mill. kroner under posten videreført, jf. Forslag til vedtak II, 1, 1.

Nedenfor gis særskilt redegjørelse for enkelte *store prosjekter* som har hatt/har eller er tiltenkt støtte fra denne budsjettposten.

Omstillingstiltak i Grenland og Østfold

Bakgrunnen for den statlige støtten til Grenland og Østfold over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er de betydelige omstruktureringer som industrien i de to regionene har vært gjennom etter at tidligere kjernevirksomhet og hjørnesteinsbedrifter ble nedlagt. For årene 1993-98 er det stilt til disposisjon til sammen 37,5 mill. kroner fra Nærings- og handelsdepartementet til støtte for omstillingstiltak og næringsutvikling i disse områdene. Årlig bevilgning de seinere årene har vært 6 mill. kroner. Nærings- og handelsdepartementet har samarbeidet med Kommunal- og regionaldepartementet om opplegget for finansieringen av omstillingstiltakene. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond er tillagt det operative ansvaret for oppfølgingen av det statlige omstillingsarbeidet både i Grenland og Østfold.

Næringsutviklingsarbeidet i Grenland skjer i regi av Vekst i Grenland. Innsatsen i Grenland har bidratt til økt regionalt samarbeid på tvers av kommunegrensene og har skapt og vedlikeholdt mange arbeidsplasser. I Østfold skjer næringsutviklingsarbeidet i regi av Østfold Industrioffensiv. Det er skapt et positivt samarbeidsklima mellom ulike aktører i næringsutviklingsarbeidet, og industrioffensiven har så langt iverksatt over hundre prosjekter.

Utgangspunktet for den statlige innsatsen i disse områdene var å sette i gang lokale prosesser for å bidra til å styrke næringsutviklingsinnsatsen. Disse prosessene er nå godt i gang, og Nærings- og handelsdepartementet finner det derfor ikke nødvendig å bidra med midler til omstillingsarbeidet i disse regionene etter utgangen av 1998. Det er satt av midler til evaluering av de to omstillingsprogrammene av bevilgningen for 1998.

Pilotprosjekt næringsvennlige kommuner

Hovedmålsettingen for prosjektet er å bidra til å videreutvikle offentlig sektor som en positiv konkurransefaktor for norsk næringsliv. Det skal utvikles, dokumenteres og formidles gode eksempler på hvordan kommuner gjennom dialog med det lokale næringslivet kan forbedre sin tjenesteproduksjon.

Nærings- og handelsdepartementet har i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet, Norsk Kommuneforbund, Kommunenes Sentralforbund, LO og NHO utviklet prosjektet Næringsvennlige kommuner. Seks kommuner: Bodø, Vefsn, Steinkjer, Sund, Tønsberg og Bø i Telemark er valgt ut til det 2-årige pilotprosjektet som startet opp sommeren 1998. Prosjektet gjennomføres med bistand fra eksterne fagkonsulenter. Prosjektets totalramme er 6,45 mill. kroner (inkludert forprosjekt) med utbetaling over tre år (1998-2000) på Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Det vil bli utbetalt ca. 1,6 mill. kroner i 1998. Forventet utbetaling i 1999 er ca. 2,5 mill. kroner.

Oppgaveplikt, regelforenkling og forskriftsgjennomgang

I perioden 1995-98 ble det gjennomført et utviklingsprosjekt for etablering av et eget Oppgaveregister ved registerenheten i Brønnøysund. Utviklingsprosjektet kom på ca. 11 mill. kroner hvorav Nærings- og handelsdepartementet dekket ca. 2/3 og Arbeids- og administrasjonsdepartementet ca. 1/3. Videre har Nærings- og handelsdepartementet skaffet stillinger og rammeoverført lønns- og driftsmidler til Justisdepartementet til etablering og drift av Oppgaveregisteret. Samlet rammeoverføring utgjør 3,3 mill. kroner medregnet 0,8 mill. kroner på statsbudsjettet for 1999 til utvidelse av bemanningen ved Oppgaveregisteret fra 6 til 8 medarbeidere.

Det vises til redegjørelse fra Oppgaveregisteret under resultatrapporten og oversikten over mål og prioriterte arbeidsoppgaver ovenfor.

Reduksjon i skjemaveldet og opprydding i forskrifts- og regelverket for næringsdrivende er et sentralt element i regjeringens handlingsplan for små bedrifter. Oppryddingsarbeidet skal ledes av Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med Justisdepartementet og berørte fagdepartementer. Sentrale aktører i prosessen vil være Næringslovutvalget og Oppgaveregisteret/Brønnøysundregistrene.

Forskriftsgjennomgangen forutsettes organisert som et 3-årig prosjekt med eget budsjett under ledelse av en engasjert ekstern prosjektleder. Det understrekes imidlertid at det er en forutsetning at de enkelte departementer og etater skal gjennomføre og bekoste opprydding i forskriftene på egne områder. Videre er det lagt opp til at Oppgaveregisteret blir trukket inn som høringsinstans ved forslag om lov- og regelverksendringer slik at Oppgaveregistrene kan nyttiggjøre seg endringene og bidra til å gjøre oppgavepliktinnrapporteringen enklere for bedriftene, blant annet ved gjenbruk av data. I den forbindelse forutsettes det bygd opp en særskilt database for datadefinisjon ved Oppgaveregisteret. For å oppnå raske og tryggere overgang til elektronisk innrapportering av oppgavepliktige data, tas det sikte på å bygge opp en ny regnskapsdatabase ved Brønnøysundregistrene (Regnskapsregisteret). Videre forutsettes det opprettet en egen prosjektgruppe for å være en pådriver i arbeidet med tilrettelegging for elektronisk innrapportering.

Samlet foreslås det avsatt 10 mill. kroner til nødvendige tiltak og prosjekter for å gjennomføre regelverksforenklingsarbeid som ledd i handlingsplanen for små bedrifter på Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på 14,4 mill. kroner til å dekke norsk medlemsbidrag i følgende internasjonale organisasjoner:

- Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO), ca. 8,5 mill. kroner (betales i GBP).
- Den internasjonale ispatruljetjenesten i det nordlige Atlanterhav, ca. 5,2 mill. kroner (betales i USD)
- Det internasjonale handelskammer (betales i kroner)
- Det internasjonale utstillingsbyrå (betales i kroner)
- Studiegruppen for bly og sink (betales i GBP)
- Studiegruppen for nikkel (betales i NLG - gylden)
- Studiegruppen for kopper (betales i PTE - escudos).

Budsjettforslaget er basert på betalte medlemsbidrag i 1998 og tilgjengelig informasjon om bidragene for 1999. Størrelsen på bidragene vil også avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene.

IMO er en FN-tilknyttet internasjonal organisasjon med sete i London. Norge har vært medlem siden opprettelsen av organisasjonen i 1958. IMOs hovedformål er å forbedre sjø-sikkerheten og forhindre forurensing til sjøs. Som stor og tradisjonsrik sjøfartsnasjon vil Norge gjennom medlemskapet i IMO påvirke utforming av internasjonale regelverk og standarder for internasjonal sjøfart. Det enkelte medlemslands bidrag (andel av totalbudsjettet) fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (bruttotonnasje).

Norge sluttet seg til avtalen om ispatruljetjenesten i det nordlige Atlanterhav ved opprettelsen i 1956. Formålet med tjenesten, som utføres av den amerikanske kystvakten, er å observere, overvåke og rapportere om isforholdene/isfjell i disse farvannene. Tjenesten har stor betydning for sikkerheten for skip i disse områdene. Medlemslandenes årstilskudd (andel av kostnadene i regnskapsåret) fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip.

Medlemskapet i Det internasjonale handelskammer (ICC) og Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE) sikrer norsk deltakelse i og påvirkning det internasjonale arbeidet for frihandel (ICC) og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger (BIE).

Norge har vært medlem av FNs studiegrupper (råvaregrupper) for bly/sink, nikkel og kopper siden opprettelsen. Studiegruppene har sekretariater i London (bly/sink), Amsterdam (nikkel) og Lisboa (kopper). Medlemslandenes årskontingent fastsettes som andeler av årsbudsjettet etter en avtalt nøkkel, som blant annet er basert på medlemslandenes produksjon og omsetning av malmer/råvarer. Studiegruppene utarbeider rapporter om produksjon, priser, omsetning m.v. som har betydning for produsenter og industriselskaper innen de aktuelle bransjene. Bergvesenet er fagansvarlig for kontakt og oppfølging overfor studiegruppene.

For samtlige organisasjoner er det forutsatt sendt inn årlige rapporter om virksomhetens budsjett og regnskap som grunnlag for faglig vurdering og fastsettelse og utbetaling av årlig medlemstilskudd. Det legges videre til grunn at departementet, med noen års mellomrom, sørger for at det blir foretatt evaluering («verdivurdering») av det norske medlemskapet i organisasjonene. Bergvesenet vil i løpet av høsten 1998 foreta en vurdering av den norske deltakelsen i studiegruppene for bly/sink, nikkel og kopper.

KAP. 3900 NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Gebyr- og avgiftsinntekter	384		
02	Ymse inntekter	3 040	1 000	1 200
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 321		
50	Refusjon fra andre statsetater	76		
	Sum kap. 3900	4 821	1 000	1 200

Post 01 Gebyr- og avgiftsinntekter

Det budsjetteres ikke med inntekter under denne posten for 1999.

Post 02 Ymse inntekter

Det budsjetteres med inntekter på 1,2 mill. kroner for 1999, blant annet fra salg av tungtvann til Institutt for energiteknikk (IFE) i henhold til avtale mellom departementet og IFE.

Programkategori 17.10 Infrastruktur og kompetanseoverføring

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler:

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	110 715	112 100	129 000	15,1
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	73 573	69 900	72 000	3,0
0903	Standardisering	35 000	37 000	39 000	5,4
0910	Statens veiledningskontor for oppfinnere	12 488	13 100	15 700	19,8
0911	Bedriftsrettet kompetanseoverføring	163 993	135 800	111 300	-18,0
	Sum kategori 17.10	395 769	367 900	367 000	-0,2

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1-29	Driftsutgifter	181 521	182 700	208 900	14,3
30-49	Investeringer	7 852	4 600		-100,0
70-89	Overføringer til andre	206 396	180 600	158 100	-12,5
	Sum kategori 17.10 Infrastruktur og kompetanseoverføring	395 769	367 900	367 000	-0,2

Kategorien omfatter etater, stiftelser og programmer med ulike formål og arbeidsoppgaver. Den er derfor delt i tre underkategorier:

- Industrielt rettsvern
- Måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering
- Kompetanseoverføring.

*Industrielt rettsvern***Sentrale trekk ved utviklingen og status på området**

Den økende graden av internasjonalisering og sterkere internasjonal konkurranse har ført til at norsk næringsliv møter skjerpede krav til nyskaping og videreutvikling av produkter og tjenester. Det er også viktigere enn før å sikre at resultater av slik innsats kan utnyttes økonomisk. Som følge av dette er industrielle rettigheter blitt viktigere for norske bedrifter. Industrielle rettigheter omfatter patenter, varemerker og industrielle mønster (design). Industrielle rettigheter gir konkurransefortrinn og medvirker til å fremme innovasjon og nyskaping ved at den eller de som har patent- eller mønsterbeskyttelse, gis enerett til kommersiell utnyttelse av rettigheten i en begrenset tidsperiode i et avgrenset antall land. Varemerkerettigheter kan derimot opprettholdes uten tidsbegrensning.

Det er inngått internasjonale avtaler på dette området som pålegger offentlige organer i de land som er tilsluttet avtalene, å sørge for ikke-diskriminerende behandling av søkere og rettighetshavere fra inn- og utland. Internasjonal harmonisering i lovgivningen virker i samme retning.

Mål og strategier

Øke bevisstheten og kunnskapen om industrielt rettsvern og derigjennom bidra til å øke antall industrielle rettigheter til norske næringsdrivende og bedrifter.

Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret) har enerett til å innvilge patent-, varemerke- og mønsterrettigheter i Norge.

Norsk næringsliv - spesielt små og mellomstore bedrifter - har i for liten grad utnyttet industrielt rettsvern som et konkurransefortrinn. Det gjenspeiles blant annet i at over 75 pst. av patentsøknadene til Patentstyret kommer fra utenlandske søkere. Antall søknader inngitt av norske søkere i forhold til det totale antall søknader ligger under gjennomsnittet i land det er naturlig å sammenlikne med. Regjeringen arbeider derfor for å øke norsk næringslivs og andre brukeres kunnskaper om og økonomisk utnyttelse av industrielle rettigheter. Utviklingen i antall søknader om industrielle rettigheter fra norske personer og foretak vil være en sentral resultatindikator på dette området.

Utvikling i antall norske patentsøknader mottatt av Patentstyret:

	1995	1996	1997
Antall norske patentsøknader	1 128	1 291	1 256
Antall norske patentsøknader i pst. av samlet antall søknader	21	24	20

Andelen norske søknader har blitt redusert til tross for høykonjunktur. Utviklingen i antall norske patentsøknader som blir innvilget og avslått i det enkelte år, gir en indikasjon på kvaliteten på norsk næringslivs kunnskap om industrielle rettigheter. Av 1 450 norske patentsøknader som ble ferdigbehandlet i 1997 (dvs. som var innlevert i tidligere år), ble 62 pst. avvist eller henlagt mens 38 pst. førte til innvilgede patenter. Tilsvarende ble om lag 32 pst. av 3 082 avgjorte norske varemerkesøknader avslått i 1997. Det må arbeides aktivt for å bedre kvaliteten på norske søknader slik at avslagsprosenten reduseres.

Gjennom søknadsbehandlingen har Patentstyret opparbeidet en unik base av informasjon om tekniske løsninger, eierskap og trender innen forskning. I tillegg til den ordinære virksomheten med løpende søknadsbehandling skal derfor Patentstyret satse på utadrettet informasjons- og opplæringsvirksomhet knyttet til industrielle rettigheter og bruken av disse.

Patentstyret har de senere årene gjennomgått flere effektiviseringsprosjekter som har ført til en økning i antall avgjorte søknader. En ytterligere effektivisering og tilpasning til kundenes klart uttrykte ønsker om å modernisere Patentstyrets tjenester kan bare oppnås ved å satse på informasjonsteknologi (IT). Det er igangsatt et større IT-prosjekt i Patentstyret som er planlagt gjennomført i årene 1998-2001. Videre legges det opp til at Patentstyret i 1999 skal starte en mer aktiv og oppsøkende informasjons- og opplæringsvirksomhet rettet mot små bedrifter. Målsettingen er å øke interessen for og bidra til en mer bevisst holdning til industrielle rettigheter blant småbedriftene.

KAP. 901 STYRET FOR DET INDUSTRIELLE RETTSVERN

(jf. kap. 3901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	110 715	112 100	129 000
	Sum kap. 0901	110 715	112 100	129 000

Vedrørende 1998:

Ved St vedt 19. juni 1998 er post 01 økt med 7 mill. kroner, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Status for virksomheten

Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret) er lokalisert i Oslo og utførte ca. 207 årsverk i 1997. Etaten består av fire avdelinger: Patentavdelingen, Juridisk avdeling, Informasjonsavdelingen og Administrasjonsavdelingen. Patentstyret har også en klageinstans, Annen avdeling, som behandler klager over avgjørelser fattet av de to førstnevnte avdelingene. Det er 2 fast ansatte og 24 bistillinger (innleide sakkyndige) knyttet til klageinstansen.

Patentstyrets primærfunksjon er å motta og avgjøre søknader om patent-, varemerke- og mønsterbeskyttelse. I tillegg er Patentstyret leverandør av informasjonstjenester og driver i stadig større utstrekning veiledning og opplæring. Etatens brukere er næringsliv, oppfinnere og idéskapere, virkemiddelapparatet og institusjoner innen forskning og utdanning.

På grunnlag av Patentstyrets virksomhetsidé «Ideer skaper vekst» er det definert tre hovedmål:

- tilby en kostnadseffektiv søknadsbehandling som tilfredsstillende brukernes behov til saksbehandlingstid og -kvalitet
- tilby moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester som har riktig kvalitet, herunder leveringstid
- øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter hos brukerne, spesielt små bedrifter, om hvordan industrielle rettigheter kan brukes for å fremme økonomisk vekst.

Resultatrapport 1997

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

Patenter

	Resultat 1995	Resultat 1996	Mål 1997	Resultat 1997
Innkommne patentsøknader	5 365	5 668		6 161
Ferdigbehandlede søknader	4 890	4 725	5 000	5 971
Restanser ved utløpet av året	21 468	22 368		22 558

Antall restanser økte noe i løpet av året trass i den sterke økningen (på 26 pst.) i ferdigbehandlede søknader. Denne utviklingen skyldes den store veksten i antall innkomne patentsøknader. Økningen i antall avgjorte søknader er blant annet et resultat av gjennomførte effektiviserings tiltak. Det største problemet knyttet til avvikning av patentsøknader har vært det store frafallet av erfarne saksbehandlere i Patentavdelingen. Det fører til at det må avsettes tid til opplæring av nytilsatte for at de raskt kan bli produktive, og at belastningen på de gjenværende erfarne saksbehandlerne øker. Videre framstår mangelen på et moderne IT-system som et økende problem.

Restansmengden på mellom tre og fire årsavvikninger er blitt noe større enn den burde være fordi søknadsinngangen har økt mer enn forutsatt. Patentstyret har som mål å avgjøre patentsøknader innen tre år når søkeren ikke ber om og medvirker til en raskere behandling. Grunnen til dette er at myndighetene på grunn av reglene i den internasjonale Patent-samarbeidsavtalen først 30 måneder etter innlevering får kjennskap til om andre søkeres patentsøknader kan hindre patentering. Først da er det hensiktsmessig å fingranske søknaden i forhold til patentlitteraturen. Dermed kan Patentstyret vanligvis først etter ca. tre år med tilstrekkelig grad av sikkerhet fastslå om et patent kan tildeles.

Et annet mål er å gi første realitetsuttalelse om utfallet av søknader uten prioritet innen seks måneder. Gjennomsnittlig behandlingstid var ca. 5,2 måneder i 1997.

Varemerker

	Resultat 1995	Resultat 1996	Mål 1997	Resultat 1997
Innkommne varemerkesøknader	8 179	8 556		11 026
Ferdigbehandlede søknader	5 578	9 770	10 000	11 800
Restanser ved utløpet av året	14 897	13 683		12 909

Både antall innkomne og antall behandlede søknader var rekordhøy i 1997. Antall innkomne søknader er nesten fordoblet siden 1992 som et resultat av Madridprotokollens ikrafttredelse. Avvikningen har økt som følge av forenkling av søknadsbehandlingen som protokollen har medført, og bedre IT-verktøy. Det vises til omtale av det såkalte varemerkeprosjektet i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 1998, side 32. Gjennomsnittlig behandlingstid var 9 måneder i 1997.

Mønstre

	Resultat 1995	Resultat 1996	Mål 1997	Resultat 1997
Innkommne søknader	958	951		860
Avgjorte søknader	753	977	700	1 255
Restanser ved utløpet av året	1 197	1 171		776

Søknadsavvirkningen var betydelig høyere enn målet for 1997, noe som dels tilskrives endrede saksbehandlingsrutiner og dels mer effektiv saksbehandling. Et annet mål på denne sektoren er å gi en første realitetsuttalelse til norske søkere om utfallet av søknadsbehandlingen innen seks måneder. Denne målsettingen ble nådd i 1997.

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

	Resultat 1995	Resultat 1996	Resultat 1997
Bibliotekoppdrag	615	535	557
Tekniske (patent)oppdrag	1 068	1 079	1 037
Varemerkeoppdrag	210	265	272
Mønsteroppdrag	92	73	81
Sum	1 985	1 952	1 947

Antall oppdrag holdt seg stabilt i forhold til året før. Behandlingstiden for informasjonsoppdragene har vært satt til 14 dager, men det er nå mer vanlig å avtale individuell leveringstid med oppdragsgiver. I 1997 har målet for informasjonstjenesten vært at avtalt leveringstid overholdes. Alle informasjonsoppdragene ble levert innenfor avtalt tidsramme.

Øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter

Målet søkes oppnådd gjennom kursvirksomhet, messedeltakelse og nærmere samarbeid med andre institusjoner innenfor det offentlige næringsrettede virkemiddelapparatet. Det ble avholdt åtte eksterne kurs med deltakelse fra privat næringsliv, offentlig virksomhet og forskningsinstitusjoner i 1997. Videre deltok Patentstyret på tre større messer og holdt foredrag om industrielle rettigheter på flere seminarer og ved forskjellige utdanningsinstitusjoner. Målet med en økt andel norske søknader i forhold til totalt antall søknader om patent-, varemerke- og mønsterbeskyttelse i Norge, ble ikke nådd. Andelen norske patentsøknader gikk ned med fire prosentpoeng til 20 pst. i 1997. Som det framgår lenger foran, er andelen søknader fra norske søkere som ikke fører til innvilgelse av rettigheter, fortsatt svært høy. Av 1 450 avgjorte patentsøknader fra norske søkere i 1997 førte bare ca. 38 pst. til at patent ble meddelt. Tilsvarende tall for varemerke- og mønstersøknader som ble innvilget, er henholdsvis ca. 68 og 70 pst.

Mål og strategier

Med bakgrunn i et økonomistyringsprosjekt i perioden 1996-98 vil målene for virksomheten nå i større grad rettes mot produktivetsforbedringer som effektiv saksbehandlingstid og kostnadsreduksjoner. Videre er det et mål å bli en mer kundeorientert patentmyndighet.

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

Det er et mål å holde antall ferdigbehandlede patent-, varemerke- og mønstersøknader på omtrent samme høye nivå som i 1997 (henholdsvis ca. 5 950, 11 800 og 1 250) til tross for at en krevende IT-omlegging planlegges videreført i 1999. Samtidig ventes den høye inngangen av patentsøknader å holde seg i tillegg til en kraftig ytterligere økning i antall varemerkesøknader. Dette innebærer at målet om å redusere antall restanser på patentsiden til tre årssinnganger først kan la seg gjennomføre når effektiviseringsgevinsten av IT-satsingen oppnås om 3-4 år.

Utover dette tas det sikte på at:

- Patentstyret skal redusere kostnadene knyttet til administrasjon og service av søknadsbehandlingen betydelig i forhold til 1996
- kvaliteten i granskningen av patentsøknader skal oppleves av søkerne som like god som hos den Europeiske patentorganisasjonen (EPO)
- patentsøknader som inngis i Norge som første søknadsland, skal avgjøres innen ett år forutsatt at søkeren medvirker aktivt
- første realitetsuttalelse til patentsøknader uten prioritet og mønstersøknader gis innenfor seks måneder
- kurante varemerkesøknader skal avgjøres innen åtte måneder og første realitetsuttalelse for ikke kurante varemerkesøknader skal avgis innen samme tid.

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

Informasjonsoppdrag skal utføres innen avtalt tid, vanligvis innen 14 dager.

Inntjeningen fra slike oppdrag skal økes slik at dette tjenesteområdet i større grad blir selvfinansiert.

Øke kunnskapen om og interessen for industrielle rettigheter

For å øke interessen for industrielle rettigheter blant norske småbedrifter foreslås det igangsatt informasjons- og opplæringstiltak i 1999 som vil gi Patentstyrets tjenestetilbud under dette hovedmålet en småbedriftsprofil. Det legges opp til at Patentstyret skal gjennomføre en systematisk oppsøkende informasjons- og kompetansehevingskampanje i 1999 spesielt rettet mot små bedrifter i teknologiintensive bransjer i minst to fylker. En økning av denne aktiviteten på landsbasis vil nødvendigvis gi en økning av søknadsavgiftene.

Videre skal kunnskapen om industrielle rettigheter hos andre offentlige virkemidler som f.eks. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og Norges forskningsråd økes gjennom kurs og samarbeidstiltak.

Det er et mål å gjøre personer og bedrifter som deltar på kurs eller på annen måte mottar informasjon fra Patentstyret, mer interessert i industrielle rettigheter. Dette skal føre til søknader om slike rettigheter fra nye norske søkere. Gjennom økt kunnskapsnivå hos søkerne og målrettet informasjon fra Patentstyret skal andelen norske søknader som oppnår patent-, varemerke- eller mønsterbeskyttelse, være høyere enn i 1997.

Patentstyret skal innen 1. juli 1999 ha opprettet en moderne og attraktiv internetthjemmeside som gir interessenter målrettet informasjon om Patentstyrets tjenestetilbud.

Budsjettforslag 1999**Post 01 Driftsutgifter**

I den senere tid har kundene, deriblant små og mellomstore bedrifter, i økende grad etterspurt IT-baserte tjenester fra Patentstyret. Dette gjelder både ved innlevering av søknader, innsyn i Patentstyrets databaser og informasjonsoppdrag. Videre gjør overgangen til digitalisert saksbehandling i andre lands patentverk det nødvendig å modernisere tilsvarende systemer og rutiner i Patentstyret. Informasjonsteknologi bidrar dessuten til å effektivisere saksbehandlingen slik at hver saksbehandler kan avvirke flere søknader enn før. Også på det internasjonale plan forbereder nå WIPO (Verdensorganisasjonen for immaterielle rettigheter) oppbygging av et globalt IT-system som skal muliggjøre full elektronisk datautveksling mellom verdens patentmyndigheter.

På bakgrunn av denne utviklingen igangsatte Patentstyret i 1997 planlegging av det såkalte SANT-prosjektet (Saksbehandling med Anvendelse av Ny Teknologi) for innføring av et nytt og komplett IT-system for saksbehandling og kommunikasjon. Både Patentstyrets interne saksbehandlingsrutiner og kommunikasjonen såvel med kunder som med utenlandske myndigheter og institusjoner skal baseres på IT. Dette skal spesielt gjøre det lettere for små bedrifter i distriktene å bruke Patentstyrets tjenester. Prosjektet har en kostnadsramme på ca. 40 mill. kroner fordelt på perioden 1998-2001. Stortinget ga i juni 1998 en tilleggsbevilgning på 7 mill. kroner til prosjektet for inneværende år, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98. Tilleggsbevilgningen har dekning i tilsvarende økte inntektsbevilgninger under kap. 3901. Det forutsettes at prosjektet fra og med 2002 skal gi merkbare kostnadsreduksjoner som vil øke etterhvert som prosjektet blir iverksatt.

Brukerne skal oppleve servicen fra Patentstyret som bedre og mer enhetlig enn før. Publikasjonene skal komme ut raskere og gi mer samordnet informasjon enn tidligere. Patentstyret skal sørge for å få tilbakemeldinger på om en slik forbedring oppleves i praksis.

I 1998 har Patentstyret anledning til å benytte inntil 209 årsverk. Det kan i 1999 bli nødvendig å benytte inntil 219 årsverk for å utføre alle oppgavene tilfredsstillende. Det foreslås en bevilgning på 129 mill. kroner til driftsutgifter i 1999. Dette er en nominell økning på 8,3 pst. i forhold til revidert budsjett 1998. Den foreslåtte økningen knytter seg i hovedsak til investeringer i informasjonsteknologi, nødvendige ansettelser og økte driftsutgifter for å betjene den økte søknadsinngangen uten at servicenivået reduseres og restansene øker. Videre har utgiftsøkningen sammenheng med satsing på oppsøkende informasjons- og opplæringsvirksomhet rettet mot små bedrifter.

KAP. 3901 STYRET FOR DET INDUSTRIELLE RETTSVERN

(jf. kap. 901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Patentavgifter	79 681	72 000	82 600
02	Varemerkeavgifter	30 166	29 000	32 000
03	Mønsteravgifter	2 292	2 000	2 400
04	Forskjellige avgifter	6 076	4 700	5 000
05	Inntekt av informasjonstjenester	3 757	3 800	4 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 405		
	Sum kap. 3901	123 377	111 500	126 000

Vedrørende 1998:

Ved St vedt 19. juni 1998 er post 01 og 02 økt med henholdsvis 5 og 2 mill. kroner, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Det foreslås ikke å endre avgiftssatsene i 1999. De foreslåtte inntektsøkningene for postene 01-04 baserer seg på en forventet fortsatt økning i antall innkomne søknader, spesielt varemerkesøknader. Patentstyret har selv anledning til å fastsette timesatsen for informasjonstjenester. Det er budsjettert med økt sats for å oppnå målsettingen om bedre balanse mellom informasjonstjenestens utgifter og inntekter.

*Måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering***Sentrale trekk ved utviklingen og status på området**

Det er en klar tendens internasjonalt til at næringslivet må kunne dokumentere at produktene oppfyller markedets krav til egnethet og kvalitet og myndighetenes krav til helse, miljø og sikkerhet. Norsk næringsliv må derfor ha tilgang til den nødvendige infrastruktur på områdene måleteknikk, kvalitetssikring og standardisering for å gi slik dokumentasjon og for å kunne få innpass på stadig mer konkurranseutsatte markeder ute og hjemme.

Mål og strategier*Fjerne tekniske handelshindre*

Standardisering og gjensidig tillit til prøving, sertifisering og akkreditering er viktige forutsetninger for at EØS-regelverket på dette området skal fungere etter hensikten. Arbeidet er også nødvendig for at Norge skal kunne ivareta sine forpliktelser i WTO-sammenheng. Formålet er å sikre fri flyt av varer og tjenester og unngå tekniske handelshindringer. Like krav til produkt egenskaper og godkjenningsordninger i de enkelte land er en viktig forutsetning for å oppnå dette.

Gjensidig aksept av nasjonale godkjenningsordninger sikrer at virksomheter slipper å søke om godkjenning av produkter og tjenester i flere land. Dette har stor betydning for norsk eksportindustri. Deltakelse i standardiseringsarbeid gir verdifull informasjon om kommende standarder og gir også mulighet til å påvirke utformingen av nye internasjonale standarder. Standardisering og effektiv bruk av standarder er en forutsetning for å lykkes i det globale IT-samfunn. Det er ønskelig at den norske innsatsen rettes mot områder der Norge har sterke brukerinteresser og hvor behovet for påvirkning dermed er størst.

Bidra til at norsk industri kan overholde og dokumentere kvalitetskrav

Myndighetenes hovedoppgave er å sikre en tilfredsstillende nasjonal infrastruktur for standardisering og samsvarsvurdering. Nærings- og handelsdepartementet har et hovedansvar for utviklingen på denne sektoren gjennom Justervesenet og støtte til standardiseringsarbeid. Det har vært en bevisst prioritering av dette området gjennom lovgivning, harmonisering av regelverk og standarder i tillegg til opprustning av Justervesenet. Det vil være nødvendig å videreføre dette arbeidet framover for å opprettholde tilliten til norske produkter og tjenester, bedre effektiviteten i bedriftene og gjøre norsk næringsliv bedre i stand til å møte økt internasjonal konkurranse.

KAP. 902 JUSTERVESENET

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	65 131	65 200	71 900
21	Spesielle driftsutgifter	590	100	100
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 852	4 600	
	Sum kap. 0902	73 573	69 900	72 000

Status for virksomheten

Justerveesenet utførte 92 årsverk i 1998. Etaten flyttet 15. mars 1997 inn i nytt bygg på Kjeller. Virksomheten er organisert i fire avdelinger:

- Nasjonale normaler
- Legal metrologi (inkludert åtte regionale justerkamre, hvorav ett på Kjeller)
- Norsk Akkreditering
- Administrasjon.

Forklaring av sentrale uttrykk

En **normal** er en referanse for nøyaktige målinger av fysiske størrelser. Den kan være en gjenstand (for eksempel et kilolodd), et måleinstrument (f.eks. et presisjonstermometer) eller et referansemateriale (f.eks. en løsning av vann med kjent konsentrasjon av PCB). Normalen er så nøyaktig at den kan brukes til å bestemme verdien til andre normaler, instrumenter og referansemateriale.

Sporbarhet betyr at en normal er sammenlignet med en nøyaktigere normal og har fått sin nøyaktighet bestemt i forhold til den. For å få sporbarhet til den nasjonale normal, skal sammenligningene skje i en ubrutt kjede av stadig mer nøyaktige normaler, helt opp til den nasjonale normal.

Kalibrering er en måleteknisk sammenligning mellom to måleinstrumenter. Det ene måleinstrumentet er det man ønsker å kontrollere, det andre er en normal som har sporbarhet videre til nasjonale normaler. Sporbarheten må ivaretas for å dokumentere riktigheten på instrumentet.

Justering er godkjenning og regelmessig kontroll av at måleredskaper tilfredsstillende fastsatte krav til nøyaktighet.

Akkreditering er en bekreftelse på at en organisasjon arbeider i henhold til et dokumentert kvalitetssystem og har dokumentert faglig kompetanse til å utføre nærmere beskrevne oppgaver.

Samsvarsvurdering er måling, prøving og annen vurdering som gjøres for å fastslå om et produkt, en tjeneste eller et system er i samsvar med forskrift, retningslinjer eller standarder.

Overordnet mål for Justerveesenet er å *bidra til et konkurransedyktig næringsliv ved at det skapes tillit til kvalitetssystemer og måleteknikk.*

Justerveesenets sentrale arbeidsoppgaver/mål er å:

- videreutvikle en nasjonal akkrediteringsordning i henhold til europeiske og internasjonale standarder og bidra til at ordningen blir gjort kjent både for næringsliv og myndigheter
- håndheve lov om mål og vekt ved å utøve legal myndighet knyttet til justerplikt, typegodkjenning og markeds kontroll for å beskytte kjøper og selger
- etablere, opprettholde og videreutvikle de nasjonale normaler for de viktigste måleenheter og utføre kalibreringer som er sporbare til de nasjonale normaler
- bidra til internasjonal aksept av produkter og tjenester som er kvalifisert under norske godkjenningsordninger slik at næringslivet ikke blir utsatt for tekniske handelshindringer ved eksport
- bistå departementer og offentlige etater med faglig ekspertise innen måleteknikk og kvalitetssikring
- informere og gi opplæring om nye godkjenningsordninger og regelverk.

Justerveesenet representerer Norge i to internasjonale konvensjoner innen måleteknikk (meterkonvensjonen og konvensjonen for Legal metrologi). Justerveesenet representerer også Norge i to internasjonale organisasjoner innen akkreditering. Den ene dekker laboratorieakkreditering og den andre akkreditering av sertifiseringsorgan. I tillegg ivaretar Justerveesenet Norges interesser i tilsvarende europeiske organisasjoner. Etaten koordinerer

også den nasjonale innsatsen rettet mot EUs forskningsprogram «Standards, measurements and testing».

Nasjonale normaler og kalibrering

Resultatrapport 1997

I alt ble det utstedt 963 kalibreringsbevis i 1997, hovedsakelig innenfor kjerneområdene vektor, lodd, lengde/optikk. En del av kalibreringene er nødvendige for Justervesenets interne behov for å tilfredsstille krav til sporbarhet og usikkerhet i forbindelse med justering og kalibreringsoppdrag. I 1997 utgjorde dette ca. 17 pst. av antall utstedte kalibreringsbevis. Videre ble det etablert et nasjonalt kalibreringstilbud for luftfuktighet og en kalibreringstjeneste for laserfartsmålere i samarbeid med politiet. Politiet var tidligere avhengig av å sende lasermålerne til utlandet for kalibrering. Et nytt laserbasert målesystem for kalibrering av lengder opptil 50 meter er utviklet. De første kalibreringene ble foretatt ved årsskiftet i 1997/98.

Innenfor elektroområdet bygges det opp et laboratorium for kalibrering av elektrisk effekt som vil bli benyttet i forbindelse med kontroll av elektrisitets verkenes normalmålere. De første kalibreringer av gjennomstrømningsmålere (vannmålere) er gjennomført. Det prosjekteres et anlegg som vil dekke både vann- og oljemålere i samarbeid med Oljedirektoratet.

Laboratoriet for Nasjonale normaler har i 1997 gjennomført fem sammenlignende målinger med andre lands nasjonale målelaboratorier med tilfredsstillende resultater. I tillegg har Justervesenet vært referanselaboratorium for to prosjekter med sammenlignende målinger mellom norske kalibreringslaboratorier.

Resultatmål

Prioriteringen av arbeidsområder er bestemt av behovet for internasjonal sporbarhet på områder som er underlagt justerplikt og næringslivets behov i forbindelse med sertifisering eller akkreditering. Målsettinger for 1999:

- utstede 1 250 kalibreringsbevis
- gjennomføre kalibreringsoppdrag i henhold til avtalt tid. Minst 90 pst. skal ligge innenfor avtalt leveringstid og ikke noe oppdrag skal være mer enn en uke forsinket
- etablere kalibreringstjenester for optisk effekt og pyrometri (høye temperaturer)
- utvide måleområdene for elektro og volum/flow
- organisere og delta i nasjonale og internasjonale sammenlignende laboratoriemålinger
- informere og arrangere kurs om måleteknikk og krav til kvalitet og nøyaktighet.

Godkjenning og kontroll av måleutstyr

Resultatrapport 1997

Totalt kontrollerer Justervesenet årlig over 50 000 måleinstrumenter. Viktige kundegrupper er oljeindustrien og nærings- og nytelsesmiddelindustrien. Arbeidsmengden økte i 1997, og Justervesenet merket spesielt effekten av Fiskeridirektoratets krav om at all fisk skal veies ved mottak. Det er stor etterspørsel etter dokumentasjon på utført kontroll. I 1997 ble det utstedt ca. 600 «bevitnelser» som bekrefter at utstyret er kontrollert og har sporbarhet til internasjonale målestandarder.

Antall søknader om typegodkjenning økte fra 47 i 1996 til 55 i 1997. Samtidig har arbeidsmengden pr. søknad økt, noe som har resultert i lengre behandlingstid. Ved årets utgang var 80 søknader til behandling.

Ordnningen med e-merking ble iverksatt i 1995. Det er nå fem bedrifter som er godkjent til å e-merke produkter hvorav tre ble godkjent i 1997.

Justervesenet mottok i 1997 en klage fra EFTAs overvåkningsorgan (ESA) vedrørende manglende notifikasjon (melding) av ny justerbestemmelse for automatiske veieinstrumenter. Nærings- og handelsdepartementets svar er oversendt ESA for vurdering.

Resultatmål

Justervesenet skal utføre justering, revisjon, omjustering og ettersyn i henhold til lovens og brukernes krav. I tillegg har Justervesenet følgende målsettinger for 1999:

- på konkurranseutsatte tjenester i Europa (nyjustering) skal Justervesenet som teknisk kontrollorgan ha 70 pst. av det norske markedet
- behandlingstid på typegodkjenningsøknader skal ikke overstige 8 uker for 85 pst. av sakene, og det totale antall restanser skal reduseres
- følge opp de bedrifter som benytter e-merking på sine produkter i henhold til forskrift

- bidra i det europeiske arbeidet med nytt direktiv for måleinstrumenter
- implementere justerplikten for normalmålere for elektrisk energi i henhold til lov om mål og vekt.

Akkreditering

Resultatrapport 1997

I 1997 ble det gjennomført 34 nye akkrediteringer fordelt på 27 laboratorier, seks sertifiseringorgan/miljøkontrollører og ett inspeksjonsorgan. Videre er det utført 133 oppfølginger/utvidelser av tidligere akkrediteringer. To nye laboratorier er inspisert etter GLP (God laboratorie praksis) i henhold til OECDs retningslinjer.

Akkrediterte laboratorier/organer i 1997:

	Resultat 1996	Mål 1997	Resultat 1997	Mål 1998	Mål 1999
Nye	43	31	34	32	28
Utvidelser	43	43	51	45	50
Oppfølging	68	80	113	100	130

Den største gruppen av nye laboratorieakkrediteringer omfatter næringsmiddellaboratorier. Det er også akkreditert fire nye medisinske laboratorier innen klinisk kjemi og mikrobiologi.

Norske laboratorier har i 1997 vært engasjert i 23 sammenlignende laboratorieprøvinger, derav 21 internasjonale prøvinger hvor Justervesenet har hatt ansvar for norsk koordinering og oppfølging. Resultatene fra de norske laboratoriene har stort sett vært tilfredsstillende. De laboratoriene som har fått avvik, har gjennomført nødvendige tiltak for å rette opp situasjonen.

Akkrediteringsordningen for miljøkontrollører (EMAS) finansieres over Miljøverndepartementets budsjett. Ved utgangen av 1997 var 28 bedrifter EMAS-registrert i Brønnøysund. Når det gjelder tekniske kontrollorgan er det i alt utpekt ni virksomheter innenfor 13 av de vedtatte «ny metode» direktivene. Ingen er foreløpig akkrediterte. Ved utgangen av 1997 hadde Justervesenet under behandling to søknader om slik akkreditering.

En akkrediteringsordning for attestasjonsorgan for offentlige innkjøp innen forsyningssektoren er etablert i 1997, men Justervesenet har foreløpig ikke mottatt noen søknader om akkreditering. Ordningen innebærer at offentlige innkjøpere kan få vurdert sin innkjøpspraksis av en eksternt akkreditert ekspert for å være sikker på at innkjøpspraksisen er i tråd med EUs regler for offentlig innkjøp.

Resultatmål

Justervesenet skal gjennom akkreditering og oppfølging av laboratorier/virksomheter påse at disse oppfyller relevante krav i internasjonale retningslinjer og standarder slik at utstedte sertifikater for produkter, kvalitetssystemer og personell har generell aksept både nasjonalt og internasjonalt.

Det er en viktig oppgave for Justervesenet å gjøre akkrediteringsordningen kjent. Dette oppnås ved oppsøkende virksomhet, utarbeidelse av informasjonsmateriell og kataloger over akkrediterte organer og arrangement av kurs og seminarer. Målsettinger for 1999 er:

- gjennomføre 28 nye akkrediteringer, 50 utvidelser og 130 oppfølginger
- utvikle akkrediteringsordningene til hensiktsmessige virkemidler for å fremme kvalitets-sikring i norsk næringsliv og forvaltning.

Regjeringen foreslår å etablere en ny akkrediteringsordning i Justervesenet for 1999 i forbindelse med at det skal etableres ordninger for sertifisering av IT-sikkerhet, jf. forslag om bevilgning av 5 mill. kroner til opprettelse av to sertifiseringsordninger for IT-sikkerhet under kap. 926 Spesielle IT-tiltak, post 72.

Budsjettforslag 1999

Post 01 Driftsutgifter

I forhold til 1998 foreslås Justervesenets driftsbevilgning økt med 6,7 mill. kroner i 1999. Økningen knytter seg i hovedsak til voksende volum innenfor justering og akkreditering som gir tilsvarende økte inntekter, jf. kap. 3902, postene 01 og 03, og økte driftskost-

nader som følge av pris- og lønnsvekst. Det foreslås en bevilgning på 71,9 mill. kroner til driftsutgifter for 1999.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på kr 100 000 på post 21 Spesielle driftsutgifter, til å dekke utgifter til eksterne oppdrag. Tilsvarende beløp er ført som inntekt på post 04 Oppdragsinntekter, under kap. 3902. I tillegg til bevilgningen foreslås en fullmakt til å utgiftsføre midler til å dekke lønn og driftskostnader av engasjerte medarbeidere til å utføre eksterne oppdrag mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04 Oppdragsinntekter, jf. Forslag til vedtak V, 1. Fullmakten gjelder tilsetting av inntil tre medarbeidere (årsverk) knyttet til eksterne oppdrag.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

For å kunne tilby flere og bedre tjenester innenfor de områder som er planlagt utført i det nye laboratoriebygget, er det en forutsetning at Justervesenet har tilstrekkelig og moderne instrumenter og teknisk utstyr. Selv om anskaffelsesprogrammet i forbindelse med nybygget langt på vei er gjennomført vil det på sikt være behov for midler til supplering og fornying av utstyrsparken. I tillegg er det nødvendig å sette av midler til nødvendig vedlikehold av utstyr. På grunn av at Justervesenet i perioden 1994-98 har fått bevilget ca. 58 mill. kroner til utstyr i forbindelse med nybygget, legger departementet til grunn at det ikke vil være nødvendig med bevilgning for 1999.

KAP. 3902 JUSTERVESENET

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt	
			budsjett 1998	Forslag 1999
01	Justergebyrer	32 677	31 900	35 500
02	Refusjon fra andre statsinstitusjoner	609		
03	Kontroll- og godkjenningsgebyr	10 952	11 800	13 000
04	Oppdragsinntekter		100	100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	757		
	Sum kap. 3902	44 995	43 800	48 600

Post 01 Justergebyrer

Denne posten omfatter hovedsakelig gebyrinntekter fra virksomheten til avdeling for legal metrologi. Det budsjetteres med 35,5 mill. kroner i justergebyrer for 1999. Økningen på 3,6 mill. kroner i forhold til 1998 er en følge av økt volum av justeringer og generell prisstigning, jf. omtale under kap. 902, post 01.

Post 03 Kontroll- og godkjenningsgebyr

Denne posten omfatter gebyrer fra akkreditering, kalibrering og typegodkjenning. Det budsjetteres med 13 mill. kroner for 1999. Økning på 1,2 mill. kroner i forhold til 1998 er en følge av økt volum og generell prisstigning, jf. omtale under kap. 902, post 01.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det føres opp kr 100 000, jf. omtale under kap. 902, post 21 Spesielle driftsutgifter. Det vises til forslag om fullmakt til å overskride utgiftene til å mot tilsvarende merinntekter, jf. Forslag til vedtak V, 1.

KAP. 903 STANDARDISERING

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt	
			budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd	35 000	37 000	39 000
	Sum kap. 0903	35 000	37 000	39 000

Status for virksomheten

Standarder sikrer markedsadgang og markedsaksept for produkter og tjenester gjennom omforente retningslinjer for hvilke krav som skal settes til et produkt eller en tjeneste. Dette gjør at bedrifter får tilgang til et større marked og at de kan produsere standardiserte produkter til en lavere pris. Norsk deltakelse i internasjonalt standardiseringsarbeid er viktig for å kunne påvirke utformingen av framtidige standarder slik at norske interesser blir ivaretatt. Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett gis det støtte til Norges Standardiseringsforbund, Norsk Teknologistandardisering, Norges Byggstandardiseringsråd og Norsk Allmenstandardisering for å styrke norsk engasjement på området. Tilskuddet til standardiseringsorganisasjonene har som formål å:

- sikre tilfredsstillende kvalitet på produkter innenfor områdene helse, miljø og sikkerhet som kommer forbrukere og næringsliv til gode
- bidra til kostnadseffektiv og markedstilpasset produksjon av varer og tjenester som kommer forbrukere og næringsliv til gode
- bistå norske brukergrupper som ønsker å delta i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid for å gi norske interesser mulighet til å påvirke utformingen av nye internasjonale standarder.

Standardiseringsorganisasjonene skal rapportere i henhold til følgende oppfølgingskriterier for vurdering av formålsoppnåelse:

- antall sekretariater under norsk ledelse i forbindelse med internasjonalt standardiseringsarbeid
- antall internasjonale tekniske komiteer med aktiv norsk deltakelse og antall internasjonale tekniske komiteer med norsk leder
- antall ferdige europeiske standarder som ennå ikke er fastsatt som norsk standard ved årets slutt
- egenfinansiering (volum og grad).

Standardisering bidrar til at forbrukerne får levert produkter og tjenester i overensstemmelse med spesifiserte krav og til reduserte priser. Videre kan næringslivet lettere dokumentere markeds- og myndighetskrav gjennom bruk av standarder. Den økte verdenshandelen har medført at standardiseringsarbeidet har fått økt betydning for norsk næringslivs konkurransevne. Effektiv bruk av standarder vil blant annet være en forutsetning for kommersiell utvikling av nye IT-relaterte produkter og tjenester. Regjeringen foreslår derfor å styrke innsatsen innenfor IT-standardisering i 1999.

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.1	Strategimidler	10 000	10 000	10 000
70.2	Grunnbevilgninger	23 300	25 300	27 300
70.3	Forenkling av handelsprosedyrer	1 700	1 700	1 700
Sum post 0903.70 Tilskudd		35 000	37 000	39 000

Underpost 70.1 og 70.2 Tilskudd til standardiseringsorganisasjonene

Strategimidler er tilskuddsmidler til spesielle tiltak og prosjekter som fremmer hovedmålsettingene for standardisering. Prosjektstøtte fra offentlige og private brukergrupper vil kunne utløse strategimidler fra Norges Standardiseringsforbund. Det er lagt til grunn at fagmyndighetene kjøper tjenester av standardiseringsorganisasjonene på linje med andre brukergrupper. Videre tilsier både forskriftsansvar og offentlige innkjøpsbehov et større engasjement blant fagmyndighetene på enkelte områder.

Grunnbevilgninger er et generelt driftstilskudd til standardiseringsorganisasjonenes kjernevirksomhet: å bistå norske brukergrupper som ønsker å delta i nasjonale og internasjonale standardiseringsprosjekter, gjennom opplæring, oppfølging og informasjon.

Grunnbevilgningene foreslås fordelt som følger:

		(i 1 000 kr)		
Betegnelse		Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.2.1	Norges Standardiseringsforbund	3 000	5 000	5 000
70.2.2	Norsk Teknologistandardisering	6 000	6 000	8 000
70.2.3	Norges Byggstandardiseringsråd	11 000	11 000	11 000
70.2.4	Norsk Allmenstandardisering	3 300	3 300	3 300
Sum 70.2		23 300	25 300	27 300

- **Norges Standardiseringsforbund (NSF)** er sentralorgan for standardisering i Norge og har ansvaret for fordeling av de offentlige strategimidlene. NSF fastsetter og selger Norsk Standard. NSF er medlem av den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN, den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO og den europeiske organisasjonen for prøving og sertifisering EOTC. NSF koordinerer Norges arbeid for standardisering innen WTO.
- **Norsk Teknologistandardisering (NTS)** har fagansvar for standardisering innen verksted- og offshoreindustrien. NTS har også ansvar for enkelte tverrfaglige standardiseringsområder som kvalitetssikring og informasjonsteknologi.
- **Norges Byggstandardiseringsråd (NBR)** har fagansvar for standardisering innen bygg- og anleggsnæringen, inklusiv faste marine konstruksjoner.
- **Norsk Allmenstandardisering (NAS)** har fagansvar for standardisering innen områdene forbrukersaker, medisinsk-teknisk utstyr, landbruk, bioteknologi og miljørelaterte oppgaver knyttet til vann, luft og avfall.

Resultatrapport 1997

I 1997 ble det bevilget 33,3 mill. kroner til de fire standardiseringsorganisasjonene. Av dette ble 10 mill. kroner gitt som prosjekt- og reisestøtte (strategimidler), mens 23,3 mill. kroner utgjorde grunnbevilgninger til organisasjonene. Strategimidlene har i mange tilfeller utløst finansiell bistand fra interessentene i de aktuelle prosjektene. Innføring av strategimidler har ført til at standardiseringsorganisasjonene i større grad enn tidligere har kunnet rette sin innsats mot prosjekter av særlig interesse for brukere av standarder. Størstedelen av prosjektstøtten i 1997 gikk til områdene bygg og anlegg, grunnstandarder (kvalitet, metrologi og IT), helse/medisin, verkstedindustri, metalliske materialer og elektro.

Finansieringen av standardiseringsorganisasjonene i 1997 (regnskapstall):

		(i 1 000 kr)			
		NSF	NTS	NBR	NAS
	Tilskudd over kap. 903 ¹	3 000	10 520	14 422	4 642
	Andre inntekter ²	30 624	26 510	8 527	5 140
	Sum	33 624	37 030	22 949	9 146

1) For NSF er det kun tilskudd i form av grunnbevilgninger, mens tilskuddet inkluderer både strategimidler og grunnbevilgninger for de andre standardiseringsorganisasjonene.

2) Inkluderer prosjekt-/oppdragstilskudd fra andre myndigheter, næringslivet, forskningsinstitusjoner o.l., samt salgsinntekter og medlemskontingenter.

I henhold til plan for standardiseringsarbeidet i Norge 1997-2000, rapporteres det i forhold til de fire målene som framgår av denne planen.

Øke forståelsen for og kunnskapen om standardiseringens betydning

I 1997 har de norske organisasjonene gjort standardiseringens betydning og innhold mer kjent og forstått i samfunnet ved aktiv rådgivnings- og informasjonsvirksomhet generelt og overfor interessegrupper spesielt. Norges Standardiseringsforbund har gjennomført en kartlegging av kunnskapsnivået om standardisering hos norske bedriftsledere og har i samarbeid med blant andre Norge Eksportråd og Euro-Info-nettverket informert om standardiseringens betydning for å opprettholde tilliten til norske produkter og tjenester. Informasjon om standardisering er også lagt ut på internett for å bedre tilgjengeligheten. Dette inkluderer en katalog over Norsk Standard. Det er registrert nesten 20 000 besøkende

pr. måned på internettetsiden. Tidsskriftet Standardisering ble ytterligere utviklet med nyhetsstoff fra fagorganene og NSF, herunder faste sider om kvalitets- og miljøstandarder. Det ble utarbeidet nye brosjyrer på områdene miljøstyring og produktinformasjon.

Styrke oppslutningen om og innsatsen i standardiseringsarbeidet for å tilfredsstille norske behov for standarder

Standardiseringsorganisasjonene driver et målrettet arbeid med å informere næringslivet om hva standardisering er, hvilke fordeler de enkelte miljøene har av det, konsekvensene av manglende standarder og hvilken samfunnsmessig betydning standardisering for øvrig har. Det arbeides med å tydeliggjøre overfor bedriftene, spesielt mindre bedrifter, at standardisering har direkte strategisk betydning for dem, og at deltakelse i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid betyr mulighet for påvirkning og dermed gjennomslag for egne ideer og løsninger. Strategimidler har vist seg å være et hensiktsmessig virkemiddel for å trekke industrien med i standardiseringsarbeidet.

I 1997 ble det utarbeidet standarder av stor betydning for norske interesser blant annet innenfor IT-området, miljøvern, bygg og anlegg og petroleumssektoren.

Styrke ressurstilgangen for produkt- og tjenesteutviklingen

Det pågår et kontinuerlig arbeid med å skaffe økonomiske midler til standardiseringsarbeidet fra næringslivet og andre berørte miljøer. Med økt kunnskap om standardiseringsbetydning vil det være enklere å få de berørte parter til å engasjere seg finansielt i form at støtte til relevante prosjekter.

Effektivisere ressursinnsatsen i standardiseringsorganisasjonene

Informasjonsutveksling mellom standardiseringsorganisasjonene, nasjonalt og internasjonalt, er blitt ytterligere forbedret i 1997. Informasjonsstrømmen er blitt effektivisert ved utvidet bruk av moderne teknologi. Videre har standardiseringsorganisasjonene samarbeidet på innkjøpssiden, utvekslet erfaringer og grunnlagsdata.

NSFs kommunikasjonsplan ble fulgt opp. Den har vist seg som et nyttig redskap både for å sette seg mål, måle resultater av tiltak og holde oversikt over planlagte mål. I tillegg opprettet NSF et opplæringsutvalg for kompetanseheving for de ansatte i standardiseringsorganisasjonene i 1997.

I løpet av 1997 ble det mulig å produsere alle Norsk Standard ved bruk av trykkmetoder basert på moderne og kostnadseffektiv IT-teknologi.

Mål

Standardiseringsarbeidet er basert på brukernes behov og myndighetskrav. Bruk av elektronisk verktøy i utarbeidelse og distribusjon av standarder vil lette arbeidet for aktørene og gi bedre mulighet for å følge utviklingen av nye standarder som de må tilpasse seg. Dette vil gi brukerne, spesielt mindre bedrifter, bedre og lettere oversikt over nye standarder.

Standardiseringsarbeidet skal rettes mot følgende mål:

- tilrettelegge og påbegynne arbeidet med å utarbeide og distribuere standarder elektronisk
- styrke oppslutningen om og innsatsen i standardiseringsarbeidet for å tilfredsstille behov hos norske bedrifter og myndigheter
- øke kompetansen i standardiseringsorganisasjonene for å bedre å kunne ivareta kundenes behov for produkter og tjenester
- styrke arbeidet med å informere om standardiseringsarbeidets betydning for et fungerende marked, spesielt rettet mot mindre bedrifter.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 37,3 mill. kroner for 1999, fordelt med 10 mill. kroner i strategimidler og 27,3 mill. kroner i grunnbevilgninger. Dette er 2 mill. kroner mer i grunnbevilgninger enn for 1998. Økningen forutsettes benyttet til å styrke Nasjonalt sekretariat for IT-standardisering i NTS. Dette er en oppfølging av Næringsrettet IT-plan 1998- 2001.

Underpost 70.3 Forenkling av handelsprosedyrer

Status

Tilskuddet til forenkling av handelsprosedyrer går til Norsk EDIPRO som er en brukerstyrt privat stiftelse med formål å fremme bruk av standardisert datautveksling (EDI) og rasjonelle prosedyrer i nasjonal og internasjonal handel.

Både næringslivet og den offentlige forvaltning står ovenfor store utfordringer i årene som kommer for å kunne møte økte krav til effektivitet og service. En viktig del av denne utviklingsprosess vil være å ta ut det effektiviseringspotensialet som ligger i bruk av ny informasjons- og telekommunikasjonsteknologi. Som nasjonalt kontaktpunkt og kompetansesenter i EDI og prosedyrespørsmål, står Norsk EDIPRO sentralt når det gjelder å legge til rette for bruk av elektronisk handel.

Resultatrapport 1997

Gjennom sitt arbeidet har Norsk EDIPRO i 1997 oppnådd følgende:

- at Norge innehar vervet som teknisk rådgiver for det europeiske arbeidet med EDI-standardiseringen, samt formannsvervet for en teknisk gruppe i den europeiske organisasjonen for EDI-standardisering (EBES) som kvalitetssikrer forslag til nye EDIFACT-meldinger
- oppstart av to nye prosjekter med støtte fra Norges forskningsråd: EDI i havn og EDI-basert logistikk i sjøtransport
- å slutføre arbeidet med standard kommunikasjonsavtale mellom EDI-bruker og nettverksleverandør
- å slutføre arbeidet med et strategidokument for organisasjonen som skal gjelde fram til år 2000
- utarbeidet forslag til nasjonal plan for EDI og elektronisk handel.

Mål

Det vil være et mål å følge opp tiltak i Næringsrettet IT-plan for perioden 1998-2001 som faller inn under Norsk EDIPRO sitt ansvarsområde. Målsettinger for 1999 er å:

- bidra til å stimulere til økt anvendelse av IT i norsk næringsliv
- styrke rollen som koordinator mellom offentlig sektor og næringslivet med sikte på å få etablert harmoniserte løsninger med felles grensesnitt
- bistå myndighetene ved deltakelse i fellesforumet for elektronisk handel.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 1,7 mill. kroner til forenkling av handelsprosedyrer for 1999. Eventuelle norske bidrag/kontingenter til deltakelse i internasjonale organisasjoner, programmer og prosjekter forutsettes dekket innenfor denne rammen.

Kompetanseoverføring

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Internasjonalisering og skjerpet konkurranse på hjemme- og utemarkedet krever økt omstillingsevne og kompetanseutvikling i bedriftene. For at bedriftene lettere skal kunne møte utfordringene de står overfor, er det etablert tilskuddsordninger med bevilgninger til institusjoner som driver informasjons- veilednings- og rådgivningsvirksomhet. Småbedriftene utgjør hovedtyngden av norsk næringsliv, og står for en betydelig andel av sysselsetting og verdiskaping. Hovedandelen av de offentlig finansierte aktivitetene er rettet mot de aller minste bedriftene, etablerere og oppfinnere som er sentrale i innovative prosesser.

Rådgivnings- og veiledningstjenester finansiert med statlige midler kan grovt inndeles i tre kategorier; informasjon om virkemidler og rammebetingelser, økonomisk/administrativ rådgivning og rådgivning innenfor teknologiformidling, innovasjon og produktutvikling. Tjenestene som tilbys fra institusjonene i det offentlig finansierte veiledningsapparatet spenner fra ren informasjonsvirksomhet om rammebetingelser og regelverk som bedriftene er pålagt å følge, til aktiv bistand i form av institusjonenes deltakelse i konkrete prosjekter i bedriftene.

De fleste institusjonene gjennomfører en stor andel av sine aktiviteter med basis i egenfinansiering fra bedriftene i tillegg til å gjennomføre aktiviteter finansiert med offentlige midler. Det er i utgangspunktet etablert en arbeidsdeling mellom institusjonene i veiledningstjenesten, både geografisk og oppgavemessig. Det er imidlertid behov for å legge større vekt på unngå at tjenestene som tilbys fra de ulike institusjonene overlapper hverandre.

Det er redegjort for framtidig organisering av veiledningstjenesten i St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret. Det er foreslått endringer når det gjelder kanalisering av midler til økonomisk/administrativ rådgivning. Fra og med 1999 opphører direkte tilskudd til selskapene som inngår i Bedriftenes Rådgivningstjeneste, og det etableres i stedet et program i regi av SND som skal dekke behovet for løpende rådgivning

overfor de aller minste bedriftene og nyetablerere. Videre foreslås utekontorene til Norges Industriattacheer slått sammen med Norges Eksportråds uteapparat til integrerte handels- og teknologikontorer. jf. omtale under programkategori 17.70 Eksportfremme og internasjonalisering. For øvrig er det ikke foreslått endringer i strukturen i veiledningsapparatet, og en vil kanalisere midler direkte til de øvrige institusjonene som før.

Mål og strategier

Målet med den offentlig veiledningstjenesten finansiert over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er å øke næringslivets konkurranseevne ved å stimulere framvekst av oppfinnelser og nyetableringer og bidra til kompetanseheving, vekst, innovasjon, nyskaping og omstilling i små og mellomstore bedrifter. Informasjon og kompetanse ved hjelp av statlige midler skal tilføres på en slik måte at bedriftenes strategiske beslutningsgrunnlag bedres.

Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett legges det særlig vekt på å støtte tiltak som bidrar til å utvikle, forbedre og styrke tilrettelagte informasjonstjenester. Dette omfatter blant annet en helhetlig satsing på elektroniske informasjonstjenester og telefon- og rådgivningstjenester som kan fange opp og spre bedriftsrettet informasjon spesielt rettet mot nyetablerere og små bedrifter. Videre er teknologiformidling og teknologisk kompetanseoppbygging i bedriftene av stor betydning. I St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret legges det opp til at innsats på dette området vil bli sterkere vektlagt. Som følge av økt kompetansenivå i bedriftene og et omfattende tilbud fra private konsulentbedrifter når det gjelder økonomisk/administrativ rådgivning, vil det bli lagt mindre vekt på denne type rådgivning finansiert med statlige midler.

Departementet ser det som svært viktig at de iverksatte tiltak og ordninger for kompetanseoverføring til målgruppen er effektiv og imøtekommer konkrete behov i markedet.

KAP. 910 STATENS VEILEDNINGSKONTOR FOR OPPFINNERE

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Vedtatt	Forslag
		1997	budsjett 1998	1999
01	Driftsutgifter	5 085	5 300	7 900
70	Utviklingsarbeider og stipend, <i>kan overføres</i>	7 403	7 800	7 800
	Sum kap. 0910	12 488	13 100	15 700

Status for virksomheten

Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO) har som hovedmål å stimulere og medvirke til industriell nyskaping i Norge. SVOs virkemidler er støtte til utvikling av tekniske ideer og oppfinnelser, og forretningsmessige tiltak basert på disse. Den primære målgruppen for virksomheten er frittstående oppfinnere. SVO bruker eksterne konsulenter i saker som kontoret selv ikke har kompetanse eller kapasitet til å behandle. Etaten deltar både i nasjonalt og internasjonalt samarbeid for å bedre oppfinnernes muligheter. SVO disponerer 9 årsverk.

De søknadene SVO mottar, blir stadig mer omfattende og av bedre kvalitet. SVO har gjennomført en sterkere fokusering på nyskaping. Dette har vært gjort i samarbeid med andre aktører, og har bidratt til at SVO er blitt mer synlig og kjent.

Resultatrapport 1997

SVO mottok 822 nye saker i 1997, en nedgang på 138 fra 1996. Det ble gitt tilskudd til 142 oppfinnelser med i gjennomsnitt kr 28 000. Året før var tallene henholdsvis 150 og kr 25 000. Dette er i tråd med strategien med å støtte færre oppfinnelser, dvs. de mest lovende, med noe høyere beløp.

Det ble tildelt 68 oppfinnerstipend på gjennomsnittlig kr 50 000. Siden ordningen med oppfinnerstipend trådte i kraft i 1991, er det bevilget ca. 23,2 mill. kroner fordelt på 387 stipend.

I følge SVOs målstyrings- og resultatrapporteringsystem legges følgende resultatindikatorer og -mål til grunn for rapporteringen:

Resultatindikator	Mål 1997	Resultat 1997	Mål 1998	Mål 1999
Antall oppfinnelser/prototyper hvor andre har satset innen tre år ¹⁾	140	257	180	260
Andel mottakere av kun utviklingstilskudd som har utviklet sin oppfinnelse innen tre år	50 pst	52 pst.	52 pst	53 pst.
Andel mottakere av både utviklingstilskudd og oppfinnerstipend som har utviklet sin oppfinnelse innen tre år	60 pst.	58 pst.	62 pst.	60 pst.

1) Fra og med 1997 måles resultatet med en ny metode. For 1997 ville gammel metode gitt resultatet 146. Målet for 1998 ble fastsatt før innføring av ny metode.

Resultattallene for 1997 er basert på en spørreundersøkelse til opphavsmennene bak om lag 900 saker registrert i SVO i 1994. Svarprosenten var 57 og gir et godt grunnlag for å beregne antall videreførte saker. Antall oppfinnelser/prototyper hvor andre har satset utgjorde i 1997 27 pst. av totalt antall saker i 1994, noe som må anses som relativt tilfredsstillende.

Resultattallene indikerer en økende tendens i andelen mottakere av utviklingstilskudd som faktisk utvikler sine oppfinnelser i løpet av tre år.

Mål og strategier

For å understøtte hovedmålet vil SVO tilstrebe å gi riktig informasjon og rådgiving i oppfinnerspørsmål, fremme oppfinnelser med kommersielt potensial og gjøre det lettere økonomisk for personer med lovende ideer å videreutvikle disse.

SVO skal følge opp ideer og oppfinnelser fra hele landet. Med foreliggende ressurser har ikke SVO kapasitet til å oppfylle denne målsettingen fullt ut. Det er derfor ønskelig at SVO styrker sin virksomhet i distriktene. Dette skal skje gjennom en fastere tilknytning til etablerte nyskapingstilskudd i regionene, fortrinnsvis ved et samarbeid med SNDs fylkeskontorer. Det stilles til rådighet inntil 2 mill. kroner til dette formålet. Samtidig satser SVO på en videre oppbygging av egen kompetanse.

Måltallene for 1999, se tabellen ovenfor, er satt ut fra at det fortsatt regnes med en økende andel mottakere av utviklingstilskudd og oppfinnerstipend som videreutvikler sine oppfinnelser.

Budsjettforslag 1999

Post 01 Driftsutgifter

Virksomheten foreslås videreført med uendret bemanning, dvs. 9 årsverk. Det foreslås en bevilgning på 7,9 mill. kroner til driftsutgifter for 1999. Dette er 2,6 mill. kroner mer enn for 1998. Av økningen er inntil 2 mill. kroner forutsatt nyttet til etatens styrking av virksomhet i distriktene. Den øvrige økningen skyldes hovedsakelig lønnsjusteringer.

Post 70 Utviklingsarbeider og stipend, kan overføres

Tilskudd under denne posten kan gis som utviklingstilskudd eller som oppfinnerstipend.

Målsettingen med utviklingstilskuddet er å støtte utviklingen av ideer og oppfinnelser som bedømmes å være teknologisk og økonomisk interessante og støtte forretningsmessige tiltak basert på disse.

Målsettingen med oppfinnerstipendet er å gi oppfinnere med gode ideer og oppfinnelser anledning til å ta permisjon fra ordinært arbeid i inntil to år for å konsentrere seg fullt om å utvikle ideen/oppfinnelsen. Følgende oppfølgingskriterier (resultatindikatorer) skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse både for utviklingstilskuddet og oppfinnerstipendet:

- satsing fra andre på oppfinnelsen innen tre år
- ferdigutvikling av oppfinnelsen innen tre år.

SVO kan også gi mindre tilskudd til Norsk Oppfinnerforening og norsk deltakelse på og medfinansiering av messer og utstillinger i Norge og Skandinavia.

Det foreslås en bevilgning på 7,8 mill. kroner til utviklingsarbeider og stipend for 1999, dvs. uendret beløp i forhold til 1998. Det forutsettes at SVOs styre bestemmer fordelingen av bevilgningen på utviklingstilskudd og oppfinnertstipend. Videre foreslås SVOs løpende tilsagnsfullmakt på kr 750 000 videreført, jf. Forslag til vedtak, II, 1, 2.

KAP. 911 BEDRIFTSRETTET KOMPETANSEOVERFØRING

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Teknologisk Institutt	71 500	71 500	43 000
71	Veiledningsinstituttet i Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	26 142	27 500	30 500
72	Bedriftenes Rådgivningstjeneste	49 500	20 000	
73	Samarbeidsrådet for bedriftsveiledning, <i>kan overføres</i>	2 200		
74	Norsk Designråd	7 000	7 000	9 000
75	EUs SMB-program, <i>kan overføres</i>	3 451	5 500	4 500
76	Euro Info	4 200	4 300	4 300
77	Program for økonomisk/administrativ rådgivning			20 000
Sum kap. 0911		163 993	135 800	111 300

Post 70 Teknologisk Institutt

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.1	Tilskudd	54 500	54 500	43 000
70.2	Norges industriattacheer	17 000	17 000	
Sum post 0911.70 Teknologisk Institutt		71 500	71 500	43 000

Underpost 70.1 Tilskudd

Status for virksomheten

Teknologisk Institutt (TI) er en privat stiftelse med formål å styrke norsk industri gjennom teknologi- og kompetanseoverføring til små og mellomstore bedrifter (SMB). TI driver ikke egen forskningsvirksomhet, men har som sentral oppgave å formidle teknologisk kunnskap fra forskningsmiljøene til bedrifter i sin målgruppe. Ved utgangen av 1997 hadde TI 267 ansatte.

Målsettingen med tilskuddet er å styrke norsk næringslivs konkurransevne gjennom teknologi- og kompetanseoverføring til SMB på følgende produktområder:

- opplæring
- rådgivnings- og utviklingsoppdrag
- målings- og sertifiseringstjenester
- nasjonale teknologispredningsprogrammer.

Tilskuddet skal gå til tjenester i bedrifter med inntil 100 ansatte, fortrinnsvis i konkurranseutsatte bedrifter innen produksjons-, service- og teknologipregede næringer og med en god landsdekkende spredning.

TIs rapportering på fordeling av midler er knyttet til de fire produktområdene. Følgende oppfølgingskriterier skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- størrelsen på bedriftene det er utført oppdrag for
- geografisk spredning, dvs. antall kunder fordelt på fylke
- resultat av kundetilfredshetsmålinger for tre av produktområdene: målings- og sertifiseringstjenester, opplæring og rådgivnings- og utviklingsoppdrag.

For å måle effekten av produktene TI tilbyr, gjennomføres det kvalitetsmålinger hos minst 50 pst. av kundene. Målingene går blant annet ut på fagpersonalets innsats, oppfyl-

lelse av avtale, kundebehandling, helhetsinntrykk av tjenesten og forbedringsmulighetene i bedriften som resultat av gjennomført oppdrag. I systemet for kvalitetsmålinger settes det som mål at kundene i gjennomsnitt skal gi en vurdering på minst 2,0 på en skala fra 1 til 5, der 1 betyr meget «godt fornøyd» og 5 betyr «ikke fornøyd».

Resultatrapport 1997

TI hadde et overskudd på 2,3 mill. kroner i 1997. TIs virksomhet har stor geografisk spredning. Om lag 2/3 av kundene er lokalisert utenfor Oslo og Akershus. TI har et omfattende tilbud til små og mellomstore bedrifter på flere fagområder, og 43 pst. av alle oppdragene i 1997 hadde en omsetning på mindre enn kr 5 000.

Rapportering på bruk av midlene viser små avvik i forhold til budsjettet på de fire produktområdene. I 1997 økte antall kunder særlig innenfor området *opplæring*, der antall kursdeltakere på ca. 500 åpne og bedriftsinterne kurs var om lag 8 200, en økning på 17 pst. fra 1996. Innenfor området *rådgivnings- og utviklingsoppdrag* hadde TI 891 kunder, en nedgang på 11 pst. fra 1996. Antall oppdrag innenfor *målings- og sertifiseringstjenester* var i 1997 1 155, omtrent samme antall som i 1996. TI hadde 832 deltakerbedrifter i *teknologispredningsprogrammene*, en økning på 19 pst. fra året før.

TI foretar kvalitetsmålinger på alle produktområdene med unntak av området teknologispredningsprogrammer. Resultatene fra kvalitetsmålingene i 1997 viser at TI får god tilbakemelding fra kundene på sine tjenester.

Mål og strategier

Målsettingen med tilskuddet til TI er å styrke norsk næringslivs konkurransevne gjennom teknologi- og kompetanseoverføring, spesielt til små og mellomstore bedrifter. Tilskuddet skal brukes til aktiviteter som fremmer kunnskap om og anvendelse av teknologi i bedrifter. For å møte næringslivets behov for mer spesialiserte tjenester skal midlene til TI i hovedsak rettes mot videreutvikling av virksomheten i kjerneområdene miljø- og sikkerhetsteknologi og målings- og sertifiseringstjenester. Dette betyr at andre områder i større grad skal finansieres uten offentlig tilskudd. Departementet vil i samarbeid med TI utforme nærmere kriterier for bruken av tilskuddet slik at en sikrer hensiktsmessig bruk av midlene.

Departementet legger vekt på at TIs kontakt med forskningsinstitusjoner og de øvrige deler av veilednings- og virkemiddelapparatet videreutvikles.

Budsjettforslaget 1999

Det foreslås et tilskudd på 43 mill. kroner til TI for 1999.

Finansieringen av TI:

	(i 1 000 kr)		
	Regnskap 1997	Budsjett 1998	Budsjett 1999
Egeninntjening	117 068	122 200	125 000
Statstilskudd	54 500	54 500	43 000
Sum inntekter	171 568	176 700	168 000
Egeninntjening i pst.	68,2	69,2	74,4

Underpost 70.2 Norges Industriattacheer

Status for virksomheten

Norges Industriattacheer (NIA) er en offentlig ordning som siden 1989 har vært administrert av Teknologisk Institutt (TI). I tillegg til hjemmekontoret ved TI er det fem utekontorer i Tokyo, San Francisco, Paris, London og Stuttgart. Formålet med NIA er å styrke norske bedrifters konkurransevne og internasjonale orientering ved hjemhenting av teknologi fra utlandet og internasjonal nettverksbygging mot bedrifter og FoU-miljøer. I St prp nr 1 for 1996-97 ble NIA-ordningen foreslått avvirket. Næringskomiteen ba imidlertid i sin innstilling om at NIA-ordningen ble videreført under forutsetning av at alternative organisasjonsformer ble vurdert, at ordningen ble gjort mer kjent blant små og mellomstore bedrifter, og at NIA i større grad ble samordnet med det øvrige eksportfremmende uteapparatet.

I St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret, foreslås det at NIAs og Norges Eksportråds uteapparat slås sammen fra 1999 gjennom etablering av integrerte handels- og teknologikontorer. Den administrative ledelsen av handels- og teknologi-

kontorene foreslås lagt til Norges Eksportråd. NIAs funksjoner vil således bli videreført, jf. omtale under kap 970, post 71 Internasjonalt teknologisamarbeid.

Resultatrapport 1997

Det offentlige tilskuddet til NIA var i 1997 17 mill. kroner. Det utgjorde ca. 60 pst. av de totale inntekter. Oppdragsinntektene økte med 44 pst. i forhold til 1996. NIA har hatt høyere driftskostnader blant annet på grunn av valutakursutviklingen. NIA fikk derfor et underskudd på 0,7 mill. kroner. Samtidig opplevde NIA stor tilvekst av nye kunder, særlig fra små og mellomstore bedrifter. NIA hadde 300 oppdrag i 1997, herav 55 pst. fra bedrifter med færre enn 100 ansatte og 25 pst. fra bedrifter med mellom 100 og 250 ansatte.

NIA rapporterer på bruken av de offentlige midlene fordelt på produktområdene søk og rådgivning, nettverksbygging og teknologiovervåking. Oppnådde resultater i forhold til målene for 1997 er generelt tilfredsstillende, spesielt på området teknologiovervåking der NIA skal orientere næringslivet og offentlige aktører om hovedtrekkene i den utenlandske utviklingen. Antall søk- og rådgivningsoppdrag for å heve teknologinivået i norske bedrifter er også over resultatmålet. NIA skal videre drive nettverksarbeid gjennom å styrke kontakten mellom norske og utenlandske teknologiaktører og FoU-miljøer ved formidling av bedriftskontakter, FoU-kontakter og assistanseoppdrag. Med hensyn til formidlede FoU-kontakter og assistanseoppdrag er resultatet for 1997 noe under resultatmålet. NIA foretar kvalitetsmålinger på utførte oppdrag, og disse viser at kundene er fornøyde med NIAs tjenester.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås bevilgning til den omorganiserte attachetjenesten over kap. 970, post 71 for 1999.

Finansieringen av NIA

	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 1997	Budsjett 1998
Egeninntjening	12 502	12 700
Statstilskudd	17 000	17 000
Sum inntekter	29 502	29 700
Egeninntjening i pst.	42,4	42,7

Post 71 Veiledningsinstituttet i Nord-Norge, kan overføres

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
71.1	Tilskudd	21 000	21 700	21 700
71.2	Narviktelefonene	5 142	5 800	8 800
	Sum post 0911.71 Veiledningsinstituttet i Nord-Norge, kan overføres	26 142	27 500	30 500

Underpost 71.1 Tilskudd

Status for virksomheten

Veiledningsinstituttet i Nord-Norge (VINN) er en privat stiftelse lokalisert i Narvik. VINN er et teknologi- og utviklingssenter som gjennom behovsorientert kunnskapsformidling og kompetanseheving skal bidra til nyskaping, bedre lønnsomhet og økt verdiskaping i bedriftene. Instituttet prioriterer områdene teknologispredning og -overføring. Aktivitetene omfatter rådgivning, oppdrags-, opplærings- og informasjonstjenester overfor små og mellomstore bedrifter (SMB) og etablerere. Tjenestene er i hovedsak rettet mot fiskerinæringen og bransjene reiseliv, bygg og anlegg og mekanisk/verkstedindustri.

Målsettingen med tilskuddet til VINN er å oppnå økt konkurransevne og verdiskaping i bedriftene gjennom overføring av teknologisk kompetanse. Målgruppen for det statlige tilskuddet er SMB og etablerere i Nord-Norge.

Deler av tilskuddet til VINN er knyttet til informasjonstjenestene Narviktelefonene og Bedin (bedriftsinformasjon på internett). Formålet er å forenkle tilgangen på informasjon til næringslivet om offentlige virkemidler og rammevilkår for næringsutøvelse. Tilskuddet til VINN skal nyttes til å:

- bidra til overføring av ny teknologi til SMB og bidra til økt innovasjon og produktutvikling i næringslivet
- tilby tjenester innen kartlegging, planlegging og gjennomføring av kompetanseutvikling i bedriftene for derigjennom å kunne tilfredsstillende økte markeds- og myndighetskrav og oppnå økt lønnsomhet og konkurransekraft
- samordne offentlig næringsinformasjon gjennom Narviktelefonene og Bedin og distribuere informasjonen effektivt til etablerere og SMB

VINN rapporterer etter inndelingen av virksomheten i de tre virksomhetsområdene teknologi, kompetanse og næringsinformasjon. Ved siden av en aktivitetsbeskrivelse, er det i rapporteringssystemet lagt inn omtale av enkeltoppdrag og måling av kundetilfredshet og effekt av de tjenester VINN tilbyr bedriftene.

Følgende kriterier skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- størrelsen på bedriftene det utføres oppdrag for
- kortfattet formidling av et eller flere oppdrag innenfor virksomhetsområdene teknologi og kompetanse som illustrerer effekten av den utførte rådgivningen i bedriftene
- kvalitetsmålinger på utførte tjenester

For Narviktelefonene gjelder følgende oppfølgingskriterier:

- antall forespørsler etter status (etablerer og bedrift), region, bedriftsstørrelse, bransje og emne.

VINN gjennomfører kvalitetsmålinger på sine tjenester. Spørsmålene omfatter blant annet vurderinger av helhetsinntrykk, nytteverdi og resultat av tjenesten, fagpersonalets innsats og kundebehandling. Kravet fra departementet er at kundene i gjennomsnitt skal gi en vurdering på 2,0 på en skala fra 1 til 5, der 1 er «meget fornøyd» og 5 er «ikke fornøyd».

Resultatrapport 1997

Årsomsetningen til VINN var i 1997 50 mill. kroner (inkludert tilskuddet til Narviktelefonene, jf. underpost 71.2, og tilskuddet til Euro Info Centre Nord, jf. post 76). Det er omtrent samme omsetning som i 1996. Resultatet ble 1,78 mill. kroner mot 1,62 mill. kroner i 1996. Instituttet utførte totalt 817 prosjekter og oppdrag for nesten 1 400 bedrifter; det er en økning på om lag 32 pst. i forhold til 1996. I forhold til 1996 var det en nedgang i antall gjennomførte kurs under produktområdet opplæring. For utstyr- og laboratoriebaserte tjenester registrerte VINN en klar økning i etterspørselen etter tjenester innenfor produktutvikling.

Av VINNs samlede aktiviteter i 1997 var omlag 90 pst. utført for bedrifter med under 50 ansatte. Resultatet fra kvalitetsmålingene for 1997 er positivt, basert på gode tilbakemeldinger fra kundene på utførte tjenester.

Mål og strategier

Formålet med det statlige tilskuddet til VINN er å oppnå økt konkurransevne og verdiskaping i bedriftene gjennom overføring av teknologisk kompetanse. Statlige midler skal benyttes til aktiviteter som fremmer kunnskap om teknologi og anvendelse av teknologi i bedriftene. For VINN betyr dette å nytte tilskuddet til områder som produktutvikling og kompetanseutvikling og verkstedteknologi. Det forutsettes at tilskuddet benyttes overfor små og mellomstore bedrifter og etablerere i Nord-Norge.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås et tilskudd på 21,7 mill. kroner til VINNs ordinære virksomhet for 1999.

Finansieringen av VINN:

	(i 1 000 kr)		
	Regnskap 1997	Budsjett 1998	Budsjett 1999
Egeninntjening	29 049	33 000	34 600
Statstilskudd	21 000	21 700	21 700
Sum inntekter	50 049	54 700	56 300
Egeninntjening i pst.	58,0	60,3	61,4

Underpost 71.2 Narviktelefonene*Status for virksomheten*

Narviktelefonene gir gratis informasjon til næringslivet og publikum om etablerer-, bedrifts- og Europaspørsmål. Tjenesten er opprettet for å forenkle tilgangen på informasjon om offentlige virkemidler og rammevilkår for næringsutøvelse. Spørsmålene som besvares, omfatter blant annet formelle krav ved etablering, selskapsformer, andre myndighetskrav til bedriftene, offentlige anbud, nasjonal og internasjonal finansiering, EØS-regelverket og kompetansemiljøer.

Narviktelefonene er tilkoblet databasen Tifon, som er et hjelpemiddel for svartjenesten. Databasen inneholder en oversikt over formelle krav ved utøvelse av næringsvirksomhet i Norge. Brønnøysundregistrene har redaktør- og driftsansvar for databasen, som finansieres av tilskuddet til Narviktelefonene. Etter planen skal opplysningene i Tifon gjøre elektronisk tilgjengelig i løpet av 1999.

I mai 1998 ble informasjonstjenesten Bedriftsinformasjon på internett (Bedin) tilgjengelig for publikum. VINN er ansvarlig for utvikling og drift av tjenesten. Målet med Bedin er å utvikle tjenesten som en naturlig veiviser til relevant offentlig næringslivsinformasjon spesielt for små og mellomstore bedrifter, men også for rådgivningsmiljøer og offentlig forvaltning. Gjennom en tett tilknytning til Narviktelefonene vil brukeren av Bedin lettere bli oppmerksom på mulighetene for å kontakte telefontjenesten ved ytterligere spørsmål.

Resultatrapport 1997

Antall henvendelser til Narviktelefonene i 1997 har økt kraftig sammenlignet med 1996. Totalt var det 9 017 registrerte henvendelser, som tilsvarer en økning på 23 pst. fra 1996. Henvendelsene til Narviktelefonene kommer fra etablerere og bedrifter over hele landet, og økningen har særlig kommet i gruppen bedriftsspørsmål. Vel 75 pst. av forespørslene kommer fra bedrifter med under ni ansatte. I 1997 gikk telefontjenesten over til å benytte kun ett telefonnummer for innringere.

Mål og strategier

Regjeringen legger opp til en videreutvikling av infrastruktur-tjenesten for informasjon til næringslivet. Det innebærer en videre satsing på informasjonstjenester ved VINN. Målet for tilskuddet til Narviktelefonene og Bedin er å samordne og bedre tilgjengeligheten til offentlig bedriftsinformasjon. Tjenestene skal videreutvikles til å bli et knutepunkt som etablerere og næringslivet kan henvende seg til for å få relevant bedrifts- og næringslivsinformasjon.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 8,8 mill. kroner til Narviktelefonene/Bedin for 1999. Det er en økning på 3 mill. kroner i forhold til statsbudsjettet for 1998. Bevilgningsforslaget inkluderer midler til oppdatering og drift av databasen Tifon ved Brønnøysundregistrene. Videre er det forutsatt dekning av økte kostnader til videreutvikling og markedsføring av Bedintjenesten som ledd i *handlingsplanen for små bedrifter* innenfor det foreslåtte tilskuddet.

Post 72 Bedriftenes Rådgivningstjeneste*Status for virksomheten*

Bedriftenes Rådgivningstjenestes (BRTs) hovedmål er å bidra til økt verdiskaping hos små og mellomstore bedrifter gjennom tilførsel og anvendelse av kompetanse. Dette gjøres ved kunnskapsformidling innen økonomiske og administrative fagområder.

BRT-nettverket omfatter til sammen 18 fylkeskommunalt eide selskaper med i overkant av 200 ansatte. Selskapene arbeider primært innenfor sitt fylke, men samarbeider med de øvrige selskapene og andre institusjoner om virksomhet som beveger seg utenfor fylkes- og

landegrensene. BRT har også etablert samarbeid med Norges Eksportråd og Statens veiledningskontor for oppfinnere.

Det foreslås at tilskuddet til BRT-selskapene opphører fra og med 1999, og at det i stedet blir etablert et program gjennom SND for å dekke behovet for løpende økonomisk/administrativ rådgivning til etablerere og de minste bedriftene. Begrunnelsen for en slik omlegging er at en vil sikre konkurranse om de statlige midlene til økonomisk/administrativ rådgivning, og at en vil se dette virkemidlet i sammenheng med øvrige virkemidler i regi av SND. Dette er av særlig betydning etter at SNDs distriktsapparat er etablert. Det vises til nærmere omtale i St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret, og omtale av SND-programmet under ny post 77 Program for økonomisk/administrativ rådgivning under dette kapittelet.

Resultatrapport 1997

BRT-selskapene har rapportert til departementet på indikatorer som er nedfelt i mål- og resultatstyringssystemet for tjenester som er utført med statlig tilskudd. Tilskuddet er benyttet til kunderettede aktiviteter i form av oppdrag mot enkeltkunder med varighet over to timer, prosjekter rettet mot flere kunder i form av informasjonsvirksomhet/seminarer m.v. og info/svartjeneste overfor bedrifter med varighet under to timer. Selskapene har også hatt anledning til å benytte deler av tilskuddet til interne aktiviteter som administrasjon, strategisk planlegging egenutvikling og egenopplæring.

Sammenstilte tall for de 18 selskapene viser at 49 pst. av oppdragene (3 967 oppdrag) er offentlig betalte og 51 pst. er kundebetalte (4 080 oppdrag). Samlet omsetning var rundt 140 mill. kroner i 1997, og gjennomsnittlig egeninntjening fra kundebetalte oppdrag var i overkant av 70 pst. Dette er en forholdsvis stor økning fra året før da egeninntjeningen var 57 pst. Rapporteringen viser at 84 pst. av det offentlige tilskuddet er benyttet overfor bedrifter med mindre enn fire ansatte og 99 pst. overfor bedrifter med mindre enn 20 ansatte. Sett under ett har BRT selskapene benyttet tilskuddet i tråd med intensjonene.

Budsjettforslag 1999

Som det framgår ovenfor foreslås det ingen bevilgning til Bedriftenes Rådgivningstjeneste for 1999.

Post 73 Samarbeidsrådet for bedriftsveiledning, kan overføres

Status for virksomheten

Samarbeidsrådet for bedriftsveiledning (SBV) fikk ingen bevilgning for 1998, og siste møte i rådet ble avholdt i desember 1997. SBV ble etablert i 1994 og har vært et kontakt- og samarbeidsorgan for den offentlige veiledningstjenesten.

Resultatrapport 1997

SBV har ikke hatt inntekter ut over offentlig tilskudd som i 1997 var på 2,2 mill. kroner. Om lag 65 pst. av bevilgningen ble brukt til nettverks- og utviklingsprosjekter, mens 35 pst. gikk til administrasjon av SBV. Gjennomføring av nettverkstiltak har vært et viktig virkemiddel for å styrke samarbeidet mellom institusjonene i veiledningstjenesten og for å søke å avklare rolledelingen mellom organisasjonene.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås ingen bevilgning til Samarbeidsrådet for bedriftsveiledning for 1999.

Post 74 Norsk Designråd

Status for virksomheten

Norsk Designråd (ND) er en privat stiftelse opprettet av NHO og Norges Eksportråd, med sju ansatte og lokalisert i Oslo.

Kjennskapen til og bruken av industridesign anses for å være lav i Norge. Fremme av bruk av industridesign står derfor sentralt i NDs virksomhet. ND arbeider også med grafisk design og miljødesign. Målgrupper er små og mellomstore bedrifter, samt næringslivsorganisasjoner og det offentlige virkemiddelapparatet.

ND søker å stimulere til bruk av design gjennom en innsats primært rettet inn mot de to første leddene i følgende resultatkjede:

Innsikt → Aktivitet → Produkter → Konkurranssevne

Designrådet søker gjennom bruk av ulike virkemidler å styrke *innsikten* i betydningen av å bruke design for innovasjonskapasiteten og konkurransevnen til norsk næringsliv og å utløse eller støtte opp om *aktivitet*, dvs. faktisk bruk av design.

Målsettingen med tilskuddet er å fremme bruk av design i produktutvikling og markeds-kommunikasjon for å oppnå bedret konkurransevne og lønnsomhet i norsk næringsliv nasjonalt og internasjonalt.

Følgende oppfølgingskriterier (resultatmål) skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppgjør:

- antall og type av tiltak og aktiviteter rettet mot de to første leddene i resultatkjeden, fordelt på bransjer, regioner og bedriftsstørrelse der dette er naturlig
- deltakertilfredshet med enkelte av tiltakene og aktivitetene
- kortfattet omtale av et utvalg av prosjekter hvor ND har bidratt med rådgivning og/eller direkte bistand, inklusive formidling av kundertilfredshet etter gjennomføring, og bedriftenes vurdering av hvorvidt bruk av design kan sies å ha vært av betydning for deres lønnsomhet og konkurransevne
- gjenbruk av profesjonell design etter bistand fra ND

Resultatrapport 1997

Designrådets omsetning var i 1997 på 9,2 mill. kroner. Av dette utgjorde statstilskuddet 7,0 mill. kroner. Egeninntjeningsandelen økte fra 17 pst. i 1996 til 23 pst. i 1997. Et underskudd på 0,7 mill. kroner er inndekket gjennom en overføring fra stiftelsens disposisjonsfond.

I tråd med strategiplanen for 1997-99 har ND i 1997 prioritert informasjons-, veilednings- og markedsførings tiltak, mens aktivitetsorientert arbeid som direkte bistand i produkt- og forretningsutvikling har vært nedprioritert. Videre har ND i 1997 deltatt i det europeiske samarbeidsprosjektet EDIT (European Design Innovation Tool).

Mål og strategier

Regjeringen vil fremme formgivning og bruk av god design som et virkemiddel for å skape forbedrede og konkurransedyktige produkter. Designrådet skal på denne bakgrunn videreutvikles til å være en pådriver med hensyn til å spre kunnskap om og aktivt bidra til bruk av design for å styrke bedriftenes konkurransevne. Det er videre et mål at kunnskapen om design i de andre institusjonene som inngår i virkemiddelapparatet heves, slik at disse blir i bedre stand til å formidle informasjon på designområdet. Det påbegynte samarbeidet mellom SND og ND rettet mot å integrere design i SNDs program- og finansieringsvirksomhet bør derfor videreutvikles.

Forprosjekt for profilering av miljøvennlig produktdesign

Regjeringen har som mål å sikre at miljøhensyn blir ivaretatt ved utvikling av nye produkter. Nærings- og handelsdepartementet og Miljøverndepartementet vil derfor legge til rette for et prosjekt for profilering av miljøvennlig produktdesign overfor små og mellomstore bedrifter. Profileringen vil ta utgangspunkt i et program utarbeidet av ND, TI og GRIP (Senter for bærekraftig produksjon og forbruk), og er planlagt gjennomført ved en målrettet satsing over fem år med basis i et samarbeid mellom de tre institusjonene. Satsingen gjennomføres som et særskilt miljødesignprogram som er delt inn i et forprosjekt i 1999 og et hovedprosjekt med oppstart i 2000.

Regjeringen går inn for at det disponeres 3 mill. kroner til et forprosjekt i 1999 og legger til grunn at Nærings- og handelsdepartementet dekker 1,5 mill. kroner fra bevilgningen til ND, og at Miljøverndepartementet dekker 1,5 mill. kroner over bevilgningen til GRIP senter for bærekraftig produksjon og forbruk, kap. 1442, post 70.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås bevilget 9 mill. kroner til Norsk Designråd for 1999, som er 2 mill. kroner mer enn for 1998. Av bevilgningen er 1,5 mill. kroner forutsatt disponert til forprosjektet for profilering av miljøvennlig produktdesign.

Finansieringen av Norsk Designråd:

	(i 1 000 kr)		
	Regnskap 1997	Budsjett 1998	Budsjett 1999
Egeninntjening	2 100	2 300	2 000
Statstilskudd	7 100	7 000	9 000
Sum inntekter	9 200	9 300	11 000
Egeninntjening i pst.	22,7	24,7	18,2

Post 75 EUs SMB-program, kan overføres

Departementet ser det som viktig at norske små og mellomstore bedrifter står best mulig rustet til å møte utfordringene av økt internasjonalisering. Deltakelse i EUs SMB-program er et sentralt virkemiddel i denne sammenheng.

EU vedtok i 1996 et nytt SMB-program for 4-års perioden 1997-2000. Programmets målsettinger er å forbedre tiltakene innenfor SMB-politikken gjennom forenkling av administrative rutiner og lov- og regelverk, bedre tilgangen til kapital, støtte internasjonaliseringen, bedre tilgangen til forskning og opplæring, fremme entreprenører og støtte tiltak rettet mot særskilte målgrupper.

Stortinget godkjente høsten 1997 EØS-komiteens vedtak om norsk deltakelse i dette programmet innenfor rammen av EØS-avtalen. Rammen for SMB-programmet er satt til 127 mill. ECU. I tillegg til kostnader forbundet med Norges deltakelse i programmet, kommer utgifter til en stilling som nasjonal ekspert tilknyttet EUs Generaldirektorat XXIII.

En av aktivitetene under SMB-programmet, Joint European Venture (JEV), er nå skilt ut som en del av et eget program for finansielle støtteordninger for SMB som skal strekke seg over perioden 1998-2000. JEV gir økonomisk støtte til etablering av transnasjonale joint ventures mellom europeiske små og mellomstore bedrifter, og skal administreres via et nettverk av nasjonale finansielle mellomledd.

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond har uttrykt interesse for deltakelse i internasjonale nettverk, og vil derfor prioritere en funksjon som et finansielt mellomledd for norske bedrifter i dette programmet. Norge har overfor EU-kommisjonen signalisert ønske om en fortsatt mulighet for deltakelse i JEV i 1999 og 2000. En eventuell deltagelse vil innebære budsjettmessige konsekvenser for Norge i størrelsesorden totalt 8,5 mill. kroner over to år. På grunn av lavere kostnader enn forventet i SMB-programmet, overføring av tidligere bevilgede midler og lavere medlemskontingent i 1998 enn budsjettet, vil en deltakelse i dette nye programmet kunne finansieres med en ny bevilgning på 4,5 mill. kroner for 1999.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås en bevilgning på 4,5 mill. kroner til å dekke av Norges andel av kostnadene til EUs SMB-program for 1999.

Post 76 Euro Info*Status for virksomheten*

Euro Info Centre-nettverket i Norge består av fem kontorer med følgende lokalisering:

- Euro Info Centre Oslo, tilknyttet Norges Eksportråd
- Euro Info Centre Sør i Kristiansand, tilknyttet Agderforskning
- Euro Info Centre Vest i Sogndal, tilknyttet Vestlandsforskning
- Euro Info Centre Midt-Norge i Trondheim, tilknyttet Sør-Trøndelag Næringssservice
- Euro Info Centre Nord i Narvik, tilknyttet Veiledningsinstituttet i Nord-Norge

Det er foretatt en arbeidsfordeling mellom Euro Info Centrene (EIC) ved at alle har sine utpekte spesialområder. Oslo-kontoret har juridisk dybdekompetanse innen sentrale områder og bistår de øvrige kontorene ved behov.

Det norske nettverket utgjør en del av et større europeisk nettverk med over 230 kontorer underlagt Europakommisjonen, som yter en årlig finansiell støtte til driften av hvert EIC-kontor.

Målsettingen med tilskuddet til Euro Info Centrene er å bistå små og mellomstore bedrifter med å tilpasse seg og utnytte EØS-avtalen og de nye markedsmulighetene i EUs indre marked. Den primære målgruppen for virksomheten er små og mellomstore bedrifter. Euro Info Centrene skal:

- formidle informasjon til næringslivet om relevante forhold i tilknytning til EØS
- formidle informasjon om formelle regler og bestemmelser og markedsinformasjon generelt
- veilede små og mellomstore bedrifter i forhold til nyere EU-utvikling som vil ha betydning for norsk næringsliv.

Euro Info Centrene rapporterer til Europakommisjonen om sin virksomhet, og rapporteringen til departementet tar utgangspunkt i tilbakerapporteringen til EU. Følgende oppfølgingskriterier (resultatindikatorer) skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- antall offentlige og kundebetalte oppdrag etter bedriftsstørrelse
- kort beskrivelse av et eller flere oppdrag som illustrerer effekten av informasjonsformidlingen/rådgivningen utført i berørte bedrifter
- kort omtale av aktiviteter knyttet til kontorets spesialisering (deltakelse i prosjekter, opplæring o.a.)
- kort omtale av aktiviteter med hensyn til veiledning om nyere EU-utvikling
- antall registrerte henvendelser etter bedriftsstørrelse, emner og bransje
- antall informasjonsmøter, seminarer, messer o.l. med tillegg av omtale av kundetilfredshet for et eller flere arrangementer
- deltakelse i nettverksaktiviteter (møter, prosjekter)
- kort omtale av større samarbeidsprosjekter
- deltakelse i eventuelle kampanjer.

Resultatrapport 1997

Det var stor aktivitet ved alle kontorene i 1997. Euro Info Centre Oslo hadde i alt 4 500 henvendelser i 1997, og vel 60 pst. av henvendelsene kom fra bedrifter med under 100 ansatte. Samlede inntekter var 4,1 mill. kroner, hvorav oppdragsinntekter utgjorde 1,7 mill. kroner.

Det meste av aktivitetene ved regionkontorene var rettet mot målgruppen små og mellomstore bedrifter, med vekt på bedrifter med under 50 ansatte. Totalt for nettverket var det en økning i antall forespørsler i forhold til 1996, og kontorene registrerer at spørsmålene fra bedriftene blir mer komplekse. I 1997 ble det gjennomført flere felles tiltak i nettverket, blant annet en kampanje om standardisering og utgivelse av nyhetsbrev.

Mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementet har i 1998 foretatt en gjennomgang av EIC-nettverket.

På grunnlag av gjennomgangen mener departementet at det er nødvendig å opprettholde en egen veiledningstjeneste om EU/EØS-spørsmål med offentlig støtte. Målgruppen for tjenesten er små og mellomstore bedrifter, og det er en målsetting at tjenestetilbudet skal være tilgjengelig over hele landet. Erfaringene viser at det er vanskelig å nå disse målsettingene og samtidig kreve at tjenesten skal være selvfinansierende. Det statlige tilskuddet skal dekke områder hvor private selskaper ikke finner det naturlig å engasjere seg. Departementet vil vurdere tjenestetilbudet hver enkelt region mottar på grunnlag av nettverkets rapportering til departementet.

Regjeringen ser det som viktig at det offentlige er en aktiv tilrettelegger av næringsrelevant informasjon. Nye utviklingstendenser innenfor EU-samarbeidet, som blant annet innføringen av euro, øker informasjonsbehovet for norsk næringsliv. EIC-nettverket må aktivt nyttes for å informere og assistere små og mellomstore bedrifter vedrørende EU/EØS-forhold og de nye markedsmulighetene i Europa.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås et statlig tilskudd på 4,3 mill. kroner til de fem Euro Info Centrene i 1999. Departementet vil legge vekt på at tjenestene er tilgjengelige over hele landet, og at den arbeidsmessige spesialiseringen ved kontorene blir opprettholdt.

Post 77 Program for økonomisk/administrativ rådgivning

I tråd med forslag i St meld nr 41 for 1997-98 vil det fra og med 1999 bli etablert et SND-program som dekker behovet for løpende rådgivning på det økonomisk/administrative området. I denne forbindelse vises det til omtale under post 72 Bedriftenes Rådgivningstjeneste.

Mål og strategier for 1999

Formålet med programmet er å gi kompetansestøtte innenfor det økonomisk/ administrative området til etablerere og småbedrifter med under 10 ansatte. Disse bedriftene har ofte ikke ressurser til å nyttiggjøre seg det private tilbudet av konsulenttjenester. Det offentlige har derfor en oppgave å sørge for at etablerere og småbedrifter har tilgang til et rådgiverapparat som kan være en profesjonell samtalepartner og operativ rådgiver ved oppstart av eller videreutvikling av virksomheten.

SND vil i samarbeid med departementet utforme rammer og retningslinjer for programmet. SND vil velge ut operatører på bakgrunn av fylkesvise anbudsrunder og sørge for løpende oppfølging og rapportering fra de operatørene som velges ut.

For å bli valgt ut som operatør skal det bl.a. legges vekt på konsulentselskapenes kompetansegrunnlag, erfaring fra tilsvarende arbeid, dokumenterte resultater og samarbeid i nettverk med andre rådgivere.

Ordningen skal omfatte:

- veiledning til etablerere inkl. utvikling av forretningsplan herunder både generell og individuell veiledning
- begrenset konsulentbistand som kan omfatte utarbeidelse av likviditetsoversikter, investeringskalkyler, markedsoversikter og bistand til valg av leverandører samt oppfølging av nyetablerte bedrifter

Operatørene skal, innenfor det ovenfor nevnte spekter, tilby tjenester tilpasset det lokale marked og tilpasset størrelsen på tilskuddet. For lettere å kunne prioritere mellom ulike kunder og for å kunne bistå flere bedrifter innenfor rammene vil tjenestene tilbys som en kombinasjon av gratis tjenester og tjenester hvor bedriftene må betale en egenandel. Veiledning til etablerere skal være gratis innenfor rammen av 10 timeverk pr kunde. Etablerte bedrifter som får konsulentbistand under ordningen vil måtte betale en viss egenandel. Begrunnelsen for å ta egenandeler fra disse bedriftene er å kunne prioritere seriøse kunder med klart definerte behov.

Programmet skal forutsetningsvis gå over en periode på tre år. For å unngå overlappinger må programmet ses i sammenheng med eksisterende SND-programmer, særlig FRAM. Programmet må videre ses i sammenheng med etablererstipendordningen over KRDS budsjett, der forvaltningen er lagt til SNDs distriktskontor i de fleste fylker.

For å sikre at målgruppen nås og at tjenester ytes etter intensjonene skal operatørene rapportere årlig for bruken av midlene til SNDs distriktskontorer i henhold til mål- og resultatstyringssystem utarbeidet av SND sentralt.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 20 mill. kroner til et SND-program for økonomisk/administrativ rådgivning til etablerere og små bedrifter for 1999.

DOKUMENT 8-FORSLAG OM STØTTEORDNING FOR SMÅ OG MELLOMSTORE BEDRIFTER VED BRUDD PÅ EØS-AVTALEN

I Dokument 8:60 for 1996-97 foreslår stortingsrepresentantene Jan Petersen, Kristin Krohn Devold og Erna Solberg at det opprettes en støtteordning for små og mellomstore bedrifters prosesskostnader ved søksmål i forbindelse med brudd på EØS-avtalen. Det foreslås at ansvaret for ordningen legges under Nærings- og handelsdepartementet, og at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag til bevilging og retningslinjer for bruk av støttemidler.

På bakgrunn av dokument 8:60 og Næringskomiteens innstilling nr 195 for 1996-97 gjorde Stortinget følgende vedtak:

1. Stortinget ber Regjeringa å greie ut behovet for ei støtteordning for prosesskostnader for små og mellomstore verksemder ved søksmål i samband med brot på EØS-avtalen. Utgreiinga må innehalde kriteria for tildeling og vurdering om ei slik ordning vil være lovlig i høve til EØS-avtalen.
2. Stortinget ber Regjeringa greie ut behovet og eventuelt kriteria for ei støtteordning for kostnader for norske verksemder i samband med bruk eller trugsmål om bruk av anti-dumpingiltak fra EUs side.
3. Stortinget ber Regjeringa arbeide aktivt i EFTA for å få innført offentlige innsynsreglar i ESA.

Departementet gir i det følgende en tilbakemelding til Stortinget vedrørende forslagene framsatt i Dokument 8:60 og Innstilling nr 195 for 1996-1997. Når det gjelder punkt 1 i innstillingen om prosessstøtte til bedrifter, vil det bli gitt en foreløpig redegjørelse av spørsmålet, blant annet i forhold til EØS-regelverket for offentlig støtte.

Departementet vil nedsette en *arbeidsgruppe* som skal vurdere behovet for en nasjonal overvåknings- og håndhevelsesordning og for et rådgivnings- eller rettshjelpsorgan for offentlige anskaffelser, jf Ot prp nr 71 for 1997-98, kap 8.5. Arbeidsgruppen skal også vurdere alternative virkemidler for bedre etterlevelse. Videre skal behovet for prosessstøtte til bedrifter vurderes. Departementet vil derfor behandle forslaget om prosessstøtte til bedrifter i lys av vurderingen fra arbeidsgruppen, som ventes å foreligge innen 1. april 1999.

Støtteordning for prosesskostnader ved brudd på EØS-regelverket

EØS-regelverket for offentlige anskaffelser

I EØS-området foretas det offentlige anskaffelser for om lag 5 500 mrd. kroner årlig. Norske bedrifter har som følge av EØS-avtalen muligheter til å konkurrere om oppdrag i hele EØS-området. EØS-regelverket for statlige anskaffelser, som trådte i kraft i 1994, sikrer ikke-diskriminering og gjennomsiktighet i anskaffelsesprosessen. Alle offentlige anskaffelser over visse terskelverdier må følge prosedyrene i dette regelverket for å sikre effektivitet og konkurranse. Også offentlige anskaffelser under terskelverdiene vil være underlagt ikke-diskrimineringsforbudet som er nedfelt i EØS-avtalen.

Regjeringen har fremmet Ot prp nr 71 for 1997-98 med forslag om ny lov om offentlige anskaffelser. Sammen med forskrifter vil dette gi et mer helhetlig og mindre komplisert regelverk.

Forslaget om støtte til prosesskostnader i Innst nr 195 for 1996-97

Komiteen viser til at målsettingen med forslaget i punkt 1 er å bedre små og mellomstore bedrifters konkurransemuligheter gjennom å bruke EØS-avtalen mer aktivt og mer effektivt i både Norge og i EU-landene. Det vises til at «småbedrifter ofte rammes av proteksjonistiske tiltak i andre land, tiltak som er i strid med prinsippene om fri konkurranse i det indre marked, så som brudd på reglene om offentlige anskaffelser». Det hevdes videre at «norske bedrifter tilsidesettes i konkurransen om offentlige anskaffelser i EU og at bedriftene ofte har vanskelig for å nå fram fordi det er store kostnader forbundet med klagesaker og at Norge ikke har samme adgang som EU-landene til beslutningssystemet i EU».

Likeledes peker komiteen på at det kan være behov for å dekke prosesskostnadene til bedrifter i Norge som opplever at norske myndigheter bryter rettigheter som bedriftene har etter EØS-avtalen. Komiteen viser her til at det kun er én bedrift som har benyttet den nasjonale klageadgangen for offentlige anskaffelser og peker på at noe av årsaken kan ligge i den kostbare klageprosessen.

Forslagsstillerne presiserer at ovennevnte «støtteordning for prosesskostnader» kun må ytes når det er rimelig grunn til å tro at det har vært brudd på EØS-avtalen. Målsettingen skal være at seriøse aktører oppfordres til å gå til sak, mens useriøse lukes ut.

Departementet legger her til grunn at «prosesskostnader» er kostnader som påløper for små og mellomstore bedrifter ved behandling av klage på brudd på EØS-avtalens regler om offentlige anskaffelser. Departementet viser til at komiteens redegjørelse for forslaget i hovedsak relaterer seg til offentlige kontrakter.

Sentrale prosesskostnader vil være klagegebyrer og utgifter til juridisk bistand ved klagebehandling i EØS-land.

Støtteordningen i forhold til EØS-avtalen

Alle støtteordninger er som hovedregel uforenlig med EØS-avtalen, dersom vilkårene i EØS-avtalens art. 61.1 er oppfylt. I hovedsak vil det si at støtte «som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer» vil være ulovlig i den utstrekning støtten påvirker «samhandelen» mellom medlemslandene.

«Bagatellmessig støtte»

EFTAs overvåkningsorgan har vedtatt at støtte under 100 000 ECU (ca. kr 820 000) over en 3-års periode til en støttemottaker, såkalt «bagatellmessig støtte», ikke kan anses for å påvirke konkurransen og handelen mellom partene i merkbar grad. Slik støtte omfattes derfor normalt ikke av statstøtteregelverket. Det er Nærings- og handelsdepartementets vurdering at en støtteordning for prosesskostnader for små og mellomstore bedrifter ved brudd på EØS-avtalen vil kunne defineres inn under retningslinjene for «bagatellmessig støtte», og at ordningen derfor ikke trenger godkjenning fra EFTAs overvåkningsorgan.

Kumulasjon av støtte

Det er den samlede støtte fra det offentlige som er av betydning når grensen for støtte til en enkelt bedrift skal beregnes. Normalt vil ny støtte derfor måtte kumuleres med tidligere mottatt støtte. En eventuell prosesstøtte vil måtte legges sammen med tidligere mottatt «bagatellmessig støtte» som er gitt bedriften i løpet av en treårsperiode. Normalt vil den ikke måtte kumuleres med støtte som er meldt til EFTAs overvåkningsorgan i henhold til retningslinjene omtalt nedenfor.

Støtte som må meldes til EFTAs overvåkningsorgan

Dersom den foreslåtte støtteordningen skal åpne for å gi støtte som går ut over grensene for bagatellmessig støtte, må ordningen godkjennes av EFTAs overvåkningsorgan. EØS-avtalen åpner for at støtte som i utgangspunktet er uforenlig med art. 61.1 kan tillates i enkelte tilfeller der andre hensyn veier tyngre enn konkurransehensyn. EFTAs overvåkningsorgan har vedtatt retningslinjer for hvilke støtteordninger som kan tillates. Ingen av disse retningslinjene har spesifikke formål som passer for støtteordningen som her er foreslått. Det er derfor usikkert om støtte til prosesskostnader vil falle inn under disse unntaksbestemmelsene. Dersom støtteordningen ikke blir godkjent av EFTAs overvåkningsorgan i henhold til retningslinjene, er ordningen å betrakte som ulovlig.

Behovet for støtteordning ved brudd på EØS-avtalen

Få klagesaker

Nærings- og handelsdepartementet har mottatt få henvendelser vedrørende brudd på regler i andre EØS-land. Det er derfor vanskelig å slå fast noe om behovet for en slik støtteordning som forslaget viser til. Departementet kjenner kun til at det foreligger en slik sak. Norske Arkitekters Landsforbund sendte en klage til EU-kommisjonen fordi det forelå mistanke om diskriminering av en norsk bedrift. Departementet kjenner heller ikke til at norske bedrifter har benyttet seg av de nasjonale klageorganene i andre EØS-land.

Nærings- og handelsdepartementet etablerte i 1993 et kontaktpunkt for næringslivet for eksport til offentlige markeder. Kontaktpunktets oppgaver er å informere næringslivet om internasjonale avtaler på området offentlige anskaffelser (EØS, WTO m.m.) og de muligheter som foreligger på de offentlige innkjøpmarkedene i andre land, samt bistå bedrifter som opplever å bli diskriminert i disse markedene. Kontaktpunktet har vært involvert i flere konkrete saker på et tidlig tidspunkt i anskaffelsesprosessen. I disse sakene har det vært et godt samarbeid mellom Nærings- og handelsdepartementet og Utenriksdepartementet, ambassader, forsvarsattacheer og Forsvarsdepartementet. I tillegg har det jevnlig vært tatt kontakt med EFTAs overvåkningsorgan.

Undersøkelse

Nærings- og handelsdepartementet har foretatt en undersøkelse for blant annet å kartlegge behovet for endringer ved det gjeldende norske klagesystem. Resultatene av undersøkelsen er også relevant for vurdering av behovet for en prosesstøtteordning ved brudd på EØS-avtalen i andre land.

Et hovedspørsmål i undersøkelsen var å kartlegge hvorfor den norske klageordningen i så liten grad ble benyttet. 43 pst. av de intervjuede bedriftene oppgir som den viktigste årsaken til ikke å reise klagesak at de ikke ville ødelegge forholdet til oppdragsgiver. En del av disse legger også til at tilbakemeldingene fra oppdragsgiver ofte er lite spesifikke, uklare og ensidige, hvilket fører til at vurderingsgrunnlaget for klage forsvinner. En annen viktig grunn til at de velger ikke å klage, er manglende kunnskap om framgangsmåte og regelverk, samt at bedriften vurderer muligheten til å vinne fram som små.

Dårlig kjennskap til EØS-avtalen

Det har vært registrert at enkelte norske bedrifter har vært i kontakt med oppdragsgivere i EU-markedene som ikke har vært kjent med EØS-avtalen og de rettigheter som denne gir norske bedrifter. Det legges til grunn at dette er mer utbredt enn det som har kommet fram til nå. Det pågår for tiden et arbeid innad i EU for å effektivisere regelverket for offentlige anskaffelser. Dette, i tillegg til norske myndigheters innsats for å markedsføre EØS-avtalen i EU, vil trolig bidra til å øke EU-landenes kunnskap om avtalen i framtiden.

Oppsummering

EØS-reglene for offentlig støtte legger begrensninger på muligheten til å gi offentlig støtte. I dette tilfelle vil det ikke kunne påregnes å få godkjent at støtten kan overstige ECU 100 000 over en 3-års periode pr. støttemottaker.

Arbeidsgruppen som skal vurdere overvåknings- og håndhevelsesreglene innen offentlige anskaffelser skal foreta en vurdering av behovet for prosessstøtte til bedrifter. Departementet vil derfor som nevnt innledningsvis behandle forslaget om prosessstøtte til bedrifter i lys av vurderingen fra arbeidsgruppen, som ventes å foreligge innen 1. april 1999.

Anti-dumping tiltak fra EU

Hvilke bedrifter som kan bli møtt med antidumpingtrusler

Innstillingens punkt 2 retter seg mot bedrifter som eksporterer varer som ikke omfattes av EØS-avtalen eller EFTA Frihandelsavtalen, da det kun er overfor disse bedriftene at EU- eller EFTA-land kan iverksette anti-dumpingtiltak. Når det redegjøres for behovet for en støtteordning for kostnader som påløper ved trusler eller ileggelse av straffetoll, er det viktig å presisere at forslaget dreier seg om tiltak fra EUs side og ikke fra f.eks. USA hvor trusselen oftere forekommer.

Fiskerispørsmål er ikke fullt integrert i EØS-avtalen og kan derfor rammes av antidumping tiltak. I den senere tid har straffetoll vært vurdert i forbindelse med eksport av laks, hvor EU truet med å innføre straffetoll.

Kostnader som oppstår ved trussel eller ved bruk av anti-dumpingtiltak, vil først og fremst være tap av markedsandel og utgifter til juridisk bistand. Men også kostnader knyttet til eksempelvis økt reiseaktivitet og økte lagringsutgifter kan være aktuelt. Departementet har likevel tolket «kostnader» i dette forslaget som «økonomisk og juridisk rådgivning i forbindelse med forberedelser til klage eller ved klage til EU-kommisjonen, eventuelt til EU-domstolen», da forslaget er reist i sammenheng med forslag 1.

Behovet for støtteordning

En trussel om anti-dumpingtiltak vil kunne ramme berettiget eller uberettiget. I de tilfeller antidumpinganklager er berettiget, dvs. at bedriften oppfyller kriteriene for å bli møtt med straffetoll, vil det ikke være en sak for norske myndigheter å støtte eksport som EU har rett til å beskytte seg mot.

Imidlertid vil trusselen om tiltak kunne bero på ulik oppfatning av f.eks. subsidier hos EU-kommisjonen og norske myndigheter eller på faktiske feil i den informasjonen Kommisjonen har om bedriftene. Det er få små og mellomstore bedrifter som enkeltvis har tilstrekkelige ressurser og kunnskap til å påvirke Kommisjonens vedtak i slike tilfeller. I praksis vil imidlertid næringens bransjeorganisasjon ofte sitte med den kompetansen som bedriften ikke har, og kunne bistå bedriften. Norske myndigheter har tatt på alvor de saker som har oppstått, og brukt de nødvendige diplomatiske kanaler for å finne løsning på oppståtte situasjoner. Det har vist seg å være en riktig framgangsmåte for norske myndigheter å bidra til å få fakta på bordet og komme i dialog med den besluttede myndighet innen EU.

Tidligere situasjoner har dessuten illustrert at det normalt er en langvarig prosess før slik straffetoll blir ilagt norske bedrifter, og at en del land innen EU har motforestillinger mot å bruke straffetoll på et EØS-land. I laksesaken ble muligheten for straffetoll holdt åpen til det siste, men alle parter tilstrebet en avtaleløsning i stedet for en langvarig straffetoll.

Oppsummering og konklusjon

Behovet for en ny støtteordning for bedrifter som møter anti-dumpingtiltak fra EUs side, er vurdert. Det synes ikke å være behov for en slik ordning. Utgifter til rådgivning og juridiske tjenester m.m. vil i de fleste tilfeller bli belastet bransjeorganisasjonene og staten og ikke den enkelte bedrift.

Departementet anser det heller ikke som hensiktsmessig å yte offentlig støtte til bedrifter som er i en situasjon hvor det vurderes straffetoll. Spesielt vil en statlig støtteordning virke uheldig hvis EU-kommisjonen f.eks. vurderer straffetoll fordi en vare etter Kommisjonens syn er ulovlig subsidiert. Offentlig støtte på et slikt tidspunkt kan vanskeliggjøre prosessen, foruten å virke provoserende og fjerne den politiske oppmerksomhet fra sakens fakta og over på støtteordningen.

Innsynsregler for EFTAs overvåkningsorgan

Når det gjelder innstillingens punkt 3 om innsynsregler i EFTAs overvåkningsorgan, vil departementet bemerke at innsynsregler for EFTAs overvåkningsorgan ble etablert i 1996 som en direkte følge av et norsk initiativ. Innsynsreglene inneholder både prosessuelle og

materielle bestemmelser som tar utgangspunkt i at størst mulig åpenhet skal tilstrebes, jf. «... the widest possible openness and transparency».

Norske myndigheter vil følge med på hvordan innsynsreglene fungerer, og vil eventuelt vurdere grunnlaget for nye initiativ.

*Programkategori 17.20 Forskning og utvikling**Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler:*

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0920	Norges forskningsråd	1 013 373	818 000	809 000	-1,1
0922	Norsk Romsenter	225 200	230 000	236 300	2,7
0923	Forsknings- og utviklingskontrakter	196 041	162 800	137 800	-15,4
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	16 037	10 000	9 000	-10,0
0926	Spesielle IT-tiltak			70 000	-0,0
	Sum kategori 17.20	1 450 651	1 220 800	1 262 100	3,4

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	1 013 373	818 000	809 000	-1,1
70-89	Overføringer til andre	437 278	402 800	453 100	12,5
	Sum kategori 17.20 Forskning og utvikling	1 450 651	1 220 800	1 262 100	3,4

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Forskning og utvikling (FoU) er avgjørende for å sikre økt verdiskaping i Norge. Teknologi- og kunnskapsutvikling er basisfaktorer for økonomisk vekst. Den raske teknologiske endringstakten og internasjonaliseringen av økonomien stiller økte krav til norsk næringslivs innovasjonsevne. Regjeringen vil vektlegge at den statlige finansierte forskningsinnsatsen skal bidra til å styrke strategiske fagområder. Det må satses på langsiktig og strategisk forskning og utvikling på områder som er særlig viktige for norsk næringsliv i framtiden. Sentrale utfordringer er å få flere bedrifter med i FoU-basert utvikling og bidra til at den samlede FoU-innsatsen øker. Dette vil bidra til økt innovasjon og nyskaping over hele landet.

FoU-arbeidet innenfor norsk næringsliv kjennetegnes ved en relativt sterk innsats i næringer som står for en liten andel av samlet produksjon, mens FoU-innsatsen er lav i næringer hvor hovedtyngden av produksjon og verdiskaping ligger. Det er derfor viktig å ha en strategi for næringsrettet FoU-virksomhet som både ivaretar behovet for å videreutvikle FoU-intensive virksomheter og behovet i næringer hvor FoU-innsatsen i dag er lav. Det er en spesiell utfordring å få til tung nok forskning innen raskt voksende nye næringer, for eksempel innen informasjonsteknologi. Videre er det et prioritert mål for bruken av offentlige FoU-midler å utløse økt egeninnsats i næringslivet.

Den enkelte bedrift kan ikke ses isolert når man vurderer tiltak for å øke innovasjon og FoU-aktivitet i næringslivet. Bedriften er en del av en større helhet som består av kunder, leverandører, kompetanse- og utdanningsmiljøer og en rekke andre aktører. Dette omtales gjerne som innovasjonssystemer. Behovet for samspill mellom aktørene må legges til grunn i politikktutforming.

Regjeringen vil derfor vektlegge tiltak rettet mot teknologi- og kunnskapsoverføring. Ny kunnskap og ny teknologi har gjennomgående liten økonomisk verdi hvis den ikke blir spredt og utnyttet på bred basis i næringslivet. Tiltak innenfor teknologispredning og teknologioverføring må derfor fokusere både på mottakersiden, på tilbydersiden og på samspill i bedriftene. Tiltakene må derfor ha som formål å heve kompetansenivået i bedriften, redusere kostnadene for institutter knyttet til det å arbeide mot småbedrifter og etablere gode nettverk. Kunnskapsmiljøene ved universiteter og høyskoler må utnyttes best mulig i næringsmessig sammenheng. Kontakten med næringslivet må styrkes og virkemidler på dette området må videreutvikles.

FoU-virksomhet har et langsiktig perspektiv og kommersielle resultater av forskningen kommer ofte 10-15 år etter at et FoU-prosjekt eller program ble startet. Forskningen må derfor planlegges og finansieres uavhengig av mer kortsiktige økonomiske konjunktursvingninger. Eksempelvis er Norges ledende posisjon innen offshorevirksomhet og maritim teknologi i dag et resultat av langsiktig forskningsinnsats fra rundt 1980.

Den næringsrettede FoU-innsatsen som dekkes over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, omfatter virkemidlene grunnbevilgninger, strategiske programmer og brukerstyrt forskning i regi av Norges forskningsråd, romvirksomhet og satellittbasert tjenesteutvikling i regi av Norsk Romsenter, forsknings- og utviklingskontrakter som forvaltes av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, samt enkelte nasjonale og internasjonale forsknings- og utviklingsprogrammer. Videre foreslås det opprettet en ny tilskuddsordning for at offentlige brukere skal kunne anvende høyhastighetskommunikasjon og tilskuddsbevilgning til etablering av ordninger for sertifisering av IT-sikkerhet. Det foreslås også midler til videreføring av Aksjon 2000-prosjektet, jf. nedenfor. Viktige fellesnevnerne i forskningspolitikken er brukerorientering og prinsippet om at statlige FoU-midler skal utløse privat FoU-innsats og innovasjon i privat sektor.

År 2000-problemet og Aksjon 2000

Det vil ved overgangen til år 2000 kunne oppstå funksjonsforstyrrelser i datasystemer som kan få omfattende økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser. Regjeringen vil, i tillegg til å ivareta sitt ansvar overfor statsforvaltningen, bidra til ytterligere oppmerksomhet og bevisstgjøring om år 2000-problemet i det norske samfunnet gjennom blant annet Aksjon 2000. Ansvar for håndtering av år 2000-problemet ligger i den enkelte virksomhet og enhet. Aksjon 2000 ble etablert 1. juni 1998, og er omtalt under kap. 926 Spesielle IT-tiltak. Det vises for øvrig til redegjørelsen for regjeringens år 2000-arbeid innledningsvis i proposisjonen.

Mål og strategier

Det overordnede målet for den næringsrettede forskningen er *økt verdiskaping* gjennom FoU-basert næringsutvikling. Innsatsen skal styrke langsiktig verdiskaping og sikre god ressursutnyttelse samtidig som det legges vekt på miljøhensyn. Det overordnede målet skal nås gjennom:

Økt innovasjon og nyskaping i næringslivet i hele landet

Den næringsrettede forskningen skal gjennom utvikling av kompetanse og teknologi bringe fram nye produkter og tjenester i norsk næringsliv. Offentlige virkemidler må i større grad stimulere til nyskaping i små og store bedrifter i hele landet.

Økt deltakelse fra små- og mellomstore bedrifter

Deltakelse i forskning og utvikling er viktig for at næringslivet skal kunne møte morgendagens utfordringer. Gjennom teknologispredningsaktiviteter og programmer som stimulerer til samarbeid mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer, ønsker regjeringen å øke antallet små og mellomstore bedrifter som aktivt deltar i FoU-aktiviteter.

Satse på informasjonsteknologi

Informasjonsteknologi er en viktig del av regjeringens næringspolitikk. Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for å samordne regjeringens IT-politikk. Målet med IT-satsingen er blant annet å bidra til effektivisering, innovasjon og nyskaping i næringsliv og forvaltning gjennom FoU på dette feltet. Regjeringens næringsrettede IT-plan «Norge - en utkant i forkant» beskriver tiltak som skal gjøre det mulig for næringslivet å utnytte de muligheter informasjonsteknologien representerer. Videre har regjeringen i St meld nr 38 for 1997-98 IT-kompetanse i et regionalt perspektiv, foreslått tiltak for å styrke IT-kompetansen i hele landet.

Regjeringen foreslår å opprette en ny tilskuddsordning for høyhastighetskommunikasjon som skal stimulere offentlige etater til å anvende moderne høyhastighets informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Videre foreslås det opprettet to nye ordninger for IT-sertifisering; en ordning for sertifisering av IT-sikkerhet i produkter og systemer og en for IT-sikkerhet i organisasjoner. De nye ordningene er omtalt under kap. 926 Spesielle IT-tiltak. Budsjettforslaget følger opp prioriteringene i næringsrettet IT-plan og St meld nr 38 for 1997-98 IT-kompetanse i et regionalt perspektiv.

Satse på næringsrettet bioteknologi

Bioteknologi ventes å bli en viktig vekstsektor i kommende årtier. Gjennom regjeringens nasjonale strategi for næringsrettet bioteknologi søker myndighetene å legge forholdene til rette for å utløse det næringspotensiale bioteknologi representerer. Myndighetenes rammebetingelser må utformes slik at næringsvirksomheten skjer på en etisk og samfunnsmessig forsvarlig måte, uten helse- og miljømessige skadevirkninger. Det er viktig å ha et regelverk som sikrer samfunnsmessig styring av moderne bioteknologi, samtidig som næringsliv og forskning får gunstige arbeidsvilkår. Det skal særlig satses innenfor medisin og helse, matvareproduksjon og marin bioteknologi.

Bidra til internasjonalisering av norsk næringsliv og økt eksport

Det er nødvendig å samarbeide med andre land om å utvikle kunnskap og teknologi. Aktiv deltakelse er viktig for at norske bedrifter kan bli deltakere i sentrale internasjonale nettverk og samarbeidskonstellasjoner. Dette gjøres blant annet ved å delta i EUs forskningsprogrammer, den europeiske romorganisasjonen (ESA) og det bedriftsrettede EUREKA-samarbeidet. Bilateralt forskningssamarbeid kan også være et viktig virkemiddel i eksportsammenheng. Forskningssamarbeidet bør ses i sammenheng med den innsats som gjøres gjennom Norge Eksportråd, Norges Industriattachéer og de modeller for samarbeid som er etablert gjennom for eksempel asiaplanen.

Kvinner i teknologisk forskning

Det har de senere år vært svak rekruttering av jenter til teknologiske fag. Den teknologiske får stadig større betydning både for næringsutvikling, og for samfunnsutviklingen generelt. Det er viktig at kvinner deltar i denne utviklingen. Regjeringen legger vekt på at de offentlige virkemidlene innen næringsrettet forskning stimulerer til kvinnelig deltakelse.

Langsiktig kompetanse- og teknologioppbygging

Regjeringen legger vekt på langsiktig, strategisk FoU på områder som vil være viktige for næringslivet i framtiden. Gjennom grunnbevilgninger og strategiske programmer skal oppbygging av miljøer og kompetanse innen nye og kommende teknologier sikres. Norges forskningsråd vil i løpet av det nærmeste halvåret peke ut og foreslå teknologiske nøkkelområder for slik satsing. Den brukerstyrte forskningen må ses mer i sammenheng med de langsiktige aktivitetene som foregår i de strategiske programmene.

KAP. 920 NORGES FORSKNINGSRÅD

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Vedtatt	Forslag
		1997	budsjett 1998	1999
50	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	1 013 373	818 000	809 000
	Sum kap. 0920	1 013 373	818 000	809 000

Status for virksomheten

Norges forskningsråd er regjeringens viktigste forskningspolitiske organ. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har forvaltningsansvaret for Forskningsrådet, mens de ulike departementene er ansvarlige for forskning innenfor sine sektorer ved bevilgninger over eget budsjett. Nærings- og handelsdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har de største bevilgningene til Forskningsrådet.

Det overordnede målet med bevilgning til Norges forskningsråd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er å bidra til økt verdiskaping i næringslivet og til å utvikle et konkurransedyktig næringsliv i hele landet. Flere elementer er viktige i dette arbeidet. Regjeringen vil særlig framheve betydningen av å etablere og videreutvikle teknologiske fagmiljøer med internasjonal spisskompetanse og betydningen av å få flere bedrifter til å ta i bruk FoU. Bevilgningen til næringsrettet forskning omfatter støtte til aktiviteter fra langsiktig, strategisk forskning fram til anvendt FoU nær kommersialiseringsfasen. Regjeringen legger vekt på at Forskningsrådet skal være et strategisk organ som både er rådgiver for myndighetene og operativ forvalter av offentlige bevilgninger. Forskningsrådet har i 1998 lagt fram en *strategi for norsk næringsrettet forskning* der det trekker fram sin rolle som katalysator for å styrke samarbeidet mellom næringsliv og forskningsmiljøer.

Regjeringen mener at næringslivet må ta et større ansvar for egen forskning og utvikling. Offentlig finansiering av næringsrettet forskning og utvikling bør i større grad bidra til langsiktig strategisk teknologiutvikling for å bygge opp under framtidig næringsutvikling, samt tiltak for å styrke innovasjonsevnen i næringslivet. Regjeringen har for 1999 derfor særlig prioritert innsats rettet mot små- og mellomstore bedrifter og tiltak som kan bidra til å få norsk næringsliv i front når det gjelder å utvikle og anvende avansert informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Samtidig er forsknings- og utviklingsinnsatsen mot en del av de mer tradisjonelle næringene trappet noe ned.

Regjeringen legger vekt på helheten i forsknings- og innovasjonssystemet. I denne sammenheng er det viktig at Forskningsrådet samarbeider nært med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), veiledningstjenesten, Statens veiledningskontor for oppfinnere, Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret) og andre relevante offentlige organer slik at næringslivet møter et oversiktlig og effektivt offentlig virkemiddelapparat. Det ble i 1996 inngått en egen samarbeidsavtale mellom NFR og SND som legger grunnlag for et nært samarbeid. Samarbeidet omfatter blant annet felles bransjeanalyser og strategiarbeid, informasjonsvirksomhet og samarbeid omkring egne bransjerettede program. Programmet SMB-innovasjon er en videreutvikling av dette samarbeidet, der NFR bruker SNDs distriktskontorer som sin førstelinjetjeneste overfor bedriftene. Dette vil gi næringslivet i distriktene bedre tilgang til NFRs virkemidler.

Forskning gir resultater

Gjennomførte evalueringer viser at prosjekter utløst av offentlige FoU-midler gir positive industrielle og samfunnmessige virkninger og gode økonomiske resultater for de deltagende bedrifter. Nedenfor gis det noen eksempler på prosjekter/satsinger:

Fukt i bygninger og materialer

Fukt er av avgjørende betydning for de fleste nedbrytningsprosesser som mugg, råte, korrosjon, frost- og saltsprengning og dermed for bygningsmaterialenes levetid. Fukt er en dominerende årsak til tradisjonelle byggskader. I de senere år er også fuktige materialers innvirkning på inneklimakvaliteten kommet klarere fram. Gjennom det strategiske programmet «Fukt i bygninger og materialer» arbeider Norges Byggforskningsinstitutt og Norges Teknisk Naturvitenskapelige Universitet (NTNU) med disse problemstillingene. Det er bygd opp et forsøkshus hvor forskjellige vegg- og takkonstruksjoner kan utprøves under naturgitte klimapåkjenninger. Programmet har resultert i fire doktorgradsarbeider og en rekke prosjekt- og hovedoppgaver ved NTNU.

Rullestol til tusen kroner

SINTEF Unimed har i samarbeid med den norske bedriften Alu Rehab utviklet en rullestol beregnet på utviklingsland. Det er lagt spesiell vekt på å identifisere punkter som er særlig utsatt for slitasje, slik som hjul, lager og innfestingspunkter, og å finne løsninger som er rimelige og slitesterke. De samarbeidende institusjonene har lyktes i å produsere en rullestol som er funksjonell, holdbar, enkel å montere og som bare koster ca. tusen kroner. Rullestolen vil i høst bli testet ut i Gaza.

Sensortechnologi med stort marked

Den lille Vestfoldbedriften ScanSense har, med tilskudd fra Forskningsrådet, utviklet en sensor som kan få et svært bredt anvendelsesområde. Sensoren har form av en underlagskive for bolter. Når de mekaniske påkjenningene endres, vil dette registreres ved hjelp av innebygget elektronikk. Dette gjør at man kan registrere når en bolt er skadet og bør skiftes ut. En mulig anvendelse av sensoren er på rørledninger i Nordsjøen. ScanSense deltar også i et annet prosjekt der sensoren skal testes ut ved montasje i topplokk i store dieselmaskiner.

Aluminium

Aluminiumsproduksjon skaper mange arbeidsplasser, primært i distrikts-Norge. Teknologisk kompetanse og markedsforståelse er nå den viktigste drivkraften i utviklingen av næringen. Noen eksempler på dette er:

- gjennom et Forskningsrådsprosjekt i perioden 1990-95 har utvikling av teknologi for båndstøping av aluminium (et halvfabrikat for framstilling av aluminiumsplater) resultert i nye produkter og økt lønnsomhet innen aluminiumsproduksjonen
- basert på kompetanse om behandling av aluminiumsmelter utviklet over mange år ble det for noen år siden etablert et nytt selskap på Sunndalsøra. Bedriften selger utstyr og teknologi til aluminiumsindustrien i Norge og utlandet og omsetter årlig for ca. 80 mill. kroner

- ny teknologi for punktmating av elektrolysecellene danner i stor grad basis for at bedriftene nå er i ferd med å halvere utslippene av klimagasser pr. tonn aluminium.

Vibrasjoner fra tog

Norges Geotekniske Institutt har, i samarbeid med Jernbaneverket Region Øst, studert tiltak for å redusere vibrasjoner fra jernbane på bløt grunn der bebyggelsen ligger tett inn på sporet. Situasjonen i Gamlebyen i Oslo er aktuell for denne problemstillingen. NGI har funnet ut at langsgående betongdragere under skinnegangen kan vise seg å være et effektivt tiltak mot vibrasjoner fra jernbane.

Kunnskap om reiseliv

Forskningsvirksomheten innenfor reiseliv er primært rettet mot å bedre beslutningsunderlaget for hvordan Norge kan videreutvikles som turistmål. Et prosjekt har analysert utviklingen i 15 områder/kommuner som fikk offentlig støtte til grunnlagsinvesteringer på slutten av 80-tallet. En konklusjon er at de områdene som allerede hadde en viss reiselivsmessig tyngde også har fått den største veksten, og at det kan være vanskelig for områder med et svakt utgangspunkt å hevde seg i konkurransen på reiselivsmarkedet.

I tillegg til konkrete resultater i de deltakende bedrifter har næringsrettet forskning ringvirkninger til andre bedrifter og bransjer som kan være minst like store som de direkte effektene. Næringslivets forsknings- og utviklingsinnsats er ofte også en kritisk faktor for å løse samfunnsmessige problem og utfordringer.

Tverrfaglige forsknings- og utviklingsområder

Satsing på informasjonsteknologi

Utviklingen innen IT-, telekommunikasjon- og internett er i ferd med å skape nye rammer for næringsutøvelse. Samtidig som den digitale revolusjonen åpner muligheter for nye produkter og tjenester, endrer den også arbeidsmetoder, bedriftsorganisering, sysselsetting og dagligliv. Anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) og håndtering av informasjon er i ferd med å bli en dominerende aktivitet i stadig flere virksomheter, og behovet for arbeidskraft med IT-kompetanse øker. Rask teknologiutvikling internasjonalt, og globale markeder med hard konkurranse, fordrer at næringslivet satser på forskning og utvikling.

Norges forskningsråd har en sentral rolle i å koordinere og implementere en rekke av tiltakene i næringsrettet IT-plan. Programmet for nasjonale informasjonsnettverk (NIN) foreslås økt med 10 mill. kroner for å styrke nettverksaktivitetene i regionene. Forskning og utvikling knyttet til neste generasjon internett (Internet 2) foreslås intensivert og Forskningsrådet skal legge fram en strategi for multimediautvikling. Multimedia og språkteknologi skal prioriteres som nye satsingsområder.

Etter initiativ fra SINTEF og næringslivet har Forskningsrådet foreslått en større nasjonal 5-årig satsing innen mikroteknologi gjennom oppbygging av fagmiljøer og forskningslaboratorier i Oslo og Trondheim og en industriell satsing i Horten-regionen. Forslaget forutsetter finansiell medvirkning fra Forskningsrådet gjennom Nærings- og handelsdepartementets bevilgning og fra universitets- og høyskolesektoren gjennom Kirke-, undervisnings og forskningsdepartementets bevilgning samt betydelig medvirkning fra SINTEF og samarbeidende bedrifter. Under forutsetning av det oppnås en tilfredsstillende enighet mellom partene foreslås det avsatt ca. 25 mill. kroner over brukerstyrte og strategiske programmer til Forskningsrådets satsing på mikroteknologi i 1999.

Forskningsrådets samlede satsing på IT-programmer over Nærings- og handelsdepartementets budsjett i 1999 vil utgjøre ca. 250 mill. kroner.

Nasjonal strategi for næringsrettet bioteknologi

Nærings- og handelsdepartementet har sammen med berørte departementer utarbeidet en nasjonal strategi for næringsrettet bioteknologi. Tidligere arbeider på området, blant annet perspektivanalyse og handlingsplan for bioteknologi 1995-2005 og NFRs strategi for bioteknologi, er benyttet som grunnlag for strategien.

Myndighetene har ansvar for å utarbeide rammebetingelsene for bioteknologi slik at næringsvirksomheten skal foregå på en etisk og samfunnsmessig forsvarlig måte uten helse- og miljømessige skadevirkninger. I strategien legges det vekt på regelverk som sikrer samfunnsmessig styring av moderne bioteknologi, samtidig som næringsliv og forskning får konkurransemessige gunstige arbeidsvilkår og forutsigbare rammebetingelser.

Nasjonal strategi for næringsrettet bioteknologi konkluderer med satsing på FoU innen områdene medisin og helse, matvareproduksjon og marin bioteknologi vil bidra til å styrke norsk næringsliv. Dette er i tråd med Norges forskningsråds prioriteringer. Satsingen på grunnleggende og brukerstyrt forskning innenfor næringsrettet bioteknologi bør derfor prioriteres sterkere, og flere departementer vil måtte bidra for å få til et ønsket nivå på den offentlige satsingen. Etske og samfunnsmessige spørsmål om bruk av bioteknologi er en viktig del av arbeidet med næringsrettet bioteknologi. Forskning, debatt og informasjon på feltet skal vektlegges.

Internasjonalt samarbeid

I tillegg til forskningsprogrammer/-prosjekter innenfor EUREKA, EUs rammeprogram for forskning og det europeiske grunnforskningssamarbeidet COST, deltar Norge i internasjonalt forskningssamarbeid i regi av Nordisk ministerråd, den europeiske romorganisasjonen ESA, OECD og forskningsprosjekter basert på bilaterale avtaler.

Det europeiske forskningssamarbeidet EUREKA

EUREKA er et viktig virkemiddel for å internasjonalisere norsk næringsliv. Forskningsrådet er ansvarlig for oppfølging av den norske deltakelsen i EUREKA-prosjekter. Prosjektene finansieres over alle de åtte sektorene innen brukerstyrt forskning, jf. underpost 50.3 nedenfor. I 1997 finansierte Forskningsrådet EUREKA-prosjekter for ca. 15 mill. kroner. I tillegg yter Statens nærings- og distriktsutviklingsfond støtte til EUREKA-prosjekter. Pr. september 1998 er det norsk deltakelse i totalt 58 igangværende prosjekter. Av de norske bedriftene som deltar, er langt over halvparten små eller mellomstore bedrifter. Hovedtyngden av prosjektene med norsk deltakelse ligger innenfor områdene miljø, IT, materialteknologi og energi. For å sikre norsk prosjektdeltakelse vil departementet be Norges forskningsråd vurdere å avsette egne midler til ordningen.

EUs rammeprogram for forskning

Gjennom EØS-avtalen deltar Norge i en rekke av EUs forskningsaktiviteter. Siden starten av EUs 4. rammeprogram for forskning i 1995 har norske aktører kunnet delta på linje med deltakere fra EU-land. Det 4. rammeprogram løper fram til 1999. Stortinget ba våren 1998 regjeringen legge forholdene til rette for norsk deltakelse i 5. rammeprogram for perioden 1999-02. Endelig vedtak om 5. rammeprogram blir ventelig fattet i EUs organer i oktober 1998. Regjeringen vil deretter legge saken fram for Stortinget for godkjenning av norsk deltakelse i det nye rammeprogrammet. Den norske kontingenten dekkes i hovedsak over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett og vil i 1999 utgjøre ca. 400 mill. kroner. Av dette beløpet knytter over 300 mill. kroner seg til slutføring av prosjekter under det 4. rammeprogrammet. Om lag 50 pst. av programinnsatsen skjer på områder som faglig hører inn under Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde.

Norges forskningsråd har evaluert den norske deltakelsen i EUs rammeprogram for forskning. Det blir redegjort nærmere for evalueringen i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjettproposisjon og i stortingsmeldingen om forskning som legges fram ved årsskiftet. Evalueringen konkluderer med at viktige målsettinger for Norges deltakelse i EUs 4. rammeprogram er innfridd. Den totale samfunnsøkonomiske nytten er stor i forhold til kostnadene. Støtten fra EU har hatt stor betydning for at prosjekter kom i gang og ble gjennomført. Deltakerne er institutter og forskningsmiljøer med internasjonal anerkjennelse og samarbeidsnettverk. Prosjektene skiller seg ikke vesentlig fra nasjonale programmer, men er noe mer rettet inn mot markedssiden enn teknologisisiden. Evalueringen peker på at en bedre samordning mellom nasjonal FoU-satsing og deltakelse i EU-forskningen vil være nødvendig for å kunne hente ut enda større samspillseffekter.

Norge deltar også i det europeiske grunnforskningssamarbeidet COST, hovedsaklig innenfor det teknisk-naturvitenskapelige området. I 1997 deltok 28 medlemsland og fire observatørland i COST. Forskningsmiljøene finansierer selv forskningsarbeidet, men får støtte til reiser og seminarer fra EU. Den norske deltakelsen økte i 1997. Norges forskningsråd har sekretariatsansvar for samarbeidet i Norge. Avgiften til COST dekkes gjennom kontingenten til EUs 4. rammeprogram.

Budsjettforslag 1999**Post 50 Tilskudd, kan overføres**

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt	
			budsjett 1998	Forslag 1999
50.1	Grunnbevilgninger til institutter	90 000	92 000	90 000
50.2	Strategiske programmer	238 715	191 000	213 000
50.3	Brukerstyrte programmer	668 190	527 400	502 200
50.4	Nasjonale forvaltningsoppgaver og andre forskningsformål	16 468	7 600	3 800
Sum post 0920.50 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		1 013 373	818 000	809 000

For 1999 foreslås det en bevilgning til Norges forskningsråd på 809 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på 107,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak II, 1, 3. Inntil 107,5 mill. kroner av bevilgningen for 1999 går til inndekning av tilsagnsfullmakten for 1998. Forskningsrådet har anledning til å be departementet om å gjøre endringer i fordelingen mellom underposter dersom særlige forhold skulle tilsi det.

Underpost 50.1 Grunnbevilgninger til institutter

Støtten til forskningsinstituttene består av *grunnbevilgninger* og støtte til *strategiske instituttprogrammer*. Disse utgjør til sammen instituttene *basisfinansiering*. Alle forskningsinstituttene som tilføres grunnbevilgninger, er selvstendige institusjoner. Målet for instituttene er å bidra til nyskaping, omstilling og bedre konkurransevne i norsk næringsliv. Videre skal instituttene gjennom sitt arbeid bidra til å fremme en bærekraftig ressursforvaltning. Følgende institutter fikk grunnbevilgning i 1997:

- Chr. Michelsens Research (CMR)
- Institutt for energiteknikk (IFE)
- IKU Petroleumsforskning (IKU)
- Norsk marinteknisk forskningsinstitutt (MARINTEK)
- Norges byggforskningsinstitutt (BYGGFORSK)
- Norges Geotekniske Institutt (NGI)
- NORSAR (Norwegian Seismic Array)
- NORUT (Forskningsstiftelse knyttet til Universitetet i Tromsø)
- Norsk Regnesentral (NR)
- Rogalandsforskning (RF)
- Stiftelsen for industriell og teknisk forskning ved Norges Tekniske Høgskole (SINTEF)
- SINTEF Energiforskning AS
- Telemark Teknisk Industrielle Utviklingssenter (TEL-TEK)
- Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning (SNF)
- Transportøkonomisk institutt (TØI).

Grunnbevilgningene skal sikre at instituttene utvikler sin kompetanse med sikte på å dekke framtidige behov i næringsliv og forvaltning. Grunnbevilgningene skal ikke styres på samme måte som programaktiviteter, men benyttes i tråd med instituttene egne strategier. Midlene går til egeninitiert forskning, kompetanseutvikling av eget personale og deltakelse i internasjonalt samarbeid, blant annet dekning av inntil 50 pst. av EU-prosjektene kostnader.

Regjeringen har som mål å få instituttene til å yte bistand til og utføre forskningsoppdrag for alle kategorier av bedrifter i Norge. Innenfor brukerstyrt forskning er det egne programaktiviteter rettet mot å styrke samarbeidet mellom forskningsinstitutter og små og mellomstore bedrifter. Instituttene har i dag et nært samarbeid med universitetene gjennom veiledning av hovedfagsstudenter og doktorgradsstudenter. Dette samarbeidet bør videreutvikles.

Norsk deltakelse i EUs forskningsprogrammer har bidratt til at markedet for instituttene er blitt internasjonalisert. I samarbeid med norske bedrifter skal instituttene sørge for at Norge gjennom deltakelse i slike prosjekter kan påvirke forskningsvirksomheten i Europa. Det er imidlertid viktig at økt internasjonal aktivitet ikke fjerner fokus fra sentrale norske forskningsområder og hovedmålsettingen med instituttsektoren som er å utvikle norsk næringsliv.

Virkningene av instituttene arbeid kommer særlig til uttrykk gjennom deres oppdragsforskning for næringslivet og gjennom den rolle de har i offentlig finansiert forskning. Effekten av instituttene arbeid blir vurdert gjennom eksterne evalueringer hvert sjette år. I tillegg vurderes instituttene løpende gjennom årlig rapportering av utvalgte resultatindikatorer. Disse gir innblikk i instituttene totale virksomhet og om de utfører virksomheten som forventet.

Norwegian Seismic Array (NORSAR) og Norsk marinteknisk forskningsinstitutt (MARINTEK))

Norges forskningsråd planlegger å foreta en fristilling av NORSAR på Kjeller, i tråd med prinsippene for fristilling av de teknisk-industrielle instituttene fra tidligere Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd, jf. St prp nr 1 for 1984-85 for Industridepartementet.

I tillegg planlegger Forskningsrådet å overføre eiendomsretten til byggetrinn 5 ved MARINTEK på Tyholt i Trondheim til Norges Tekniske Naturvitenskapelige Universitet (NTNU) i tråd med en avtale fra 1980. Det forutsettes at det etableres og tinglyses en bruksavtale vedrørende anlegget mellom MARINTEK og NTNU.

Resultatrapport 1997

I 1997 ble det gitt grunnbevilgninger til 13 teknisk-industrielle institutter og to næringsrettede, samfunnsfaglige institutter. Instituttene hadde i 1997 en total omsetning på ca. 2,4 mrd. kroner. Det ble utført til sammen 3 091 årsverk i de teknisk-industrielle instituttene i 1997. Dette nivået har vært relativt stabilt de siste årene. Instituttene bearbeidet ca. 10 000 oppdrag fra næringsliv og offentlig forvaltning i Norge og utlandet. To tredjedeler av prosjektporteføljen omfattet prosjekter på mindre enn kr 100 000. Disse prosjektene utgjorde imidlertid bare 8 pst. av inntektene. Om lag 470 mill. kroner av instituttene inntekter kommer fra deltakelse i internasjonale prosjekter.

Resultatmål og resultater for en del sentrale parametre for instituttene virksomhet (gjennomsnittstall):

Resultatindikatorer	Mål 1997	Resultat		
		1997	Mål 1998	Mål 1999
Egenkapital	Minst 25 pst. av totalkapitalen	47,4 pst.	30 pst.	30 pst.
Driftsresultat	Minst 3 pst. av totale inntekter	4 pst.	3 pst.	3 pst.
Andel U&H-utdannede ansatte med doktorgrad	25 pst.	29 pst.	25 pst.	30 pst.
Mobilitet av forskere fra instituttene	10 pst., herav 5 pst. til næringslivet	15 pst., herav 10 pst. til næringslivet	10 pst., herav 5 pst. til næringslivet	10 pst., herav 5 pst. til næringslivet

Instituttene egenkapital er generelt god, og bare ett institutt ligger under 20 pst. Målet for egenkapital videreføres på 30 pst. i 1999. Dette vil være en realistisk målsetting å arbeide mot også for de økonomisk sett svakeste instituttene. Ingen av instituttene opererte med negativt driftsresultat i 1997, og sammenlignet med 1996 var det en svak resultatforbedring. Det skal stabile driftsforhold til for å opprettholde et resultat på 4 pst. over tid, og målet for 1999 foreslås videreført på 3 pst. Produksjonen av doktorgradskandidater har vært forholdsvis høy i Norge de siste årene. Konkurransen om disse kandidatene er økende fordi næringslivet i større grad enn tidligere rekrutterer denne type personell. Aktiviteten ved forskningsinstituttene stiller store krav til kvalitet, og det foreslås at måltallet for antall universitets- og høyskoleutdannede ansatte i instituttene med doktorgrad økes til 30 pst. En gjennomsnittlig mobilitet på 10 pst. av forskerstaben anses for å være optimalt. De to siste årene har mobiliteten vært i høyeste laget. Det kan skape problemer for enkelte institutter hvis en stor del av seniorforskerne slutter.

Instituttsektoren skal også bidra til nyskaping og høyteknologiske nyetableringer blant annet ved å skille ut kommersielle deler av virksomheten. Det er rapportert om 16 nyetableringer med utspring i forskningsinstituttene i 1997. Dette er hovedsakelig små bedrifter.

Mål

Grunnbevilgningene skal bidra til å opprettholde og utvikle kompetanse på områder instituttene selv vurderer som strategisk viktige. Målene angir aggregerte tall for den del av instituttsektoren som hører under Nærings- og handelsdepartementets fagområde. Et utvalg av disse målene er gjengitt i tabellen ovenfor. Målene for 1999 er noe justert i forhold til 1997 og 1998.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 90 mill. kroner til grunnbevilgninger til instituttene for 1999.

Underpost 50.2 Strategiske programmer ved forskningsinstitutter og universiteter

Strategiske programmer er et virkemiddel for å sikre at det bygges opp nasjonal kompetanse på områder som vil være viktige for næringslivet og forvaltningen i fremtiden. Valg av innsatsområder gjøres på bakgrunn av en vurdering av framtidige muligheter for norsk næringsliv og den kompetanse norske miljøer har i dag. Strategiske programmer er også et viktig virkemiddel for å knytte sammen forskningsinstituttene og forskningsgrupper ved universitetene. Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett finansieres strategiske instituttprogrammer, strategiske universitetsprogrammer og nettverksprogrammer der forskergrupper samarbeider. I tillegg dekker midlene på denne underposten mobilitetsprogrammet som skal motivere personell i forskningsmiljøene til å gå over i næringslivet og ansatte i næringslivet til å ta forskerutdanning eller arbeidsopphold i forskningsmiljøene.

Resultatrapport 1997

I 1997 ble det tilført ca. 130 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til strategiske instituttprogrammer inkludert Haldenprosjektet og nukleær aktivitet på Kjeller, 26 mill. kroner til strategiske universitetsprogrammer og ca. 22 mill. kroner til andre nettverksprogrammer og infrastrukturtiltak. Sammen med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Olje- og energidepartementet, finansierte Nærings- og handelsdepartementet til sammen 79 strategiske programmer i 1997. Gjennom disse ble det finansiert i alt 161 doktorgradsstipendiater dette året.

Resultatmål og resultater for 1997 for en del utvalgte indikatorer (mål og resultater for 1997 gjelder Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartementet samlet):

Resultatindikatorer	Resultat			
	Mål 1997	1997	Mål 1998	Mål 1999
Antall doktorgradsstipend	Minst 190	204	130	130
Antall post doktorgradsstipend	Minst 20	33	14	14
Samarbeid mellom forskningsinstitutt og universitet	Samarbeid i minst 70 pst. av de nye programmene	Samarbeid i 76 pst.	Samarbeid i minst 70 pst.	Samarbeid i minst 70 pst.
Publikasjoner i internasjonale tidsskrifter eller konferansebidrag	Minst 200	530	Minst 210	Minst 300
Andel nye strategiske universitetsprogrammer til miljøer i aktivt samarbeid med næringslivet	Minst 50 pst.	57 pst.	Minst 50 pst.	Minst 50 pst.

De oppsatte måltallene for 1997 er oppfylt. Måltallene for 1999 for doktorgradsstipend og postdoktorstipend bør holdes på samme nivå som i 1998. Det legges nå større vekt på at stipendiatene skal ha lengre utenlandsopphold, noe som gir økte kostnader. Kvinneandelen av doktorstipendiatene ligger på 20 pst. Antall publikasjoner og konferansebidrag kan være for høyt på grunn av oppsamlede publikasjoner som ikke er publisert tidligere. Forskningsrådet har nå utviklet bedre rutiner på området, og vil justere måltallet dersom det holder seg på samme høye nivå.

Eksempler fra strategiske programmer

- Gjennom ca. åtte års innsats i en serie strategiske institutt- og universitetsprogram har SINTEF og Universitetet i Oslo utviklet en rekke programvareprodukter som utgjør beregningsverktøy innen industriell og anvendt matematikk. Et viktig resultat av dette arbeidet er en programvare kalt Diffpack som utgjør et sett programvaremoduler for å bygge simulatorer basert på partielle differensiallikninger. I 1997 ble det etablert en bedrift for å markedsføre Diffpack, som blant annet brukes ved studier av to- og trefase-

- flyt i petroleumsreservoarer, studier av størkningsprosessen i metallsmelter, studier av elektrisk aktivitet i menneskehjertet og studier av havbølger.
- GAIA er et strategisk instituttprogram ved NORUT-informasjonsteknologi. GAIA utvikler ulike teknikker for jordobservasjon ved hjelp av satellitter. Teknikkene kan brukes til å observere hav, snø, vegetasjon og atmosfære. Det er blant annet utviklet en helt ny metode som kan beregne både vindhastighet og -retning fra såkalte syntetisk apertur radar-observasjoner (SAR). Den strategiske forskningen har resultert i at NORUT-informasjonsteknologi har inngått en viktig kontrakt med den europeiske romorganisasjonen ESA om oseanografiske anvendelser av SAR-observasjoner. Videre kan GAIA muliggjøre bruk av SAR-data til å kunne anslå mengden snø gjennom smelteperioden, noe som er av stor betydning for vannkraftleverandører.

Mål

Det er et mål å styrke de enkelte instituttene, blant annet i form av utdanning av forskere og utvikling av spisskompetanse. Regjeringen er videre opptatt av å styrke universitets- og høyskolesektorens samarbeid med næringslivet og sikre at forskningen ved universitetene har relevans for norsk næringsliv. Strategiske programmer i universitetssektoren bør derfor prioriteres.

Strategiske programmer skal medvirke til et tettere samarbeid mellom institutter, mellom institutter og universiteter og med internasjonale samarbeidspartnere. Programmene skal videre brukes til å utvikle en hensiktsmessig nasjonal arbeidsdeling mellom fagmiljøer.

Nyere studier om effekter av innovasjon viser blant annet at instituttsektoren har større betydning for innovasjon og omstilling enn tidligere antatt, også for tradisjonelle næringer. De strategiske programmene har et langsiktig perspektiv. Det er imidlertid viktig at framtidige brukere trekkes med i denne aktiviteten. Strategiske programmer og brukerstyrt forskning i Forskningsrådet bør derfor ses i sammenheng.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås at det avsettes 213 mill. kroner til strategiske programmer for 1999. Av dette foreslås ca. 20 mill. kroner avsatt til programvirksomhet og utstyr innen mikroteknologi. Det vises i denne sammenheng til omtalen av mikroteknologi under tverrfaglige forsknings- og utviklingsområder/informasjonsteknologi.

Haldenprosjektet

The OECD Halden Reactor Project er et samarbeid mellom ca. 100 statlige atomsikkerhetsorganisasjoner, forskningsinstitutter og industribedrifter i 20 medlemsland. Det er det eneste internasjonale forskningsprosjekt av betydelig størrelse som har sete i Norge. Prosjektet administreres av Institutt for energiteknikk (IFE). I 1990 ga regjeringen IFE konsesjon for drift av Haldenreaktoren ut 1999. Stortinget har bevilget midler til prosjektet siden oppstarten i 1991 i 3-årige perioder. Det foreslås avsatt 25 mill. kroner til prosjektet i 1999 som er siste år i nåværende periode.

IFE har søkt om ny konsesjon for perioden 2000-09 og ønsker å starte forhandlinger med sine avtalepartnere om en ny 3-års periode 2000-02.

Det er økende internasjonal interesse for prosjektet, særlig fra øst-europeiske land. Russland er nå blitt medlem. Prosjektet betraktes som et av OECDs mest vellykkede tiltak for å styrke atomsikkerhetsforskning. Den kompetanse og kontaktnett prosjektet gir, blir et viktig bidrag fra Norge til å øke reaktorsikkerheten generelt og i Øst-Europa spesielt. Prosjektet har også positiv betydning for norsk industri. Totalbudsjettet for prosjektet i perioden ligger på 600 mill. kroner. Av dette bidrar utlandet med 400 mill. kroner og norsk industri kjøper oppdrag for rundt 100 mill. kroner. Virksomheten (prosjektet) er en av Haldens største arbeidsgivere med nær 300 arbeidsplasser.

Regjeringen har foreløpig gitt sin tilslutning til at IFE starter forhandlinger med sine avtalepartnere med sikte på å forlenge Haldenprosjektet for perioden 2000-02. Spørsmålet om videreføring av Haldenprosjektet vil på grunnlag av ny konsesjon bli fremmet for Stortinget som egen sak.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Atomenergilooven begrenser innehavers ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Lovbestemmelsen setter ansvarsbeløpet til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR). IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden omfattes av statens selvassurans. For 1999 foreslås en særskilt fullmakt for dekning av forsikringstilfelle overfor tredjeperson ved uhell ved instituttets to atomreaktorer på 60 mill. SDR. Det tilsvarer 627 mill. kroner etter gjeldende kurs pr. 11. september 1998, jf. Forslag til vedtak IV.

Snøskredforskning

Bevilgningen til det nasjonale program for snøskredforskning ved Norges Geotekniske Institutt (NGI) foreslås opprettholdt omtrent på nåværende nivå. Dette er et 5-årig program som startet opp i 1997 og tidligere år er omtalt under underpost 50.4. Forskningsprogrammet er viktig for å forbedre kunnskapen om snøskred i Norge. NGI har gjennom arbeidet kommet langt med å beregne rekkevidden av snøskred, og det er utarbeidet detaljkart over områder med stor snøskredfare.

Underpost 50.3 Brukerstyrt forskning

Gjennom støtte til brukerstyrte programmer ønsker regjeringen å stimulere til økt verdiskaping i næringslivet og i samfunnet for øvrig. Hovedintensjonen med brukerstyring er at brukerne, i hovedsak bedrifter, skal initiere, styre og delfinansiere forskningsaktiviteten. Dette skal sikre at forskningen er relevant, og at resultatene tas i bruk. I de fleste tilfeller dekker brukerne mer enn 50 pst. av prosjektkostnadene. Midlene til brukerstyrt forskning skal benyttes til å utløse og forsterke næringslivets satsing og bidra til at samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter blir realisert.

Regjeringen ønsker gjennom støtte til brukerstyrt forskning å stimulere bedrifter med *liten eller ingen FoU-kompetanse* til å drive systematisk egenutvikling og bygge opp forsknings- og utviklingskompetanse over tid. Denne gruppen består hovedsakelig av små og mellomstore bedrifter og utgjør et betydelig potensial for økt verdiskaping over hele landet. Når innsatsen rettes mot *FoU-kompetente* bedrifter, bør det legges vekt på å oppnå samfunnsmessige ringvirkninger av forskningen, blant annet ved at de største bedriftene gjennomfører sine prosjekter i samarbeid med institutter, universiteter og høyskoler.

Brukerstyrt forskning er delt inn i åtte sektorer. Innenfor hver sektor fordeler Norges forskningsråd midler til ulike programmer og prosjekter. Før oppstart skal nye programmer forelegges Nærings- og handelsdepartementet. Fra og med 1998 er skipsfartsforskningen tatt inn som en del av brukerstyrt program for maritim sektor.

Regjeringen foreslår i 1999 å styrke innsatsen mot de små- og mellomstore bedriftene. Videre ser regjeringen det som viktig å prioritere tiltak som bidrar til at norsk næringsliv utvikler og tar i bruk ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Innsatsen rettet mot en del av de mer tradisjonelle bransjene er trappet noe ned.

Fordeling av midler på de ulike sektorer i 1997¹⁾:

Sektor	(i 1000 kr)		
	NHDs bevilgning i 1997	Samlet NFR-finansiering i 1997	NFRs andel av total FoU-innsats
Leverandørindustri til energisektoren			
- Energi- og vassdragssektoren	7 000	21 500	40,1 pst.
- Petroleumsssektoren	20 500	49 300	24,0 pst.
IT-næringen og vareproduserende industri	159 300	186 600	38,3 pst.
Prosessindustrien	113 500	119 400	31,7 pst.
Bygg- og anleggssektoren	61 000	66 900	32,5 pst.
Bioteknologi, næringsmidler og marine ressurser	27 500	76 800	47,3 pst.
Tjenestesektoren (blant annet reiseliv, handel, transport)	63 200	141 400	40,1 pst.
Teknologioverføring (inkl. NIN) og andre bransjeuavhengige tiltak	55 200	150 800	63,8 pst.
Sum alle sektorer	507 200	812 800	

1) Maritim sektor ble først skilt ut som egen sektor i 1998.

I tillegg til prosjektstøtte over Norges forskningsråds budsjett kommer midler fra næringslivet (egeninnsats og FoU-kjøp) og fra andre offentlige kilder.

Resultatrapport 1997

En evaluering av virkemidlet brukerstyrt forskning ble gjennomført i 1997. Evalueringen viser at brukerstyrt forskning har en viktig og strategisk funksjon i det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av innsatsen er betydelig og vesentlig høyere enn de direkte økonomiske resultatene bedriftene oppnår. Dette gjelder

blant annet kompetanseøkning i bedrifter og institutter, etablering av nettverk og samarbeid og kunnskaps- og teknologispredning til aktører som ikke deltar direkte i prosjektene.

De økonomiske resultatene for bedriftene kommer ofte 5-10 år etter at prosjektene er gjennomført. De resultater (indikatorer) det er mulig å kvantifisere året etter at midlene er brukt, vil derfor være nært knyttet til aktiviteter. En del slike resultatindikatorer for brukerstyrt forskning gis nedenfor. Mer langsiktige resultater og effekter må kartlegges gjennom evalueringer.

Vitenskapelige resultater i brukerstyrte prosjekter 1997:

Sektor	Antall avlagte doktorgrader	Vitenskapelige		
		artikler i ref.tidskrifter	Bøker o.l.	Internasjonale foredrag
Leverandørindustri til energisektoren	7	33	2	114
IT-næringen og vareproduserende industri	1	11	1	68
Maritim virksomhet	0	4	0	20
Prosessindustrien	17	89	1	102
Bygg- og anleggssektoren	4	20	2	83
Bioteknologi, næringsmidler og marine ressurser	0	248	0	0
Tjenestesektoren (bl.a. reiseliv, handel, transport)	2	4	4	11
Teknologioverføring (inkl. NIN) og andre bransjeuavhengige tiltak	4	7	14	34
Sum alle sektorer 1997	35	416	24	432

Oppnådde industrielle resultater i brukerstyrt prosjekter 1997:

Sektor	Nye patenter	Lisenskontrakter	Nye produkter	Bedrifter		
				Nye prosesser, metoder og modeller	som utnytter ny teknologi	Nyetableringer
Leverandørindustri til energisektoren	40	167	30	3	290	9
IT-næringen og vareproduserende industri	11	1	45	24	200	1
Maritim virksomhet	1	0	6	3	30	0
Prosessindustrien	12	1	40	13	43	2
Bygg- og anleggssektoren	2	2	27	22	111	1
Bioteknologi, næringsmidler og marine ressurser	13	1	27	23	4	22
Tjenestesektoren (bl.a. reiseliv, handel, transport)	0	8	25	12	67	1
Teknologioverføring (inkl. NIN) og andre bransjeuavhengige tiltak	0	32	2	1	24	24
Sum alle sektorer 1997	79	212	202	101	769	60

Resultatrapporten fra Norges forskningsråd bygger på en undersøkelse utført av Møre-forskning. Resultater kommenteres også i omtalen under de enkelte sektorer.

Mål

Den brukerstyrte forskningen skal bidra til *økt innovasjon og nyskaping i hele landet og til å utvikle FoU-miljøer med høy internasjonal kompetanse*. Det er satt følgende delmål for støtten til brukerstyrt forskning:

- få flere bedrifter over hele landet til å ta i bruk FoU
- øke næringslivsfinansieringen av FoU generelt og innenfor NFRs programmer
- øke antall FoU-baserte nyetableringer og innovasjoner i eksisterende bedrifter
- øke antall små og mellomstore bedrifter med FoU-kompetanse, blant annet gjennom mobilitets-, rekrutterings- og samarbeidstiltak

- etablere flere samarbeidsrelasjoner og allianser mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsinstitusjoner
- bygge opp kunnskap i institutter, høyskoler og universiteter på områder som er viktig for næringslivet
- øke deltakelsen i internasjonalt forskningssamarbeid
- øke andelen prosjekter med miljørelevans
- få flere bedrifter til å utnytte (avansert) informasjonsteknologi.

Det er satt følgende *oppfølgingskriterier* (resultatindikatorer) for midlene til brukerstyrt forskning:

- økonomisk omfang av prosjektene og prosentvis næringslivsfinansiering
- antall bedrifter som er med i prosjektene (kontraktspartnere, deltakere totalt, andelen små og mellomstore bedrifter)
- antall samarbeidsrelasjoner bedrift/FoU-institutt og bedrift/universitet eller høyskole og hvor mange av disse som var nye i 1999
- antall samarbeidsrelasjoner mellom norske bedrifter/utenlandske FoU-miljøer og norske bedrifter/utenlandske bedrifter og hvor mange av disse som var nye i 1999
- andel prosjekter med miljørelevans
- antall doktorgrader (årsverk og avlagte grader) i prosjektporteføljen
- antall bedrifter som innfører ny avansert teknologi i tilknytning til prosjektene
- risikoprofil - samlet teknologisk og kommersiell risiko
- addisjonalitet - fordeling av prosjekter etter addisjonalitet (dvs. utløsende, kvalitetsforbedrende eller tidsforserende virkning).

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 502,2 mill. kroner til brukerstyrt forskning og utvikling i 1999, fordelt som følger:

Post	Sektor	(i 1 000 kr)	
		1998 ¹	Forslag 1999
50.3.1	Leverandørindustri til energisektoren	27 000	22 000
50.3.2	IT-næringen og vareproduserende industri	126 400	129 000
50.3.3	Maritim virksomhet	43 000	38 000
50.3.4	Prosessindustrien	113 000	94 000
50.3.5	Bygg- og anleggssektoren	56 000	46 000
50.3.6	Bioteknologi, næringsmidler og marine ressurser	32 000	29 200
50.3.7	Tjenestesektoren (bl.a. reiseliv, handel, transport)	50 500	47 000
50.3.8	Teknologioverføring (inkl. NIN) og andre bransje-uavhengige tiltak	79 500	97 000
Sum brukerstyrt forskning		527 400	502 200

1) Fordelingen av det vedtatte budsjettet for 1998 på de ulike sektorene under brukerstyrt forskning.

50.3.1 Leverandørindustri til energisektoren

Sektoren omfatter utvikling av fornybare energikilder, utvikling av teknologi for utbygging av små petroleumsfelter, dypvannsteknologi og teknologi for anvendelse av naturgass i Norge. FoU-programmene finansieres også av Olje- og energidepartementet. Sentrale målsettinger for Nærings- og handelsdepartementets medvirkning er å øke små- og mellomstore bedrifters deltakelse i forskningen og videreutvikle spisskompetanse.

Det er registrert en merkbar økende interesse for nye fornybare energikilder i 1997. Utvikling av bioenergi produkter med reduserte lokale utslipp og utvikling av produkter for sol- og vindenergi er høyt prioritert. Innen brukerstyrt petroleumsforskning er det viktig å konsentrere innsatsen mot områder hvor Norge bør ligge internasjonalt i front. Økt innsats på flerfaseteknologi og dypvannsteknologi vil være viktig ettersom mange av de feltene som det er aktuelt å bygge ut, ligger på dypt vann. Forskning på utvikling av gassrelaterte produkter, primært for eksport, og økt bruk av naturgass i Norge er også viktig.

Resultatrapport 1997

Leverandørindustrien til energisektoren har for 1997 blant annet rapportert om et betydelig antall nye lisenskontrakter og patenter (se tabell foran). Samtidig er det 290 virksomheter som utnytter ny teknologi som et resultat av prosjektene. Prosjektene har også resultert i ni nyetableringer. Innenfor sektoren har blant annet prosjekt for flerfase-teknologi bidratt til kostnadsbesparelser og miljøgevinster gjennom redusert bruk av glykol og metanol som hindrer tilstopping i væskestrømmen i rørledningen fra oljebrønn til produksjonsanlegg. Et prosjekt innenfor energieffektive og fornybare energiteknologier har startet opp sitt første pilotanlegg for forbrenning av avfall. Prosjektet er blitt en kommersiell suksess med flere inngåtte kontrakter nasjonalt og internasjonalt. Et annet prosjekt for utnyttelse av geotermisk varme har medført at en bedrift er etablert for å bygge et pilotanlegg ved det nye Rikshospitalet.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 22 mill. kroner til brukerstyrt forskning og utvikling til sektoren leverandørindustri til energisektoren. Nærings- og handelsdepartementet legger vekt på at midlene særlig skal bidra til at små- og mellomstore bedrifter kommer med i petroleumsmrettet utviklingssamarbeid, samt å stimulere leverandørindustrien til satsing innen nye fornybare energikilder.

50.3.2 IT-næringen og vareproduserende industri

Sektoren omfatter bransjene verksted, teko, plast, møbel, grafisk, informasjons- og kommunikasjonsteknologi og miljøteknologi. Flere av de øvrige sektorene innen brukerstyrt FoU har også et stort innslag av vareproduserende industri. Sektoren, domineres av små og mellomstore bedrifter og sysselsetter mer enn 50 pst. av den landbaserte industrien. Omsetningen i sektoren er ca. 150 mrd. kroner og eksportandelen er nærmere 30 pst. Sektorens aktiviteter vil i hovedsak foregå innen følgende programmer i 1999:

- Program for vareproduserende industri (VARP)
- Program for IT-industrien og grafisk industri (PROGIT)
- Program for miljøteknologi (NORMIL 2000)
- Program for utvikling av teknologi for reduksjon av klimagassutslipp (KLIMATEK)
- Produktivitet 2005.

Det overordnede mål for FoU-innsatsen er å styrke bedriftenes evne til å ta i bruk FoU for å realisere forretningsmessige mål og bidra til en bærekraftig utvikling og reduksjon av klimagassutslipp. Sektoren er preget av hard internasjonal konkurranse. Tilgang til høy kompetanse er et problem, noe som er spesielt kritisk for IT-næringens vekstmuligheter i Norge. Det er derfor viktig å styrke relasjonene mellom industrien og universiteter/forskningsinstitutter.

IT-næringen består av høyteknologiske bedrifter med betydelig og økende omsetning og eksport. Næringen tilbyr produkter og tjenester innenfor elektronikk- og telekommunikasjon, programvare og multimedia. Som følge av rask teknologiutvikling er kontinuerlig satsing på FoU en forutsetning for IT-næringen. Det er viktig å fokusere på markedsnisjer i et globalt marked der norsk teknologi og kompetanse gir konkurransefortrinn. Programvareproduksjon, multimedia og språkteknologi er sentrale områder som skal prioriteres. Flere av de øvrige sektorene innen brukerstyrt forskning har betydelige aktiviteter innenfor anvendelse av IT i ny næringsvirksomhet.

Programmet *Produktivitet 2005* kom i gang som eget program i 1998 og skal stimulere til internasjonal konkurranseevne basert på kompetanse og strategiske allianser mellom vareproduserende bedrifter, Norges Tekniske Naturvitenskaplige Universitet (NTNU) og samarbeidende utdannings- og forskningsmiljøer. NTNU har gjennom prosjektet knyttet til seg en rekke kjernebedrifter som skal delta aktivt med langsiktig forskning innen bedriftenes satsingsområder.

Resultatrapport 1997

Sektorens prosjekter resulterte i 1997 i et stort antall nye prosesser, produkter og patenter (se tabellen lenger foran). Videre var det 200 bedrifter som tok i bruk teknologi fra prosjektene. Sysselsettingseffekten i prosjektene synes i hovedsak å være sikring av eksisterende arbeidsplasser ved bruk av ny teknologi.

Program for vareproduserende industri (VARP) omfatter nesten utelukkende små og mellomstore bedrifter. Et eksempel på et VARP-prosjekt er utviklingen av ny skisåleteknologi basert på matematiske modeller som uttrykker sammenhengen mellom struktur, spenn og glid. Prosjektet har gitt en doktorgrad og har bidratt til at en norsk skibedrift er

blant de teknologisk ledende innen bransjen. Et annet VARP-prosjekt utviklet et automatisk system for kontroll av plaststøp med trykk som reduserer kostnader og sikrer en jevnere kvalitet.

IT-næringen har høyest forskningsintensitet innenfor sektoren. Hovedtyngden av PROGIT-prosjektene er knyttet til større satsinger med stor betydning for produktfornyelse i eksportbedrifter. Dette gjelder blant annet Vingmed Sounds produkter innenfor medisinsk elektronikk og Tomras returautomater. Programmet støtter også prosjekter i et stort antall småbedrifter som utvikler innovative produkter for et internasjonalt marked. Større samarbeidsprosjekter er igangsatt i programvareindustrien for å forbedre eksisterende programvare. PROGIT bidrar til internasjonalisering gjennom FoU-samarbeid. I 1997 ble det gitt støtte til rundt 40 prosjekter for å forberede internasjonalt samarbeid.

Innen miljøteknologi (NORMIL) har man fått kommersielle resultater blant annet innen plastsortering, overvåking av grunnvann, overvåking og modellering av støy og avløpsrensing. I løpet av 1999 skal det framlegges en rapport om framtidens utfordringer innen miljø og teknologi. KLIMATEK har gitt støtte til 10 prosjekter som har en samlet potensiell utslippsreduksjon på 2 mill. tonn CO₂. Eksempler på KLIMATEK-prosjekter er fjerning av CO₂ fra gassturbineksos på oljeplattformer, nytt system for tenning av fakler i Nordsjøen og bruk av biokarbon i ferrolegeringsindustrien.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 129 mill. kroner til sektoren IT-næringen og vareproduserende industri i 1999. Innenfor sektoren er det særlig viktig å trekke med små og mellomstore bedrifter i prosjektene. Det foreslås at ca. 5 mill. kroner brukes til brukerstyrte prosjekter innen mikroteknologi. Det vises i denne sammenheng til omtalen av mikroteknologi under tverrfaglige forsknings- og utviklingsområder/informasjonsteknologi. Også de øvrige aktivitetene innen informasjonsteknologi skal prioriteres.

50.3.3 Maritim virksomhet

Maritim virksomhet ble fra og med 1998 skilt ut som en egen sektor innen brukerstyrt forskning. Maritim sektor omfatter rederier, skipsverft, utstyrsleverandører, skipskonsulenter, classeselskapet Det norske Veritas og det maritime FoU-miljøet med MARINTEK, Norges Teknisk Naturvitenskapelige Universitet og Norges handelshøyskole i spissen. Totalt sysselsetter sektoren ca. 107 000 personer inklusiv offshoreleverandører og omsetter for ca. 150 mrd. kroner årlig.

Hele satsingen er organisert i ett program, MARITIM, som har som formål å opprettholde og videreutvikle Norges posisjon som en internasjonalt ledende maritim nasjon. Videre har programmet som mål å bidra til at en størst mulig andel av verdiskaping og sysselsetting i maritim sektor skjer i og fra Norge. Forskningsmidlene skal også bidra til økt samarbeid mellom ulike aktører i næringsklyngen.

Resultatrapport 1997

Siden maritim virksomhet først ble skilt ut som egen forskningssektor i 1998, viser ikke tabellen lenger foran resultater fra sektoren. Aktivitetene innen maritim sektor var før 1998 i hovedsak fordelt på sektorene IT-næringen- og vareproduserende industri og tjenesteytende sektor.

I 1997 ble det utviklet bransjerettede FoU-strategier for rederiene, skipsverftene, utstyrsindustrien, samt classeselskapet Det Norske Veritas. Strategiarbeidet fortsetter overfor forskningsinstitutter og utdanningsiden. Et større prosjekt, *Samspill i maritim sektor* (SIMS), er gjennomført for å få fram tiltak og prosjekter som kan styrke samarbeidet mellom de ulike delene av den maritime sektor. SIMS har fått betydelig oppmerksomhet i næringen.

Den *skipsfartsrettede* FoU-aktiviteten i MARITIM er organisert i temasatsinger. *Nærskipsfart*, som skal bidra til å bedre den regionale sjøtransportens rolle gjennom forbedrede logistikksystemer, avsluttes i 1998. Prosjektet *Maritim IT drift* har bidratt til å utvikle IT-løsninger for skip som forbedrer sjøsikkerheten og miljøet.

På industrisiden har det vært gjennomført både bransjerettede aktiviteter og verdikjede-prosjekter mellom samarbeidende bedrifter. Et eksempel på det siste er MARITIMs største prosjekt *Aluminium i skip* som er et forskningssamarbeid mellom aluminiumsprodusent, classeselskap, skipskonstruktør og skipsbygger. Her er nye produksjons- og sammenføyningsmetoder allerede utprøvd med suksess ved et norsk verft. Et annet MARITIM-prosjekt er *Exponofi* (Eksport av norsk fisk) som tar for seg utvikling av et effektivt, miljøvennlig sjøbasert logistikksystem for eksport av norsk fisk, fra sortering i merd til fisken ligger i supermarked på kontinentet. Fiskeribedrifter, transportselskaper, ulike leverandørbedrifter

og flere forskningsinstitutter samarbeider med målsetting om å bevare kvaliteten gjennom hele kjeden. Resultatene så langt indikerer stort potensial for havbruks- og fiskerinæringen og interessante muligheter for transport- og leverandørindustrien.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 38 mill. kroner til brukerstyrt forskning og utvikling innen maritim virksomhet i 1999. Departementet legger særlig vekt på at satsingen bidrar til å etablere flere samarbeidsrelasjoner og allianser mellom aktørene i næringen.

50.3.4 Prosessindustrien

Prosessindustrien er sektorbetegnelse for bedrifter innen treforedling, lettmetaller, ferrolegeringer, petrokjemi, farmasøytisk industri og fin- og spesialkjemikalier. Sektoren omfatter ca. 500 bedrifter med omkring 50 000 ansatte. Den samlede årsomsetning er ca. 100 mrd. kroner, hvorav 84 mrd. kroner fra eksportmarkedet. Dette utgjør 50 pst. av fastlandsindustriens samlede eksport. Norsk prosessindustri har gjennomgått en positiv utvikling de siste 10-20 årene. Forurensende utslipp er betydelig redusert gjennom prosessomlegginger og rensetiltak. Det er gjennomført omfattende produktivitetsfremmende og kostnadsreducerende tiltak som har styrket industriens konkurransevne. En betydelig andel av leveransene fra norsk prosessindustri er i dag avanserte materialer og spesialprodukter. Tradisjonelle råvarer som metaller, papir og plast er ikke lenger bulkvarer, men skreddersydde produkter med spesielle egenskaper tilpasset kundenes behov. Industriens største mulighet til å forbedre sin konkurransevne og lønnsomhet er å fortsette utviklingen med å bygge ny kunnskap inn i produktene og øke andelen av spesial- og kundespesifiserte produkter. FoU-satsingen rettet mot prosess- og materialindustrien er i dag organisert i ett forskningsprogram (PROSMAT 2000).

Resultatrapport 1997

Innen PROSMAT 2000 ble det gitt støtte til 93 FoU-prosjekter i 1997. Av midlene til denne satsingen ble det i 1997 fordelt 18 mill. kroner til treforedling, 33 mill. kroner til lettmetaller, 5 mill. kroner til ferrolegeringer/silisium, 15 mill. kroner til petrokjemi/plast, 32 mill. kroner til fin- og spesialkjemikalier og 22 mill. kroner til øvrig industri og arbeid på tvers av bransjene. Totalkostnadene for disse prosjektene var 365 mill. kroner. Næringslivets andel av programfinansieringen var på 67 pst. I programmet har man lagt stor vekt på å få til et bredt samarbeid mellom bedrifter og FoU/universitets- og høyskolemiljøer. Den tette koblingen til FoU-miljøene kan illustreres ved at det i 1997 ble utført forskning ved norske og utenlandske FoU-miljøer for 190 mill. kroner, derav 5-10 mill. kroner fra utlandet. Industriens egenfinansiering av innkjøpt FoU har økt betydelig. Alle de norske universitetsmiljøene og de fleste av de polytekniske FoU-miljøene er trukket med i samarbeidsprosjekter. Hovedvekten ligger imidlertid på SINTEF/Norges tekniske naturvitenskaplige universitet (NTNU)-miljøet. For mer detaljert resultatrapportering vises det til tabellen lenger foran.

Innen fin- og spesialkjemikalieområdet er bioteknologi et viktig verktøy. Et eksempel på en nyttig satsing er oppbyggingen av bioteknologimiljøet på SINTEF (strategisk teknologi-program innenfor «Metabolic Engineering») som Alpharma har utnyttet for utvikling av et nytt antibiotika. Alpharma har nå inngått kontrakt med et stort amerikansk farmasøytisk selskap om produksjonen. Dette er det eneste antibiotika hvor det bare i beskjeden grad er utviklet resistens. Et annet eksempel på resultater fra PROSMAT 2000 gjelder videreforedling av aluminium. I 1997 ble to nye legeringer utviklet i Norge godkjent av Aluminium Assosiation. Dette ville ikke vært mulig uten det omfattende samarbeidet mellom NTNU, Universitetet i Oslo og SINTEF. Innen lettmetallområdet har det ellers vært flere prosjekter for utvikling av IT-verktøy og målesystemer, miljøprosjekter (resirkulering og reduksjon av utslipp) og prosjekter for optimalisering av produksjonsprosesser. Gjennom et langsiktig bransjesamarbeid har SINTEF bygd opp kompetanse på keramiske materialer. Norsk Teknisk Porselens deltakelse i bransjesamarbeidet har ført til at vrakutfallet for store isolatorer til industrielle elektrostatiske filtre er redusert fra 60-70 pst til 10 pst. i 1997.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 94 mill. kroner til brukerstyrt forskning og utvikling innen prosessindustrien for 1999. Departementet legger særlig vekt på at programmet skal bidra til kunnskapsoppbygging ved de vitenskapelige miljøer og at flere små- og mellomstore bedrifter blir trukket med i FoU-arbeidet.

50.3.5 Bygg- og anleggssektoren

Målgruppen for FoU innen bygg og anleggssektoren er rådgivende ingeniører og arkitekter, entreprenører, leverandører og produsenter av byggevarer, byggematerialer og tekniske installasjoner, bergindustrien, eiendomsforvaltere og private og offentlige byggherreorganisasjoner. Fordi en stadig større andel av investeringene går til vedlikehold, rehabilitering og om- og tilbygging av eksisterende bygg og konstruksjoner er byggherreorganisasjonene en viktig målgruppe. Forskningsaktivitetene er organisert i et BA-program.

På grunn av høy aktivitet i BA-næringen opplever næringen begrensinger i tilgangen på arbeidskraft. Sammen med krav om generelt høyere kompetanse hos medarbeiderne stiller dette næringen overfor nye utfordringer. Betydningen av internasjonalt forsknings-samarbeid er økende også innen BA-næringen og det må legges opp til aktiviteter som kan understøtte slikt samarbeid. Nye miljøkrav gjør det ellers nødvendig å prioritere forskning innen områdene bygningsfysikk og byggmaterialers miljøpåvirkning på kort og lang sikt. Næringen består av mange små og mellomstore bedrifter, og det er viktig at programmet bidrar til å høyne deres effektivitet.

Resultatrapport 1997

Det innenlandske byggemarkedet var svært opphetet i 1997, og det har vært vanskelig å måle direkte resultatet av FoU-virksomheten i næringen. Ellers er satsingen på internasjonalisering i form av økt eksport videreført. I den forbindelse kan nevnes at den samlede eksporten av bygge- og steinvarer økte fra 6,7 mrd. kroner i 1996 til 7,5 mrd. kroner i 1997. Norske miljøer har deltatt i internasjonale FoU-fora og samarbeidet med utenlandske forskningsinstitutter og i det europeiske standardiseringsarbeidet. Det er ellers flere eksempler der bransjeorganisasjoner har hatt ansvar for grupper av små og mellomstore bedrifter og hvor man har lyktes svært godt med å spre FoU-resultater. Generelt har FoU-kompetansen økt ute i bedriftene og bransjeorganisasjonene.

Eksempler på prosjekter innen BA-sektoren er *Samspill i byggeprosessen* som har gått over to år med om lag 40 ulike prosjekter. I løpet av 1997 har innsatsen bidratt til den elektroniske markedsplassen *BA-torget*. Det er utgitt en internett-håndbok for BA-næringen. Videre er det etablert et samspill via internett i form av boligprosjektet *Rekkevik brygge*. Dette er det første prosjektet i Norge som er godkjent i samsvar med den reviderte plan- og bygningsloven som trådte i kraft 1. juni 1997.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 46 mill. kroner til brukerstyrt forskning og utvikling innen bygg- og anleggssektoren. Det er viktig at Forskningsrådet bidrar til at FoU-resultatene på BA-sektoren blir gjort tilgjengelig for små og mellomstore bedrifter over hele landet.

50.3.6 Bioteknologi, næringsmiddelindustri og marine ressurser

Moderne bioteknologi har hatt en meget sterk vekst internasjonalt de siste 15 årene og vil sannsynligvis bli en av de viktigste vekstsektorer i kommende årtier. Det er viktig å skape et godt grunnlag for å videreutvikle eksisterende og etablere nye bioteknologibedrifter i Norge. Den brukerstyrte bioteknologiske forskningen vil kunne gi gode muligheter for å utvikle nye produkter. FoU er også et sentralt element i den nylig vedtatte nasjonale strategi for næringsrettet bioteknologi som er utarbeidet i samarbeid med flere andre departementer.

Endringer i internasjonale rammevilkår for matvarer fører til større krav og økt oppmerksomhet om såvel matvarekvalitet og -trygghet, som sammenhengen mellom mat og helse. For å utvikle næringsmiddelindustrien videre, er det behov for en betydelig faglig opprustning, spesielt innenfor de bioteknologiske fag.

Resultatrapport 1997

Bioteknologiprogrammet finansieres av flere departementer og hadde en samlet ramme på 30,4 mill. kroner i 1997, hvorav 11,4 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. En betydelig andel av prosjektene har vært rettet mot grunnforskning. Resultatene herfra gir grunnlag for videre satsing gjennom brukerstyrte programmer. Innen satsingen på bioteknologi har blant annet et prosjekt om bruk av marin algefiber fra tang og

tare resultert i bedre i utnyttelse av disse råstoffene. Etter at alginatet er produsert fra taren, brukes resten til ulike anvendelser innen land- og havbruk. Utslippene fra alginatfabrikken til sjøen er samtidig redusert med 80 pst. Et annet prosjekt med formål å kartlegge anvendelse og utvikling av gassbaserte proteinprodukter for næringsmidler og før har gitt så positive resultater at et kommersielt anlegg for utnyttelse er under bygging på Tjeldbergodden i tilknytning til metanolanlegget der. Det er ellers utviklet en ny metode for å skille fargestoff fra blåpotet før raffinering og konsentrering, mens massen går videre til potetmelproduksjon. Fargestoffet har et betydelig markeds potensial. Prosessen er patentert og er nå under oppskalering.

Næringsmiddelprogrammet til Norges forskningsråd hadde i 1997 en ramme på 33,5 mill. kroner der Nærings- og handelsdepartementet bidro med 13,1 mill. kroner. Det har vært en økning i aktivitetene innenfor forskning for en markedsrettet og kunnskapsbasert produktutvikling i 1997. Kvalitetsforbedring og matvaretrygghet har også stått sentralt. Eksempler på prosjekter innen næringsmiddelteknologi er et brukerstyrt prosjekt som har utviklet en forbedret prosess for spekepølseproduksjon. Den nye produksjonsprosessen gir betydelige kostnadsreduksjon, og redusert energiforbruk. Bedriften vurderer å søke om patent for deler av produksjonsteknologien. Gjennom dette prosjektet har en forholdsvis liten bedrift økt sin kompetanse og deltar nå også aktivt i et EU-prosjekt. Næringsmiddelprogrammet har også støttet et *Saltfiskforum* for forskningsformidling til medlemsbedriftene. Norsk saltfiskproduksjon har en omsetning på 3-4 mrd. kroner pr. år, hvorav det meste går til eksport. Bransjen består av et stort antall mindre bedrifter. Saltfiskforumet er en viktig mekanisme for å utvikle og motivere bransjen og bedriftene til et sterkere engasjement i forhold til FoU.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås bevilget 29,2 mill. kroner til brukerstyrt forskning innen bioteknologi, næringsmiddelindustri og marine ressurser. Næringsmiddelindustrien er svært distriktsorientert, og det er viktig at Forskningsrådets aktiviteter innrettes mot å ivareta særlige behov for bedrifter i distriktene.

50.3.7 Tjenestesektoren (blant annet reiseliv, handel og transport)

Privat tjenesteyting består av over 135 000 bedrifter, hvorav 97 pst. har færre enn 20 årsverk. Viktige kategorier er forretningsmessig tjenesteyting, transport, kommunikasjon, data, varehandel og turisme. Tjenestesektorens utfordringer er blant annet knyttet til endrede internasjonale rammebetingelser som i større grad åpner for eksport av tjenester. Hovedmålet for FoU-aktivitetene er å forbedre eksisterende og utvikle nye tjenester. Videre er det et mål å høyne kunnskapsnivået om hvordan tjenestesektoren fungerer for dermed å øke det offentlige muligheter til å føre en aktiv og god politikk for økt verdiskaping innen sektoren. Det vil bli lagt vekt på å oppnå størst mulig synergi mellom Forskningsrådets programmer og EUs rammeprogram for FoU.

Aktivitetene innen tjenestesektoren er organisert i følgende programmer: *Program for tjenesteyting og infostruktur* (TYIN) som satser på forretningsmessig tjenesteyting, verdikjeder i varedistribusjonen og nye tjenester basert på kommunikasjonsnettverk, *Program for logistikk og transport* (LOGITRANS) som samfinansieres med Samferdselsdepartementet og tar for seg utvikling av mer effektive transport- og logistikkløsninger for både land- og sjøtransport. Et nytt program for *reiselivsforskning* ble startet i 1998 og omhandler blant annet markedsorientert produktutvikling, kulturelle og miljømessige forutsetninger og lønnsomhetsanalyse. Gjennom programmet *IT i medisin og helse* fokuseres det på telemedisin, bildediagnostiske tjenester og styringssystemer i helsesektoren.

Flere av de øvrige sektorene innen brukerstyrt FoU har imidlertid også et stort innslag av tjenesteyting, blant annet maritim virksomhet, bygg- og anleggssektoren og teknologioverføring og andre bransjeuavhengige tiltak med nasjonale informasjonsnettverk (NIN).

Resultatrapport 1997

Innenfor TYIN og LOGITRANS ble det i 1997 brukt mye ressurser på å igangsette prosjekter som bidrar til økt kunnskap om sektoren. I tillegg har aktiviteten vært konsentrert om næringslivsorienterte prosjekter og prosjekter for oppbygging av nødvendig infrastruktur i tjenestesektoren. Som det framgår av tabell lenger foran, resulterte sektorens prosjekter i 1997 i blant annet åtte lisenskontrakter, 25 nye produkter og at 67 bedrifter tok i bruk teknologi utviklet i prosjektene.

Reiselivsprosjektene har bidratt til et bedre beslutningsgrunnlag for offentlige og private aktører som arbeider med reiseliv gjennom tilrettelegging, investeringer, produktutvikling og markedsføring.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 47 mill. kroner til brukerstyrt forskning innen tjenestesektoren i 1999. Departementet mener det særlig er behov for å styrke reiselivsforskningen. Innsatsen bør i større grad ses i sammenheng med satsingen innen transport- og samferdselsforskning over Samferdselsdepartementets budsjett.

50.3.8 Teknologioverføring (inkludert nasjonale informasjonsnettverk) og andre bransjeuavhengige tiltak

Sektoren omfatter teknologioverføringsprogrammer og programmer og prosjekter som går på tvers av flere bransjer eller som på annen måte faller utenom de øvrige sektorene for brukerstyrt forskning. Flere av programmene får også finansiering fra andre departementer. Sektorens virksomhet er delt i tre grupper: innovasjons- og teknologinettverk, Fransk-norsk stiftelse og andre bransjeuavhengige tiltak.

1. Innovasjons- og teknologinettverk

Målsettingen er å bedre kunnskapstilegnelsen og innovasjonsevnen i næringslivet. Spesielt ønsker regjeringen å styrke kompetansen og FoU-kapasiteten til små og mellomstore bedrifter. Satsingen skal bidra til å styrke grunnlaget for næringslivets FoU-engasjement og samtidig utvikle kunnskapsinstitusjonene til å bli effektive bidragsytere til innovasjon. Dette gjøres gjennom tverrgående programtiltak som stimulerer til etablering av nettverk, koblinger mellom kunnskapsmiljøer og bedrifter, tilførsel av strategisk kompetanse, fremme av personmobilitet, styrket teknologispredning, utvikling av regionale innovasjonssystemer og etablering av hensiktsmessig infrastruktur for bruk av informasjonsteknologi. Denne typen tiltak er spesielt anbefalt av OECD og gis høy prioritet i medlemslandene.

Innenfor Innovasjons- teknologinettverk er det tre programmer: *Program for teknologioverføring, Bedriftsutvikling 2000 (BU-2000) og Nasjonale informasjonsnettverk (NIN)*.

Program for teknologioverføring består av delprogrammer som rettes mot forskjellige former for kompetanse- og teknologioverføring mellom FoU-institusjoner og små og mellomstore bedrifter. De viktigste delprogrammene er: *FORNY* (samarbeid med SND) - som skal bidra til kommersialisering og nyetableringer fra forskningen ved universiteter og andre FoU-institusjoner og hvor forskningsparkene spiller en sentral rolle, *TEFT* - Teknologiformidling fra forskningsinstitutter til små og mellomstore bedrifter, *SMB-Kompetanse* - som skal styrke kompetanseoppbyggingen i små og mellomstore bedrifter gjennom rekruttering av høyt utdannet personell, og *REGINN*- program for regional innovasjon som skal mobilisere næringsliv, FoU-miljøer, myndigheter og virkemiddelapparat til samarbeid for å styrke innovasjon i regionene. Alle delprogrammene har medfinansiering fra Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Regjeringen foreslår å styrke innsatsen på nasjonale informasjonsnettverk (NIN) med 10 mill. kroner i 1999. Det skal bidra til næringsutvikling gjennom fremme av informasjonsnettverk til nytte for næringsliv og forvaltning. Informasjonsnettverk åpner blant annet for nye former for samvirke mellom bedrifter, mellom bedrifter og forvaltning og for nye måter å organisere arbeid på. NIN består av en rekke demonstratorprosjekter, og et viktig mål er derfor å spre informasjon om teknologien og prosjektene. Innen NIN-programmet skal følgende fire områder prioriteres: regionale nettverk, nettverk i helsesektoren og telemedisin, IT-basert fjernundervisning og telependling. Departementet forutsetter at innsatsen på området telematikk for funksjonshemmede videreføres. NIN har tidligere vært budsjettert under tjenesteytende sektor.

I tillegg kommer andre frittstående aktiviteter, blant annet det norske *Innovation Relay Centre* som inngår i EUs rammeprogram for forskning, SMB-Innovasjon som er et samarbeid med SNDs distriktskontor, samt en større satsing i samarbeid med Næringslivets Hovedorganisasjons landsforeninger for å styrke FoU-innsatsen i den enkelte bedrift.

Resultatrapport 1997

De viktigste resultatene av satsingen er kompetanseøkning og styrket innovasjon over tid. Tabellen lenger foran viser at det for 1997 blant annet er registrert 24 nyetableringer som en følge av prosjektene og et betydelig antall lisenskontrakter og bedrifter som utnytter ny teknologi. Det er satt i gang i alt ca. 600 prosjekter hvorav ca. 400 er knyttet til små og mellomstore bedrifter. Over 200 er teknologiprojekter mellom SMB og forskningsinstitutter, og over 100 kontrakter er inngått med SMB om engasjement av personer med høyere utdanning. Omfanget av høyskolenes oppdrag for næringslivet har økt med 150 pst. I programmet BU-2000 er det etablert flere regionale industrinettverk som har samarbeidsavtaler med forskningsinstitusjoner enn det som var målsettingen.

Nasjonale innovasjonsnettverk (NIN) har i 1997 vært fokusert på å få fram og synliggjort virkninger av bruk av informasjonsteknologi i bedrifter og vise nytten for samfunnet av at næringslivet og offentlig sektor bruker informasjonsnettverk. Videre er det lagt vekt på å etablere mer permanente informasjonsnettverk med aktører fra privat og offentlig sektor. NIN har hatt 12 demonstratorer innen sektorene transport, maritim, bygg- og anlegg, helse, reiseliv, telependling/fjernarbeid, bedriftsinformasjon og regionale nettverk. Det ble i 1997 bevilget 24,7 mill. kroner til programmet. Et resultat fra NIN-programmet er en transportdemonstrator som har bidratt til å redusere kjørelengde og kostnader ved lokaldistribusjon av gods i Oslo-området for et større transportselskap gjennom bruk av et informasjonsnettverk i kombinasjon med veidata, posisjonering og mobilkommunikasjon.

2. Fransk-norsk stiftelse

Stiftelsen har vært et viktig redskap for å utvikle bilateralt samarbeid innen teknisk-naturvitenskaplig forskning og industriell utvikling mellom franske og norske FoU-miljøer. Den norske stat har tilført 50 mill. kroner til stiftelsen i perioden 1988-98. Tilsvarende fransk støtte har vært drøyt 46 mill. kroner. På fransk side er det ikke øremerket et fast budsjett til stiftelsens prosjekter, men midlene skaffes til veie for det enkelte prosjekt via franske forskningsråd, departementer eller frittstående institusjoner.

Resultatrapport 1997

Av de 51 støttede prosjektene i perioden 1988-97 har det vært flest innen olje-, gass- og offshoreteknologi, men tendensen er nå at akvakultur og materialteknologi blir mer dominerende. I alt 14 prosjekter mottok støtte gjennom stiftelsen i 1997, og av disse ble det avsluttet tre prosjekter innen materialteknologi, tre prosjekter innen akvakultur og ett prosjekt innen IT. Et av de tre akvakulturprosjektene var et samarbeid mellom en norsk og en fransk bedrift om styring og kontroll for å oppnå god kvalitet på fôr for oppdrettsfisk. Dette har stor betydning for fiskens vekst og kvalitet, både med hensyn til smak og utseende. Ett av materialteknologiprojektene har resultert i to doktorgrader.

3. Andre bransjeuavhengige tiltak

Innenfor dette området er forskningsaktiviteten knyttet til de tre områdene næringspolitikk, næringsrettet idéutvikling innen medisin og helse og miljørettet forskning. Det siste er samfinansiert med Miljøverndepartementet. Den næringspolitiske forskningen omfatter forskning som er med på å styrke regjeringens beslutningsgrunnlag på det området. I tillegg delfinansieres Forskningsrådets fellestiltak (informasjon og forskningsformidling, forskningsetiske komiteer og planlegging) fra dette området.

Resultatrapport 1997

I 1997 var Forskningsrådet engasjert i programmene *Grunnforurensning (GRUF)*, *Miljøteknisk program for Norge og Nordvest-Russland (PRIRODA)* og *Næringsrettet idéutvikling i medisinsk forskning*. Nye programmer er *Næring, finans- og marked*, *Fakta-grunnlaget for nærings- og forskningspolitikken (FAKTA)* og *Kompetanse, utdanning og verdiskaping*. I tillegg gikk 8,5 mill. kroner til fellesoppgaver som strategiutforming og informasjon i NFR.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 97 mill. kroner til sektoren teknologioverføring og andre bransjeuavhengige tiltak i 1999. Av disse foreslås 40 mill. kroner til nasjonale informasjonsnettverk (NIN). For 1999 ønsker regjeringen særlig å vektlegge de mindre bedriftenes kompetanseutfordringer og at teknologioverføringsvirksomheten gis et bredt geografisk virkeområde. Det foreslås derfor avsatt minimum 26 mill. kroner til program for teknologioverføring (FORNY, TEFT, REGINN og SMB-kompetanse). Det foreslås videre avsatt inntil 3 mill. kroner til Fransk-norsk stiftelse i 1999.

Underpost 50.4 Nasjonale forvaltningsoppgaver

50.4.1 Kombinert lager og deponi for lavt og middels radioaktivt avfall

Våren 1994 gjorde Stortinget vedtak om å lokalisere et kombinert lager og deponi for lavt og middels radioaktivt avfall til Himdalen i Aurskog-Høland kommune, jf. St prp nr 1. Tillegg nr 4 og Innst S nr 114 for 1993-94. Regjeringen ga Statsbygg konsesjon for bygging i februar 1997, og anlegget ble ferdigstilt september 1998. Statsbygg vil stå som eier av anlegget. Regjeringen ga i april 1998 Institutt for energiteknikk (IFE) konsesjon for drift av anlegget.

I forbindelse med etableringen av anlegget har staten dekket utgiftene til sikkerhetsutstyr og inventar i Himdalen og til oppgraving, reemballering og flytting av det radioaktive avfallet som har vært nedgravd og lagret på Kjeller. Flyttingen av avfallet til Himdalen vil etter planen starte høsten 1998. Staten har bevilget i alt 18,4 mill. kroner over 3-års perioden 1996-98 til å dekke disse etableringsutgiftene. Videre er det forutsatt av staten skal dekke utgifter i forbindelse med drift inkludert behandling, transport og lagring av den årlige avfallstilveksten. For 1999 budsjetteres det med 3,8 mill. kroner til Himdalen-anlegget, hvorav 2,9 mill. kroner er ordinære driftskostnader og resten er ekstraordinære kostnader i startfasen. Utover dette føres det ikke opp midler til dekning av etableringskostnader. Driftskostnadene kan variere noe fra år til år, blant annet fordi IFE kan bli pålagt vedlikehold av anlegget. Videre må det hvert fjerde år støpes tak over deponibåsene, samt at det er forutsatt foretatt en radiologisk kartlegging av hele området rundt anlegget hvert femte år.

KAP. 922 NORSK ROMSENTER

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Vedtatt	Forslag
		1997	budsjett 1998	1999
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	225 200	230 000	236 300
	Sum kap. 0922	225 200	230 000	236 300

Status for virksomheten

Formålet med det statlige tilskuddet til norsk romvirksomhet er å øke verdiskapingen innenfor denne sektoren ved å bidra til at norske leverandører av romrelaterte produkter og tjenester er konkurransedyktig internasjonalt. Videre er Norge, på grunn av sin geografiske utstrekning, et av de landene som har store nasjonale brukerbehov knyttet til tjenester innen telekommunikasjon, jordobservasjon og navigasjon. Fra myndighetenes side er det viktig å sikre at norske brukerbehov blir best mulig ivaretatt.

Retningslinjene for norsk romvirksomhet er trukket opp i St meld nr 13 for 1986-87 Om norsk romvirksomhet. Medlemskapet i Den europeiske romorganisasjonen (ESA) er det viktigste virkemiddel innenfor romsektoren. Tildeling av kontrakter gjennom ESA-systemet åpner for at norske bedrifter kan delta i utviklingssamarbeid med Europas ledende industri-konsern. De norske leverandørene blir dermed del av viktige høyteknologiske nettverk og allianser. I 1997 hadde norske bedrifter en produksjon av romrelaterte varer og tjenester på 3,5 mrd. kroner, en vekst på 24 pst. i forhold til 1996. Om lag 80 pst. av leveransene var eksport.

Medlemskapet i ESA utøves av stiftelsen Norsk Romsenter (NRS) som ble opprettet av staten for å være et strategisk og administrativt utøvende organ for norsk romvirksomhet. Romsenteret har budsjettansvar for Norges utgifter til ESA og samordner nasjonale følgeprogrammer for å støtte opp under og utnytte resultatene av ESA-aktivitetene. Romsenteret inklusiv Andøya Rakettskytefelt har 46 ansatte i 1998. Andøya Rakettskytefelt A/S (ARS) er 90 pst. eid av Norsk Romsenter, mens de resterende 10 pst. eies av Kongsberg-gruppen. Tromsø Satellittstasjon A/S, der Norsk Romsenter eier 50 pst. av aksjene, har 27 ansatte. Det er videre bygd opp viktig infrastruktur for romvirksomhet ved Svalbard Satellittstasjon (eid av NRS) og Svalbard Rakettskytefelt (eid av ARS).

Etablering av relevant norsk kompetanse krever en langsiktig strategi. Ressursene blir derfor konsentrert om utvalgte områder som er viktige for norsk industri og brukerinteresser som telekommunikasjon, jordobservasjon, bakkeinfrastruktur, industriell utvikling og navigasjon.

Resultatrapport 1997

Norsk Romsenters inntekter i 1997:

	(i 1 000 kr)
Inntektskilder	Beløp
Tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett	225 200
Andre inntekter (finansinntekter og bedrifters delfinansiering i ESA-prosjekter)	13 800
Sum	239 000

Utviklingen for noen sentrale størrelser knytte til norsk romvirksomhet:

Beskrivelse	Resul- tat 1996	Mål 1997	Resul- tat 1997	Mål 1998	Mål 1999
<i>Generelt:</i>					
Norsk produksjon av romrelaterte varer og tjenester	2 815	3 400	3 500	3 600	
<i>ESA-virksomhet:</i>					
Verdien av norske ESA-kontrakter, akkumulert (mill. kroner)	1 320	1 430	1 396	1 550	
Antall årsverk basert på ESA-kontrakter, inkl. ringvirkninger	970		1 070		
Returkoeffisient	1,06	minst 1	1,04	minst 1	minst 1
Ringvirkning		større enn 3,4	3,4	større enn 3,4	større enn 3,4

ESAs kontraktstyringssystem medfører at hvert medlemsland kan oppnå kontrakter som står i forhold til landets økonomiske deltakelse i ESA, målt ved returkoeffisienten. Kontraktene må imidlertid vinnes i konkurranse med andre medlemslands romindustri. Den norske returkoeffisienten viser at norske bedriftene i 1997 oppnådde kontrakter for et akkumulert beløp som er 4 pst. større enn gjennomsnittet.

Det er en viktig målsetting at norske ESA-kontrakter også skal legge grunnlag for ytterligere salg av produkter og tjenester utover kontrakter tildelt gjennom ESA-systemet. For hver krone i ESA-kontrakter har norske leverandører i tillegg oppnådd andre kontrakter for 3,4 ganger så høy verdi. Deltakende bedrifter understreker betydningen både av det teknologiske utviklingsarbeidet og muligheten til samarbeid med Europas ledende bedrifter som årsaker til de betydelige ringvirkningene. Som det framgår av tabellen ovenfor hadde norske bedrifter en produksjon av romrelaterte varer og tjenester på om lag 3,5 mrd. kroner i 1997, som er en vekst på 24 pst. i forhold til 1996. Om lag 80 pst. av produksjonen ble eksportert.

Innenfor ESA-samarbeidet nevnes ofte Norge som foregangsland når det gjelder å utnytte jordobservasjon til å dekke viktige nasjonale behov. Eksempler er Statens forurensningstilsyns anvendelse av radarsatellittdata for å observere oljesøl til havs og satellitter som brukes for å måle snømengde for at energiselskap kan utarbeide bedre prognoser over tilsig til vannkraftmagasiner. Andre eksempler er et system for skipsovervåking og redningstjeneste basert på satellitter.

Svalbard Satellittstasjon (SvalSat) ved Longyearbyen vil være delvis operativ fra høsten 1998. Stasjonen skal anvendes til datanedlesing og styring av satellitter som går i polare baner. Tromsø Satellittstasjon A/S har operatøransvar for SvalSat. NASA har finansiert en antenne som ble satt opp i 1997. Lockheed-Martin og Kongsberg-gruppen har igangsatt bygging av ytterligere en antenne. Flere andre potensielle brukere har vist interesse for SvalSat, og det antas at virksomheten vil vokse. Fra høsten 1998 vil Tromsø Satellittstasjon A/S ha seks personer fast plassert i Longyearbyen.

Etableringen av Svalbard Raketttskytefelt (SvalRak) i Ny-Ålesund ble fullført i 1997, og de første oppskytingene ble gjennomført høsten 1997. Ny-Ålesunds beliggenhet muliggjør vitenskapelige målinger som ikke kan gjennomføres fra andre oppskytingsfelt.

Mål

Tilskuddet til norsk romvirksomhet ved Norsk Romsenter har følgende målsettinger:

- utvikle og sette i drift kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale behov for romrelaterte tjenester og produkter
- bidra til at Norge skal spille en ledende rolle internasjonalt for bakkeinfrastruktur på områder hvor Nord-Norge og Svalbard har geografiske fortrinn

- bidra til at Norge skal oppnå sterke internasjonale posisjoner innen de prioriterte industrielle områdene
- bidra til å utvikle betydelige industrielle ringvirkninger på andre områder enn romvirksomhet.

Norsk Romsenter skal rapportere følgende oppfølgingskriterier (resultatindikatorer) for vurdering av formålsoppnåelse:

- returkoeffisient for norsk ESA-deltakelse
- ringvirkningsfaktor for ESA-kontaktene
- bruksvolum av jordobservasjonsdata i Norge.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås bevilget 236,3 mill. kroner til romvirksomhet i 1999. Økningen i forhold til 1998 er i vesentlig grad knyttet til valutakursjusteringer for deltakelse i ESA-programmer. Den foreslåtte økningen vil delvis gi kompensasjon for dette. Bevilgningen foreslås fordelt på følgende områder:

Betegnelse	(i 1 000 kr)		
	Regnskap 1997	Budsjett 1998	Forslag 1999
ESA, obligatoriske utgifter	76 000	71 900	78 500
ESA, frivillige programmer:			
Telekommunikasjon	14 408	10 300	12 500
Jordobservasjon	47 834	62 900	64 000
Romstasjon	8 258	10 700	13 900
Romtransport	31 504	18 700	11 600
Mikrogravitasjon	818	300	200
Teknologiprogrammer	4 579	4 300	0
EASP (Esrangle/Andøya Special Project)	10 086	10 000	10 800
Sum frivillige programmer	117 487	117 200	113 000
Sum ESA	193 487	189 100	191 500
Administrasjonskostnader	22 087	20 600	21 300
Nasjonale følgeprogrammer m.m.	18 196	10 300	20 000
Svalbard Satellittstasjon	2 000	10 000	3 500
Sum	235 870	230 000	236 300

Beløpene for 1999 er anslag for planleggingsformål. Det kan bli aktuelt å foreta om-disponeringer mellom områdene dersom forutsetninger eller framdrift skulle tilsi det.

1.1 ESAs obligatoriske utgifter

Obligatoriske utgifter består av bidrag til ESAs generelle budsjett og vitenskapsprogram. Landene bidrar forholdsvis basert på det enkelte lands bruttonasjonalprodukt. For 1999 er det budsjettet med en norsk dekningsandel på 1,56 pst. Det er imidlertid sannsynlig at Norges dekningsandel kan bli noe større på grunn av utviklingen i norsk BNP sammenliknet med resten av Europa.

1.2 ESAs frivillige programmer

Norsk deltakelse i ESAs frivillige programmer har stor strategisk betydning for norsk romvirksomhet. Den norske deltakelsen må derfor vurderes i et langsiktig perspektiv og baseres på målsettingene for norsk romvirksomhet og de satsingsområder som er valgt. For 1999 legges det opp til sterkt begrenset norsk deltakelse i nye frivillige programmer.

2. Administrasjonskostnader

Administrasjonskostnadene dekker driften av hovedkontoret til Norsk Romsenter. Det gis ikke støtte til drift av Tromsø Satellittstasjon A/S og Andøya Rakettskytefelt A/S.

3. Nasjonale følgeprogrammer m.m.

Følgeprogrammene er hovedsakelig industrirettede og skal kvalifisere potensielle norske leverandører for kontraktleveranser til ESA eller andre internasjonale organisasjoner. De nasjonale følgeprogrammene er viktige for å opprettholde de norske leverandørenes konkurransevne. Beløpet forutsettes også å dekke bilaterale samarbeidsprosjekter og utvikling av nasjonale jordobservasjonsmiljøer. Utover dette kan midlene benyttes til en mindre andel av investeringene ved Tromsø Satellittstasjon A/S og Andøya Rakettskytefelt A/S som ellers ikke ville blitt foretatt ut fra rene bedriftsøkonomiske vurderinger. For å sikre at de nasjonale følgeprogrammene har et nivå som gjør at norske miljøer kan nyttiggjøre seg den norske ESA-deltakelsen, foreslås det at tilskuddet til følgeprogrammene blir økt i 1999.

4. Svalbard Satellittstasjon (SvalSat)

Oppdragsinntektene til SvalSat forutsettes å dekke løpende driftsutgifter og en vesentlig del av investeringene ved etableringen. I St prp nr 1 for 1995-96 ble etableringskostnadene for SvalSat anslått til 70 mill. kroner, hvorav en direkte statlig finansieringsandel på 28 mill. kroner ble forutsatt dekket ved øremerket tilskudd over Romsenterets budsjett. Samlet er det i årene 1996-98 avsatt 23,1 mill. kroner. Det foreslås avsatt 3,5 mill. kroner til SvalSat i 1999, og en tilsagnsfullmakt for de resterende 1,4 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak II, 1, 4.

KAP. 923 FORSKNINGS- OG UTVIKLINGSKONTRAKTER

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	196 041	162 800	137 800
	Sum kap. 0923	196 041	162 800	137 800

Generelt om ordningene

Ordningene med forskning- og utviklingskontrakter har til formål å stimulere kunder og leverandører til å samarbeide om utvikling av nye produkter og tjenester. To kontraktstyper inngår i ordningen:

- offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU) og
- industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU).

OFU er et samarbeid mellom en offentlig etat og en eller flere leverandørbedrifter. IFU er et samarbeid mellom bedrifter, oftest en stor kundebedrift og en eller flere, som regel små, leverandørbedrifter. Ordningene forvaltes av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) på vegne av Nærings- og handelsdepartementet. SND skal rapportere følgende oppfølgingskriterier for vurdering av formålsoppnåelse:

- geografisk fordeling av bedriftene som mottar tilskudd
- antall nye produkter/løsninger som følge av prosjektet
- antall prosjekter med miljørelevans
- grad av salg til kontraktspart etter avsluttet prosjekt
- for bedriftene: effekt på omsetning, resultat, eksport og sysselsetting
- for etatene: effekt på kostnader, effektivitet, kompetanse, kvalitet på tjenester.

OFU og IFU spiller en viktig rolle i nyskapingssammenheng ved å avlaste risiko i kritiske faser for de involverte bedrifter og etater. Ordningene forutsetter prosjekter mellom en profesjonell og krevende kunde på den ene siden og en kompetent og markedsorientert leverandørbedrift på den andre. Dette gir begge parter tilgang til ny teknologisk og markedsmessig kompetanse.

Både OFU- og IFU-ordningen omfattes av statsstøttereguleringen. Dette innebærer en maksimal støtteandel på 35 pst. av totale prosjektkostnader. Kriteriene som ellers legges til grunn ved tildeling av tilskudd er:

- markedspotensialet skal være betydelig
- prosjektet skal være nyskapende
- tilskuddet skal stimulere nye samarbeidsrelasjoner
- prosjekter med høy addisjonaltet skal prioriteres (dvs. at tilskuddet skal ha utløsende effekt og bidra til kvalitetsforbedring og/eller raskere produksjon).

Etterspørselen etter IFU-kontrakter er voksende, mens etterspørselen etter OFU-kontrakter i første halvår 1998 lå noe under nivået i tidligere år. Denne trenden synes å snu i andre halvår. I 1997 ferdigstilte SND en database med informasjon om alle OFU- og IFU-prosjekter fra og med 1993. Til sammen utgjorde dette 373 prosjekter. Nye prosjekter registreres fortløpende. SND har foretatt en spørreundersøkelse rettet mot deltakende bedrifter i 89 av prosjektene som er avsluttet. Bedriftene rapporterer at prosjektene allerede har medført en omsetning på 700 mill. kroner. Over halvparten av omsetningen skjer på eksportmarkedet. Videre er det skapt 130 nye arbeidsplasser, samtidig som flere eksisterende arbeidsplasser er sikret som følge av at bedriften har utviklet nye produkter/ny teknologi i samarbeid med en krevende kunde. Det er også gjennomført en spørreundersøkelse blant 65 offentlige etater som har deltatt i OFU-prosjekter. Etatene rapporterer om en betydelig kompetanseheving som følge av prosjektet. Allerede det første året etter at et prosjekt er avsluttet, rapporteres det om økt servicenivå i 40 pst. av etatene og kostnadsbesparelse i en tredjedel av prosjektene.

SND har etablert et nært samarbeid med Norges forskningsråd og deltar blant annet i en rekke av Forskningsrådets programstyrer. Dette gir SND muligheten til å initiere kommersialisering av vellykkede prosjekter som er for markedsnære for Forskningsrådet, mens SND kan overlate prosjekter med betydelige forskningskomponenter til Forskningsrådet.

For 1999 foreslås det en bevilgning på 137,8 mill. kroner til de to ordningene. Bevilgningen forutsettes i overveiende grad benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten fra 1998. Tilsagnsfullmakten foreslås videreført med 140 mill. kroner i 1999, jf. Forslag til vedtak II, 2, 5.

Underpost 70.1 Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter

Status for ordningen

En OFU-kontrakt er en avtale mellom en offentlig etat og en bedrift hvor bedriften påtar seg å utvikle et produkt eller tjenester som skal kunne dekke et framtidig anskaffelsesbehov i etaten. Formålet med OFU-ordningen er på den ene side å styrke næringslivets konkurransevne både hjemme og ute gjennom samarbeid med en krevende offentlig kunde. På den annen side skal ordningen bidra til å forbedre kvaliteten og/eller redusere kostnadene på offentlige tjenester gjennom tilgang til ny teknologi eller nye produkter og tjenester. Et godt samspill mellom offentlig og privat sektor vil bidra til å styrke næringslivets innovasjonsevne og dermed gi økt konkurransekraft både nasjonalt og internasjonalt. Samtidig vil offentlig sektor få tilgang på ny teknologi, noe som gir et bedre utgangspunkt for å løse pålagte oppgaver på en bedre måte til kundenes beste.

Resultatrapport 1997

Det ble i 1997 gitt tilsagn om 150,6 mill. kroner til 69 prosjekter. Dette ga en gjennomsnittlig støtte på 2,2 mill. kroner pr. prosjekt. Total kostnadsramme for disse prosjektene var 577,1 mill. kroner. Det offentlige tilskuddet utgjorde 26 pst. av total prosjektramme. Fordelingen mellom bransjer viser at IT-industrien har blitt tildelt 38 pst. av rammen, mens prosjekter innen helseteknologi mottok 27,3 pst. av midlene. Verkstedteknologi og miljøteknologi mottok henholdsvis 17,3 og 15,3 pst. av midlene.

31 av prosjektene var med bedrifter med under 20 ansatte, og 22 med bedrifter med mellom 20 og 250 ansatte. 16 OFU-kontrakter var inngått med bedrifter med over 250 ansatte. Dette understreker at OFU-kontrakter er et viktig virkemiddel for små og mellomstore bedrifter, og bidrar til å koble disse opp mot potensielle offentlige kunder. Den geografiske fordelingen av OFU-kontraktene viser at 36 pst. av prosjekter og 15 pst. av midlene gikk til prosjekter utenfor Østlandsområdet i 1997. Målsettingen med 35 pst. andel av OFU-prosjekter utenfor Østlandsområdet er dermed nådd med hensyn til antall prosjekter, men ikke med hensyn til prosjektvolum. Tall fra første halvår i 1998 viser en klar forbedring når det gjelder spredning av OFU over hele landet, ved at 38 pst. av midlene og 52 pst. av prosjektene gikk til prosjekter utenfor det sentrale Østlandet.

Potensialet for økt anvendelse av OFU er betydelig. Nærings- og handelsdepartementet venter at det vil komme flere gode OFU-prosjekter fra kommunesektoren framover. Samarbeidsprosjektet *Leverandørutvikling i kommunesektoren* (LUK-prosjektet) har til hensikt å stimulere spillet mellom kommunesektoren og dens leverandører, og her er OFU et sentralt virkemiddel. LUK-prosjektet ble etablert i 1996, og deltakere i prosjektet er Kommunenes Sentralforbund, Kommunal- og regionaldepartementet, Næringslivets Hovedorganisasjon, SND og Nærings- og handelsdepartementet. Også innenfor helsesektoren har etterspørsel etter OFU-kontrakter økt de siste årene. Trolig vil den teknologiske utviklingen bidra til endringer i organiseringen av helsetjenester slik at disse blir mer effektive og bedre tilpasset kundenes behov. For å stimulere næringsutvikling knyttet til anskaffelsesbehov i

helsesektoren, har Nærings- og handelsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet i samarbeid etablert *Nasjonalt senter for innovasjon i helsesektoren* ved SINTEF Unimed.

Mål

Målet er at OFU-ordningen skal utløse samarbeidsprosjekter som gir gevinst både i bedrift og etat. Målene for innsatsen i 1999 er:

- flere prosjekter i kommunesektoren. Samarbeidsprosjekter mellom flere kommuner bør være aktuelt. LUK-prosjektet er sentralt i denne sammenheng.
- bedre geografisk fordeling av OFU ved at minst 35 pst. av midlene skal kanaliseres til prosjekter utenfor det sentrale Østlandsområdet
- øke etterspørselen etter OFU innen helseområdet i 1999 blant annet som følge av etableringen av *Nasjonalt senter for innovasjon i helsesektoren* ved SINTEF Unimed og RIT 2000-prosjektet (utbyggingen av nytt Regionsykehus i Trondheim)
- øke antall royaltys-avtaler mellom etatene og bedriftene.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 100 mill. kroner til OFU-kontrakter i 1999. Økt bruk av OFU-kontrakter i kommunesektoren i 1999 prioriteres fortsatt. Videre forutsettes minimum 13 mill. kroner av OFU-bevilgningen benyttet til helseprosjekter i 1999.

Underpost 70.2 Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU)

Status for ordningen

IFU-ordningen ble igangsatt i 1994. Ordningen har som formål å stimulere til samarbeid om produktutvikling mellom en større kundebedrift og en eller flere mindre leverandørbedrifter. Kundebedriften skal ha en lokomotivrolle ved å bidra med markedsapparat, kompetanse og andre ressurser overfor leverandørbedriften. En vellykket levering vil tjene som referanse og døråpner for leverandøren. Dessuten skal ordningen bidra til å etablere nettverk og vertikale kjeder. Tilskudd gis til prosjekter som frambringer noe vesentlig nytt i form av produkt, prosess eller systemløsning. I 1997 var IFU-ordningen blant de mest etterspurte virkemidler i SND.

Nærings- og handelsdepartementet har myket opp SMB-kravet, slik at også en datterbedrift av et stort konsern kan få status som leverandørbedrift. Det har vært ønskelig å legge til rette for at tidligere offentlige etater som Telenor og Statkraft fortsatt skal spille en rolle som lokomotiv for norsk næringsliv. Disse etatene brukte tidligere OFU-ordningen aktivt, og har bidratt til utvikling av en rekke internasjonalt konkurransedyktige bedrifter.

Resultatrapport 1997

I 1997 ble det i alt innvilget 38 mill. kroner til 31 prosjekter. Åtte prosjekter (18,5 mill. kroner) er innvilget som betinget tilskudd. Dette innebærer at bedriften tilbakebetaler støtten til SND hvis prosjektet lykkes. IFU-tilskuddet utløste en samlet privat kapital på 121,7 mill. kroner, hvilket betyr at det offentlige tilskuddet utgjør 24 pst. av total prosjektramme. Gjennomsnittlig offentlig støtte pr. prosjekt var 1,2 mill. kroner.

48 pst. av antall prosjekter og 40 pst. av midlene er brukt utenfor Østlandsområdet. Distriktsprofilen er ytterligere styrket i første halvår i 1998 da 52 pst. av tilskuddet gikk til bedrifter med under 20 ansatte, 92 pst. til bedrifter med under 250 ansatte og 8 pst. til én leverandørbedrift med over 250 ansatte. Det er dermed belegg for å klassifisere IFU-ordningen som et SMB-rettet virkemiddel som i høy grad også kommer distriktene til gode. Hovedvekten av IFU-prosjektene er innenfor bransjene IT, verksted- og miljøteknologi.

SND har det siste året i stigende grad forsøker å koble norske leverandører til utenlandske kundebedrifter. Her gjør SND i samarbeid med Norges Eksportråd en spesiell innsats i Tyskland, Frankrike og Storbritannia. I alt er det fra 1994 og fram til og med første halvår 1998 inngått 18 kontrakter med utenlandske kundebedrifter.

Mål

Målet er at den offentlige støtten skal være utløsende for prosjektet. Støtten skal resultere i en betydelig privat ressursinnsats og samtidig bidra til å øke prosjektenes kvalitet og redusere gjennomføringstiden. Målet for innsatsen i 1999 er å få:

- flere bedrifter til å drive systematisk produktutvikling
- bedre geografisk spredning av IFU. Det er viktig å få til prosjekter i Nord-Norge
- minst fire IFU-prosjekter med utenlandsk kundebedrift som kan være døråpner til et internasjonalt marked

- minst fire IFU-prosjekter med EUREKA-status (europeisk forskningssamarbeid) i 1999
- minst to IFU-prosjekter i tilknytning til gjenkjøpsavtaler i forbindelse med anskaffelser av materiell til forsvaret fra utenlandsk selskap.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås avsatt 37,8 mill kroner til IFU-kontrakter i 1999.

KAP. 924 INTERNASJONALT SAMARBEID OG UTVIKLINGSPROGRAMMER
(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt	Forslag 1999
			budsjett 1998	
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	16 037	10 000	9 000
	Sum kap. 0924	16 037	10 000	9 000

Internasjonalt samarbeid for å fremme informasjons- og multimediautvikling, språklig mangfold og forståelse av informasjonssamfunnet er prioritert av regjeringen. Innenfor Nærings- og handelsdepartementets ansvarsområde deltar Norge i tre EU-programmer som er utenfor EUs rammeprogram for forskning. Disse er INFO 2000, MLIS og PROMISE, jf. omtalen nedenfor. Samarbeid på tvers av landegrensene er avgjørende, ikke bare for å kunne holde et høyt faglig nivå innen norske forskningsmiljøer, men også for å etablere kontakter og allianser i andre land. Det vises til annet FoU-samarbeid som er omtalt i innledningen til programkategorien.

Post 70 Tilskudd, kan overføres**Underpost 70.1 INFO 2000**

INFO 2000 er et 4-årig EU-program som skal stimulere informasjonsprodusenter til å utvikle nye multimedieprodukter og -tjenester. Programmet ble vedtatt av EUs Ministerråd i mai 1996 med en total kostnadsramme på 65 mill. ECU. Programmet ligger utenfor EUs 4. rammeprogram for forskning og utvikling og er en oppfølging av IMPACT-programmet (programmet for å fremme utviklingen av informasjonsteknologimarkedet i Europa) som ble avsluttet i 1995. Fram til første halvår 1997 deltok Norge i programmet på midlertidig basis. Permanent norsk deltakelse i INFO 2000 ble vedtatt av Stortinget 4. juni 1997, jf. Innst S nr 216 for 1996-97. Det overordnede målet for Norsk INFO 2000 er å være en pådriver for norsk kvalitetsinnhold i elektroniske informasjonsprodukter og tjenester og et kontaktpunkt for norske og internasjonale aktører i forbindelse med oppfølging av EU-programmet. Sentrale innsatsområder er blant annet utvikling av den norske multimedia-industrien, forlagsbransjen og offentlige informasjonsleverandører.

Norges forskningsråd har fra og med 1998 tillagt ansvaret for sekretariatsfunksjonen for Norsk INFO 2000. Sekretariatsoppgavene ivaretas av Norsk Regnesentral som også er sekretariat for den norske deltakelsen i MIDAS-Net (Multimedia Information, Demonstration And Support Network). Dette er et prosjekt med et eget arbeidsprogram og budsjett under INFO 2000. MIDAS-nettverket består av ca. 110 organisasjoner og firmaer i Europa. Fra Norge deltar Norsk Regnesentral (koordinator), Teknologisk Institutt, Agderforskning, Veiledningstjenesten i Nord-Norge (VINN), Infosøk og IDÉ AS. Hovedformålet med MIDAS-Net er å øke bevisstheten hos bedrifter og privatpersoner når det gjelder mulighetene knyttet til multimedia for å stimulere til økt etterspørsel etter europeiske multimedieprodukter og -tjenester. Små og mellomstore bedrifter er en viktig målgruppe.

Norges Forskningsråd skal rapportere til departementet to ganger pr. år. Ved vurdering av sekretariatets arbeid i forhold til oppsatte mål vil man blant annet legge vekt på antall norske bedrifter som oppnår deltakelse i EU-programmer med multimediatsatsing, antall arrangerte seminarer, workshops og lignende rettet mot kontaktskapende virksomhet i markedet og bevisstgjøring av norske bedrifter om mulighetene knyttet til multimedia. Et annet målekriterium vil være graden av kontakt mot EU og informasjon til norske bedrifter og aktører om aktivitetene i EU.

Resultatrapport 1997

Sekretariatets arbeid har i 1997 fulgt de samme retningslinjer som i 1996. Virksomheten i 1997 og 1998 har spent over hovedområdene markedsobservasjon, strategiske utviklings-tiltak, initiering av og støtte til utredninger og pilotprosjekter, oppfølging av EU-program-

met, konferanser, seminarer, informasjonsvirksomhet og generelt styre- og sekretariatsarbeid. Det ble lagt ned mye arbeid med å etablere, planlegge og starte opp MIDAS-samarbeidet.

Forhandlingene med EU om en permanent norsk deltakelse ga mulighet for to nasjonale ekspertstillinger knyttet til INFO 2000. Norsk INFO 2000 har prioritert en juridisk ekspert knyttet til opphavsrettslige og andre legale spørsmål om utnyttelse av elektronisk informasjon. Videre er det tilsatt en ekspert med erfaring fra næringsutvikling og multimedieproduksjon.

Mål

Hovedmålet for den nasjonale satsingen i 1999 er å utvikle og styrke norske multimedia-produkter og markedet for elektroniske informasjonstjenester innenfor privat og offentlig sektor. I 1999 skal aktiviteter i Norsk INFO 2000 være konsentrert om:

- pådriveraktiviteter i markedet overfor næringsliv og myndigheter i forhold til den nasjonale satsingen på multimedia
- arbeid tilknyttet intellektuelle opphavsrettigheter og bruk av internett
- styrke informasjons- og kontaktskapende virksomhet overfor markedsaktørene, blant annet gjennom bruk av MIDAS-Net
- tilrettelegge for partnersøk og prosjektdeltakelse i forhold til multimediesatsing i andre EU-programmer, spesielt innen EUs rammeprogram for forskning
- vurdere og tildele støtte til nasjonale prosjekter under Norsk INFO 2000 sitt virkeområde, eventuelt initiering av prosjekter.

Budsjettforslag 1999

Kostnadene i forbindelse med INFO 2000 er knyttet til nasjonale utviklingsaktiviteter i regi av Norsk INFO 2000 og kontingentmidler til EUs felles budsjett for programmet. Til nasjonale tiltak og prosjekter, samt sekretariatsutgifter foreslås det avsatt 3,7 mill. kroner i 1999. Norge betaler en proratarisk kontingentandel av det samlede budsjettet til programmet. Disse forpliktelsene er anslått til 2,4 mill. kroner for 1999. I tillegg kommer utgifter til to nasjonale eksperter med tilsammen 1,8 mill. kroner, hvorav ca. 1,4 mill. kroner vil bli refundert over EUs budsjett. På denne bakgrunn foreslås det avsatt totalt 6,5 mill. kroner til INFO 2000 for 1999.

Underpost 70.3 MLIS

EU igangsatte i 1997 programmet Multilingual Information Society (MLIS) for å fremme språklig mangfold innen EU for perioden 1997-99. Norge deltok i MLIS-programmet midlertidig gjennom EØS-avtalen i 1997. Permanent deltakelse i programmet ble vedtatt av Stortinget 19. desember 1997, jf. Innst S nr 63. Programmet har faglige koblinger til INFO 2000-programmet og EUs 5. rammeprogram for forskning.

Kulturdepartementet er ansvarlig for MLIS-programmet i Norge. Det er opprettet et nasjonalt sekretariat for MLIS ved IDÉ AS, som ivaretar oppfølgingen av programmet i Norge. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet samarbeider med Kulturdepartementet om programoppfølgingen. EUs styringskomité for INFO 2000 programmet er også styringskomite for MLIS. Programmet har et samlet budsjett for programperioden på 15 mill. ECU, eller drøyt 125 mill. kroner. For en mer utførlig omtale av programmet vises det til Kulturdepartementets budsjettproposisjon for 1999.

Mål

Hovedmålsettingen med norsk deltakelse i MLIS-programmet er å styrke bruk av norsk i informasjonssamfunnet og medvirke til å utvikle norsk språkteknologi i små og mellomstore bedrifter, som er målgruppe for programmet. Det er fire delmålsettinger:

- øke kjennskapen til og stimulere framveksten av flerspråklige tjenester som tar i bruk språkteknologier, -ressurser og -standarder
- skape gode vilkår for utvikling av språkindustrivirksomheter
- redusere kostnadene ved å overføre informasjon mellom språk
- medvirke til å bevare det språklige mangfold.

Budsjettforslag 1999

Den norske kontingentandelen til MLIS vil for 1999 utgjøre kr 900 000. Beløpet forutsettes dekket av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Kulturdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet i fellesskap. Nærings- og handelsdepartementets andel er anslått til om lag kr 300 000.

Underpost 70.4 PROMISE

PROMISE er et 4-årig program (1998-2001) med bred innfallsvinkel til informasjonssamfunnet. Programmet ble vedtatt av EUs Ministerråd 30. mars 1998 og har en total kostnadsramme på 45 mill. ECU. Norge skal delta i PROMISE gjennom EØS-avtalen. Det vil bli fremmet en stortingsproposisjon i løpet av høsten 1998 om godkjenning av permanent norsk deltakelse i programmet. Innenfor rammen av PROMISE-programmet skal en nasjonal ekspert fra EFTA-landene være tilknyttet EU-kommisjonen. En norsk ekspert vil bli tilsatt i løpet av høsten 1998. Norges forskningsråd skal ivareta sekretariatsfunksjonen for den nasjonale programinnsatsen.

Hovedmålsettingen med norsk deltakelse i PROMISE er å øke bevisstheten om informasjonssamfunnet i næringslivet, offentlige institusjoner og befolkningen for øvrig, blant annet ved å fokusere på tekniske, økonomiske, sosiale og rettslige aspekter ved utviklingen. Satsingen i 1999 vil være konsentrert om:

- informasjonsspredning og aktiviteter rettet mot økt forståelse av informasjonssamfunnets muligheter og utfordringer hos innbyggere, bedrifter og institusjoner. Små og mellomstore bedrifter er en viktig målgruppe
- synliggjøre informasjonssamfunnets konsekvenser for ulike regioner og sosiale grupper, herunder muligheter og utfordringer knyttet til bruk av informasjonsteknologiprodukter og -tjenester, muligheter for nye arbeidsplasser, distriktsutvikling og den enkeltes muligheter for deltakelse i samfunnet
- følge opp PROMISE-aktivitetene i EU, blant annet ved å tilrettelegge for partnersøk og prosjektdeltakelse i EU.

Norges forskningsråd skal rapportere til Nærings- og handelsdepartementet to ganger pr. år. Ved vurdering av sekretariatets arbeid i forhold til oppsatte mål, vil departementet blant annet legge vekt på antall arrangerte seminarer og lignende tiltak for å informere og bevisstgjøre norske bedrifter, offentlige etater og innbyggere når det gjelder informasjonssamfunnets muligheter og utfordringer. Et annet målekriterium vil være graden av kontakt mot EU og informasjon til norske bedrifter og aktører om aktivitetene i EU.

Budsjettforslag 1999

Kostnadene i forbindelse med deltakelsen i PROMISE er knyttet til nasjonal oppfølging i regi av Norges forskningsråd og kontingentmidler til EUs budsjett for programmet. Den norske kontingentandelen til PROMISE vil for 1999 utgjøre ca. 1,1 mill. kroner. Til den nasjonale oppfølgingen foreslås det avsatt kr 900 000. Utgifter til en nasjonal ekspert utgjør ca. kr 900 000, hvorav ca. kr 700 000 vil bli refundert over EUs budsjett. Med dette utgangspunkt budsjetteres det samlet med 2,2 mill. kroner til PROMISE i 1999.

Samlet budsjettforslag under kap. 926, post 70, blir dermed 9 mill. kroner i 1999, fordelt med 6,5 mill til INFO 2000, 0,3 mill. kroner til MLIS og 2,2 mill. kroner til PROMISE.

KAP. 926 SPESIELLE IT-TILTAK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	År 2000-problematikken, <i>kan overføres</i>			40 000
71	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, <i>kan overføres</i>			25 000
72	Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet, <i>kan overføres</i>			5 000
	Sum kap. 0926			70 000

Vedrørende 1998:

Det ble gitt en bevilgning på 20 mill. kroner under post 70 ved St vedt 19. juni 1998, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Post 70 År 2000-problematikken, kan overføres*Status for virksomheten*

Det vil ved overgangen til år 2000 kunne oppstå funksjonsforstyrrelser i datasystemer som kan medføre omfattende samfunnsmessige og økonomiske konsekvenser. Eksempelvis kan vann- og elektrisitetsforsyningen stoppe og skape problemer for blant annet helse-sektoren og produksjonsbedrifter, det kan bli begrenset tilgang til forsyninger som følge av transport- og produksjonsproblemer, problemer med å få utført elektronisk betalingsfor-midling kan blant annet vanskeliggjøre pengetransaksjoner, utbetaling av lønn og trygder. Det er derfor nødvendig å gjennomføre tiltak for å unngå slike dataproblemer innenfor samfunnskritiske sektorer.

Regjeringens oppfølgingsplan for håndtering av år 2000-problemet ble fremlagt 21. april 1998 og er fulgt opp og konkretisert i St prp nr 65 for 1997-98. Aksjon 2000 ble etablert 1. juni 1998 som en prosjektorganisasjon under Nærings- og handelsdepartementet med formål å bistå offentlig forvaltning og det private næringsliv med å håndtere IT-problemer i forbindelse med tusenårsskiftet. Aksjon 2000 har fem kontraktsengasjerte medarbeidere og har tilknyttet en referansegruppe på 18 fagkyndige personer fra offentlig og privat sektor. Representanter fra de mest berørte departementer er observatører i referansegruppen.

Aksjon 2000 er et viktig virkemiddel i regjeringens innsats for å bevisstgjøre privatpersoner, bedrifter og forvaltning om år 2000-problemet. Aksjon 2000 skal ikke overta ansvar eller myndighet som tilligger fagdepartementene eller virksomheter i offentlig og privat sektor. Aksjon 2000s arbeid kommer i tillegg til igangværende arbeid innen privat, kommunal og statlig sektor. Aksjon 2000 skal være en pådriver i år 2000-arbeidet, følge utviklingen i sentrale sektorer i samfunnet og vurdere behov for eventuelle ytterligere tiltak. Konkret har Aksjon 2000 som formål å:

- bidra til informasjonsformidling og samordning av informasjonsformidlingen mellom statsforvaltning, kommunal sektor og næringslivet i år 2000-spørsmål
- bidra til å organisere opplærings- og kompetansehevende tiltak, i samarbeid med næringslivets egne organisasjoner og relevante myndigheter, med særlig fokus på små og mellomstore bedrifter
- bidra med innspill til Nærings- og handelsdepartementets rapportering til regjeringen og Stortinget om status for år 2000-problemet.

Oppfølgingskriterier for Aksjon 2000 er relatert til omfang av informasjonsaktiviteter, besøkende på internettsiden, innringere til år 2000-telefonen og antall år 2000-prosjektledere i opplæringstiltak. Aksjon 2000 rapporterer jevnlig til Nærings- og handelsdepartementet som foretar en hensiktsmessig kontroll av kvaliteten på informasjonene i rapportene. Organisering av prosjektet og Aksjon 2000s aktiviteter er nærmere beskrevet i redegjørelsen om håndteringen av år 2000-problemet i innledningsdelen i denne proposisjonen.

Resultatrapport 1998

Aksjon 2000 var raskt operativ etter etableringen 1. juni 1998. Det ble umiddelbart satt i drift en år 2000-telefon-tjeneste, opprettet et eget nettsted for Aksjon 2000 og utgitt en brosjyre. Aksjon 2000 har satt igang opplæringstiltak rettet mot små og mellomstore bedrifter og et prosjekt for å måle status og framdrift i næringer og kommuner. Det er under etablering prosjekter i regi av referansegruppen rettet mot kommuner, bransjer med spesiell fokus på små og mellomstore bedrifter og innenfor grunnleggende infrastruktur og kritiske samfunnsområder. Aksjon 2000 har i denne første perioden sett det som viktig å etablere gode kontakter (kontaktpunkter) i næringslivet, offentlig sektor og i land.

Mål og strategier

Informasjonstiltak er et viktig for å løse år 2000-problemet på IT-siden. Aksjon 2000 vil produsere materiell, oppdatere og videreutvikle internettsiden og iverksette annonsekampanjer i presse og kringkasting. Opplæringstiltak videreføres for rådgivere som skal arbeide selvstendig, primært i kommuner og små og mellomstore bedrifter. Rådgiverne skal bidra til å bevisstgjøre ledelsen i de enkelte bedrifter og kommuner om år 2000-utfordringene og deretter veilede de ansvarlige i hvordan de skal håndtere et år 2000-prosjekt. Aksjon 2000s prosjekter er forankret i referansegruppen og lederne for disse prosjektene er hentet derfra. Det er opprettet et arbeidsutvalg hvor prosjektlederne, leder av referansegruppen og Aksjon 2000 deltar. Aksjon 2000 vil videreutvikle og videreføre tiltakene og prosjektene. Nye tiltak vil etableres dersom behov avdekkes.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås bevilget 40 mill. kroner til videreføring av arbeidet i regi av Aksjon 2000 for resten av prosjektperioden, dvs. inntil utgangen av mars 2000. Midlene fordeles med 5 mill. kroner til administrasjons- og personalkostnader, 20 mill. kroner til informasjonsaktiviteter, 5 mill. kroner til opplæringstiltak og 10 mill. kroner til prosjekter. Det tas forbehold om omdisponering av midlene mellom bruksområdene.

Post 71 Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, kan overføres

Regjeringen har i St meld nr 38 for 1997-98 Om IT-kompetanse i et regionalt perspektiv forslått å opprette en ny tilskuddsordning for å stimulere offentlige etater til å anvende moderne høyhastighets informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Økt bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi vil:

- gi bedre offentlige tjenester til publikum og næringsliv gjennom bruk av framtidens og avstandsuavhengige nettverk
- fremme de praktiske muligheter til å ta i bruk avansert informasjons- og kommunikasjonsteknologi i hele landet
- stimulere lokale offentlige institusjoners etterspørsel etter tjenester basert på høyhastighetsnett, som et tiltak for å motvirke fraflytting og legge forholdene til rette for at det lokale næringsliv kan utvikle seg.

Tilskuddsordningen foreslås forvaltet av Norge forskningsråd som skal rapportere følgende oppfølgingskriterier for vurdering av formålsoppnåelse:

- antall samarbeidsrelasjoner mellom etater og mot bedrifter
- antall nye eller kvalitativt bedre tjenester og anvendelser
- gjennomførte tiltak for å spre erfaringene fra prosjektene til andre kommuner eller virksomheter (offentlige etater)
- gjennomførte tiltak innen læring og videreutdanning.

Det er nærmere redegjort for ovennevnte ordning i St meld nr 38 for 1997-98. Det vises også til St meld nr 42 for 1997-98 Kompetansereformen, der det blant annet foreslås å etablere finansieringsordninger for å stimulere til økt bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i opplæringen. Utviklingen av internett og multimedia har skjedd så raskt at kompetanseutviklingen i offentlige etater og hos andre brukere ikke har holdt tritt. Ugunstig lokalisering i forhold til eksisterende høyhastighetsinfrastruktur medfører dessuten ulike muligheter til å anvende IT. Utbygging i distriktene har vært nedprioritert på grunn av lite trafikkvolum og etterspørsel.

Type aktiviteter og behov

Tilskuddsmidlene forutsettes fordelt til offentlige etater og virksomheter etter søknad. Ordningen skal være landsdekkende og særlig gi støtte til en regionalpolitisk satsing. Den tar sikte på å nå offentlige virksomheter, spesielt tjenesteytende etater, som har særlig behov for å bruke høyhastighets datakommunikasjon, herunder multimedia i sin tjenesteproduksjon/-yting. Søkerne må dokumentere en egenfinansiering som minst tilsvarende den statlige støtten. Tilskuddet skal være knyttet til tre typer aktiviteter:

- investeringer knyttet til anvendelser og informasjonsutveksling der det er behov for stor nettkapasitet
- opplæring og veiledning om og bruk av høyhastighetskommunikasjonsteknologi
- utprøving gjennom pilotprosjekter.

Prosjektene som igangsettes, skal stimulere offentlige virksomheters etterspørsel etter infrastruktur. Tilskuddsordningen skal gi markedet incentiver for å bygge ut infrastrukturen, men ikke direkte finansiere denne. Det skal heller ikke ytes tilskudd til bedrifter. Infrastruktur for høyhastighetskommunikasjon skal avhjelpe behov for å styrke og utvikle det offentlige tjenestetilbudet innen blant annet:

- telemedisin og helsenett for å skape bedre helsetjenester overfor privatpersoner
- utdanning og opplæring innen skole og høyskolesystemet både i forhold til privatpersoner og næringsliv
- tjenester for privatpersoner, næringsliv og offentlige etater basert på geografiske informasjonssystemer og kart
- mulighetene for å anvende interaktiv og nettbasert læring. Kompetanseutvikling vil være et viktig område

- informasjonstjenester for privatpersoner og næringsliv, blant annet basert på Nasjonalbibliotekets og folkebibliotekets tjenester
- vei- og trafikkovervåking for å bedre informasjonen til privatpersoner og næringsliv.

Mål

Det er i utgangspunktet planlagt at ordningen med tilskudd til høyhastighetskommunikasjon skal være 3-årig, og ha som mål å:

- utvikle nye eller forbedre eksisterende tjenester som det offentlige yter til privatpersoner og næringsliv med sikte på en mer brukerorientert forvaltning
- øke og effektivisere samarbeidet mellom ulike offentlige virksomheter
- stimulere til læring og kompetanseutvikling i de områder hvor prosjektene settes i gang.

Prosjektene skal samordnes med andre eksisterende programmer og tiltak. Norges forskningsråd forvalter ordningen i henhold til departementets retningslinjer for tilskuddsforvaltning. Det etableres en styringsgruppe ledet av Nærings- og handelsdepartementet med representanter fra berørte departementer og Kommunenes sentralforbund.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner til en ny tilskuddsordning for anvendelse av høyhastighetskommunikasjon på statsbudsjettet for 1999.

Post 72 (ny) Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet, kan overføres

I Budsjett-Innst S I for 1996-97 ba Stortinget regjeringen om å legge fram for Stortinget en egen sak om oppretting av et sertifiseringsorgan for sikre dataløsninger i løpet av våren 1997.

Saken har vært utredet i regi av Rådet for IT-sikkerhet. Utredningen har vært på bred høring. I utredningen konkluderes med at det er behov for å klargjøre og bevisstgjøre organisasjoners forhold til IT-sikkerhet, og at produkter og systemsertifisering er et viktig middel for å oppnå tillit. Ordninger for sertifisering av IT-sikkerhet i produkter, systemer og organisasjoner vil bidra positivt til dette. Om lag åtte av ti høringsinstanser er enige i at det er behov for sikkerhetssertifisering i Norge, både av produkter, systemer og organisasjoner. Basert på utredningens konklusjoner og den brede oppslutningen om disse i høringsrunden, fremmer regjeringen forslag om å etablere *to sertifiseringsordninger for IT-sikkerhet*: En for sertifisering av *IT-sikkerhet i produkter og systemer* og en for sertifisering av *IT-sikkerhet i organisasjoner*.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi er i ferd med å integreres i stadig flere deler av samfunnet. Dette øker behovet for sikkerhet i forbindelse med bruk av produkter og tjenester som er basert på IT, både hos privatpersoner og private og offentlige organisasjoner. Det er derfor nødvendig å etablere nye ordninger som kan ivareta de nye sikkerhetsbehovene knyttet til anvendelser av IT. Det er et mål at Norge skal være et kunnskapsbasert samfunn med høy utnyttelse av informasjonsteknologi. Det forutsetter trygg og sikker bruk av teknologiene. Sertifisering av IT-sikkerhet vil gi vanlige brukere bedre grunnlag for å etablere IT-sikkerhet i privat databehandling og dermed styrke personvernet. Sertifisering av IT-sikkerhet i produkter, systemer og organisasjoner vil være et virkemiddel for å bedre sikkerhetsnivået ved informasjonsteknologisk anvendelse, og bør inngå som ledd i rammebetingelser for bruk av informasjonsteknologi i hele samfunnet.

Formålet med ordningene er å styrke IT-sikkerheten i produkter, systemer og organisasjoner i offentlig og privat sektor ved å etablere rammebetingelser som skaper tillit til elektroniske løsninger i handel og annen kommunikasjon i Norge og i forholdet til andre land. Ordningene vil gjøre det enklere for produsentene å lage produkter, for kundene å kjøpe dem og for myndighetene å stille krav i forhold til dem. De nasjonale sertifiseringsordningene vil gi norsk industri mulighet til å konkurrere på like vilkår med utenlandske bedrifter. En kunde som anskaffer et sertifisert produkt vil kunne vite at bestemte sikkerhetsmessige krav er oppfylt til et på forhånd bestemt tillitsnivå, og at det er vurdert av en uholdet tredjepart.

Det foreslås to separate ordninger som utfyller hverandre. Den ene er innrettet mot teknisk sikkerhet, mens den andre gjelder sertifisering av organisasjoner. De to ordningene stiller for ulike krav til kompetanse, involverer ulike miljøer og er knyttet opp mot ulike internasjonale avtaler. Begge ordningene skal baseres på prinsippene frivillighet, internasjonal aksept av sertifikater, tilgjengelighet til ordningen for alle brukere som ønsker det på kommersiell basis, og behovsstyrt utbygging av ordningen.

Forslagene som fremmes, omfatter ikke sertifisering knyttet til bruk av elektronisk signatur og tjenester i den forbindelse. Disse spørsmålene er for tiden under utredning i Rådet for IT-sikkerhet.

Regjeringen foreslår at følgende ordninger etableres, jf. Forslag til vedtak VI:

Sertifisering av IT-sikkerhet i produkter og systemer

Det etableres en norsk offentlig sertifiseringsmyndighet som utsteder sertifikater, utgir evaluerings- og sertifiseringsrapporter, har den faglige kontroll med evalueringsorganer og gjennomføringen av evalueringene, arbeider internasjonalt for gjensidig anerkjennelse av sertifikater og ellers forestår den daglige drift av ordningen. Evalueringsorganer, som vil være godkjente private bedrifter, evaluerer produkter og systemer på forretningsmessig basis etter internasjonale kriterier. De private evalueringsorganene akkrediteres i henhold til internasjonale kriterier og godkjennes av sertifiseringsmyndigheten i henhold til andre krav satt av denne. Modellen er i tråd med tilsvarende opplegg i andre land. Ordningen kan senere bygges ut avhengig av markedsbehov. På et senere tidspunkt vil det bli vurdert i hvilken grad sertifikatutstedelse bør gebyrbelegges for at ordningen skal kunne bli helt eller delvis selvfinansiert. Erfaringer fra andre land tilsier at det offentlige hjelper til med å innarbeide ordningen. Modellen tillater at utenlandske evalueringsorganer kan nyttes der kunden selv ønsker det. Videre tilfredsstiller modellen krav nedfelt i en internasjonal avtale som Norge allerede har tiltrådt om anerkjennelse av sertifikater.

Regjeringen foreslår at Sertifiseringsmyndigheten legges til Forsvarets overkommando/Sikkerhetsstaben (FO/S). FO/S er i dag nasjonal sertifiseringsmyndighet for alle datasystemer som skal sertifiseres etter Datasikkerhetsdirektivet, også utenfor Forsvaret, og det er u hensiktsmessig med to parallelle ordninger. FO/S har således allerede betydelig kompetanse innen området og kan håndtere oppgaven uten for store tilleggsressurser. Ordningen, herunder dens organisatoriske tilknytning, foreslås *evaluert etter tre år*. Det legges opp til at kostnader knyttet til etablering og drift av sertifiseringsmyndigheten fullfinansieres over statsbudsjettet de første tre årene. Deretter vurderes hel eller delvis inndekning av kostnadene ved gebyrer.

Det etableres en styringskomité ledet av Nærings- og handelsdepartementet med representanter fra Forsvarsdepartementet, Justisdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Datatilsynet og representanter for næringslivet/industrien. Sertifiseringsmyndigheten er sekretariat for styringskomiteen. Det legges videre opp til at sertifiseringsmyndigheten lisensierer minst to frittstående evalueringsorganer.

Sertifisering av IT-sikkerhet i organisasjoner

Regjeringen foreslår etablert en ordning med sertifisering av IT-sikkerhet i organisasjoner lagt til Norsk Akkreditering i Justervesenet. Den nye sertifiseringsordningen baseres på den modell Norsk Akkreditering har etablert for akkreditering av private, forretningsdrivende sertifiseringsorganer. Det etableres en faglig styringskomité der berørte departementer/etater, representanter for sertifiseringsorganene og brukere i privat og offentlig sektor er representert. Internasjonale kriterier legges til grunn for sertifiseringen. Det legges opp til at ordningen fullfinansieres over statsbudsjettet i to år. Deretter vurderes hel eller delvis inndekning av kostnader ved gebyrer.

Regjeringen legger vekt den foreslåtte modellen for den nye sertifiseringsordningen for IT-sikkerhet i organisasjoner er basert på eksisterende akkrediteringsordning som utføres av et autorisert offentlig organ (Norsk Akkreditering), at den i hovedsak vil bli selvfinansiert, at den kan utbygges etter behov i markedet og at det sikres internasjonal aksept av sertifikater.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner, fordelt med 4,1 mill. kroner til ordningen for sertifisering av IT-sikkerhet i produkter og systemer (1,6 mill. kroner til etablering og prøveevaluering og 2,5 mill. kroner til drift) og 0,9 mill. kroner til ordningen for IT-sikkerhet i organisasjoner (0,7 mill. kroner til etablering og 0,2 mill. kroner til drift).

*Programkategori 17.30 Geologi og mineralressursforvaltning**Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler:*

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0932	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3932)	125 845	123 700	128 000	3,5
0933	Bergvesenet (jf. kap. 3933)	12 851	11 400	14 000	22,8
	Sum kategori 17.30	138 696	135 100	142 000	5,1

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1-29	Driftsutgifter	128 105	125 400	130 800	4,3
30-49	Investeringer	5 768	8 900	7 400	-16,9
70-89	Overføringer til andre	4 823	800	3 800	375,0
	Sum kategori 17.30 Geologi og mineralressursforvaltning	138 696	135 100	142 000	5,1

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Bergverksnæringens produksjonsverdi var i 1997 ca. 6,8 mrd. kroner, som er en økning på ca. 700 mill. kroner fra 1996. Eksportverdien var 3,6 mrd. kroner i 1997, og næringen har ca. 6 000 sysselsatte. Bergverk er en felles benevnelse for all virksomhet som gjelder utvinning av mineralressurser fra fjell og løsmasser. Malm brukes til å produsere metaller og industrimineraler brukes blant annet som fyllstoffer i så ulike produkter som glass, papir og plast og som miljøprodukter (til vann- og jordforbedring). Naturstein brukes til å kle bygninger og til utemiljø, mens pukk og grus brukes til bygg- og anleggsvirksomhet. Mineralforedlende industri har en årlig produksjonsverdi på ca. 48 mrd. kroner og ca. 24 000 sysselsatte. Ca. 50 pst. av denne industrien, regnet ut fra sysselsetting, baserer seg helt eller delvis på videreforedling av norske råvarer.

Norsk bergverksnæring er i en markant vekst- og omstillingsprosess, hvor produksjonen av industrimineraler, naturstein og pukk øker og tradisjonell malmproduksjon avtar. Særlig har produksjon av fillere til papirindustrien økt raskt. Mulighetene for videre vekst i bergverksnæringen synes gode, spesielt for titanmineraler og pukk.

Behovet for geologisk informasjon er økende i samfunnet, og innføring av planlagte fylkesvise arealinformasjonssystemer blir en stor utfordring. Erfaringer med dårlig fjell ved tunneldrift og en økende interesse for grunnvarmebasert energi viser også at det er et stort behov for mer geologisk informasjon.

Mål og strategier

Opprettholde og sikre grunnlaget for økt verdiskaping basert på utvinning og foredling av mineraler der ressursutnyttelse og miljø blir ivaretatt på en samfunnsmessig forsvarlig måte.

Hvis man beregner verdiene av mineralforekomster på samme måte som petroleumsressursene, vil for eksempel kalkforekomstene i Verdal verdsettes til i størrelsesorden 100 mrd. kroner og larvikittforekomstene i Vestfold til i størrelsesorden 50 mrd. kroner. Regjeringen har i Voksenåsenrklæringen foreslått at verdien av slike ikke fornybare ressurser bør inn i nasjonalregnskapet.

ECON Senter for økonomisk analyse framholder i rapporten «Perspektivanalyse for bergverksnæringen» (1996) at geologisk kartlegging er en langsiktig virksomhet som har generell samfunnsmessig nytte som tilsier at det offentlige finansierer grunnleggende aktiviteter på dette feltet.

God dokumentasjon og forståelse av de geologiske egenskapene ved berggrunnen og løsmassene er viktig for å sikre gode drifts- og samfunnsøkonomiske løsninger på så ulike områder som utvinning av mineralske råstoffer, arealplanlegging, landbruk, utbygging av kommunikasjoner, tiltak mot rasfare, vannforsyning, deponering av avfall, naturens

tålegrenser, klimaendringer, forskning og undervisning. Oppbygging av nasjonale databaser sikrer at relevant kunnskap om geologiske forhold kommer til nytte for flere nåværende og framtidige kunder. Forvaltning av regelverket basert på kunnskap om god bergmessig drift, bidrar til å sikre bærekraftig og samfunnsmessig forsvarlig ressursutnyttelse.

Departementet har to etater - Norges geologiske undersøkelse og Bergvesenet - som ivaretar det overordnede samfunnsansvar innen geologi og mineralressursforvaltning, henholdsvis gjennom innhenting og bearbeiding av geologisk informasjon og forvaltning av relevant lov- og regelverk.

KAP. 932 NORGES GEOLOGISKE UNDERSØKELSE

(jf. kap. 3932)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Vedtatt	Forslag
		1997	budsjett 1998	1999
01	Driftsutgifter	90 157	92 800	97 000
21	Spesielle driftsutgifter	31 589	25 600	26 200
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 299	4 500	4 000
70	Tilskudd til sekretariat for IUGS	800	800	800
	Sum kap. 0932	125 845	123 700	128 000

Status for virksomheten og målstruktur

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er den sentrale institusjonen for kunnskap om berggrunn, mineralressurser, løsmasser og grunnvann på Norges fastland og kontinentalsokkelens øvre lag. NGU er et forvaltningsorgan underlagt Nærings- og handelsdepartementet og er myndighetenes faginstans på sitt ansvarsområde. NGU har også status som Miljøverndepartementets temasenter for miljøgeologisk informasjon i Norge.

NGU har 217 ansatte. Institusjonen har hovedsete i Trondheim, to distriktskontorer i Oslo og Tromsø og et Geodatasenter på Løkken i Meldal.

NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «Geologi for samfunnet», med følgende hovedmål:

- bidra til økt verdiskaping innenfor mineralbasert industri
- bidra til balansert forvaltning av naturressursene
- bidra til økonomiske besparelser ved offentlig utbygging
- bidra til en effektiv bistandsvirksomhet.

Resultatrapport 1997

Bidra til økt verdiskaping innenfor mineralbasert industri

Om lag 39 pst. av NGUs totale ressurser ble rettet inn mot dette hovedmålet i 1997.

NGU har i samarbeid med industrien i flere år satset på kartlegging av karbonater og titanmineraler, og dette har resultert i funn av flere nye forekomster. Kartleggingen av rutilforekomsten på Engebøfjellet har vist at denne har potensial til å kunne bli Norges største gruve.

Et større prosjekt for kartlegging av ulike kvaliteter av Alta-skifer ble avsluttet i 1997. I Nord-Trøndelag er grus- og pukkregistret ajourført med nye digitale kart for hele fylket. Det er kartlagt åtte nye store kystnære pukkforekomster for mulig framtidig drift på strekningen fra Agder til Trøndelag.

Malmundersøkelsene har hatt fokus på Bleikvassli- og Mofjellområdet i Nordland.

Et samarbeid med Danmarks og Grønlands geologiske undersøkelse, Oljedirektoratet (OD) og industrien om aeromagnetisk kartlegging og tolking av Skagerrak og deler av Nordsjøen ble avsluttet. Det ble igangsatt et samarbeidsprosjekt mellom NGU, oljeindustrien, Norges forskningsråd og OD som skal tolke geologi og geofysikk i overgangssonen mellom land og kontinentalsokkel på Vestlandet.

Bidra til balansert forvaltning av naturressursene

NGU brukte ca. 22 pst. av de totale ressurser på dette hovedmålet i 1997.

Fire berggrunnskart i målestokk 1:250 000 ble trykt. Det gjenstår 7 av i alt 43 kart i denne serien før hele landet er dekket. Et løsmassekart i M 1:125 000 over Oslo og Akershus ble utgitt.

I samarbeid med Statens institutt for strålehygiene er drikkevannskvaliteten i 2 000 fjellbrønner undersøkt for blant annet radon, tungmetaller og fluor. Det er første gang det gjennomføres en slik kartlegging av vannkvalitet i fjellbrønner i Norge.

Prosjektet «Klimavariasjoner i Vest-Norge basert på skredaktivitet og brefluktuasjoner» ble avsluttet med rapport til Norges forskningsråd. De maringeologiske miljøundersøkelsene av Skagerrak ble sluttrapportert gjennom en tverrfaglig oversikt over geologisk utvikling og forurensningssituasjonen, og rapporten vil være et viktig grunnlag for utforming av miljøpolitiske beslutninger.

Bidra til økonomiske besparelser ved offentlig utbygging

Om lag 18 pst. av NGUs totale ressurser ble brukt på dette hovedmålet i 1997.

Kartlegging av berggrunnsgeologien i områdene rundt Oslofjorden ble videreført. Gjennom et samarbeidsprosjekt med Jernbaneverket Sør er alternative traseer for tunnel mellom Sandvika og Tyrifjorden vurdert.

Løsmassekartlegging i større målestokk har i hovedsak foregått i Nordland og Troms. I tilknytning til den kvartærgeologiske kartleggingen er det utført skredundersøkelser, spesielt i kystsonen, med tanke på utvikling av karttyper som er egnet for vurdering av skredfare ved ulike utbyggingstiltak.

Som et ledd i regjeringens «Program for bedre vannforsyning» ble det gjennomført grunnvannsundersøkelser ved 60 forsyningssteder i 37 kommuner. Det er igangsatt et samarbeidsprosjekt med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) hvor formålet er å utrede hvordan løsmasser og grunnvann påvirker flomfare. En ny hydrogeologisk database ble utviklet og er gjort tilgjengelig på internett.

Bidra til en effektiv bistandsvirksomhet

Om lag 7 pst. av NGUs totale ressurser ble rettet inn mot hovedmålet i 1997.

I Eritrea viser samarbeidet med landets geologiske undersøkelse om oppbygging og utvikling av institusjonen en positiv utvikling. NGU har også et samarbeid med Etiopias geologiske undersøkelse med hovedvekt på mineralske ressurser og teknologioverføring, og resultatene er så langt gode. NGUs innsats i disse prosjektene er finansiert av NORAD.

Prosjektet «Kola økogeokjemi» har kartlagt forurensningsstatus og forholdet mellom menneskeskapt og naturlig fordeling av tungmetaller og radioaktive grunnstoffer i et område som dekker Kola, halve Finnmark og de nordøstlige deler av Finland.

Informasjonsforvaltning

Geologiske databaser og annen geologisk informasjon er sammen med NGUs kunnskap om og sammenstilling og tolkning av data en forutsetning for å oppnå resultater under de fire hovedmålene. Om lag 14 pst. av NGUs totale ressurser ble brukt til informasjonsforvaltning i 1997.

NGU la ned betydelige ressurser for å utvikle en ny versjon av sine hjemmesider på internett. For første gang gjennomførte NGU et eget kurs for kommuneansatte med temaet «Geologi i arealplansammenheng». Etterspørselen etter digitale geologiske data økte kraftig i 1997. En viktig årsak til dette er Miljøverndepartementets fylkesvise arealinformasjonssystemer hvor NGU er leverandør av de geologiske data.

Mål og strategier

NGU har gjennomført en revisjon av sin strategiske plan for perioden 1996-2000, blant annet med utgangspunkt i et økende behov for NGUs tjenester på følgende områder:

- en økende mineralproduksjon krever økt innsats for å kartlegge nye reserver
- stort behov for geologiske data til de planlagte fylkesvise arealinformasjonssystemene for å bedre arealplanleggingen
- økt interesse for grunnvarme som energikilde krever bedre kunnskap om hydrogeologi og fjellets varmeledningsevne
- kartlegging av fortidens klima som grunnlag for å avklare betydningen av naturlige klimavariasjoner, og som basis for vurdering av menneskeskapte endringer
- kunnskap om geologien på fastlandet får stadig større betydning for tolkningen av regionalgeologien på kontinentalsokkelen

- flere tunnelanlegg viser behovet for bedre geologiske grunnlagsdata før en tar beslutning om utbygging og valg av trasé.

Det gjennomføres særskilte geologiske kartleggingsprogrammer i Nordland (1992-2000) og Troms (1997-2002). I likhet med Nord-Trøndelag-programmet (1987-1996) går programmene på tvers av geologiske fagområder og ivaretar de tre første hovedmålene i NGUs målstruktur.

Økt verdiskaping innenfor mineralbasert industri

Målsettingene innenfor rammen av dette hovedmålet er aktivt å medvirke til industrietablering basert på mineralske råstoffer, sikre reservegrunnlaget for eksisterende mineralbedrifter og bidra til å heve kvaliteten på og utvide anvendelsesområdet for norske mineralprodukter. NGU tar sikte på å rette ca. 38 pst. av sine ressurser mot tiltak innenfor dette hovedmålet i perioden 1999-2001.

NGU vil videreføre programmet for 1997 og 1998 med vekt på kartlegging av karbonat- og titanmineraler, hvor muligheten for funn av nye forekomster er gode. Arbeidet utføres i samarbeid med industrien. Videre vil samarbeidsprosjekter med industrien bli videreført når det gjelder råstoffene talk, olivin, anortositt, kvarts og kvartsitt. Den regionale kartleggingen av larvikitt-forekomstene i Vestfold vil bli slutført i 1999. Videre utbygging av de nasjonale databasene for malmer, industrimineraler, naturstein, pukk og grus vil også være prioriterte oppgaver.

Samtolkning av den geologiske utvikling på sjø og land er blitt stadig viktigere for å få innsikt i utviklingen av oljereservoarene, og NGU har økende pågang fra oljeselskapene etter geologiske data fra fastlandet. Det er også betydelig etterspørsel etter magnetiske flymålinger og tolkninger av målingene på kontinentalsokkelen.

Balansert forvaltning av naturressursene

Målsettingene innenfor dette hovedområdet er å medvirke til bedre arealforvaltning, dokumentere naturforholdenes betydning i forhold til menneskeskapt forurensning og øke samfunnets kunnskap om de geologiske naturressursene. Om lag 21 pst. av NGUs ressurser vil bli nytt til tiltak innenfor dette hovedmålet i perioden 1999-2001.

NGU vil prioritere maringeologiske miljøundersøkelser i Nordsjøen etter mønster av undersøkelsene som er gjennomført i Skagerrak.

Det foregår forskning på internasjonalt nivå om mulighetene for å lagre CO₂ i sedimentære lag under havbunnen. NGU vil i samarbeid med Oljedirektoratet gjennomføre et prosjekt for å klarlegge hvilke geologiske forhold som må være oppfylt for å kunne lagre CO₂ i kystnære områder. Med finansiering fra Norges forskningsråd planlegges også et prosjekt for å sette større fokus på studier av fortidens klimatiske variasjoner. NGU planlegger et større prosjekt for kartlegging av variasjonene i berggrunnens kjemi. Et slikt arbeid vil være av vesentlig betydning for NGUs rolle som temasenter for geologiske miljødata.

Økonomiske besparelser ved offentlig utbygging

Målsettingene innenfor dette hovedområdet er å medvirke til billigere og bedre vannforsyning, avløp, kommunikasjoner og utbyggingsarealer, og framskaffe relevante geologiske data i de fylkesvise arealinformasjonssystemene. Om lag 17 pst. av etatens ressurser vil bli rettet mot dette hovedmålet i perioden 1999- 2001.

I den senere tid er det ved flere jernbane- og veiprosjekter dokumentert manglende geologisk informasjon hos byggherren. NGU vil fokusere på kartlegging i prioriterte utbyggingsområder og satse på målrettet produksjon av geologisk informasjon rettet mot ulike utbyggingsformål.

NGU vil ha omtrent samme ambisjonsnivå som i 1997 og i 1998 for innsatsen rettet mot grunnvannsundersøkelser innen rammen av regjeringens «Program for bedre vannforsyning», men virksomheten vil dreie mer mot overvåking og sårbarhetsvurderinger av grunnvann. I tillegg vil det satses sterkere på utvikling av geologisk informasjon som et grunnlag for økt bruk av grunnvarmebasert energi.

Effektiv bistandsvirksomhet

Målsettingene innenfor dette hovedmålet er å være fagorgan for myndighetene i bistandsspørsmål om naturressurser og medvirke til bærekraftig ressursforvaltning i de land der NGU er engasjert. Ca. 10 pst. av ressursene ved NGU planlegges nytt til bistandsrelaterte oppgaver i perioden 1999-2001. Virksomheten på dette området skal være 100 pst. eksternfinansiert.

I tillegg til å videreføre arbeidet i Etiopia og Eritrea vil NGU arbeide for å oppnå en avtale med et nytt bistandsland og utvikle dialogen med NORAD.

Informasjonsforvaltning

Arbeidet med å systematisere og standardisere NGUs databaser vektlegges. En økt satsing på kvalitetssikring, oppbygging og tilrettelegging av data vil gjøre NGU bedre i stand til å effektivisere informasjonsformidlingen. Internasjonalt vil det bli lagt vekt på å gjøre norsk geologisk informasjon tilgjengelig gjennom det europeiske samarbeidet i GEIXS (Geological Electronic Information Exchange System) i regi av EuroGeoSurvey.

I perioden 1999-2001 planlegges ca. 14 pst. av etatens ressurser benyttet til informasjonsforvaltning.

Budsjettforslag 1999

Post 01 Driftsutgifter

Virksomheten forutsettes videreført med om lag samme antall årsverk som i 1998, dvs. innenfor en ramme på 217 årsverk. Det foreslås en bevilgning på 97 mill. kroner for 1999, som er en økning på 4,5 pst. i forhold til 1998. Dette skulle gi mulighet for å fortsette virksomheten på om lag samme reelle nivå som for 1998.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Her føres direkteutlegg til eksterntfinansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samarbeidsprosjekter. Ved oppdrag dekkes kostnadene i sin helhet av oppdragsgiver, mens samarbeidsprosjekter delfinansieres av samarbeidspartnere.

Inntekter fra oppdrag og samarbeidsprosjekter føres under kap. 3932, henholdsvis post 01 og 02. Det foreslås bevilget 26,2 mill. kroner til spesielle driftsutgifter for 1999.

Nybygg og tilbygg for NGU og Bergvesenet

Prosjektet har en kostnadsramme på 22,3 mill. kroner og vil gi et nytt nettoareal på 1 243m². Tilbygget finansieres innenfor Statsbyggs fullmaktsrammer og budsjett og er planlagt innflyttingsklart i mars 1999.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

En kunnskapsbasert institusjon som NGU har behov for kontinuerlig oppdatering av teknisk avansert og kostbart utstyr. Det foreslås bevilget 4 mill. kroner for 1999.

Post 70 Tilskudd til sekretariat for IUGS

International Union of Geological Sciences (IUGS) eller Den internasjonale geologionunionen er en vitenskapelig organisasjon med vel 100 medlemsland. Organisasjonen samarbeider internasjonalt med blant annet UNESCO og ICSU (rådgivende organ for FN i vitenskapelige spørsmål). Organisasjonen ledes av nasjonalkomiteer fra de enkelte medlemsland og administreres av en generalsekretær som velges for fire år av gangen. I 1988 ble det bestemt å legge sekretariatet for organisasjonen til NGU i Trondheim på permanent basis og bevilge et årlig tilskudd til drift av sekretariatet over statsbudsjettet. Fra norsk side vektlegges betydningen av det internasjonale kontaktnettet IUGS-sekretariatet fører med seg og fordelen ved å ha informasjon om internasjonale prosjekter tilgjengelig i Norge.

Ved siden av å være et serviceorgan for IUGS, er det et mål for sekretariatet å kunne bli et internasjonalt senter for informasjon innen geologiske fagområder. Av prioriterte oppgaver kan nevnes utbygging av databaser med informasjon om dype boringer i jordskorpen, miljøgeologiske problemer i forskjellige deler av verden, verneverdige geologiske forekomster og lokaliteter og global statistikk over masseuttak.

Det statlige tilskuddet skal dekke lønn til kontorleder og sekretær, kontorutgifter og reiseutgifter for generalsekretær og kontorleder. Deler av de statlige midlene kan også benyttes til opp- og utbygging av relevante databaser dersom sekretariatets økonomi gir rom for dette. Bevilgningen er dermed å betrakte som et rammetilskudd. Det foreslås en bevilgning på kr 800 000 til IUGS-sekretariatet for 1999.

Sekretariatet skal sende inn rapporter om sin virksomhet til Nærings- og handelsdepartementet. Rapportene skal inneholde:

- beskrivelse av virksomheten
- resultatene av virksomheten og en vurdering av disse
- framtidsutsikter for virksomheten.

KAP. 3932 NORGES GEOLOGISKE UNDERSØKELSE

(jf. kap. 932)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Oppdragsinntekter	17 134	8 400	10 000
02	Tilskudd til samarbeidsprosjekter	13 424	17 200	16 200
03	Ymse inntekter	648	550	600
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	382		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	909		
17	Refusjon lærlinger	24		
	Sum kap. 3932	32 521	26 150	26 800

Post 01 Oppdragsinntekter

Her føres inntekter fra fullfinansierte oppdrag. Oppdragsinntektene dekker alle utgifter NGU har i forbindelse med prosjektene som er oppført under kap. 932, post 21.

Omfanget av oppdragsvirksomheten er usikkert og varierer med antall og størrelsen på enkeltprosjekter. NGU er derfor gitt en merinntektsfullmakt for post 01 og 02 samlet på inntil 10 mill. kroner pr. år for 5-års perioden 1997-2001. Det budsjetteres med 10 mill. kroner i oppdragsinntekter for 1999.

Post 02 Tilskudd til samarbeidsprosjekter

Her føres refusjoner fra samarbeidsprosjekter, som tilsvarende samarbeidspartnerens andel av prosjektutgiftene under kap. 932, post 21. Inntekter fra samarbeidsprosjekter budsjetteres med 16,2 mill. kroner for 1999.

Post 03 Ymse inntekter

Det blir inntektsført inntekter fra salg av kart, rapporter og publikasjoner under denne posten. Omfanget foreslås satt til kr 600 000 for 1999.

KAP. 933 BERGVESENET

(jf. kap. 3933)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	6 359	7 000	7 600
30	Sikring av gruveåpninger, <i>kan overføres</i>	365	1 000	200
31	Tiltak mot avrenning fra nedlagte gruver, <i>kan overføres</i>	2 104	3 400	3 200
70	Tilskudd til prospektering, <i>kan overføres</i>	4 023		3 000
	Sum kap. 0933	12 851	11 400	14 000

Status for virksomheten

Bergvesenet er et statlig forvaltnings- og myndighetsorganer for forvaltning av mineral-lovgivningen og andre spørsmål knyttet til mineralnæringen. Grunnleggende lovreguleringer for virksomheten er bergverksloven (regulerer leting og drift på metaller o.l.), lov om erverv av kalkstensforekomster, lov om erverv av kvartsforekomster, lov om avståing av grunn til ikke mutbare mineralske forekomster (en spesiallov for ekspropriasjon for mineraler som ikke er regulert av bergverksloven) og industrikonsesjonsloven (regulerer erverv av rettigheter etter bergverksloven og konsesjon for drift av bergverk). Etaten har videre en sentral rolle ved behandling og godkjenning av meldinger etter plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredninger. Bergvesenet administrerer også miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har et forvalteransvar og ordningen med statlig støtte til prospektering.

Bergvesenet har fått delegert myndighet knyttet til flere av de ovennevnte lover og regelverk de siste fem årene og framstår i dag som statens sentrale fagorgan ved regulering av erverk og drift av mineralske forekomster. Strukturendringer i næringen med nedtrapping av antall malmgruver og økt utvinning av industrimineraler, naturstein m.m. har også bidratt til å endre virksomheten i Bergvesenet.

Forslag til ny minerallov, som planlegges framlagt høsten 1998, vil innebære at «bergverkslovene» blir samlet i en lov og vil når den trer i kraft medføre endrede og nye arbeidsoppgaver for Bergvesenet.

Etaten disponerer inntil 16 årsverk og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse i Trondheim. Det er fastsatt følgende virksomhetsidé: *Bergvesenet skal arbeide for at landets mineralressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet.*

Målstrukturen for øvrig er blitt endret i 1998, og det er fastsatt følgende nye hovedmål for den utadrettede virksomheten:

- effektivt forvalte Bergvesenets fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen
- arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning
- arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen
- arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet.

Resultatrapport 1997

Resultatrapporten er tilpasset de nye hovedmålene.

Effektivt forvalte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Arbeidet under dette hovedmålet er blant annet knyttet til å forvalte lovverk og være fagorgan og høringsinstans i plansaker m.m.

Det er fastsatt egenpålagte tidsfrister for saksbehandling, fra to uker for enkle saker (driftsplaner og gullvasketillatelser) til fire og sju måneder for de mest kompliserte og omfattende (meldinger og konsekvensutredninger knyttet til plan- og bygningsloven). Bortsett fra i tilfeller der saksbehandlingen er avhengig av uttalelser fra andre instanser, er fristene i hovedsak overholdt.

Redusere miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til balansert miljøforvaltning

Arbeidet under dette hovedmålet er blant annet knyttet til å sikre farlige gruveåpninger der staten står som eier eller har forvalteransvaret, kartlegge avrenning og utføre tiltak for å forhindre avrenning fra nedlagte gruver etter krav fra forurensningsmyndighetene og arbeide for at rimelige miljöhensyn ivaretas under planlegging og drift av mineraluttak.

Foruten nye *sikringstiltak* er det hvert år behov for løpende å vedlikeholde og oppgradere gjerder og andre typer sikringer. Bergvesenet satte i 1997 i gang arbeid med objekter som er innrapportert eller som etaten på annen måte var klar over trengte sikring eller utbedring. Blant annet ble fem gruveåpninger gjenfylt og fire gjenstøpt.

Forurensningsmyndighetene hadde som målsetting at samlet *avrenning/forurensning* av kobber og sink fra de ti største gruvene skulle reduseres med 60-90 pst. innen 1995. I henhold til handlingsplanen er det gjennomført tiltak ved ni av de ti største gruveområdene i tidsrommet 1989-97, fem av disse i regi av Bergvesenet. På grunn av kulturminneinteresser for å bevare området slik det ligger i dag, er det fattet vedtak om å avvente ny teknikk før eventuelle tiltak gjennomføres ved Christianus Sextus på Røros, det siste av de ti områdene. Avrenningen reduseres gradvis etter at tiltak er gjennomført.

Tabellen viser utvikling i avrenningen i de ni gruveområder der det er gjennomført tiltak.

	Antall tonn 1985	Reduksjon 1985-94	Reduksjon 1985-96
Avrenning av kobber	150	67 pst.	74 pst.
Avrenning av sink	230	45 pst.	58 pst.

Statens forurensningstilsyn (SFT) har i tillegg pålagt at det gjennomføres kartlegging og utredes muligheter for tiltak ved 30 andre gruveområder med mer begrenset avrenning. I 1997 er avrenningen fra de to gruveområdene Eiker kobberverk i Øvre Eiker og Brøstadgruva ved Eidsvoll kartlagt. Resultatene er rapportert til SFT som så langt ikke kommet

krav om tiltak. Det er også utredet tiltak ved Ertelien på Ringerike og Flåt på Evje. De foreløpige konklusjoner er at det ikke skal utføres tiltak i disse områdene.

Forskningsarbeidet, som startet i 1992, gir verdifull informasjon som grunnlag for beslutninger i forurensningsspørsmål og valg av hensiktsmessige tiltaksløsninger. Bergvesenet har i 1997 fulgt opp to forskningsprosjekter knyttet til tildekning av morener.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenets oppgaver under dette hovedmålet er blant annet knyttet til arbeid for å gi næringen hensiktsmessige rammevilkår, sikre at uttak skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner og tilsyn med driften og forvaltning av prospekteringsstøtteordningen.

Bergvesenet har i 1997 som i tidligere år utgitt statistikkhefte «Norges Bergverksdrift» som gir viktige nøkkeltall for og om bransjen og har for øvrig på en rekke områder kontakt og samarbeid med industrien.

I 1997 foretok Bergvesenet befarings- og tilsyn ved 145 bergverksbedrifter. Dette er noe lavere enn normalt og skyldes blant annet vakanser.

Prospektering er en faglig og systematisk søking etter mineralske råstoffer som kan være økonomisk lønnsomt å utvinne. Formålet med den statlige prospekteringsstøtteordningen er å styrke verdiskaping og sysselsetting ved å støtte undersøkelser av mineralforekomster som kan gi grunnlag for økonomisk drift. Støtten gis til undersøkelser etter forekomster av malm, mineraler og bygningsstein og skal maksimalt dekke 50 pst. av støtteberettigede kostnader. Bergvesenet fulgte i 1997 opp de prosjekter som har fått tildelt prospekteringsstøtte både med hensyn på gjennomføring av undersøkelsene og resultatoppnåelse. Det kom inn søknader om 16,7 mill. kroner til 47 prosjekter, mens det ble tildelt støtte for drøyt 3 mill. kroner til 12 prosjekter.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Arbeidet under dette hovedmålet er blant annet knyttet til å utvikle kontaktnett mellom industrien og offentlige etater, arbeide for at mineralressurser blir ivaretatt i plansammenheng og delta og bidra i utvalg, komiteer, undervisning osv.

Bergvesenets ansatte har holdt kurs, seminarer og foredrag, vært fagkyndig og vitne i rettssaker, forelest og vært sensor ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim og Statens bergskole.

Mål og strategier

Effektivt forvalte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Bergvesenet skal prioritere en rekke lovpålagte oppgaver og arbeide for å være et effektivt og faglig kompetent forvaltningsorgan. Det skal gis god service og rask saksbehandling, og interne saksbehandlingsfrister skal overholdes. Indikator for måloppnåelse knyttes til prosentvis oppfyllelse av saksbehandlingsfristene.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Bergvesenet vil fortløpende utføre forsvarlig og varig sikring av farlige gruveåpninger der staten har ansvar.

På oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet skal Bergvesenet foreta kartlegging og gjennomføre tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver der staten har eier- eller forvalteransvar. Tiltakene utføres etter pålegg fra Statens forurensningstilsyn. Det er nå gjennomført tiltak ved ni av gruveområdene med antatt størst forurensningspotensial. I tiden framover vil tiltak vurderes i forhold til ytterligere 30 områder der det er definert behov for tiltak. Indikator for måloppnåelse knyttes til utvikling i avrenning av forurenssende metaller i områder der det gjennomføres tiltak.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenet vil arbeide for at uttak av mineraler skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner for virksomheten, tilsyn med driften og rådgivning. Bergvesenet skal gjøre tilgjengelig aktuell informasjon innen fagområdet for næringen og andre interesserte. Det vil bli arbeidet med å forbedre statistikk fra og om næringen.

Bergvesenet vil opprettholde innsatsen innenfor befarings- og tilsynsvirksomheten.

Indikator for måloppnåelse knyttes til utvikling av verdiskaping, lønnsomhet og sysselsetting i næringen.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Bergvesenet skal arbeide for at landets mineralressurser blir synliggjort og tatt i betraktning i forbindelse med næringsplanlegging, blant annet i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid etter plan- og bygningsloven. Bergvesenet vil videre bidra til å utvikle et kontaktnett mellom industrien og offentlige etater, delta aktivt i utvalg, komiteer og foreninger og bidra i undervisning- og kursvirksomhet.

Budsjettforslag 1999**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 7,6 mill. kroner for 1999. Økningen på kr 600 000 fra 1998 skyldes vesentlig lønnsjusteringer og økt husleie.

Post 30 Sikring av gruveåpninger, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på kr 200 000. Sammen med overførte midler under denne posten vil bevilgningsforslaget være tilstrekkelig til at sikringsoppgaver i 1999 kan utføres i om lag samme omfang som i tidligere år.

Post 31 Tiltak mot avrenning fra nedlagte gruver, kan overføres

SFT har pålagt Nærings- og handelsdepartementet å igangsette tiltak for å begrense avrenning fra Mugg-gruva i Holtålen kommune. På grunn av kort barmarksesong i 1998 valgte Bergvesenet å utsette tiltakene til 1999. Arbeidene forutsettes dekket av overførte midler. Den foreslåtte bevilgningen på 3,2 mill. kroner for 1999 vil i hovedsak bli benyttet til tiltak overfor Bjørgen Sjakt i Holtålen kommune.

Post 70 Tilskudd til prospektering, kan overføres

Ordnningen ble evaluert av PA Consulting Group i 1997. Evalueringen har vist at det er stor usikkerhet knyttet til måloppnåelse. Etter Nærings- og handelsdepartementets vurdering har evalueringen vist at prospekteringsstøtten ikke er avgjørende for at prospektering blir gjennomført i Norge. Undersøkelsen viste at om lag 80 pst. av bedriftene som har mottatt støtte, også ville ha prospektert uten støtte. Videre viste undersøkelsen at ca. 80 pst. av de som fikk avslag på søknad om støtte, likevel prospekterte. På grunnlag av en samlet vurdering har regjeringen kommet til at prospekteringsstøtten avvikles fra 1999. Det er imidlertid nødvendig å bevilge 3 mill. kroner i 1999 til å dekke inngåtte tilsagn om prospekteringsstøtte i 1998 i henhold til tilsagnsfullmakt for 1998.

KAP. 3933 BERGVESENET

(jf. kap. 933)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Vedtatt		
		Regnskap 1997	budsjett 1998	Forslag 1999
01	Produksjonsavgifter m.v.	999	1 000	1 000
02	Ymse inntekter	4	10	10
	Sum kap. 3933	1 003	1 010	1 010

Post 01 Produksjonsavgifter

Inntektene kommer fra produksjonsavgifter, leie av bergrettigheter og avgift for opptak av skjellsand m.m. Bergvesenet står for innkreving av avgiftsinntekter, med unntak av avgift for opptak av skjellsand der inntekter fra nye avtaler nå tilfaller fylkeskommunen. Inntekter fra gyldige avtaler inngått før 1. april 1993 tilfaller fortsatt staten v/Nærings- og handelsdepartementet. De siste av disse avtalene opphører i 1999.

For 1999 budsjetteres det med 1 mill. kroner. Inntektsanslaget er usikkert og kan bli redusert som følge av at Grong Gruver er blitt nedlagt.

Post 02 Ymse inntekter

Det foreslås et mindre beløp til inndekning av ekspedisjonsutgifter ved utsendelse av mutingslister o.l.

*Programkategori 17.40 Sjøfartsforvaltning**Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler:*

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0941	Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen (jf. kap. 3941)	181 418	193 500	200 600	3,7
0942	Skipsregistrene (jf. kap. 3942)	5 216	5 400	6 600	22,2
0947	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	471 249	251 000	50 000	-80,1
0948	Ventelønn	1 182	2 400	1 500	-37,5
Sum kategori 17.40		659 065	452 300	258 700	-42,8

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1-29	Driftsutgifter	183 618	193 300	200 700	3,8
70-89	Overføringer til andre	475 447	259 000	58 000	-77,6
Sum kategori 17.40 Sjøfartsforvaltning		659 065	452 300	258 700	-42,8

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Skipsfarten har stor betydning for norsk økonomi og sysselsetting. Den norske flåten har økt i løpet av 1997, både i antall skip og tonnasje. Flåten er nå den tredje største i verden. Samtidig har antall sjøfolk økt. De maritime bedriftene rekrutterer fra hele landet og har dermed betydning for sysselsettingen også i utkantdistriktene. På oppdrag fra Stortinget ble refusjonsordningen for sjøfolk evaluert våren 1998, og Stortinget vedtok i juni å videreføre ordningen med redusert støttesats og en mer målrettet innretning. Arbeidet med å sikre miljø og sikkerhet til sjøs krever streng regulering av den tekniske standarden på skipene. De aktuelle oppgavene framover er oppgradering av eksisterende regelverk, bedre kontroll og etterlevelse av internasjonale standarder og innføring av moderne teknologi. For forbedring av miljøet til sjøs er fastsetting av internasjonale standarder på aktuelle områder viktig. Det er nå blant annet vedtatt internasjonale krav til luftutslipp fra skip.

Mål og strategier

De maritime bedrifter er viktige for norsk næringsliv og økonomi, og regjeringen vil prioritere innsatsen for å styrke og videreutvikle næringen. Skipsfarten er et sentralt ledd i et bredt maritimt miljø med spredning over hele landet. Den viktigste utfordringen i tiden framover vil være å opprettholde og videreutvikle den norske flåten og sikre at størst mulig del av sysselsetting og verdiskapning i norsk maritim virksomhet foregår i og fra Norge. Regjeringen vil som ledd i dette prioritere arbeid og tiltak som bidrar til å gi sikre arbeidsplasser til sjøs og ivareta miljøhensyn. Det påbegynte arbeidet i Sjøfartsdirektoratet og Skipsregistrene med en publikumsrettet serviceerklæring vil bli videreført.

Skipsfarten er en internasjonal næring, og den skiller seg ut fra mange andre næringer ved at den i stor grad er preget av fri konkurranse. Derfor må norske myndigheter søke å påvirke rammebetingelsene gjennom et internasjonalt engasjement samtidig som det må tas hensyn til internasjonale rammevilkår ved utforming av vår nasjonale skipsfartspolitik.

Arbeide for felles internasjonale regler for skipsfarten

Gjennom deltakelse i internasjonale fora og gjennom bilaterale kontakter utfører norske myndigheter et systematisk pådriverarbeid for å skape felles kjøreregler som gir rettferdig konkurranseforhold og like ansvarsforhold for skipsfarten. Norge deltar sentralt i dette arbeidet gjennom IMO (FNs maritime organisasjon), EU, OECD og WTO.

Arbeide for økt sikkerhet og miljø til sjøs

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å utvikle og følge opp regelverk for å fremme og forbedre sikkerhet og miljø til sjøs. Den viktigste utfordringen framover vil være styrking av det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet ved omlegging og effektivisering av Sjøfartsdirektoratet. For å bekjempe substandard skipsfart arbeides det aktivt gjennom IMO for å innføre regler om tvungen ansvarsforsikring på flere områder. Regjeringen gir høy prioritet til miljøtiltak og vil videreføre det vedtatte 5-årsprogrammet for redusering av utslipp av nitrogenoksider fra skip (NO_x-programmet).

Regjeringen vil vurdere mulige tiltak for å bedre sikker bruk av fritidsfartøy.

Bidra til å opprettholde Skipsregistrene som pålitelige registre

Det er et mål å opprettholde Skipsregistrene som pålitelige registre over norske skips eierforhold ved en omlegging av registrenes IT-virksomhet.

KAP. 941 SJØFARTSDIREKTORATET MED SKIPSKONTROLLEN

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	166 026	175 000	182 600
21	Spesielle driftsutgifter	11 194	10 500	10 000
70	Hjemsending av sjøfolk	727	1 500	1 500
71	Utbetaling til sjøfolk som seilte ute i krigsårene	1		
72	Tilskudd til NO _x -tiltak, <i>kan overføres</i>	3 237	6 500	6 500
89	Agio, <i>kan overføres</i>	233		
Sum kap. 0941		181 418	193 500	200 600

Vedrørende 1998:

Bevilgningen under post 01 ble redusert med 5 mill. kroner ved St vedt 19. juni 1998, jf. Innst S nr 252 for 1997-98.

Status for virksomheten

Sjøfartsdirektoratet er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. I saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljø er direktoratet delegert myndighet fra Miljøverndepartementet. I lov om petroleumsvirksomhet forutsettes det at Sjøfartsdirektoratet skal bistå Oljedirektoratet med å håndheve petroleumsløven på norsk sokkel. Tilsynsansvaret for fritidsfartøyer er lagt til Sjøfartsdirektoratet med Barne- og familiedepartementet som forvaltningsmyndighet. Direktoratet samarbeider også med NORAD vedrørende prosjekter i bistandsland.

Sjøfartsdirektoratet utfører i 1998 i overkant av 300 årsverk. Skipskontrollen, som er den ytre del av etaten, er delt i seks distrikter med 19 stasjoner i Norge og en i utlandet.

Sjøfartsinpektørene, i alt sju, utøver sin myndighet i henhold til Justisdepartementets påtaleinstruks, men er administrativt underlagt Sjøfartsdirektoratet.

Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er å oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og det marine miljø i en effektiv og velrenommert maritim virksomhet. Dette søkes oppnådd ved å fastsette normer for konstruksjon, bygging og drift av skip og flyttbare plattformer, sjøfolks kvalifikasjoner og rettigheter og ved å føre kontroll med at normene blir overholdt. Kontrollen utøves med hjemmel i lov om statskontroll med skips sjødyktighet, sjømannsloven og lov om sjøfarten. Direktoratet deltar aktivt i arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) og er en pådriver for arbeidet med å utvikle bedre og tilstrekkelig strenge internasjonale regler om sjøsikkerhet.

I de senere år har en økende del av Sjøfartsdirektoratets ressurser blitt brukt til kontrollarbeid og sertifikatutstedelse på bekostning av strategisk sjøsikkerhetsarbeid. På grunnlag av den foretatte evalueringen i 1997, har direktoratet i samråd med departementet igangsatt en omfordelings- og effektiviseringsprosess for å sikre ressurser for større vektlegging av arbeidet med strategisk sjøsikkerhet.

Resultatrapport 1997

For en detaljert rapportering av Sjøfartsdirektoratets virksomhet i 1997 vises til St meld nr 36 for 1997-98 Om Sjøfartsdirektoratets virksomhet i 1996 og 1997. Nedenfor gis en overordnet resultatrapport for virksomheten i 1997.

Internasjonalt samarbeid

Internasjonale krav til skipsfarten fastlegges i første rekke av IMO. For den del av flåten som er underlagt internasjonale krav, er det kun unntaksvis behov for nasjonale tilleggskrav. Direktoratet har derfor gitt arbeidet i IMO høy prioritet og har deltatt aktivt i det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet som utøves i IMOs fagkomiteer. EU spiller en stadig viktigere rolle i IMO ved aktiv koordinering av medlemslandenes standpunkter. Videre arbeider EU med utvikling av felles nasjonale krav på ulike områder som ikke dekkes av IMO-krav. Direktoratet har derfor også deltatt som observatør på alle de viktigste EU-møter som har behandlet slike spørsmål, og der norsk deltakelse har vært mulig.

Normer

Arbeidet med å iverksette STCW-konvensjonen om normer for opplæring, sertifisering og vakthold for sjømenn, tilrettelegging av sertifiseringsprosessen og revisjoner for skoler og utdanningsinstitusjoner, har pågått hele året. Tilsvarende gjelder for arbeidet med kvalifikasjonsforskriften (sertifiseringsforskriften), utarbeiding og iverksettelse av prosedyrer og rutiner i forbindelse med å kvalitetssikre dette arbeidsområdet. Arbeidet med identifisering av mangler ved regelverket og eventuell korrigerende ble i stor grad gjennomført i 1997 med virkning fra 1998. På bakgrunn av vedtatte endringer i STCW-konvensjonen er det utarbeidet forslag til endringer av loven om arbeidstid på skip, samt tilhørende forskrifter knyttet til hviletid, vakthold og bemanning. Endringene antas også å ville bidra til en reduksjon i menneskelige feilhandlinger ved operasjon av fartøyene.

Videre er det foretatt en gjennomgang av sjømannsloven med sikte på en oppdatering og harmonisering med arbeidsmiljøloven. Dette er gjort med bakgrunn i de endringer som er skjedd i arbeidsmiljøloven. Endringsforslagene i sjømannsloven vil bli sendt på høring i begynnelsen av 1999. Fagplanene for opplæringen ved de maritime tekniske fagskolene er tilnærmet ferdig, og direktoratet forventer at disse vil bli tatt i bruk i høst. Fagplanene og undervisningsopplegget vil bli evaluert etter vårsemesteret i 2000.

Som et ledd i arbeidet med å innføre krav om sikkerhetsstyringssystemer for flere fartøykategorier, ble arbeidet med innføring av slike systemer påbegynt for fiske- og fangstflåten. Utkast til sikkerhetsmanual for fiskeflåten er utarbeidet.

Kontroll og tilsyn

Om lag 80 pst. av ressursene som Sjøfartsdirektoratet disponerer til direkte kontroll av fartøy, blir brukt på kontroll av skip i Norsk Ordinært Register (NOR) og godkjenning av tegninger. Dette omfatter blant annet alle passasjerskip og skip som ikke skal klassifiseres i godkjent classeselskap. Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen utstedte i 1997 hele 1 972 skipsattestifikater. Dette omfatter førstegangsutstedelser og fornyelser av attestifikater for kontrollpliktige skip i NOR. Kontroll og tilsyn av skip med en bruttotonnasje på mer enn 500 tonn registrert i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) er delegert til godkjente classeselskap. Sjøfartsdirektoratet utfører uanmeldte tilsyn på delegerte NIS-skip som en del av kontrollen av classeselskapenes arbeid. I 1997 ble det gitt i gjennomsnitt 3,9 pålegg pr. skip ved uanmeldte tilsyn, noe som er en reduksjon i forhold til 1996 (4,1 pålegg pr. skip). Tilbakeholdsprosenten for norske skip som anløp regionen som omfattes av den europeiske avtalen om havnestatskontroll, ble redusert fra 5,35 pst. i 1996 til 3,77 pst. i 1997.

Sjøfartsdirektoratet har redusert uanmeldte tilsyn av delegerte NIS-skip fra 25 pst. i 1996 til 10 pst. i 1997. Samtidig er kontrollen av utenlandske skip som anløper norske havner redusert. Norge er igjennom avtalen om havnestatskontrollen (EU-direktiv) forpliktet til å kontrollere at 25 pst. av utenlandske skip som anløper norske havner tilfredsstillende internasjonale konvensjoner om sjøsikkerhet og miljø. I 1997 ble 433 utenlandske skip eller 18 pst. av anløpene inspisert. At Sjøfartsdirektoratet ikke nådde måltallene verken for uanmeldt tilsyn av delegerte NIS-skip eller utenlandske skip som anløper norske havner, skyldes at kontrollene har blitt mer omfattende og at Skipskontrollen hadde 15 pst. av stillingsmassen ubesatt i 1997. Sjøfartsdirektoratet har problemer med å rekruttere kvalifisert personell i dagens stramme arbeidsmarked. Direktoratet vil iverksette tiltak for å bedre rekrutteringen av kvalifisert personell til Skipskontrollen. For 1998 forventer Sjøfartsdirektoratet heller ikke å kunne innfri målsettingene om 10 pst. uanmeldt tilsyn av NIS-skip eller å utføre inspeksjon av 25 pst. av utenlandske skip som anløper norske havner.

For å effektivisere kontroll og tilsynsarbeidet som Sjøfartskontrollen utfører, har Sjøfartsdirektoratet påbegynt implementering av ny IT-løsning i Sjøfartskontrollen. Dette er et omfattende prosjekt der de tar i bruk nye arbeidsmetoder og nytt kontroll- og innrapporteringsystem. På bakgrunn av en stram ressursituasjon i direktoratet og nødvendig testing av systemer, vil innføringen av ny IT-løsning skje etappevis over flere år.

Direktoratet opprettholdt kapasiteten på 20 inspektører når det gjelder inspeksjon av flyttbare innretninger. Kompetansen ble hevet ved at det ble gjennomført kurs for 15 inspektører. Det ble foretatt årlig tilsyn på samtlige 47 eksisterende flytende innretninger innen offshore både innenlands og utenlands som ligger under Sjøfartsdirektoratets kontroll. I disse tilsynene inngår også koordinering av de øvrige tilsynsmyndighetenes kontroll. Det ble også foretatt tilsyn med 65 «standby» fartøyer i 1997. I tillegg til den løpende kontroll av den eksisterende flåten av flyttbare innretninger, ble det i 1997 utført byggetilsyn og tilsyn for nyregistrering av 13 innretninger hvorav fem norske produksjonsinnretninger. I tillegg ytes bistand til Oljedirektoratet på kontroll av redningsutstyr på eksisterende faste installasjoner.

Det ble gjennomført revisjon av tre høyskoler på Filippinene og besøk av ett maritimt universitet og sertifiseringsmyndigheten i Polen. I Norge er det utført seks revisjoner av utdanningsinstitusjoner, fem med beredskapsopplæring og en med tankskipsopplæring. I tillegg har det vært foretatt flere inspeksjoner blant annet av utdanningsinstitusjoner i Trondheim, Bergen og Horten.

Miljø og forskning

Sjøfartsdirektoratet er ved delegeringsvedtak av Miljøverndepartementet forurensningsmyndighet i forbindelse med å hindre eller begrense oljeforurensning fra skip. I 1998 ble ansvarsområdet utvidet til å omfatte utslipp av farlige og skadelige stoffer fra skip. For å ivareta denne oppgaven har direktoratet en etablert døgnberedskap i form av fire aksjonsinspektører. I 1997 ble det loggført i alt 104 større og mindre aksjoner der direktoratet observerte hendelser og i de fleste tilfeller ga råd. I 17 av tilfellene var det nødvendig å gripe direkte inn i form av pålegg og enkeltvedtak i henhold til forurensningsloven. I tillegg til beredskapen mot forurensning fra skip har direktoratets ledelse ved en rekke anledninger etablert beredskap for å kunne gi støtte til andre involverte etater, vurdere sjøsikkerhetsmessige forhold og ivareta mediepågang. Et eksempel på dette var forliset av skipet Leros Strength utenfor Stavanger i februar 1997.

Tilskuddsordningen for reduksjon av nitrogenoksidutslipp (NO_x) er et 5-årig program som ble startet opp i 1996. Programmet har en totalramme på 35 mill. kroner. Intensjonen med ordningen var å gi 100 pst. tilskudd til installering av motortekniske tiltak som skal redusere utslipp av nitrogenoksid. Det var forutsatt å foreta installasjoner på ca. 200 skip. Siden utslippet ikke er regulert i form av forbud, utslippskvoter eller -avgifter, har ikke ordningen fått den forventede interesse hos skipsfartsnæringen. Dette har medført at Sjøfartsdirektoratet har opprettet en selvstendig prosjektledelse og drevet et aktivt informasjonsarbeid overfor næringen, jf. omtale i St prp nr 1 for 1997-98 for Nærings- og handelsdepartementet. I tillegg er det foretatt visse justeringer i tildelingskriteriene ved at det under ordningen kan gis tilskudd til installering av større motortekniske tiltak dersom disse gir en bedre effekt i forhold til intensjonen om å redusere NO_x-utslipp. Tilskuddet utbetales etter at tiltaket er gjennomført og tester er foretatt. Framdriften i innstalleringsarbeidet og dermed omfanget av og takten i tilskuddsutbetalingene avhenger også av andre forhold som blant annet seilingskontrakter, sesong og ledig verftskapasitet. I 1996 og 1997 er det totalt utbetalt 3,5 mill. kroner. Pr. 31. juli 1998 var det ytterligere utbetalt ca. 3,6 mill. kroner og gitt tilsagn for ytterligere ca. 8,5 mill. kroner til konkrete prosjekter. Videre var nye prosjekter for ca. 15 mill. kroner under vurdering.

Videre ble vedlegget til MARPOL om luftforurensning for skip vedtatt. Arbeidet med å revidere reglene om oljekjemikalier og kloakk fortsatte i 1997. Tilsvarende fortsatte arbeidet med å utvikle regler for å hindre spredning av ballastvann.

Sjøfartsdirektoratet deltar i Norges forskningsråds maritime miljøatsing MARMIL. Over Miljøverndepartementets budsjett ble direktoratet tildelt 1,4 mill. kroner i 1997 til miljørettet forskning. Prosjekter om organismer i ballastvann og om alternative bunnstoffer ble igangsatt. Direktoratet deltar også i arbeidet med miljødifferensiering av avgifter for skipsfarten som en oppfølging av Grønn skattekommisjon. Videre arbeider direktoratet med å prosjektere en mer miljøvennlig bilferge i samarbeid med andre interessenter. I tillegg brukte Sjøfartsdirektoratet ca. 1 mill. kroner til forskning og utvikling av nye standarder innen sikkerhet til sjøs.

Sjøvettkampanjen

Sjøvettkampanjens sekretariat ligger i Sjøfartsdirektoratet. Kampanjen har som formål å informere og organisere tiltak for å forebygge ulykker til sjøs ved bruk av fritidsfartøy. Tiltakene fokuserer på bevisstgjøring og holdningsskapende arbeid. Resultatet av kampanjens arbeid kan ikke direkte leses ut av ulykkesstatistikker, men i perioden 1994 til 1997 har antall dødsulykker i forbindelse med fritidsbåttrafikk blitt redusert fra 45 til 35. Hittil i 1998 er det en økning i antall dødsfall ved bruk av fritidsfartøy. På den positive siden er det en sterk økning i utstedelse av båtførerbevis. I 1997 ble det over Sjøfartsdirektoratets budsjett avsatt i underkant av 3 mill. kroner til kampanjen og drift av sekretariatet. Tilsvarende beløp er blitt benyttet i tidligere år og i 1998.

Nærings- og handelsdepartementet har igangsatt drøftelser med berørte myndigheter om mulige tiltak for å styrke godt sjøvett.

Sjøfartsadministrasjon

Sjøfartsdirektoratet ble egen regnskapsfører fra og med 1997. Ved Riksrevisjonens gjennomgang av direktoratets regnskapsførsel for 1997 ble det avdekket flere mangelfulle forhold. I tillegg har Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite i Innst S nr 82 for 1997-98 påtalt mangelfulle rutiner ved innkreving av gebyr for skipskontrolltjenester. Nærings- og handelsdepartementet har tatt opp disse forholdene med Sjøfartsdirektoratet med pålegg om forbedring av økonomiforvaltning og regnskapsførsel. Dette arbeidet har fått høy prioritet og tiltak for å bedre kompetansen på og rutinene for regnskapsførsel er iverksatt i direktoratet. Videre vil det bli gjennomført informasjons- og opplæringstiltak for Skipskontrollens ansatte i forbindelse med utarbeidelsen av en bedre gebyrforskrift og ny IT-løsning.

I 1997 ble det gjennomført en evaluering av direktoratets arbeidsområde og -måter, jf. omtale i St prp nr 1 for 1997-98 for Nærings- og handelsdepartementet. Konklusjonen i evalueringsrapporten er at Sjøfartsdirektoratet har en rekke viktige oppgaver som ikke lar seg dekke innenfor nåværende arbeidsorganisering og budsjettrammer, og det foreslås en omlegging til en overordnet, forenklet og behovsstyrt kontroll basert på internkontrollprinsippet. I rapporten er det videre forslag som på kort sikt vil kunne frigjøre ressurser fra dagens løpende virksomhet til det langsiktige og strategiske sjøsikkerhetsarbeidet. Sjøfartsdirektoratet har i samråd med departementet påbegynt arbeidet med å frigjøre ressurser, blant annet ble Skipskontrollens stasjon i Rotterdam lagt ned i 1998 og uanmeldte tilsyn av lasteskip i NIS er redusert fra 25 pst. til 10 pst. årlig. Sjøfartsdirektoratet har under utredning andre forslag som kan medføre innsparinger.

Direktoratet har bidratt til en bedre regelverksforståelse og holdning til sikkerhetsforhold ved å delta under lokale og internasjonale møter og konferanser. I tillegg informerte direktoratet næringen gjennom eksterntilbladet NAVIGARE som kom ut i fire utgaver med et gjennomsnittlig opplag på ca. 15 000. Fire hefter med statistiske data innen direktoratets ansvarsområde ble utarbeidet og distribuert i tillegg til diverse kampanjemateriell til fritidsflåten.

Mål og strategier

Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er å oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og miljø i en effektiv og velrenommert maritim virksomhet.

Sjøfartsdirektoratet vil arbeide for å vinne forståelse for at fastsatte normer for sikkerheten til mannskap og fartøy gir minimumstandarder, og at rederiene selv ut fra egne erfaringer og vurderinger iverksetter tiltak som er nødvendige for en betryggende total sikkerhet. Det er viktig å tilstrebe utviklingen av en kultur for total sikkerhet i næringen.

Direktoratets tilsyn vil i større grad rettes mot de operative forhold, og direktoratet vil for 1999 prioritere oppfølgingen av de nye reglene i STCW-konvensjonen og kravene om sikkerhetsringssystemene i ISM-koden.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Målet er å sikre at sjøfolk på norske skip er kvalifiserte for den aktuelle tjeneste og bidra til et service- og velferdstilbud som gir sosial trygghet og anledning til positiv fritidsutfoldelse.

Menneskelig svikt er en dominerende ulykkesfaktor, og det er et mål å sette inn tiltak som kan forebygge ulykker på grunn av slik svikt. En sentral oppgave er å sikre at STCW-konvensjonens nye bestemmelser etterleves i Norge og i land som utdanner og sertifiserer sjøfolk til norske skip. I henhold til den reviderte STCW-konvensjonen må det inngås gjensidige avtaler med sjøfartsadministrasjonene i de land som rekrutterer sjøfolk til norske skip. Avtalene må omfatte informasjonsutveksling om opplæring- og sertifiseringsprosesser i det enkelte land.

STCW-F konvensjonen om kvalifikasjonskrav til fiskere er på norsk hold til vurdering med sikte på ratifikasjon. Direktoratet arbeider med å sammenholde kravene i STCW og STCW-F konvensjonene og klarlegge utdannings- og sertifiseringskrav for fiskere.

Sjøfartsdirektoratet er pålagt å føre tilsyn med maritim tjeneste i medhold av tjenestekontrollforskriften. Direktoratet har startet arbeidet med å kvalitetssikre det Maritime Arbeidstaker-/Arbeidsgiverregisteret for å sikre en effektiv kontroll.

Liv, helse og fartøy

Målet er å medvirke til at de tekniske og operasjonelle forhold i norsk maritim virksomhet skal trygge liv og hindre og begrense skader på person og fartøy. Arbeidsmiljø og tjenesteforhold skal gi vern mot helsefare. Med forsvarlig operativ standard og betryggende prosedyrer skal alle fartøy kunne tåle påregnelige belastninger.

I de siste årene har flere nye internasjonale regler blitt vedtatt. Den største utfordringen for sjøfartsadministrasjonen vil være å følge opp at regelverket etterlevs. Imidlertid må også det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet videreføres innenfor de gitte rammer.

For flyttbare innretninger tar direktoratet sikte på å innarbeide ISM-kodens bestemmelser om krav til sikkerhetsstyringssystem i den norske forskriften om reders internkontrollplikt for flyttbare innretninger i løpet av 1998/99 med ikrafttreden 1. januar 2000. Internkontrollforskriftens bestemmelser omfatter konstruksjon, bygging og drift og har derved et videre omfang enn ISM-koden. Innarbeiding av ISM-koden vil bety visse endringer i forhold til dagens internkontrollforskrifter, hovedsakelig ved at koden kommer til erstatning for dagens krav til styringssystem i driftsfasen av innretningene.

Offshorerregelverket er under omlegging mot mer overordnet kontroll ved at tilsynet med konstruksjon og bygging av innretninger vil bli rettet mot reders internkontrollsystem. Omleggingen vil bety hyppige systemrevisjoner hos reder og hos entreprenører som er underlagt reder. Antall kontrollpliktige flyttbare innretninger antas å holde seg på 1998-nivå også i 1999. Innføring av ISM-kodens krav til faste revisjonsintervaller vil også medføre økt revisjonsaktivitet i forhold til nåværende antall driftsrevisjoner. Denne økte ressursbruken vil kompenseres med redusert detaljkontroll slik at direktoratet kan klare oppgavene med dagens bemanning.

EUs rådsdirektiv som bygger på Torremolinos-protokollen av 1993 er under innarbeiding og vil fastsette et felles regelverk for alle fiskefartøyer i EU-området. Arbeidet vil strekke seg inn i 1999. Videre har EU utarbeidet et forslag til regler om registrering av passasjerer på skip. Norge har allerede forskrifter om slik registrering for passasjerskip i rutesfart mellom norske og utenlandske havner. Hvis EUs bestemmelser gjøres gjeldende for innenriks fart, må norsk forskrift omarbeides i 1999.

Norske redere planlegger å bygge passasjerskip med et langt høyere passasjertall enn det som er vanlig i dag. Det er derfor behov for å utvikle et differensiert regelverk hvor det tas hensyn til økt risiko og konsekvens som det store antall personer på ett fartøy vil innebære. Problemet søkes løst ved et nordisk forskningsprosjekt.

Krav om ISM-sertifisering for visse hovedtyper av skip trådte i kraft 1. juli 1998. For de resterende typer fartøy, herunder en stor gruppe stykkgodsskip, trer bestemmelsene i kraft 1. juli 2002. Rederiene har allerede begynt arbeidet med nye sikkerhetsstyringssystemer og det forventes en økning i antall begjæringer om sertifisering av nye systemer i 1998 og 1999.

Det tas sikte på å gjennomføre åtte revisjoner av classeselskaper som er delegert kontrollmyndighet for NIS-flåten og en revisjon av eldre bulk/tankskip i 1999.

Sjøfartsdirektoratets regelsamling er, slik det internasjonale samarbeidet om sjøsikkerhet utvikler seg, blitt meget omfattende med regler og bestemmelser i mange publikasjoner. For å gjøre regelsamlingen lettere tilgjengelig for brukerne, arbeides det med å overføre regelsamlingen til en felles database. Dette arbeidet vil fortsette i 1999.

Direktoratet vil vurdere tiltak for å følge opp Sjøvettkampanjen i 1999.

Miljøsikker sjøtransport

Målet er å bidra til at norsk maritim virksomhet er like miljøsikker som alternative transportformer, og at de tekniske og operasjonelle forhold i maritim virksomhet forebygger miljøskader. En effektiv havnestsatskontroll skal tilstrebe høy sikkerhet mot forurensning fra fremmede skip i norsk farvann.

Sjøfartsdirektoratet vil bidra til miljøeffektive tiltak gjennom engasjement i de internasjonale relevante samarbeidsfora på miljøområdet. I forståelse med Miljøverndepartementet har Sjøfartsdirektoratet utarbeidet et førsteutkast til sektorhandlingsplan for miljøarbeidet i direktoratet som et verktøy til å vurdere ressursituasjonen på miljøsektoren.

Tilskuddsordningen for reduksjon av nitrogenoksidutslipp fra skip (NO_x-programmet) er et 5-årig program for perioden 1996-2000 og har en totalramme på 35 mill kroner. I 1999 er det planlagt tiltak for å redusere nitrogenoksider på større skip med høy driftsintensitet og store utslipp. Sjøfartsdirektoratet forventer at miljøeffekten vil være høy. Direktoratet tar sikte på å legge fram et NO_x-regnskap som viser antall tonn redusert utslipp av NO_x i forhold til tilskuddsordningens størrelse i budsjettproposisjonen for 2000. Nærings- og handelsdepartementet vil evaluere tilskuddsordningen i 2000.

Sjøfartsdirektoratets beredskapsplikt er utvidet fra å omfatte oljevernberedskap til også å omfatte kjemikalier og farlige stoffer. I denne sammenheng må direktoratets engasjement med Statens forurensingstilsyn angående beredskapstiltak og opplæring økes. Direktoratets forebyggende beredskapsplikt krever også et intensivt samarbeid med etaten både nasjonalt og internasjonalt.

Samarbeidsavtalen med Kystvakten vil fortsatt kreve informasjon og opplæring av kystvaktpersonell.

Sjøfartsadministrasjonen

Målet er å opprettholde den nasjonale og internasjonale anerkjennelse av norsk sjøfartsadministrasjons kompetanse, effektivitet og pådriverrolle. Direktoratet skal ha en utviklingsorientert organisasjon med et godt arbeidsmiljø. Etaten skal ha god økonomistyring og være hensiktsmessig organisert i forhold til sitt ansvar og oppgaver som forvaltningsorgan og tjenesteyter.

Rekruttering og kompetanseoppbygging er av stadig større betydning for at virksomheten skal ha evne og mulighet til å løse sine oppgaver og møte framtidige omstillingsbehov. Et trainee/turnus-program for å styrke kompetansen og bedre rekrutteringen vil bli iverksatt i løpet av 1999. Sjøfartsdirektoratet vil arbeide videre med å tilpasse sitt informasjonssystem og sine informasjonssystemer til den nye statlige informasjonspolitikken i 1999.

NAVIGARE er Sjøfartsdirektoratets viktigste informasjonskanal utad og utgis fire ganger årlig. Det legges vekt på at bladet omtaler de viktigste aktualiteter innenfor direktoratets ansvarsområde og virker motiverende på såvel de om bord som de i land. Direktoratet vurderer å legge NAVIGARE ut på internett for å øke tilgjengeligheten og styrke etatens profilering av sikkerhetsspørsmål og velferdstiltak.

Sjøfartsdirektoratet vil i 1999 opprettholde kvalitetsmålet for rask saksbehandling ved at 80 pst. av ubehandlede saker skal være under en måned gamle. Skipskontrollen fullfører andre versjon av sine håndbøker. Sertifisering etter NS-ISO 9 001 vurderes. I tråd med regjeringens målsetting om forbrukerorienterte forvaltningsorganer vil serviceerklæring for hovedgruppene normer, informasjon, kontroll/tilsyn og service/velferdstilbud utvikles. I 1999 videreføres utvikling av kvalitets/HMS-systemet og prosessen for kontinuerlig forbedring.

Et nytt IT-system i Skipskontrollen skal bidra til at etaten kan løse sine administrative oppgaver med mindre ressurser og med bedre kvalitet. I 1999 vil arbeidet med å implementere systemet ved samtlige skipskontrollstasjoner fortsette. Innføring av ny IT-løsning vil bedre innrapporteringen av utførte kontrolloppdrag og dermed gi sikrere grunnlag for gebyrinnkrevningen.

På bakgrunn av antegnelser fra Riksrevisjonen har direktoratet iverksatt tiltak for å rette opp svakheter i rutiner og kompetanse innen regnskapsføring. Direktoratet forventer at de fleste forhold skal være rettet opp i 1998, men arbeidet med å styrke kompetansen innenfor økonomiforvaltningen vil bli videreført i 1999. Dette inkluderer informasjons- og opplæringstiltak for Skipskontrollens ansatte på gebyrområdet.

Nærings- og handelsdepartementet vil i samarbeid med Sjøfartsdirektoratet også i 1999 følge opp evalueringsrapporten fra 1997 om direktoratets ressursbruk. En omlegging av tilsynsfunksjonen til en overordnet forenklet og behovsstyrt kontroll basert på internkontrollprinsippet representerer en radikal omlegging av dagens kontrollsystem. Dette krever nærmere utredning både av de sjøsikkerhetsmessige, juridiske og økonomiske sider. Det er vanskelig å vurdere tidsperspektivet for en slik omlegging, men planleggings- og overgangsfasen vil måtte pågå over flere år.

Budsjettforslag 1999**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 182,6 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter for om lag 325 ansatte og andre driftsutgifter i Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen. Økningen i forhold til vedtatt budsjett for 1998 skyldes i hovedsak pris- og lønnsveksten og økte utgifter i forbindelse med besiktigelse i utlandet av nybygg som skal registreres i NOR. Videre skal bevilgningen dekke utgifter til innføring av ny IT-løsning i Skipskontrollen og igangsetting av et flerårig arbeid med å legge om Sjøfartsdirektoratets virksomhet fra dagens løpende kontrollvirksomhet til et mer langsiktig og strategisk sjøsikkerhetsarbeid, jf. omtale under Sjøfartsadministrasjon ovenfor.

I tillegg skal bevilgningen dekke Sjøvettkampanjen, direktoratets forskningsinnsats innenfor sjøsikkerhet og miljø, prosjektledelse av NO_x-ordningen, utbetalinger til støtteberettigede krigsseilere og deres enker under den tidligere stiftelsen Nortraship sjømannsfond og ex-gratia utbetalinger til norske sjøfolk og etterlatte etter norske sjøfolk som seilte ute i krigsårene 1940-45.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner. Posten skal dekke velferdstiltak for sjøfolk og blir blant annet benyttet til drift av kontorer i utlandet, avis-, bibliotek- og idretts-tjenesten, informasjon og andre velferdstiltak.

Post 70 Hjemsending av sjøfolk

Det foreslås en bevilgning på 1,5 mill. kroner som skal dekke utgifter til nødvendig hjemreise for sjøfolk i henhold til sjømannsloven, utgifter til redning som følge av bestemmelsene i lov om stranding og vrak av 20. juli 1888, honorar til sakkyndige og utgifter i forbindelse med forskuttering av sosialhjelp og bistand til hjemreise, innleggelse på sykehus og attføring.

Post 72 Tilskudd til NO_x-tiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 6,5 mill. kroner til tiltak for å redusere utslipp av nitrogenoksider (NO_x) fra skip. I tillegg foreslås det bevilget 0,5 mill. kroner til dekning av prosjektledelse over post 01 Driftsutgifter. Bevilgningen er en del av et 5-årig program (1996-2000) for reduksjon av NO_x-utslipp fra skip med en totalramme på 35 mill. kroner.

KAP. 3941 SJØFARTSDIREKTORATET MED SKIPSKONTROLLEN

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	77 892	80 000	83 000
03	Diverse inntekter	3 224	1 000	1 000
04	Gebyrer for skip i NIS	47 313	43 140	43 140
05	Inntekter av velferdstiltak	4 440	3 000	3 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	547		
17	Refusjon lærlinger	11		
	Sum kap. 3941	133 427	127 140	130 140

Post 01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR, og**Post 04 Gebyrer for skip i NIS**

De utgifter som pådras Sjøfartsdirektoratet tilknyttet skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og offshoreengasjementer, skal dekkes gjennom gebyrinntekter. I tillegg skal NIS-gebyrene dekke det norske bidraget til IMO og departementets egne utgifter tilknyttet skipsfarten.

Kontrollen med store lasteskip er delegert til classeselskapene. Rederiene betaler direkte til classeselskapene for denne kontrollen. Sjøfartsdirektoratets utgifter gjelder fastsetting av regelverk, kontroll med classeselskapenes arbeid og stikkprøvekontroll på at skipene er i orden. Mindre skip i ordinært register og fiskefartøyer blir kontrollert av Skipskontrollen. Gebyrene for disse kontrollene dekker ikke direktoratets utgifter fullt ut. Videre pådras en

del utgifter til havnestatkontroll av anløpende skip, og disse utgiftene kan ikke kreves dekket ut fra internasjonale avtaler.

Gebysatsene for skip og offshoreinstallasjoner i Norsk Ordinært Register (NOR) under post 01 foreslås økt med gjennomsnittlig 4 pst. i 1999. Satsene for skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) foreslås ikke endret. Budsjettforslaget for 1999 er basert på forventet flåtesammensetning og antall skip i de to registrene.

Post 03 Diverse inntekter

Det foreslås budsjettert med inntekter i form av refusjoner for utført kontroll og tilsynsoppdrag på 1 mill. kroner.

Post 05 Inntekter av velferdstiltak

Det foreslås budsjettert med inntekter av velferdstiltak på 3 mill. kroner. Posten omfatter inntekter fra utleie av videofilmer og formidling av språkkurs, jf. omtale under kap. 941, post 21 Spesielle driftsutgifter.

KAP. 942 SKIPSREGISTRENE

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt	
			budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	5 216	5 400	6 600
	Sum kap. 0942	5 216	5 400	6 600

Status for virksomheten

Skipsregistrene er et eget forvaltningsorgan underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Skipsregistrene er lokalisert til Bergen og vil i 1998 utføre ca. 10 årsverk.

Skipsregistrenes overordnede mål er på en rasjonell og hensiktsmessig måte å administrere de to skipsregistrene Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) som er Norges offentlige registrer for fartøy under norsk flagg.

Skipsregistrenes primære oppgave er å tjene som et ledd i den offentlige kontroll av registrerte skip, deres eierforhold og tjene som rettsvernregistre for registrering av rettigheter i skip.

Resultatrapport 1997

Saksmengden ved NOR- og NIS-registrene økte med henholdsvis 4,7 og 13,4 pst. i 1997. Videre fortsatte oppryddingen og ajourføringen av edb-registrene.

Skipsregistrene har i hovedsak oppfylt sin målsetting om at saksbehandlingstiden ikke skal overstige en uke. Kort saksbehandlingstid vil ha en positiv effekt for andre offentlige etater som mottar meldinger fra registeret.

Norsk Ordinært Skipsregister (NOR)

Det var 12 570 skip i NOR pr. 31. desember 1997. Antall skip over 200 bruttotonn utgjorde 1 351. I løpet av 1997 ble 351 skip innmeldt, 208 skip ble slettet og 1 100 eierskifter ble registrert. Det ble registrert 7 639 andre dokumenter som følge av funksjonen som rettsvernregister for rettigheter i NOR-skip.

En oversikt fra skipsbyggingsregisteret pr. 31. desember 1997 viser at 263 skip var under bygging. Det ble i løpet av 1997 registrert 144 nye og slettet 206 nybygg.

Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)

Statistikken viser at antall skip under norsk flagg økte med 5,4 pst. i 1997 i forhold til året før. Ved årsskiftet 1997-98 var det 723 skip i NIS. I løpet av 1997 ble 114 skip innmeldt, 77 skip ble slettet og 165 eierskifter ble registrert. Det ble registrerte 1 165 andre dokumenter som følge av funksjonen som rettsvernregister for rettigheter i NIS-skip.

Mål og strategier

Det overordnede målet for Skipsregistrene er å opprettholde et korrekt og oppdatert register gjennom en rasjonell og hensiktsmessig administrasjon og kvalitetssikre innholdet i registrene. Omleggingen av IT-virksomheten ved registrene vil fortsette i 1999.

Budsjettforslag 1999

Post 01 Driftsutgifter

Virksomheten forutsettes videreført med om lag samme antall årsverk som tidligere, det vil si ca. 10 årsverk. Det foreslås en bevilgning på 6,6 mill. kroner til driftsutgifter for 1999, en økning på 1,2 mill. kroner i forhold til vedtatt budsjett for 1998. Økningen skyldes i hovedsak økte utgifter som følge av omlegging av Skipsregistrenes IT-virksomhet. Omlegging er nødvendig for å sikre tilfredsstillende driftssikkerhet og vedlikehold av skipsregisterapplikasjonen. I tillegg er posten blitt styrket for å dekke pris- og lønnsstigningen.

KAP. 3942 SKIPSREGISTRENE

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Gebyrer NOR	3 954	4 200	4 200
02	Gebyrer NIS	4 643	4 800	5 300
	Sum kap. 3942	8 597	9 000	9 500

Antall skip i NOR synes å være stabilt, mens det forventes en viss økning av registrerte skip i NIS i forhold til det antall som ligger til grunn for regnskapstallene for 1997. Gebyrinntektene vil også avhenge av etterspørselen etter tjenester fra blant annet finansieringsinstitusjoner ved registrering av rettigheter i skip.

Årsavgiften for NIS-skip foreslås økt med 10 pst. til kr 5 500. Avgiftssatsen har ikke vært økt siden 1995 og skal kompensere for økte driftsutgifter ved Skipsregistrene, jf. omtale under kap. 942, post 01 .

KAP. 0947 TILSKUDD TIL SYSSELSETTING AV SJØFOLK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	430 570	251 000	50 000
71	Tilskudd til NIS, <i>overslagsbevilgning</i>	40 679		
	Sum kap. 0947	471 249	251 000	50 000

Vedrørende 1998:

Bevilgningen under post 70 ble økt med 164,2 mill. kroner ved St vedt 12. juni 1998, jf. St prp nr 51 og Innst S nr 216 for 1997-98.

Status på området

Refusjonsordningen for norske sjøfolk på NOR-skip ble etablert fra 1994. I 1996 ble det etablert en særskilt ordning for NIS-skip med refusjonsbemanning. Målsettingen for refusjonsordningen er å øke antall norske sjøfolk på norske skip. Delmål er å øke satsingen på opplæring og nyrekruttering innen sjømannsstanden og opprettholde sysselsettings- og bosetningsmønsteret i kystdistriktene. Sjøfartsdirektoratet utarbeider terminvise rapporter om refusjonsordningen til departementet. Rapporten inkluderer antall sjøfolk i refusjonsordningen. Rikstrykdeverket utarbeider, med basis i statistikk fra Maritimt Arbeidsgiver-/Arbeidstakerregister, årlig statistikk over totalt antall norske sjøfolk og registrert bosetningskommune.

Ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 1998 ble det bevilget 251 mill kroner til refusjonsordningen for sysselsetting av sjøfolk under kap. 947, post 70, jf. Budsjett-innst S nr 8 for 1997-98. Av bevilgningen på 251 mill. kroner gjaldt 51 mill. kroner dekning av siste (sjette) refusjonstermin i 1997. Regjeringen ble samtidig bedt om å foreta en evaluering med sikte på en bedre målretting av ordningen.

Regjeringen la fram en evaluering av ordningen våren 1998, og på bakgrunn av evalueringen vedtok Stortinget et nytt og mer målrettet regelverk for annet halvår 1998, jf. St prp nr 51 og Innst S nr 216 for 1997-98. I det reviderte opplegget for ordningen ble passasjerbetjeningen på passasjerskip i NOR og bøyelastere for transport av råolje fra Nordsjøen tatt ut. Ordningen ble imidlertid utvidet ved at det ble åpnet for å gi støtte til en ytterligere profilering mot rekruttering og utdanning for skip i NOR. Refusjonssatsen ble redusert fra 20 til 12 pst. Basert på disse endringene ble bevilgningen økt med 164,2 mill. kroner til å dekke refusjonsutbetalinger for annet halvår 1998.

Resultatrapport 1997

Fra 1994 til 1997 har det vært en total vekst i antall sjøfolk i den norske flåten. For samme periode har antall sjøfolk i NOR økt med 12,5 pst. I løpet av 1997 har det vært en vekst i norske sjøfolk på NIS-skip på 14,6 pst. Rekrutteringen av sjøfolk skjer i overveiende grad i distriktene og ordningen bidrar til å opprettholde bosetningen i kyst-Norge. Gjennomsnittlig omfatter ordningen første halvår 1998 ca. 10 100 sjøfolk.

Budsjettforslag 1999

Det har vært en vekst i antall sjøfolk etter at refusjonsordningen ble etablert. Næringen er inne i en positiv utvikling, og det er økende behov for norske sjøfolk.

Det er behov for innstramminger på statsbudsjettets utgiftsside for å dempe presset i økonomien. Som ledd i regjeringens innstrammingsopplegg vurderes blant annet nedbygging av spesielle tiltak rettet mot enkelt næringer. På denne bakgrunn foreslår regjeringen å avvike tilskuddet til sysselsetting av norske sjøfolk med virkning fra 1. januar 1999. Det foreslås imidlertid en bevilgning på 50 mill. kroner for utbetaling av refusjon for den terminen som dekker november og desember 1998, og som utbetales tidlig i 1999.

KAP. 948 VENTELØNN

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	1 182	2 400	1 500
	Sum kap. 0948	1 182	2 400	1 500

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 1,5 mill. kroner til å dekke refusjon av ventelønn for oppsagt personell i det tidligere Direktoratet for sjømenn og Velferdstjenesten for handelsflåten. Budsjettforslaget for 1999 tar hensyn til at antallet personer som kan reise krav om ventelønn er redusert i forhold til 1998.

*Programkategori 17.50 Aksjeselskaper**Utgifter under programkategori 17.50 fordelt på kapitler:*

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0950	Sydvaranger ASA	3 000			-0,0
0951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	63 000	62 000	62 000	0,0
0952	Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling	56 668	52 000	50 000	-3,8
0953	Kings Bay AS	34 000	25 000	27 000	8,0
0954	Sulitjelma Bergverk A/S (jf. kap. 3954)	673			-0,0
0955	Norsk Koksverk	22 197			-0,0
0956	Norsk Jern Eiendom A/S	2 211			-0,0
0957	A/S Kongsberg Våpenfabrikk	594 700			-0,0
	Sum kategori 17.50	776 449	139 000	139 000	0,0

Utgifter under programkategori 17.50 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
70-89	Overføringer til andre	776 449	139 000	139 000	0,0
	Sum kategori 17.50 Aksjeselskaper	776 449	139 000	139 000	0,0

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Statens aksjeportefølje innen bergverk og industri m.m. består av 11 selskaper med samlet pålydende på ca. 2,9 mrd. kroner pr. september 1998. Disse omfatter fem selskaper hvor staten eier samtlige aksjer, fem majoritetseide selskaper og en minoritetseierpost. Aksjene i fire av de majoritetseide selskapene -Norsk Hydro, Raufoss, Kongsberg Gruppen og Sydvaranger- er børsnoterte med en samlet verdi for statens andel på ca. 33,4 mrd. kroner målt etter kursene på Oslo Børs primo september 1998.

Av de 11 selskapene har sju løpende industriell virksomhet, mens to forestår samfunnsdrift og ett eier og forvalter fast eiendom. Ett av selskapene har nedlagt hovedvirksomheten og vil på sikt bli avviklet. Av de ti selskapene med løpende drift gikk seks med overskudd i 1997. Forventet aksjeutbytte for 1998 fra disse selskapene er ført opp som inntekt under kap. 5656. Tre av selskapene, alle lokalisert på Svalbard, er avhengig av årlig statsstøtte.

Mål og strategier

Det er Nærings- og handelsdepartementets mål at selskapene skal drives best mulig vurdert etter bedriftsøkonomiske kriterier. Flere av selskapene har en eksportrettet produksjon, med hard konkurranse i internasjonale markeder. Viktige utfordringer i tiden framover vil være kontinuerlig markedstilpasning av produksjonen og løpende effektivisering av driften. Samtidig skal selskapene ivareta de samfunnsmessige hensyn som ligger til grunn for virksomheten. Enkelte statsbedrifter får statsstøtte ut fra regionalpolitiske hensyn.

Staten vurderer fortløpende sin rolle som langsiktig og profesjonell eier av industri-selskaper og legger vekt på å møte utfordringer og endringer i drifts- og markedsforhold offensivt. Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på en aktiv oppfølging av eventuelle forslag om industrisamarbeid, ekspansjon, nyerverv eller salg, med utgangspunkt i de enkelte selskapenes virksomhet og utviklingsmuligheter. Aktuelle forslag vil bli lagt fram for Stortinget.

Regjeringen vil i løpet av høsten 1998 legge fram en stortingsmelding om de bedrifter hvor staten ved Nærings- og handelsdepartementet har eierinteresser. Ved Stortingets behandling av revidert budsjett for 1998 ble regjeringen gitt en fullmakt til å selge aksjer i 1998 for inntil 500 mill. kroner. Denne fullmakten foreslås forlenget fram til utgangen av 1999, jf. forslag og omtale i Gul bok. I meldingen om departementets selskaper vil det bli

gitt en orientering om aksjeposter som forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet og som kan vurderes som aktuelle for salg.

KAP. 950 SYDVARANGER ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Vedtatt	Forslag
		1997	budsjett 1998	1999
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	3 000		
	Sum kap. 0950	3 000		

Vedrørende 1998:

Ved St vedt 19. juni 1998 ble det bevilget 53 mill. kroner til førtidspensjonering, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Status for virksomheten

I St prp nr 65 for 1997-98 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1998, er det under kap. 950 Sydvaranger ASA gitt en nærmere redegjørelse for status i avviklingsarbeidet. Det er der blant annet gitt opplysninger om det australske selskapet Australian Bulk Minerals Ltd sin interesse for eventuell videreføring av jernmalmsvirksomheten i Kirkenes-området. Departementet mottok i juli 1998 en søknad fra selskapet Arctic Bulk Minerals AS (ABM AS) om konsesjon for erverv av bergrettigheter fra Sydvaranger ASA og konsesjon for gruvedrift i Sør-Varanger. ABM AS er et heleid datterselskap av Australian Bulk Minerals Ltd. Nærings- og handelsdepartementet har sendt saken på høring til berørte instanser og tar sikte på å avgjøre konsesjonssaken innen utgangen av 1998.

Departementet tar sikte på å legge fram en mer omfattende redegjørelse for Sydvaranger ASA og omstillingen i Sør-Varanger i 1999 når forholdene knyttet til eventuell videreføring av jernmalmsvirksomheten i regi av ABM er ytterligere avklart. Forslag om statlig tilskuddsbevilgning til Sør-Varanger kommune til erverv av tomtearealer og kulturobjekter fra Sydvaranger ASA vil bli tatt opp i høstens endringsproposisjon vedrørende statsbudsjettet for 1998.

Resultatrapport 1997

Avviklingen av jernmalmsvirksomheten fortsatte i 1997. All produksjon ble stanset i april 1997, mens skipning av pellets og spesialprodukter fortsatte gjennom hele året. I alt ble det skipet 277 000 tonn pellets og 58 230 tonn spesialprodukter. Salgsinntektene ble ca. 85 mill. kroner og selskapet fikk et overskudd før skatt på 47 mill. kroner. I resultatet inngår gevinst ved salg av anleggsmidler med ca. 70 mill. kroner. I hovedtrekk gjelder dette sentralverkstedet i Bjørnevatn, administrasjonsbygget i Kirkenes og alt rullende gruvemateriell som ble solgt i 1997. Australian Bulk Minerals Ltd. har inngått avtale om å overta anlegg og driftsutstyr som vil kunne anvendes ved framtidig gruvedrift for 7,7 mill. GBP.

Det er også foretatt omfattende opprydningsarbeider i gruveområdet i Bjørnevatn og på industriområdet i Kirkenes.

Det ble i 1997 bevilget 3 mill. kroner til å etablere en ny førtidspensjonsordning og dekke løpende pensjonsforpliktelser under denne fram til 30. juni 1998, jf. St prp nr 63 og Innst S nr 295 for 1996-97. Førtidspensjonsordningen ble fullfinansiert gjennom en bevilgning på 53 mill. kroner på statsbudsjettet for 1998, jf. St prp nr 65 for 1997-98.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås ingen bevilgning til selskapet over statsbudsjettet for 1999.

KAP. 951 STORE NORSKE SPITSBERGEN KULKOMPANI A/S

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	63 000	62 000	62 000
	Sum kap. 0951	63 000	62 000	62 000

Status for virksomheten

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) driver kullproduksjon på Svalbard. Driften i Gruve 3 i Longyearbyen ble avvirket i november 1996 og Sveagruva ble satt i ordinær produksjon i januar 1997. Etter gjeldende driftsopplegg skal regulær drift i Svea kombineres med en noe redusert drift i Gruve 7 i Longyearbyen slik at den samlede produksjonen i gjennomsnitt ikke overstiger 300 000 tonn kull pr. år. Selskapet hadde ca. 230 fast ansatte ved utgangen av 1997. Bemanningen i SNSK er med dette driftsopplegget forutsatt gradvis redusert til om lag 210 personer i 2000.

De viktigste markedene for SNSK er Norge, Frankrike og Tyskland. I tillegg har selskapet i de siste årene hatt leveranser til Sverige, Danmark og Island. Longyear-kullene anvendes hovedsakelig innen metallurgi, mens Svea-kullene hittil kun har vært benyttet til energiformål i kraftverk og ved sementproduksjon.

Kulldriften går med underskudd som dekkes ved statstilskudd. Bakgrunnen for statsstøtten har blant annet vært at gruedriften danner basis for annen norsk næringsvirksomhet og bosetting på øygruppa. *Målsettingen* med tilskuddet er å gjøre selskapet i stand til å videreføre sin virksomhet på en forsvarlig måte.

Følgende *oppfølgingskriterier* skal legges til grunn ved vurdering av formålsoppnåelse:

- selskapets økonomiske resultater
- bemanningsutvikling
- miljø- og sikkerhetsmessige forhold.

Siden høsten 1997 har det vært et betydelig fall i prisene i det internasjonale kullmarkedet. De vanskelige markedsforholdene har gjort det nødvendig for selskapet å iverksette enkelte umiddelbare tiltak for å tilpasse driftskostnadene til reduserte salgsinntekter. Dette omfatter blant annet omlegging av driften i Gruve 7, midlertidig høyere produksjon i Svea og nedtrapping av bemanningen ved naturlig avgang. I Gruve 7 er produksjonen i de mest kostnadskrevede områdene innstilt til fordel for produksjon i områder som har god kvalitet og som er ferdig oppfart. Driftsplanene er lagt opp slik at de gjenstående ressursene eventuelt kan tas ut senere dersom markedsforholdene endrer seg. Dersom kullprisen holder seg på et lavt nivå i tiden framover, ser selskapet for seg en avvikling av Gruve 7 allerede ved utgangen av 2001.

Med den vedtatte produksjonsbegrensningen på 300 000 tonn kull pr. år har SNSK begrensede muligheter til å motvirke en reduksjon i driftsinntektene som følge av lavere kullpriser med en økning i volumet. Selskapet har i sin budsjettsøknad for 1999 lagt til grunn et produksjonsvolum på ca. 400 000 tonn kull. For å sikre videre drift uten høyere statlige tilskudd enn opprinnelig forutsatt, går departementet inn for at produksjonsbegrensningen for SNSK settes til 400 000 tonn i gjennomsnitt pr. år for perioden 1999-2001.

Det vil bli foretatt en bred vurdering av den norske kulldriften i den nye stortingsmeldingen om Svalbard, som ventes framlagt våren 1999.

Resultatrapport 1997

Kullproduksjonen utgjorde 386 440 tonn, hvorav 110 440 tonn fra Gruve 7 og 276 000 tonn fra Svea. Samlet produksjon i 1997 var 156 800 tonn mer enn i 1996. SNSK hadde i 1997 driftsinntekter på ca. 132 mill. kroner og et underskudd før statstilskudd på ca. 61 mill. kroner. Tilsvarende tall for 1996 var henholdsvis ca. 125 og ca. 82 mill. kroner.

Sveagruva har ved to anledninger i 1997 og 1998 hatt lengre driftsavbrudd som følge av ras, men uten personskader og med relativt beskjedne skader på maskiner og driftsutstyr.

SNSK har med virkning fra 1. januar 1997 solgt samtlige av selskapets boliger til en egen stiftelse, Store Norskes Boligstiftelse. Omleggingen av boligforvaltningen innebærer at all direkte subsidiering av husleie til de ansatte er opphørt, og at den enkelte selv må betale for forbruk av strøm, varme, vann, avløp og renovasjon.

Budsjettforslag 1999

SNSK har søkt om statstilskudd på 68 mill. kroner for 1999, fordelt med 53 mill. kroner til drift og 15 mill. kroner til investeringer.

Selskapet baserer sin søknad på at produksjonen i 1999 vil utgjøre i overkant av 400 000 tonn kull, hvorav ca. 125 000 tonn fra Gruve 7 og ca. 275 000 tonn fra Svea. Det er lagt til grunn kullpriser og fraktrater tilsvarende nivået i januar 1998. Selskapet tar sikte på at bemanningen vil være redusert til 209 ansatte ved utgangen av 1999.

Nærings- og handelsdepartementet foreslår en samlet bevilgning på 62 mill. kroner til SNSK for 1999 til dekning av driftsunderskudd og investeringer. Departementet forutsetter at selskapet prioriterer nødvendige investeringer innenfor rammen av samlet bevilgning.

KAP. 952 SVALBARD SAMFUNNSDRIFT OG NÆRINGSUTVIKLING

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	56 668	52 000	50 000
	Sum kap. 0952	56 668	52 000	50 000

Vedrørende 1997:

Bevilgningen er gitt på kap. 952 Svalbard Samfunnsdrift A/S, fordelt på post 70 Tilskudd, *kan overføres*, og post 71 Tilskudd Svalbard Næringsutvikling A/S, *kan overføres*.

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Tilskuddet foreslås fordelt på to underposter; Svalbard Samfunnsdrift A/S og Svalbard Næringsutvikling A/S:

(i 1 000 kr)

Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.1	Svalbard Samfunnsdrift A/S	51 200	47 500	46 000
70.2	Svalbard Næringsutvikling A/S	5 468	4 500	4 000
	Sum post 0952.70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	56 668	52 000	50 000

Underpost 70.1 Svalbard Samfunnsdrift A/S*Status for virksomheten*

Svalbard Samfunnsdrift A/S (SSD) har ansvar for de fleste samfunnsoppgaver i Longyearbyen. Selskapet yter offentlige tjenester og forestår utbygging og drift av infrastruktur. En av selskapets oppgaver er, i samarbeid med Svalbard Næringsutvikling AS (SNU), å legge til rette for etablering av ny lønnsom næringsvirksomhet i Longyearbyen. SSD skal også stå for samordning og effektivisering av det lokale servicetilbudet i Longyearbyen.

Målsettingen med tilskuddet er å få utført de tillagte samfunnsoppgaver på en forsvarlig og mest mulig kostnadseffektiv måte.

Følgende *oppfølgingskriterier* skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- hvilke samfunnsoppgaver som er utført
- økonomiske resultater og gjennomførte investeringer
- sysselsettingsutviklingen i Longyearbyen.

Arbeidet med å styrke lokaldemokratiet i Longyearbyen-samfunnet fortsetter, og SSD vil i den forbindelse blant annet vurdere selskapets framtidige virksomhetsområder, struktur og strategi.

Resultatrapport 1997

De største enkeltprosjektene for SSD i 1997 har vært videre utbygging av fjernvarmenettet i Longyearbyen, arealplanlegging og tilrettelegging av nye tomteområder. Videre har selskapet bygd boliger for eget bruk og for blant andre Universitetsstudiene på Svalbard.

SSD hadde i 1997 driftsinntekter på 43 mill. kroner og et underskudd før statlig driftstilskudd på ca. 36 mill. kroner. Driftsinntektene og resultatet er på samme nivå som foregående år. Ved utgangen av 1997 hadde SSD 78 ansatte.

Med virkning fra årsskiftet 1997/98 har SSD overført en større andel av driftskostnadene vedrørende boligmassen til leietakerne.

Budsjettforslag 1999

SSD har søkt om 60,8 mill. kroner til drift og investeringer i 1999. Av søknadsbeløpet gjelder 35 mill. kroner dekning av underskudd på driften, 1,6 mill. kroner avdrag på gjeld til Husbanken og 24,2 mill. kroner investeringer og fornyelse av driftsmidler. Investeringsbehovet knytter seg hovedsakelig til vann- og varmforsyning, bygging av familieboliger, utvidelse av barnehage og fullføring av ny brannstasjon.

Departementet går inn for en bevilgning på 46,2 mill. kroner fordelt med 36 mill. kroner til drift og avdrag på gjeld til Husbanken og 10,2 mill. kroner til investeringer og fornyelse av driftsmidler. Det forutsettes at selskapet selv prioriterer investeringene innenfor denne rammen.

Departementet forutsetter at selskapet til enhver tid søker å oppnå en mest mulig kostnadseffektiv drift. Videre bør prisingen av selskapets tjenester i størst mulig grad gi inndekning for selskapets kostnader. Det forutsettes at SSD prioriterer arbeidet med kostnadsrettet prising, herunder også prisingen av elektrisk kraft.

SSD skal i samarbeid med Svalbard Servicesenter AS (SSS), et heleid datterselskap av SSD, igangsette et arbeid med sikte på å få inn private medeiere i SSS.

Underpost 70.2 Svalbard Næringsutvikling AS

Status for virksomheten

Svalbard Næringsutvikling AS (SNU) er organisert som et heleid datterselskap av Svalbard Samfunnsdrift A/S (SSD). Selskapets hovedoppgave er å arbeide for etablering av ny og lønnsom privat næringsvirksomhet på Svalbard, spesielt i Longyearbyen. Selskapet har også en veiledningsfunksjon overfor næringslivet.

Organiseringen av næringsutviklingsarbeidet på Svalbard og SNUs framtidige oppgaver og status vil bli behandlet i den kommende stortingsmeldingen om Svalbard.

Resultatrapport 1997

SNUs arbeid har bidratt til etablering av flere nye private virksomheter i Longyearbyen i 1997. Veksten kom innenfor varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet og transport, og har resultert i at det nå utføres flere årsverk innen privat sektor enn i statlig virksomhet og kulldriften.

Veksten innen privat næringsvirksomhet de senere år har mer enn dekket opp for nedgangen i antall sysselsatte innen kulldriften, og Longyearbyen er blitt et lokalsamfunn med et større mangfold av virksomheter enn for få år siden. Aktivitetsnivået på Svalbard var høyt i 1997, og spesielt i Longyearbyen hvor det ble utført til sammen ca. 960 årsverk. Dette er ca. 240 årsverk mer enn i 1990. En vesentlig del av sysselsettingsveksten i Longyearbyen de senere år har skjedd med utgangspunkt i reiselivsnæringene. Til sammen hadde Longyearbyen våren 1998 en overnattingskapasitet på ca. 240 rom (475 senger) og interessen for Svalbard som reisemål er økende. En planmessig styring og tilrettelegging er nødvendig for å få en næringsmessig effekt av turisttrafikken og for å ivareta hensynet til turistenes sikkerhet, miljøvern og lokalbefolkningens interesser.

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond ga i 1997 tilsagn om lån og tilskudd for til sammen 29,8 mill. kroner til 13 bedrifter på Svalbard, og det er i tidsrommet 1990-1997 gitt tilsagn om lån og tilskudd for til sammen 51,6 mill. kroner til 67 bedrifter.

Mål og strategier

Det har funnet sted en betydelig vekst i antallet nyetableringer de senere år og det er i dag ikke samme behov for at SNU skal prioritere etablering av ny virksomhet i samme grad som hittil. En viktig oppgave framover vil være å videreutvikle de bedrifter som har etablert seg, blant annet i form av kompetansegivende tiltak i bedriftene. Det er videre behov for at SNU fortsetter arbeidet med statistikkproduksjon og følger utviklingen i næringslivet.

SNU har de senere år støttet opp under utviklingen av reiselivet på Svalbard. På grunn av den sterke veksten innen reiselivet er det en prioritert oppgave for SNU å legge til rette for et miljøtilpasset reiseliv for å unngå slitasje på naturmiljøet. Dette arbeidet forutsettes gjort i nært samarbeid med miljøvernmyndighetene på Svalbard og med reiselivsnæringene.

Budsjettforslag 1999

SNU har søkt om tilskudd for 1999 på 4,8 mill. kroner til drift. Det er ikke søkt om midler til investeringer. Det foreslås en bevilgning på 3,8 mill. kroner til drift av SNU for 1999.

Av bevilgningsforslaget forutsettes om lag 2 mill. kroner benyttet til driften av Info-Svalbard.

KAP. 953 KINGS BAY AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd	34 000	25 000	27 000
	Sum kap. 0953	34 000	25 000	27 000

Status for virksomheten

Generalforsamlingen i Kings Bay Kull Comp. A/S (KBKC) vedtok i mai 1998 å endre selskapets navn til Kings Bay AS (KB).

Kings Bay AS eier grunn og anlegg i Ny-Ålesund og har ansvar for infrastrukturen på stedet. Selskapets virksomhet skal særlig ha som mål å yte tjenester til forskning og vitenskapelig virksomhet og bidra til å utvikle Ny-Ålesund som en internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Norske, tyske, britiske, italienske og japanske forskningsstasjoner har etablert permanente stasjoner i Ny-Ålesund. I tillegg benytter andre norske og internasjonale forskningsinstitutter og andre forskere stedet uten å være permanent etablert der. *Målsettingen* med tilskuddet er å sette selskapet i stand til å utføre de oppgaver det er satt til å løse på en forsvarlig måte.

Følgende *oppfølgingskriterier* skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- oversikt over de samfunnsoppgaver som er utført
- selskapets økonomiske resultater og gjennomførte investeringer
- aktivitetsutviklingen i Ny-Ålesund.

Selskapet yter også i en viss utstrekning tjenester til reiselivet, særlig ved dagsanløp av større turistskip og andre fartøyer i sommersesongen.

Selskapet har igangsatt arbeidet med å kartlegge mulige miljøproblemer og oppryddingsbehov etter den nedlagte gruvedriften.

Resultatrapport 1997

Aktiviteten i Ny-Ålesund var også i 1997 preget av større utbyggingsoppgaver. Det er utført avsluttende arbeider i forbindelse med utvidelse og oppgradering av flyplassen, samtidig som det er bygd ny kraftstasjon og et rakettutskytingssenter. Forskningsaktiviteten har hatt en positiv utvikling både når det gjelder antall prosjekter og antall overnatningsdøgn. Økningen har særlig kommet innen utenlandsk forskning som nå står for flere årsverk enn norsk forskning.

KB hadde i 1997 driftsinntekter på 26,2 mill. kroner og et overskudd før tilskudd og ekstraordinære poster på vel 3 mill. kroner. Tilsvarende tall for 1996 var 21,9 mill. kroner i driftsinntekter og et underskudd på 6,2 mill. kroner. Selskapet hadde ved utgangen av 1997 18 ansatte, en økning på to i løpet av året.

Budsjettforslag 1999

Selskapet har søkt om et driftstilskudd på 2 mill. kroner for 1999. Søknaden er basert på antatt økte driftsinntekter og kostnadseffektivisering. Ordinære driftskostnader vil imidlertid fortsatt være høye som følge av at det må forventes at forskningen og myndighetene vil stille høyere krav til selskapets driftsform og kompetanse.

KB har videre søkt om 38 mill. kroner til investeringer i nytt servicebygg (kostnadsanslag inntil 25 mill. kroner), energiøkonomiserende tiltak, lager/garasjebygg og marint bygg.

Departementet foreslår et samlet tilskudd på 27 mill. kroner til drift og investeringer i 1999. Det forutsettes at bygging av nytt servicebygg prioriteres innenfor dette rammebeløpet.

Departementet legger til grunn at selskapet viderefører innsatsen for økt kostnadseffektivitet og kostnadsbasert prising av tjenestene.

KAP. 954 SULITJELMA BERGVERK A/S

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Tilskudd til avvikling og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	673		
	Sum kap. 0954	673		

I Innst S nr 252 for 1997-98 viser et flertall i finanskomiteen til at Stortinget tidligere har bevilget 2 mill. kroner til opprydding etter 100 års gruvedrift ved Sulitjelma Bergverk, og at det fremdeles gjenstår et betydelig oppryddingsarbeid. Flertallet peker videre på at det er nødvendig med et fortsatt statlig engasjement for at oppryddingsarbeidet ikke skal stoppe opp og ber departementet komme tilbake i statsbudsjettet for 1999 med en plan for det videre oppryddingsarbeidet i samarbeid med Fauske kommune.

Gruvene i Sulitjelma hjemfalt til staten i 1983. Sulitjelma Bergverk A/S, med staten som eeneier, ble opprettet for å videreføre driften. Gruvene ble drevet fram til 1991.

Etter driftsstansen i juni 1991 har selskapet arbeidet med stenging og sikring av gruveåpninger, uttak av gruveutstyr fra gruvene, tiltak for å redusere sur metallavrenning til Sulitjelmavassdraget og generell opprydding i driftsområdene. I perioden 1992-96 har staten bevilget 40 mill. kroner til selskapet. Av dette er ca. 30 mill. kroner brukt til avviklingsarbeider og miljøtiltak av forskjellig slag.

Bergvesenet har konkludert med at sluttarbeidene i selskapets regi nå er tilfredsstillende utført. Selskapet Sulitjelma Bergverk A/S er avvirket.

Etter avtale mellom Bergvesenet og Nærings- og handelsdepartementet skal Bergvesenet være ansvarlig for framtidig inspeksjon og tilsyn med ulike tiltak, prøvetaking av avløpsvann og organisering og gjennomføring av eventuelle ytterligere avstengingsarbeider. Det er departementets syn at staten ikke har økonomiske forpliktelser i Sulitjelma ut over dette.

På eget initiativ utarbeidet Fauske kommune i 1996 en plan kalt «Prosjekt opprydding etter 100-års gruvedrift i Sulitjelma». Planen innbefatter blant annet massetilførselsarbeider, tilsåing og beplantning og diverse oppryddingsarbeider.

Som et bidrag til Fauske kommunes tiltaksplan bevilget Stortinget 20. juni 1997 2 mill. kroner, jf. St prp nr 63 og Innst S nr 295 for 1996-97. Departementet har informert kommunen om at dette er å anse som et engangsbidrag til oppryddingsprosjektet. Fauske kommune har foreløpig ikke bedt om å få de bevilgede midler utbetalt. Kommunen anmoder likevel om ytterligere statlige bevilgninger til prosjektet.

På denne bakgrunn finner ikke departementet grunnlag for å foreslå ytterligere bevilgninger til gjennomføring av Fauske kommunes oppryddingsplan i Sulitjelma.

KAP. 955 NORSK KOKSVERK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
71	Refusjon for miljøtiltak	22 197		
	Sum kap. 0955	22 197		

Post 71 Refusjon for miljøtiltak*Status for virksomheten*

Med dekning i en garantifullmakt gitt over statsbudsjettet for 1990 har staten gitt tilsagn om refusjon for miljøtiltak som følge av pålegg fra miljøvernmyndighetene overfor kjøperne av tomteområder fra Koksverket. Ordningen var ikke tidsbegrenset og hadde opprinnelig en ramme på 100 mill. kroner. Rehabiliteringstiltakene som er nødvendige for å oppfylle Statens forurensningstilsyns (SFTs) pålegg, er imidlertid så omfattende at rammen på 100 mill. kroner ikke var tilstrekkelig. Rammen for rehabiliteringstiltakene på tomte ble utvidet med 30 mill. kroner i statsbudsjettet for 1995, jf. St prp nr 1 for 1994-95. I statsbudsjettet for 1997 ble rammen utvidet med ytterligere 50 mill. kroner til 180 mill. kroner, jf. St prp nr 63 og Innst S nr 295 for 1996-97.

Rehabiliteringsarbeidet skulle etter den opprinnelige planen vært avsluttet sommeren 1995. Som følge av avdekking av nye forurensede masser og påfølgende økte kostnader, besluttet departementet i samråd med Norges Geotekniske Institutt at det skulle foretas en risikovurdering av situasjonen på tomta. På bakgrunn av resultatene fra denne vurderingen skulle det i samråd med SFT utarbeides en ny tiltaksplan med kostnadsanslag for det resterende rehabiliteringsarbeidet som måtte utføres for å oppfylle SFTs pålegg. Masseuttak fra enkelte deponier ble stoppet inntil videre behandling var klarlagt. Rana kommune la fram en tiltaksplan der rehabiliteringsarbeidet ble beregnet avsluttet høsten 1998, avhengig av værforholdene. For å gjennomføre den reviderte tiltaksplanen ble garantirammen utvidet fra 130 til 180 mill. kroner, jf. ovenfor. Ved behandlingen av saken sluttet Stortinget seg til regjeringens forutsetninger om at staten ved vedtaket om utvidelse av garantirammen har oppfylt sine forpliktelser overfor tomtekjøperne. Etter dette er det imidlertid avdekket enda mer forurenset masse som må fjernes. For å oppfylle SFTs pålegg vil det derfor være nødvendig å utvide fullmaktsrammen ytterligere.

Regjeringen vil komme tilbake til saken i endringsproposisjonen for statsbudsjettet 1998 i november.

Pr. 1. september 1998 er det samlet utbetalt ca. 160 mill. kroner under refusjonsordningen.

Det forutsettes samme opplegg for utbetaling og bevilgning av midler til miljøtiltak som tidligere, dvs. fullmakt for Nærings- og handelsdepartementet til å utbetale refusjon løpende uten bevilgning, men innenfor rammen av gjeldende garantifullmakt, jf. Forslag til vedtak V, 2. Departementet vil på vanlig måte fremme forslag om etterbevilgning til å dekke innfridd refusjonsansvar i 1999.

KAP. 956 NORSK JERN EIENDOM A/S

Post 70 Refusjon for miljøtiltak

På statsbudsjettet for 1991 fikk Næringsdepartementet fullmakt til å garantere overfor Norsk Jern Eiendom A/S (NJE) at selskapet skulle holdes skadesløs for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra Statens forurensningstilsyn (SFT) knyttet til avfallsprodukter som Norsk Koksverk A/S hadde gravd ned på tomta til NJE.

Garantien ble forlenget med uendret ramme, inntil 10 mill. kroner, fram til 31. desember 1998 i forbindelse med statsbudsjettet for 1996, jf. St prp nr 1 Tillegg nr 10 for 1995-96.

For å finne en optimal løsning med hensyn til tiltak, pågår det fremdeles ulike utredninger og prøvetakinger og NJE har blant annet engasjert Norges Geotekniske Institutt for å utrede grunnvannets påvirkning på deponier og tiltak i denne sammenheng.

Departementet foreslår å forlenge garantien med uendret ramme fram til 31. desember 2000, jf. Forslag til vedtak III, 2.

Post 70 Refusjon for miljøtiltak

Status

Pr. 1. september 1998 er det utbetalt 2,2 mill. kroner under refusjonsordningen.

Det forutsettes samme opplegg for utbetaling og bevilgning av midler til miljøtiltak som tidligere, dvs. fullmakt for Nærings- og handelsdepartementet til å utbetale refusjon løpende uten bevilgning, men innenfor rammen av gjeldende garantifullmakt på 10 mill. kroner. jf. Forslag til vedtak V, 3.

NORSK VEKST ASA

Status for virksomheten

For å finansiere statens ansvarlige lån på 200 mill. kroner til en ny såkornfondordning foretok staten i november 1997 et nedslag i Norsk Vekst, slik at eierandelen ble redusert fra 33,6 til 19,7 pst., jf. St prp nr 1 Tillegg nr 7 for 1996-97.

Norsk Vekst hadde i 1997 et overskudd etter skatt på 280,1 mill. kroner, mot 181,5 mill. kroner i 1996. I overskuddet for 1997 inngår gevinster på til sammen 374,8 mill. kroner ved salg av aksjer og lån i porteføljebedrifter. Bokført egenkapital pr. 31. desember 1997 var på 720 mill. kroner. Norsk Vekst hadde pr. 30. juni 1998 porteføljeinvesteringer til en bokført verdi på 700,7 mill. kroner fordelt på 20 bedrifter.

På den ordinære generalforsamlingen i Norsk Vekst i 1998 ble det besluttet å utbetale 277,2 mill. kroner i utbytte for 1997. Statens andel av dette utgjorde 54,6 mill. kroner, som er inntektsført under kap. 5656 i statsregnskapet for 1998.

Departementet vil, i tråd med de forutsetninger som ble lagt til grunn i St prp nr 1 for 1997-98, ta initiativ til å selge de resterende aksjene i Norsk Vekst i løpet av 1998, jf. redegjørelse og budsjettanslag i Gul bok 1998 under kap. 5309, postene 80 og 90.

**KAP. 5656 AKSJER I SELSKAPER UNDER NÆRINGS- OG HANDELS-
DEPARTEMENTETS FORVALTNING**

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt	
			budsjett 1998	Forslag 1999
80	Utbytte	947 442	880 000	1 157 000
	Sum kap. 5656	947 442	880 000	1 157 000

Vedrørende 1998:

Ved St vedt 19. juni 1998 ble utbyttebevilgningen økt med 128 mill. kroner til 1 008 mill. kroner, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98. Økningen skyldes i hovedsak høyere utbytte fra Norsk Hydro ASA og Norsk Vekst A/S enn det som ble lagt til grunn i budsjettframlegget, samt ekstraordinært utbytte fra Sydvaranger ASA.

Post 80 Utbytte

Det budsjetteres med 1 157 mill. kroner i utbytte i 1999 på statens aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. Beløpet omfatter forventet aksjeutbytte for regnskapsåret 1998 i Norsk Hydro ASA, Kongsberg Gruppen ASA, A/S Olivin, Norsk Jetmotor AS og Arcus AS.

*Programkategori 17.60 Næringsutvikling og -finansiering**Utgifter under programkategori 17.60 fordelt på kapitler:*

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0961	Reiselivstiltak	99 992	96 900	87 200	-10,0
0962	Omstillingstiltak m.v.	76 320			-0,0
0966	Støtte til skipsbygging	887 977	538 000	512 000	-4,8
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	31 435 932	33 127 760	34 907 900	5,4
	Sum kategori 17.60	32 500 221	33 762 660	35 507 100	5,2

Utgifter under programkategori 17.60 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1-29	Driftsutgifter	4 923	5 500	5 000	-9,1
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	1 202 600	846 100	845 600	-0,1
70-89	Overføringer til andre	376 698	211 060	196 500	-6,9
90-99	Låntransaksjoner	30 916 000	32 700 000	34 460 000	5,4
	Sum kategori 17.60 Næringsutvikling og finansiering	32 500 221	33 762 660	35 507 100	5,2

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Norsk næringsliv består i stor grad av små og mellomstore bedrifter, og disse står for en økende andel av sysselsettingen og verdiskapingen i landet. Disse er sentrale for omstillingsevnen og konkurransekraften i økonomien som helhet. Regjeringen ser det derfor som viktig at vilkårene spesielt for de små bedriftene bedres. Regjeringen søker å oppnå dette gjennom et bredt sett av virkemidler for å stimulere næringsutviklingen i hele landet.

Mål og strategier*Det skal bli enklere å starte og drive bedrifter*

Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) har en sentral rolle i arbeidet for å gjøre det enklere og starte og drive bedrifter. SND vil videreføre de gode erfaringene med ledelsesutviklingsprogrammet FRAM i en satsing som særlig er tilpasset de minste bedriftene. SND skal prioritere små og mellomstore bedrifter med stort utviklingspotensial. Gjennom etablering av distriktskontorer åpnes det for at bedriftene kan få et bedre og mer oversiktlig tilbud av virkemidler. Gjennom såkornordningen, som ble etablert i 1997, er kapitaltilgangen til nyskappingsprosjekter med risiko bedret. Regjeringen vil styrke nyskappingsaktiviteten ytterligere og legger i 1999 opp til økte ressurser til de fire regionale fondene. Videre foreslås det å opprette en *ny ordning* med særskilt bevilgning til *prosjektutviklings-tilskudd* som skal ytes til prosjekter i overgangen fra tegnebrett til marked.

Det skal satses på utvikling av kunnskap og kompetanse

Bred kompetansetilførsel og ny teknologi stimulerer til nyskaping og konkurransekraft og gir grunnlag for vekst og økt sysselsetting. Det kan være behov for å stimulere bedriftene til å utvide kunnskapsgrunnlaget og utløse det potensialet som ligger i å ta i bruk ny teknologi, samt å bedre administrative og økonomiske styringssystemer. SND bidrar til dette gjennom sine virkemidler og programmer. Det gjennomføres egne tiltak og programmer dels i samarbeid med Norges forskningsråd rettet inn mot kompetanse, nettverk og teknologitilførsel.

Det skal legges til rette for et allsidig og miljøvennlig næringsliv i hele landet

Som et ledd i arbeidet med å sikre den langsiktige sysselsettingen over hele landet, nytter myndighetene et utvalg virkemidler. For å bevare bosettingsmønstret er det viktig å legge til rette for at både menn og kvinner kan finne arbeid i distriktene. Foruten de landsomfattende næringspolitiske og distriktspolitiske virkemidlene kan det være behov for en ekstraordinær omstillingsinnsats for en tidsbegrenset periode i områder med særskilte omstrukturingsproblemer. Næringslivet stilles i økende grad overfor krav om miljøtilpasning. Regjeringen legger vekt på at næringslivet tar problemene knyttet til natur og miljø på alvor. SND følger opp og vurderer alle sine engasjementer i forhold til fastsatte miljøkriterier. Etableringen av statens miljøfond i SND skal bidra til å fremme miljøbaserte produkter og løsninger.

Det skal legges til rette for at norsk næringsliv utnytter mulighetene i en globalisert økonomi

Et viktig mål i næringspolitikken er å styrke næringslivets konkurransekraft slik at norske bedrifter kan møte økt konkurranse både hjemme og ute. Stadig flere næringer blir åpnet for internasjonal konkurranse samtidig som rask utvikling i markedene stiller næringslivet overfor utfordringer knyttet til markedsovervåking, produktutvikling og evne til hurtig omstilling. Den statlige støtten til reiselivsnæringens internasjonale markedsføring er rettet mot tiltak for å videreutvikle og utnytte reiselivets eksportmuligheter.

KAP. 961 REISELIVSTILTAK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	4 923	5 500	5 000
70	Tilskudd til internasjonal markedsføring	90 500	88 000	82 000
71	Tilskudd til Norske Vandrerhjem	600	400	200
72	Tilskudd til stipendiatordninger, <i>kan overføres</i>	3 969	3 000	
	Sum kap. 0961	99 992	96 900	87 200

Status og utviklingstrekk

Reiseliv gir grunnlag for virksomhet i mange næringer. Reiselivsnæringen er en næring som i stor grad er avhengig av eller har stor betydning for turisme, som overnatting, servering, transport, formidlingsvirksomhet og opplevelses- og aktivitetstilbud.

Noen hovedtall for reiselivsnæringen¹

	1990	1997 ²
Produksjon (i mill. 1997-kr)	81 000	99 055
Andel av alle næringer	5,8 pst.	5,5 pst.
Bruttoprodukt (i mill. 1997-kr)	38 765	43 178
Andel av BNP	4,8 pst.	4,1 pst.
Sysselsetting (normalårsverk)	120 000	128 600
Andel av total sysselsetting	6,7 pst.	6,7 pst.

¹) Kilde: SSB.²) Foreløpige tall.

Reiselivsmarkedene er i gradvis endring. Trendene viser en overgang fra gruppereiser til individuelle reiser, fra hotell til selvhusholdningsenheter og fra distrikter til by og bynære områder.

De reiselivsrelaterte næringene er i stor grad dominert av små og mellomstore bedrifter. Utviklingen karakteriseres av en betydelig konsentrasjon med kjededannelser innen hotellnæringen, blant turopereatører og reisebyråer og innenfor bussektoren og serveringsnæringen.

Hotellene har hatt en meget sterk vekst i antall gjestedøgn siden 1990. I perioden 1990-97 økte antall gjestedøgn med 31 pst. I 1997 utgjorde ferie- og fritidsreiser 48 pst. av overnattingene, ordinære yrkesreiser 37,8 pst. og kurs og konferanser 14,1 pst.

Regnskapstall for turistnæringen som er utarbeidet på bakgrunn av nasjonalregnskapet viser at driftsresultatet i hotell- og restaurantnæringen er blitt svakere i perioden 1988 til 1995. Innen reiselivsintensive transportnæringer var 1991 et toppår. I etterfølgende år har transportnæringene hatt en gjennomgående kraftig nedgang i driftsresultat og med negative resultateter fra 1993 til 1995. Reisebyråvirksomhet og utleie av transportmidler har hatt en positiv utvikling fra 1990, og den delen av næringen som er knyttet til underholdning, nyheter, kultur, sport og annen fritidsvirksomhet har hatt et jevnt positivt resultat i hele perioden 1988-95.

Utfordringer og strategier i reiselivspolitikken

Nærings- og handelsdepartementet er fagdepartement for reiseliv og har blant annet ansvaret for å bidra til en helhetlig og målrettet offentlig innsats overfor reiselivet. Hovedmålet for departementets engasjement er å bidra til utvikling av et lønnsomt, vekstkraftig, omstillingsdyktig og bærekraftig reiseliv.

Virkemidlene er rettet mot de største flaskehalsene for reiselivets utvikling og er konsentrert om oppgaver som det er vanskelig for den enkelte reiselivsbedrift å ivareta på egen hånd. Tiltakene skal stimulere bedriftene til å øke samarbeidet, ta ansvar for egne utfordringer og styrke markedsorienteringen. En viktig del av myndighetenes innsats er å styrke reiselivets eksportsatsing, reisemålsutvikling, kompetanseutvikling og miljøsatsing.

Eksportsatsing

Internasjonal profilering og markedsføring av Norge som reisemål er av stor betydning for reiselivsnæringenes muligheter i framtida. Økt konkurranse på grunn av betydelige reduksjoner i internasjonale flypriser utgjør en hovedutfordring for norsk reiselivs eksportsatsing framover. Erfaringer viser at reiselivsnæringen ikke har de økonomiske ressurser eller den kompetanse som skal til for å få tilstrekkelig slagkraft internasjonalt. For næringens mange små og geografisk spredte bedrifter er det derfor av avgjørende betydning å samarbeide om den internasjonale markedsføringen, slik det blant annet gjøres gjennom NORTRA.

Reisemålsutvikling

For de fleste turister er reisemål med et innholdsrikt totalprodukt av stor betydning. Reisemål med en klar profil og et helhetlig tilbud som er utviklet med utgangspunkt i reise-målets fortrinn og tilpasset markedets etterspørsel, står sterkere enn mer fragmenterte tilbud. Det er derfor viktig å tenke helhet og samarbeid for å utvikle produktet. Tilrettelegging av opplevelser, aktiviteter og miljøet i vid betydning på et sted kan styrke konkurranseevnen og legge grunnlag for lønnsomhet. Reiselivsbedriftenes eierforhold og forpliktelse og evne til finansiering vil være viktig for utviklingen av reisemålene. Det er tatt flere initiativ for å se på problemstillingene og utvikle kompetanse og metode for målrettede prosesser for reisemålsutvikling. NORTRA har en viktig rolle i dette arbeidet gjennom formidling av kunnskap om markedene og internasjonale utviklingstrender.

Kompetanseutvikling

Kompetanse blir en stadig viktigere konkurransefaktor og er et viktig innsatsområde i reiselivspolitikken. Det er av stor betydning at bedriftene selv er bevisste sitt kompetansebehov og tar ansvar for at arbeidstakerne har den nødvendige kompetanse for å mestre arbeidsoppgavene.

Myndighetene ønsker å bidra gjennom å legge til rette for at den enkelte og bedriftene kan få dekket sine kompetansebehov. Nærings- og handelsdepartementets innsats er både rettet mot FoU og mot samarbeid mellom utdanningssystemet og næringen. NORTRA har gjennom sin virksomhet et ansvar for å bidra til å heve kompetansen om marked og trender i næringen.

Reiseliv, natur og miljø

Naturen, med attraksjoner og miljøkvaliteter, er et viktig ressursgrunnlag og et fortrinn for reiselivet i Norge. Det er viktig at disse kvalitetene ivaretas og forvaltes slik at de også i framtida kan gi grunnlag for reiselivsvirksomhet i landet. Dette berører viktige problemstillinger både for reiselivsnæringen og for myndighetene. Næringen, myndighetene og interesseorganisasjonene har derfor i samarbeid drøftet viktige problemstillinger og

strategier for oppfølging både når det gjelder naturbruk, bruk av kulturminner, transport, produkt- og reisemålsutvikling og miljøtiltak i bedriftene.

Stortingsmelding om reiseliv

Regjeringen ser store utfordringer knyttet til utviklingen i norsk reiselivsnæring og tar sikte på å legge fram en egen stortingsmelding om reiseliv i løpet av høsten 1999. Målet med meldingen er å foreta en bred gjennomgang av de utfordringer som næringen står overfor og drøfte strategier for myndighetenes reiselivspolitik framover.

Budsjettforslag 1999

Post 01 Driftsutgifter

Status for virksomheten

Midlene benyttes til kompetansehevingstiltak. Prioriterte områder er kunnskap om næringens omfang, lønnsomhet, verdiskaping, produkt- og kvalitetsutvikling, markedsforhold og miljø. Evne til å utvikle, innhente og bruke kunnskap er viktig i all næringsutvikling. I tilknytning til reiselivet er det kompetansebehov på ulike nivåer, blant annet statistikk som beskriver næringen, forskning for å få fram ny kunnskap, økonomisk/administrativ kompetanse i organisasjoner, bedrifter og virkemiddelapparat og markedsinformasjon tilpasset lokale behov slik at aktørene i større grad kan ta hensyn til markedets signaler. Myndighetene har gjennom flere år satset på å bidra til og bygge opp kompetanse i reiselivsnæringen, og dessuten bygge opp kompetanse om reiselivsnæringen til bruk i forvaltningen. Reiselivsforskningen i regi av Norges forskningsråd videreføres i et nytt 5-årig program som startet i 1998. Programmet bidrar til å bygge opp og styrke forsknings- og undervisningskompetanse for reiselivsnæringen og offentlig forvaltning.

Resultatrapport 1997

Det er videreført prosjekter for å frambringe statistikk som viser omfanget av og kjennetegn ved utenlandsturismen i Norge. Videre er det utarbeidet et eget regnskap for reiselivet basert på nasjonalregnskapet. Det er utviklet et arealplanverktøy for å vurdere landskapets egnethet for reiseliv, og det er videreført et prosjekt med sikte på konkret utvikling av landskapsressurser og reiselivsprodukter på en helhetlig og forsvarlig måte. Gjennom programmet «Norge Langs Veggen» bidrar departementet sammen med en rekke andre parter til å få fram eksempler på hvordan det visuelle miljø kan bedres gjennom lokale samarbeidsprosjekter. Departementet har gjennomført et prosjekt for vurdering av suksesskriterier for samarbeid mellom kultursektoren og reiselivet, og det er utarbeidet en håndbok for tilrettelegging for funksjonshemmede. Det nasjonale pilotprosjektet om reiseliv og bygdeturisme er avsluttet og evaluert slik at erfaringene kan komme andre tilsvarende prosjekter til gode. Forskningsprogrammet «Satsing i reiseliv» ved Norges Handelshøyskole er videreført. I tillegg er deltakelse i EU-programmet for turisme finansiert over denne posten.

Mål og strategier

Statistikk- og kompetanseutviklingsarbeidet forutsettes videreført i 1999. Det vil bli lagt vekt på samarbeid med ulike brukerinteresser og formidling av resultater. Forskingen ved Norges Handelshøyskole vil fortsatt bli prioritert, og deltakelse i et eventuelt nytt EU-program for reiseliv vil bli vurdert. Videre vil det bli videreført prosjekter med sikte på å utvikle kunnskap om produkt- og reisemålsutvikling.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til internasjonal markedsføring

Status for virksomheten

NORTRA er en næringsdrivende stiftelse som ble opprettet i fellesskap av staten og reiselivsnæringen i 1984. Stiftelsen er norsk reiselivs felles nasjonale markedsføringsorgan. NORTRA har hovedkontor i Oslo og 10 utenlandskontorer. Utenlandsapparatet er organisert i regionene Norden/Russland, Sentral-Europa, Sør-Europa og Storbritannia/Nord-Amerika, og et skandinavisk felleskontor i Japan. Virksomheten er finansiert av reiselivsnæringen gjennom deltakelse i prosjekter og av bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Målsettingen med tilskuddet til NORTRA er at det skal bidra til økt verdiskaping og bedret lønnsomhet i norsk reiseliv gjennom informasjon, profilering og markedsføring av

Norge som turistmål og ved å stimulere reiselivsaktørene til samarbeid om internasjonale markedsførings tiltak og formidle kunnskap om markedene og internasjonale utviklingstrender til aktørene i Norge.

Følgende oppfølgingskriterier (resultatindikatorer) skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- andel næringsfinansiering i de ulike markedsføringsprosjektene
- andel små- og mellomstore bedrifter som er med i de enkelte markedsføringsprosjekter
- kundetilfredshet; basert på målinger som gir et bilde av hvilke aktører som bruker NORTRAs tjenester, grad av tilfredshet med de tjenester NORTRA tilbyr, om NORTRAs tjenester bidrar til å oppfylle deres mål, hvilke eventuelle andre behov aktørene har m.v.
- markedsutviklingen for konkrete, temabaserte markedsføringskampanjer
- geografisk spredning på deltakerne i de ulike tiltakene.

Resultatrapport 1997

NORTRA har i 1997 arbeidet videre med oppgradering og innføring av ny informasjonsteknologi. Målet er å frigjøre kapasitet fra betjening av generelle publikumshenvendelser ved økt bruk av internett. Det ble sommeren 1996 gjennomført en undersøkelse for å måle kundetilfredshet. Samlet ble tilfredsheten med NORTRA vurdert noe lavere enn forventet. Undersøkelsen avdekket også store og udekkede behov for markeds kunnskap og kompetanse i næringen. NORTRA har på denne bakgrunnen omorganisert virksomheten i 1997 og oppgradert salgsavdelingen hjemme. Det er også utviklet en strategi for det videre arbeidet for å formidle markeds kunnskap tilbake til næringen. Videre ble det gjennomført et pilotprosjekt for å teste ulike metoder for en mest mulig effektiv kommunikasjon med reiselivsnæringen. Prosjektet var vellykket og er fulgt opp gjennom den strategien som nå er valgt. NORTRA vil i løpet av 1998 gjennomføre en kundetilfredshetsundersøkelse som en oppfølging av den undersøkelsen som ble gjennomført i 1996.

Mål og strategier

NORTRAs overordnede målsetting er å være reiselivsnæringens førstevalg for kjøp av eksportmarkedsføringstjenester. NORTRA har følgende delmål:

- bidra til å gjøre Norge og norsk reiseliv kjent i internasjonale markeder
- styrke markedsposisjonen og bidra til økt salg av norske reiselivsprodukter overfor bransje og forbruker
- bidra til å øke norske reiselivsprodusenters kunnskap om internasjonale markeder og markeds potensial for å skape en markedsorientert og miljøvennlig produktutvikling
- virksomheten skal fokusere på offensivitet, nytenking og åpenhet gjennom utstrakt kontakt med næringen, markedsorientert prosjektutvikling, utnyttelse av nye medier og bruk av ny teknologi, samt organisering av virksomheten og gjennomføring av interne aktiviteter.

NORTRA har definert to områder som vil kreve særlig oppmerksomhet i 1999. Utvikling og endringer i reise- og forbruksmønstre krever systematisk innhenting og overføring av markeds- og forbrukerkunnskap som beslutningsgrunnlag både for markedsprioriteringer og produkt-/reisemålsutvikling. Det ligger en betydelig utfordring i å medvirke til at markedsinformasjonen omsettes i konkrete forretningsstrategier og lønnsomme investeringer. Det andre området er utvikling av nye medier og ny teknologi og betydningen av direkte kontakt med forbrukerne fra interessevekking via informasjonsformidling til booking av Norge som reisemål. NORTRA arbeider med å utvikle en helhetlig struktur for et nasjonalt tilrettelagt elektronisk informasjons- og bookingsystem. Innenfor markedsføringsprosjekter vil NORTRA i 1999 særlig satse på å styrke merkevarebygging av Norge som vinterreisemål og videreutvikle tematisk markedsføring. NORTRAs samlede markedsføringsaktiviteter skal for 1999 fokusere på å etablere en miljøprofil, og all markeds kommunikasjon skal være miljøtilpasset.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås en bevilgning på 82 mill. kroner til reiselivsnæringens internasjonale markedsføring for 1999.

Post 71 Tilskudd til Norske Vandrerhjem*Status for virksomheten*

Norske Vandrerhjem er tilsluttet en internasjonal, ideell organisasjon som opererer på alle kontinenter. Medlemsorganisasjonen Norske Vandrerhjem har sitt hovedkontor i Oslo. Organisasjonen har som målsetting å øke reisevirksomheten hos ungdom gjennom et landsdekkende lavpristilbud med en enhetlig produktprofil når det gjelder pris, kvalitet og service.

Resultatrapport 1997 - mål og strategier

Ved utgangen av 1997 var 99 vandrerhjem i drift i Norge. I 1997 har norske gjestedøgn gått ned med 14 pst., mens utenlandske gjestedøgn er uendret fra 1996. Landskontoret Norske Vandrerhjem hadde i 1997 en omsetning på 6,7 mill. kroner mot 4,9 mill. kroner i 1996. Landskontoret vil arbeide videre for å øke kapasitetsutnyttelsen, styrke tilbudet og tilgjengeligheten og vil for øvrig fungere som service- og kompetanseorgan for de enkelte vandrerhjemmene.

Budsjettforslag 1999

Det ble i statsbudsjettet for 1996 lagt opp til en nedtrapping av statstilskuddet over fire år. I tråd med dette foreslås en bevilgning på kr 200 000 for 1999, en reduksjon på kr 200 000 i forhold til 1998.

Post 72 Tilskudd til stipendiatorordninger, kan overføres*Status for virksomheten*

Målsettingen med ordningen er å bidra til kompetanseheving og fremme kvalitetsarbeid i reiselivsnæringen gjennom samarbeid mellom bedrift, stipendiat og høyskole.

Stipendiatorordningen ble etablert i 1990 og administreres av Nærings- og handelsdepartementet. Programmet er et tilbud til ferdigutdannede høyskoleelever med reiselivsutdanning om å arbeide i en reiselivsbedrift. Til nå har 173 kandidater benyttet ordningen. Stipendiatperioden er begrenset til ett år i bedriften. Det er benyttet 21,1 mill. kroner til ordningen i perioden 1990-97.

Resultatrapport 1997

I 1997 ble det gitt støtte til 24 stipendiat ved åtte høyskoler. De fleste prosjekter startet sommeren 1997 og ble avsluttet sommeren 1998. Stipendiatenes sluttrapporter og evalueringsrapporter fra de faglige veilederne ved høyskolene og bedriftene vil foreligge i løpet av høsten 1998.

Budsjettforslag 1999

Ordningen har nå fungert i ni år, og en evaluering viser at den har fungert relativt godt. Departementet mener nå at det er grunnlag for å finne andre løsninger for å fremme kompetanseoverføring mellom reiselivsbedrifter og høyskolene. Det finnes flere ordninger som har den samme funksjon som stipendiatorordningen. Blant annet har programmet SMB-kompetanse i regi av Norges forskningsråd som mål å bidra til at ny kunnskap tilflyter bedriftene gjennom å rekruttere kandidater med høyere utdanning. Her kan reiselivsbedrifter delta på lik linje med andre små og mellomstore bedrifter.

Fra og med 1999 foreslås derfor ingen bevilgning til bedriftsstipendiatorordningen for reiselivet over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Regjeringen legger til grunn at de mål og den funksjon ordningen har hatt fram til nå, kan dekkes av tilsvarende generelle ordninger.

KAP. 962 OMSTILLINGSTILTAK M.V.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Utviklingsprogram for dagligvarehandelen i utkantstrøk, <i>kan overføres</i>	10 128		
71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>	57 346		
72	Omstillingstilskudd til Rana, <i>kan overføres</i>	8 846		
	Sum kap. 0962	76 320		

Post 51 Tilskudd til fond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland m.m.

Stortinget bevilget i juni 1996 30 mill. kroner til næringsutviklingsprosjekter med Nordvest-Russland i tråd med forslag i St prp nr 62 for 1995-96, jf. Innst S nr 289 for 1995-96. Administrasjonen av ordningen er lagt til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond.

En nærmere omtale av fondet er gitt under kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond.

Post 70 Utviklingsprogram for dagligvarehandelen i utkantstrøk, *kan overføres**Status for virksomheten*

Siden 1995 har støtten til utkantbutikkene gått til utviklingsprogrammet MERKUR (Merkantilt kompetanseprogram for utkantbutikker i regionene). Hovedformålet med programmet var å medvirke til at lokalbefolkningen i distriktene blir sikret tilgang på varer og tjenester der de bor eller i nærheten av bostedet. Programmet var forutsatt å vare ut 1997.

I 1998 ble det utarbeidet en evalueringsrapport om programmet som konkluderer med at det har vært vellykket. Av de 262 butikker som hittil har vært gjennom MERKURs kompetansehevende kurs, er fortsatt 260 i full drift. Videre har deltakernes egne vurderinger av den nytten de har hatt av prosjektet vært entydig positiv.

I 1998 videreføres programmet i regi av Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) som ledd i regjeringens distriktssatsing med bevilgning over kap. 551, post 51. Nærings- og handelsdepartementet har i den forbindelse overført ca. 2,1 mill. kroner av gjenværende bevilgede midler til KRD til bruk i videreføringen av programmet.

Det vises for øvrig til tidligere omtaler av programmet i departementets budsjettproposisjoner, senest i St prp nr 1 for 1997-98.

Post 71 Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, *kan overføres**Status for virksomheten*

Stortinget vedtok 20. juni 1996 at Sydvaranger ASA skulle utvikle sin malmbaserte virksomhet. Stortinget ga videre tilslutning til et opplegg for omstilling og næringsutvikling i Sør-Varanger. Det vises til St prp nr 62 for 1995-96.

Resultatrapport 1997 og første halvår 1998

Sør-Varanger kommune, Finnmark fylkeskommune, Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og Selskapet for industrivekst har etablert næringsutviklingsselskapet Kirkenes Utvikling AS som forestår det løpende omstillingsarbeidet i Sør-Varanger. Kirkenes Utvikling AS er fullt operativt, og selskapet har mottatt 44 mill. kroner av omstillingsbevilgningen til å forestå det løpende omstillingsarbeidet. Selskapet har også overtatt enkelte eiendommer og aktiva fra Sydvaranger ASA og fikk i den forbindelse bevilget 26 mill. kroner, jf. St prp nr 12 og Innst S nr 37 for 1997-98.

Ved utgangen av juli 1998 utgjorde antall helt ledigmeldte og personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak i Sør-Varanger til sammen 5,7 pst. Det tilsvarende tallet for Finnmark fylke var 4,6 pst. I august 1997 var tilsvarende tall henholdsvis 7,4 pst. og 6,4 pst.

I St prp nr 65 for 1997-98 Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 1998, er det redegjort nærmere for status i arbeidet med avviklingen av Sydvaranger ASA og omstillingen i Sør-Varanger. Hovedbudskapet er at avviklingen av statens engasjement i Sydvaranger ASA vil ta lenger tid enn tidligere forutsatt, i første rekke på grunn av den inngåtte avtale med Australian Bulk Minerals Ltd. (ABM) om eventuell videreføring av gruvedriften i Bjørnevatn, men at også at tidligere forutsetninger om disponering av en

vesentlig del av fristilte midler og aktiva fra Sydvaranger til videreutvikling av Sør-Varanger-samfunnet og satsing mot Nordvest-Russland fortsatt står ved lag.

I proposisjonen gjøres det også klart at det er nødvendig med en offensiv innsats for næringsutvikling i Kirkenesområdet blant annet gjennom Kirkenes Utvikling AS også i årene framover selv om gruvedriften skulle bli gjenopptatt.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås ikke ytterligere midler til omstillingstiltak i Sør-Varanger.

Departementet tar sikte på å legge fram en mer omfattende redegjørelse for Sydvaranger ASA og omstillingen i Sør-Varanger i 1999 når forholdene knyttet til eventuell videreføring av jernmalmsvirksomheten i regi av ABM er ytterligere avklart, jf. omtale under kap. 950. Forslag om statlig tilskuddsbevilgning til Sør-Varanger kommune til erverv av tomtearealer og kulturobjekter fra Sydvaranger ASA vil bli tatt opp i høstens endringsproposisjon vedrørende statsbudsjettet for 1998.

Post 72 Omstillingstilskudd til Rana, kan overføres

Det ble stilt til disposisjon en ramme på 500 mill. kroner til omstillingsarbeidet i Rana over statsbudsjettet for 1988 i forbindelse med at Stortinget gjorde vedtak om å nedlegge Norsk Koksverk A/S og omstrukturere stålvirksomheten til Norsk Jernverk, jf. St prp nr 113 for 1987-88.

Det ekstraordinære omstillingsprogrammet for Rana ble avsluttet ved utgangen av 1995. Hele omstillingsrammen på 500 mill. kroner er utnyttet til prosjekter og tiltak i regionen. Som forutsatt ble det foretatt utbetaling av midler på tidligere gitte prosjekttilsagn fram til utgangen av 1997.

Det vises for øvrig til omtale i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 1998.

Post 90 Innskudd til investeringsfond for Nordvest-Russland

Investeringsfondet for Nordvest-Russland ble opprettet på grunnlag av St prp nr 62 og Innst S nr 289 for 1995-96. Fondet er på 150 mill. kroner og kan nyttes til egenkapitalinnskudd i næringsvirksomhet i området under forutsetning av deltakelse fra norsk næringsliv. Fondet forvaltes av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Det er lagt opp til at fondet skal benyttes i samspill med finansinstitusjoner i Nord-Norge og andre finansielle aktører i nord.

En nærmere omtale av fondet er gitt under kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond.

KAP. 966 STØTTE TIL SKIPSBYGGING

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
50	Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter	800 000	515 000	507 500
70	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger, <i>overslagsbevilgning</i>	79 840	18 000	1 500
72	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av innenlandske leveringer av fiskebåter, <i>overslagsbevilgning</i>	8 137	5 000	3 000
	Sum kap. 0966	887 977	538 000	512 000

Status for virksomheten

Målsettingen med tilskuddsordningen til bygging av skip er å sikre oppdrag til norske verft. For nye tilsagn om støtte til bygging og ombygging av skip utbetales støtten som et engangstilskudd til verft i form av et byggetilskudd. Støtte til bygging av skip er begrenset til nybygg på minst 100 bruttotonn (BT) og vesentlige ombygginger på minst 1 000 BT. De årlige bevilgningene gis med bakgrunn i antatt kontraheringsbeløp det aktuelle året. Bevilgningen for den enkelte årgangs kontraheringer overføres til fond i Norges Bank (ett for hver årgang). Bevilgningene blir i nødvendig utstrekning endret i ettertid når de faktiske kontra-

heringsbeløpene for den enkelte årgang er kjent. Tilskuddene utbetales gjennom Eksportfinans ASA 3-9 måneder etter at levering har funnet sted.

Satsene er med virkning for kontrakter som er inngått fra og med 1. januar 1998 (i pst. av netto byggesum):

	Bygge- tilskudd
Nybygg over 10 mill. ECU	7,00
Nybygg under 10 mill ECU	3,50
Vesentlige ombygginger	3,50

Tilskuddsberettiget ordreinnngang og sysselsetting ved verftene legges til grunn når en skal vurdere nytten av ordningen. Verftene har i henhold til EØS-avtalen rapporteringsplikt overfor tilskuddsforvalteren Eksportfinans ASA. Eksportfinans ASA oversender Nærings- og handelsdepartementet rapporter om blant annet ordreinnngang fire ganger i året.

Oversikten omfatter støtteberettigede nybygg og ombygginger. I følge denne tilsagnsstatistikken ble det i 1995 gitt tilsagn om tilskudd for en kontraktsinnngang på 6,5 mrd. kroner, mens tilsvarende tall for 1996 og 1997 var henholdsvis 11,0 og 21,4 mrd. kroner. I første halvår 1998 er det foreløpig bekreftet tilskuddsberettigede kontrakter om nybygg og ombygginger for i underkant av 1 mrd. kroner. Antall sysselsatte i nybygging var i 1993 nede på et bunnivå med 4 200. Sysselsettingen har økt etter dette, og har ligget relativt konstant på rundt 6 500 siden 1995.

Fiskeridepartementet har siden 1. januar 1995 hatt ansvaret for en tilsvarende ordning for innenlandske fiskefartøy.

Internasjonale avtaler som får konsekvenser for norsk støtte

OECD-avtalen

I 1994 ble en avtale om avvikling av støtte til bygging av skip ferdigforhandlet mellom Japan, Republikken Korea, EU, USA, Finland, Sverige og Norge. Hovedpunktene i avtalen er som følger:

- all direkte og indirekte støtte avvikles for tilsagn som gis etter 1. januar 1996
- tilsagn om støtte kan ikke gjøres gjeldende for leveringer etter utgangen av 1998

Avtalen åpner imidlertid for å innføre en finansieringsordning basert på CIRR-renter (Commercial Interest Reference Rate) som erstatning for den kredittstøtte som er tillatt i henhold til den någjeldende OECD-avtalen om kredittstøtte ved eksport.

OECD-avtalen må ratifiseres av de enkelte avtalepartenes myndigheter før den kan iverksettes. For nærmere omtale av norske myndigheters behandling av saken vises det til St prp nr 64 for 1994-95 og Innst S nr 22 for 1995-96. USA har ennå ikke ratifisert avtalen, og den har fortsatt ikke trådt i kraft.

USAs administrasjon la i april 1997 fram et nytt forslag for Kongressen om ratifikasjon og implementering av OECD-avtalen etter at Representantenes hus i 1996 vedtok å ratifisere den, men på vilkår som forutsatte en reforhandling av avtaleteksten. Det nye forslaget har som målsetting å få et vedtak som kan muliggjøre en amerikansk ratifikasjon uten at OECD-avtalen må reforhandles. Lite tyder på at forslaget vil bli ferdigbehandlet med det første og uansett ikke tidsnok til at avtalen kan tre i kraft fra 1. januar 1999 som foreskrevet i forslaget fra 1997. Om Kongressen vedtar forslaget, er det likevel usikkert om de andre avtalepartene vil kunne godta forutsetningene det amerikanske vedtaket vil bygge på.

EØS-avtalen

Skipsbygging har fra 1. mai 1995 vært en del av EØS-avtalen. Dette innebærer at regler tilsvarende EUs 7. direktiv om skipsbygging regulerer hva som kan gis av støtte til næringen i hele EØS-området.

Det gjeldende direktivet fastsetter et tak på tillatt driftsstøtte. De maksimale støttesatsene fastsettes årlig av EU-kommisjonen og har de senere år vært på 9 pst. av kontraktsprisen for nybygg på over 10 mill. ECU. For nybygg under 10 mill. ECU og ombygginger har taket vært på 4,5 pst. av kontraktsprisen. Direktivet er blitt forlenget flere ganger og gjelder nå ut 1998. Bakgrunnen er at OECD-avtalen ikke trådte i kraft fra 1. januar 1996 som opprinnelig forutsatt.

Som et resultat av at ratifikasjonsprosessen i USA går tregt, har EU vedtatt et nytt regime for skipsbyggingsstøtte, det 8. direktiv, som skal avløse det någjeldende 7. direktiv fra 1. januar 1999. Hovedpunktene i det nye regimet er:

- all driftsstøtte faller bort for kontrakter som inngås fra 1. januar 2001, inntil da opprettholdes de maksimale støttesatsene på dagens nivå, dvs. på henholdsvis 9,0 og 4,5 pst.
- samtidig åpnes det fra og med 1. januar 1999 for bruk av annen type støtte som regional investeringsstøtte, forsknings- og utviklingsstøtte, innovasjonsstøtte, støtte som skal stimulere til vern av miljøet og støtte til avvikling.

Omleggingen innebærer at skipsbygging vil bli behandlet mer på linje med andre næringer i EU. Departementet ser positivt på avviklingen av driftsstøtten, men finner åpningen for en rekke andre støtteformer uheldig. Kriteriene for å kunne tildele støtte under de ulike ordningene synes ikke tilstrekkelig klare til å unngå misbruk.

Omleggingen vil i første omgang ikke få noen praktiske konsekvenser for den norske ordningen for skipsbyggingsstøtte.

I henhold til EØS-avtalen gis det fra og med 1998 ikke lenger støtte til bygging av fiskefartøy for eksport til land innenfor EØS-området.

Resultatrapport 1997 og 1. halvår 1998

Ordreinngangen ved norske verft var i 1997 betydelig større enn hva som har vært normalt de senere årene. Det ble inngått støtteberettigede kontrakter for godt over 20 mrd. kroner. Det er to hovedårsaker til den store kontraktsinngangen. For det første var etterspørselen etter skip til bruk i offshorevirksomheten spesielt stor. For det andre førte trolig beslutningen om å redusere støttesatsene fra 1. januar 1998 fra 9,0 til 7,0 pst. for nybygg over 10 mill. ECU og fra 4,5 til 3,5 pst. for mindre nybygg og større ombygginger til at kontrakter som normalt ville blitt inngått i 1998 ble framskyndet til 1997.

Den betydelige ordreinngangen i 1997 har ført til at de fleste verftene opererer nær kapasitetsgrensen. Siden det i tillegg er mangel på fagfolk i bransjen, er det betydelig begrensninger på hvor raskt verftene kan tilby levering ved inngåelse av nye kontrakter. I tillegg til den nevnte reduksjonen i støttesatsene er dette noe av grunnen til at det hittil i år er inngått relativt få kontrakter. Først når kontraktsinngangen for andre halvdel av 1998 er kjent, vil en kunne ha noen indikasjoner på hvilken effekt reduksjonen i støttesatsene har hatt på kontraktsinngangen.

På grunn av den store ordreinngangen i 1997 vil beløpet som ble bevilget til fondet for denne årgangen ikke være tilstrekkelig til å dekke tilsagnsmassen. Fondet må tilføres ytterligere ca. 1,2 mrd. kroner i tillegg til de 800 mill. kroner som ble bevilget i forbindelse med statsbudsjettet for 1997.

Videre vil fondet for kontrakter inngått i 1996 også bli for lite. Etter overføringer fra fond for tidligere årganger vil en måtte tilføre 96-fondet om lag 300 mill. kroner. Totalt må 1996-fondet og 1997-fondet tilføres om lag 1,5 mrd. kroner. Nærings- og handelsdepartementet vil komme tilbake med forslag om nødvendig tilleggsbevilgning i departementets endringsproposisjon til statsbudsjettet 1998 senere i høst.

Mål og strategier 1999

Det er knyttet stor usikkerhet til den globale utviklingen i skipsbyggingsmarkedet. Overkapasiteten på verdensbasis er økende. Hvordan dette vil slå ut for norske verft er vanskelig å fastslå, men konkurransen blir stadig større.

For fortsatt å bidra til at norske verft sikres oppdrag de nærmeste årene, bør verftsstøtten opprettholdes på dagens nivå. Det bør arbeides for at det skal skje en global nedtrapping og omlegging i samarbeid med blant annet EU. De norske verftene vil være konkurranse-dyktige i en situasjon der subsidiene er borte. Derfor er det viktig at aktiviteten opprettholdes i tiden framover.

Budsjettforslag 1999

På denne bakgrunn foreslås støttesatsene til verftsindustrien opprettholdt på dagens nivå, slik at satsene gjeldende fra 1. januar 1999 blir 7,0 pst. for nybygg over 10 mill. ECU og 3,5 pst. for mindre nybygg og ombygginger.

Post 50 Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter

Det foreslås bevilget 507,5 mill. kroner til et fond for støtte til skipsbyggingskontrakter som inngås i 1999. Bevilgningsanslaget bygger på antatt kontraheringsvolum på om lag 7 mrd. kroner.

Post 70 Rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger, *overslagsbevilgning*

Målsettingen med ordningen er å dekke gjenstående forpliktelser knyttet til allerede gitte tilsagn under ordningen med rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger. Det er ikke gitt nye tilsagn under ordningen etter 1. januar 1990.

Rentesubsidiene utbetales over 5-12 år etter levering. Det vil derfor påløpe utgifter under denne ordningen fram til 2003. Basert på støtteberettigede gjenværende kontrakter foreslås en bevilgning på 1,5 mill. kroner for 1999. Dette er en reduksjon på 16,5 mill. kroner i forhold til 1998.

Post 72 Rentestøtte ved langtidsfinansiering av innenlandske leveringer av fiskebåter, *overslagsbevilgning*

Ordningen tilsvare ordningen under post 70, men gjelder bare for innenlandske leveringer av fiskefartøy. Av samme årsak som under post 70, vil utbetalinger finne sted fram til 2004. Det foreslås en bevilgning på 3,0 mill. kroner for 1999, som er en reduksjon på 2,0 mill. kroner i forhold til 1998.

KAP. 2420 STATENS NÆRINGS- OG DISTRIKTSUTVIKLINGSFOND
(jf. kap. 5320 og 5620)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
50	Utviklingstilskudd, fond	272 600	251 100	198 100
51	Tapsfond for lån innvilget i budsjetterminen	70 000	70 000	65 000
52	Tapsfond på garantier innvilget i budsjetterminen	10 000	10 000	10 000
53	Tapsfond, såkornkapitalfond	50 000		40 000
54	Prosjektutviklingstilskudd, fond			25 000
70	Administrasjon, <i>kan overføres</i>	88 500	92 000	100 000
71	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	19 466	4 660	9 800
72	Tilskudd til dekning av tap på Industrifondets valutalånsordning	2 366		
74	Tilskudd til Invest in Norway	7 000		
90	Lån til grunnfinansieringsordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	27 841 000	26 300 000	26 050 000
91	Lån til risikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	2 875 000	5 700 000	5 500 000
93	Såkornkapitalfond	200 000		160 000
94	Lån til lavrisikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>		700 000	2 750 000
Sum kap. 2420		31 435 932	33 127 760	34 907 900

Vedrørende 1998:

Bevilgningen under post 50 ble redusert med 75 mill. kroner ved St vedt 19. juni 1998, jf. Innst S nr 252 for 1997-98.

Bevilgningen under post 51 ble redusert med 17 mill. kroner ved St vedt 19. juni 1998, jf. Innst S nr 252 for 1997-98.

Status for virksomheten**Organisering**

Statens nærings- og distriktutviklingsfond (SND) er myndighetenes sentrale organ for finansiering og iverksetting av tiltak innen nærings- og distriktspolitikken. Fondet er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Midler til utlån, landsdekkende virkemidler og administrasjonstilskudd bevilges over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Midler til distriktsrettede ordninger og fiskerirettede ordninger bevilges over henholdsvis Kommunal- og regionaldepartementets og Fiskeridepartementets budsjett, mens kapitalen i Statens Miljøfond er bevilget over Miljøverndepartementets budsjett.

SND har hovedkontor i Oslo og distriktskontorer i alle fylkene (felleskontor for Oslo og Akershus). Gjennom etableringen av distriktskontorene har det skjedd en desentralisering av virkemiddelbruken til fylkesnivå. Opprettelsen av fylkeskontorer fører til at informasjon og saksbehandling flyttes nærmere kundene. Dette bidrar til å øke etterspørselen etter SNDs produkter. SND samarbeider aktivt med det private bankvesenet når det gjelder å sette sammen totale finansieringspakker for bedriftene.

Statens Fiskarbank ble fra 1. januar 1997 integrert i SND. Dette har bedret mulighetene for å samordne virkemiddelbruken mellom fiskeflåte, -industri og oppdrettsnæringen. Saksbehandlingen av flåtesaker skjer i første rekke ved SNDs distriktskontorer. Det er opprettet en egen avdeling ved hovedkontoret som har ansvaret for å koordinere kredittgivingen og videreutvikle kompetansen og kundekontakten mot fiskeflåten.

Langsiktige mål og strategier

En helhetlig framstilling av SNDs virksomhet og mål er gitt i St meld nr 51 for 1996-97 Om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Det er satt følgende overordnede mål for virksomheten:

- SND skal bidra til et konkurransedyktig næringsliv, økt verdiskaping og full sysselsetting i hele landet.
- SND skal fremme en bedrifts- og samfunnsmessig lønnsom næringsutvikling både i distriktene og i landet for øvrig.

På bakgrunn av disse målene er det utviklet følgende hovedmål og strategier for SNDs virksomhet:

- *SND skal bidra til lønnsomme bedrifter i hele landet.* Lønnsomme bedrifter er en forutsetning for økt verdiskaping og sysselsetting, som igjen er en forutsetning for økt velferd på lang sikt. Gjennom tilførsel av ulike former for kapital skal SND avlaste risiko, stimulere nyskaping og fremme lønnsom næringsutvikling. Både gjennom erfaringsbasert kompetanse, spesialisering og særskilte virkemidler skal SND kunne påta seg en større risiko enn det som er vanlig i kapitalmarkedet. Sammen med private kredittinstitusjoner skal SND bidra til investeringer i næringslivet og bistå med å sikre at bedrifter og prosjekter får et best mulig grunnlag for å lykkes.
- *SND skal være et viktig redskap for å realisere distriktpolitiske målsettinger.* Utvikling av et bærekraftig næringsliv er av stor betydning for å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret.
- *SND skal motvirke imperfeksjoner i kapital- og kompetansemarkedene.* Slike imperfeksjoner kan føre til at bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter ikke realiseres uten offentlig medvirkning.
- *SND skal bidra til nyskaping, omstilling og etableringer.* Prosjektvurdering og informasjonsinnhenting i forbindelse med denne type prosjekter er svært kostnadskrevede, noe som kan føre til at private finansierer ikke finner det interessant å vurdere prosjektene. SND spiller en viktig rolle ved å identifisere og delfinansiere prosjekter som er forventet bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme, men som ikke blir vurdert av det private kapitalmarkedet.
- *SND skal prioritere små og mellomstore bedrifter.* Små og mellomstore bedrifter står for en høy andel av sysselsettingen i Norge og er særlig viktig for verdiskaping og sysselsetting i distriktene. De spiller videre en viktig rolle når det gjelder økonomiens evne til nyskaping og omstilling.
- *SND skal samordne virkemiddelaktørene.* SND er sammen med Norges forskningsråd myndighetenes sentrale samordnende virkemiddelaktør i arbeidet med å fremme nyskaping og kompetanseheving i næringslivet.
- *SND skal være et redskap for å håndtere lokale omstillings- og sysselsettingsproblemer.* Det kan oppstå særskilte problemer på ensidige industristeder, blant annet når hjørnesteinsbedrifter trapper ned eller avviker driften. I slike tilfeller kan de samfunnsmessige konsekvensene være så store at det er nødvendig med en ekstraordinær omstillingsinnsats.
- *Kvinner skal være en prioritert målgruppe for SND.* Gjennom holdningsskapende arbeid og spesielle satsinger skal SND fremme likestillingsarbeidet og stimulere kvinner til å etablere og utvide næringsvirksomhet.
- *SND skal være et nasjonalt kompetanse- og kraftsenter* som stimulerer til næringsutvikling i alle deler av landet.
- *SND skal være en institusjon som er premissgiver og redskap i gjennomføringen av en nasjonal næringspolitikk* basert på en effektiv utnyttelse av landets ressurser.

SNDs virksomhetsområder*Tilskuddsordninger*

SND yter landsdekkende og distriktsrettede tilskudd til prosjekter og tiltak som ikke er bedriftsøkonomisk lønnsomme på selvstendig basis, men som forutsettes å ha positiv samfunnsøkonomisk lønnsomhet. I dette inngår både rent bedriftsrettede tilskudd, programvirksomhet og støtte til geografiske omstillingsområder. SND forvalter følgende tilskuddsordninger:

- forsknings- og utviklingskontrakter (kap. 923, post 70 på Nærings- og handelsdepartementets budsjett)
- prosjektutviklingstilskudd (foreslås opprettet i 1999, jf. post 54 nedenfor)
- landsdekkende utviklingstilskudd (jf. post 50 nedenfor)
- distriktsutviklingstilskudd (kap. 2425, post 51 på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett)
- tilskudd til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten (foreslås opprettet i 1999 under kap. 2415, post 72 på Fiskeridepartementets budsjett).

Låne- og garantiordninger

Lån og garantier benyttes i hovedsak til å finansiere investeringer i eiendom og produksjonsutstyr og til driftskreditt. Lån ytes på ulike vilkår avhengig av det enkelte prosjekts risikonivå. SND tilbyr følgende låne- og garantiordninger:

- lavrisikolån
- landsdekkende risikolån
- distriktsrettede risikolån (over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett)
- grunnfinansieringslån til fiskeflåten (over Fiskeridepartementets budsjett)
- lån fra Statens miljøfond (over Miljøverndepartementets budsjett)
- landsdekkende garantier.

Låneordningene differensieres med hensyn til geografiske virkeområder for å ivareta SNDs distriktpolitiske målsettinger. Risikolån gis til mer usikre prosjekter enn lavrisiko- og grunnfinansieringslån og er ment å skulle ha en utløsende virkning for privat medfinansiering. Lån til fiskeflåten er en videreføring av Statens fiskarbanks virksomhet, og Statens miljøfond skal ivareta miljømessige mål. SND tilbyr også å garantere for lån for å kunne ha et komplett finansieringstilbud.

Investeringsvirksomheten

SNDs *Egenkapitaldivisjon* ble i september 1998 omdannet til et aksjeselskap heleid av SND. Dette ble gjort som en oppfølging av St meld nr 51 og Innst S nr 283 for 1996-97 Om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, for å forsterke uavhengigheten mellom egenkapitalvirksomheten og det øvrige SND. Det nye selskapet, *SND Invest AS*, vil bli styrt fra Oslo. Det vil i stor utstrekning benytte seg av SNDs distriktskontorer.

Ved opprettelsen i 1993 fikk egenkapitalordningen en grunnkapital på 2 mrd. kroner. Kapitalen ble i 1996 redusert med 50 mill. kroner ved opprettelsen av såkornkapitalfondene. Det foreslås nå å redusere grunnkapitalen med ytterligere 140 mill. kroner. Beløpet skal finansiere økt satsing på regionale såkornfond (tapsfond på 40 mill. kroner) og en ny prosjektutviklingstilskuddsordning (100 mill. kroner), jf. omtale under kap. 2420, post 53 og ny post 54 nedenfor. Dette vil redusere grunnkapitalen til 1 810 mill. kroner, som går inn som aksjekapital i det nye selskapet.

SND Invest AS har en forvaltningskapital på om lag 2,5 mrd. kroner og er 100 pst. egenkapitalfinansiert. Omorganiseringen har ingen innvirkning på virksomhetsområdet.

Egenkapitalordningen skal drives etter forretningsmessige kriterier. Summen av SNDs innskudd av aksjekapital og ansvarlig lånekapital i et selskap skal bare unntaksvis overstige 35 pst. og ikke i noe tilfelle overstige 49 pst. av egenkapitalen. Videre kan det ikke investeres for mer enn 50 mill. kroner i ett selskap. SND er vanligvis representert i styrene i de selskapene hvor fondet har investert, enten med egne representanter eller representanter utpekt av SND. Disse retningslinjene er ikke endret etter utskillelsen.

Egenkapitaldivisjonen har tidligere vært underlagt begrensninger på hvor store beløp som årlig kunne brukes til aksjekjøp. Dette har i de første driftsårene bidratt til en hensiktsmessig utporsjonering av grunnkapitalen. Styringssystemet er modent for fornyelse etter at egenkapitalvirksomheten har vært i drift i seks år. Begrensningene med hensyn til årlige investeringsrammer bør nå avvikles. Dette er naturlig på bakgrunn av selskapsdannelsen og at det nye datterselskapets styre skal kunne ta et selvstendig ansvar både med hensyn til rammer for årlig investeringstakt og likviditetsreserve. En likviditetsreserve har som formål å gjøre datterselskapet i stand til å gjennomføre nye investeringer og følge opp

investeringer i eksisterende bedrifter selv om det oppstår en kortsiktig nedgang i aksje-markedet.

Det ble i 1997 bevilget midler til to *investeringsfond*, ett for *Nordvest-Russland* og ett for *Øst-Europa*, som skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån i prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter fra de berørte regioner. Øst-Europa-fondet er på 70 mill. kroner og Nordvest-Russland-fondet på 150 mill. kroner.

Venturefondet forvaltes av SND etter retningslinjer fastsatt i avtale med Nærings- og handelsdepartementet. Fondets kapital er plassert i private ventureselskaper. Målsettingen med *Venturefondet* er å gi eksisterende eller nystartede ventureselskaper bedre muligheter til å styrke fortrinnsvis små og mellomstore bedrifter med potensiale for vekst og lønnsomhet.

På vegne av staten har SND i 1997 sammen med private investorer arbeidet med å etablere ett *landsdekkende såkornselvskap* og *fire regionale såkornfond*.

Nærings- og handelsdepartementet har tatt initiativ til en ekstern evaluering av myndighetenes deltaking i regionale såkorn- og venturefond. Denne evalueringen vil også omfatte *Venturefondet* og vil foreligge høsten 1998. Evalueringen vil danne grunnlag for en samlet vurdering av denne type statlig engasjement.

Resultatrapport 1997

Administrative forhold

Arbeidet med å organisere SNDs ytre apparat pågikk for fullt i 1997. Målet var i samarbeid med fylkeskommunene å utvikle de nye distriktskontorene til kraftsentra for næringsutvikling. Det første fullt integrerte SND-kontoret ble etablert i Nord-Trøndelag 1. mai 1996. Fra høsten 1997 har dette kontoret også fått ansvaret for å være en regional distribusjonskanal og kontaktpunkt for Norges forskningsråds bedrifts- og næringsrettede programmer. Ved utgangen av 1997 var det etablert 16 distriktskontorer. Desentraliseringen har ført til at store deler av saksbehandlingen knyttet til bedriftsfinansiering er flyttet fra hovedkontoret i Oslo til distriktskontorene. Fra 1993 har antall ansatte i SND samlet økt med 114 fra 280 til 394, mens antallet ved hovedkontoret er redusert med 45 fra 243 til 198 ansatte. Hovedårsaken til den samlede økningen er at tidligere ansatte i fylkeskommunene nå er ansatt ved SNDs distriktskontorer.

Generelt om aktiviteten

Investeringsaktiviteten i norsk næringsliv økte sterkt gjennom 1997. For de fleste av SNDs ordninger var det en økning i søknadsmengden i 1997 i forhold til 1996. Alle SNDs låne-, garanti- og tilskuddsrammer ble fullt utnyttet.

Ved utgangen av 1997 var SNDs brutto utlån på 10,4 mrd. kroner, mens det tilsvarende beløpet ved utgangen av 1996 var 9,9 mrd. kroner. Den sammenlignbare utlånsmasse ved utgangen av 1997 var på 9,0 mrd. kroner, fordi Statens Fiskarbankens lånemasse på 1,4 mrd. kroner ble tatt over av SND 1. januar 1997. SNDs kundemasse består av om lag 12 000 bedrifter.

I løpet av 1997 skjedde det endringer i grunnfinansieringsordningen. Den ble erstattet med en lavrisikordning høsten 1997, samtidig som styringssystemet ble endret fra en ramme bestemt ut fra netto utlånsvekst til en innvilgningsramme. I 1997 hadde den tidligere grunnfinansieringsordningen en innvilgningsramme på 400 mill. kroner og lavrisikordningen en innvilgningsramme på 300 mill. kroner.

Driftsresultatet for SNDs egenkapitalordning var på 180,5 mill. kroner for 1997 mot -7,9 mill. kroner i 1996. Ved utgangen av 1997 besto SNDs portefølje av 165 bedrifter med en samlet nettoinvestering på 1 307 mill. kroner, mot henholdsvis 128 bedrifter og 1 019 mill. kroner i 1996. Ved utgangen av 1997 hadde 68 pst. av bedriftene mindre enn 50 ansatte.

Innovasjon og nyskaping er prioriterte områder i SND. På vel tre år har SND bidratt til å realisere om lag 350 nyskappingsprosjekter. I tillegg kommer 79 bedrifter som SND har investert gjennom egenkapitalordningen.

Resultatrapportering for SNDs samlede virksomhet

Det er utviklet to resultatrapporteringssystemer for SND. Det ene omfatter hele virksomheten, både de landsdekkende og distriktsrettede virkemidlene. Resultatene fra dette systemet rapporteres her. For de distriktpolitiske virkemidlene, som forvaltes av fylkeskommunene, nyttes det et eget system. Rapportering knyttet til dette systemet gis i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon.

I St meld nr 51 for 1996-97 Om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, ble det fokusert på behovet for å gjennomgå det samlede resultatrapporteringssystemet for SND. En arbeidsgruppe bestående av representanter fra berørte departementer skal avgi en rapport om dette innen utgangen av 1998. Årets rapportering er i hovedsak basert på det eksisterende systemet for resultatrapportering. I tillegg refereres resultatene fra kundeundersøkelser foretatt av Møreforskning på oppdrag fra SND. Hensikten med denne undersøkelsen har vært å kartlegge hvordan SNDs finansielle og faglige engasjement virker inn på kundebedriftenes økonomiske og strategiske utvikling.

Lønnsomheten i SNDs engasjementsbedrifter er det sentrale vurderingskriteriet i resultatrapporteringssystemet som omfatter hele SND. En benytter to resultatindikatorer for lønnsomhet: totalkapitalrentabilitet (gjennomsnittlig avkastning på totalkapitalen) og selvfinansieringsevne (resultat før årsoppgjørdisposisjoner - skatt + avskrivninger i prosent av langsiktig gjeld) i bedriftene.

Lønnsomhetsstørrelsene i tabellen nedenfor er basert på et utvalg på 4 000 bedrifter som leverte regnskap for hvert av årene 1994-96. Da rapporteringen er basert på et glidende utvalg, er ikke tallene direkte sammenlignbare med tallene i St prp nr 1 for 1997-98. Lønnsomheten i SNDs engasjementsbedrifter har i perioden vært svært god. Etter å ha steget jevnt noen år, avtok lønnsomhetsindikatorene noe for 1996. Dersom en korrigerer for at SND ikke har bedrifter knyttet til oljesektoren i sin portefølje, viser SND-bedriftene om lag samme utvikling i lønnsomhet som norske bedrifter generelt. Dette anses som et svært godt resultat siden SNDs engasjementer i tillegg til bedriftsøkonomisk lønnsomhet også bidrar til å nå andre overordnede politiske målsettinger.

Utviklingen i lønnsomhetsindikatorene for bedrifter som har levert regnskap for årene 1994-96:

Benevnelse	1995	1996
Gjennomsnittlig totalkapitalrentabilitet i pst.:		
- landsdekkende virkemidler ¹⁾	9,8	6,9
- totalt SND ²⁾	9,5	7,5
- Alle A/S i Norge ³⁾	9,6	8,9
Gjennomsnittlig selvfinansieringsevne i pst. av langsiktig gjeld:		
- landsdekkende virkemidler ¹⁾	27,4	22,3
- totalt SND ²⁾	27,1	24,5

1) Utvalget er på 4 000 bedrifter.

2) Utvalget er på 10 739 bedrifter.

3) Utvalget er på 72 345 bedrifter.

Sysselsettingsutviklingen i engasjementsbedriftene er også en viktig resultatindikator som omtales nedenfor.

Kundeundersøkelsene

Resultatene fra kundeundersøkelsene Møreforskning har gjennomført, tyder på at SND har størst betydning for små bedrifter (1-10 ansatte). Over tid er SNDs betydning for å realisere prosjekter i industribedrifter blitt noe redusert, særlig i DU-områdene. Dette kan skyldes reduserte rammer og tilskuddssatser, men kan også bety at det private kredittmarkedet har fungert bedre enn tidligere.

SNDs tilsagn om tilskudd, lån og garantier i 1994 resulterte i at det var anslagsvis 7 000 flere industriarbeidsplasser i 1997 enn det ellers ville vært. Halvparten av den sysselsettingsveksten SNDs engasjementer har gitt, er kommet i bedrifter med mindre enn 50 ansatte. Den økonomiske støtten fra SND anslås til kr 145 000 - 170 000 pr. skapt/konsolidert arbeidsplass. I DU-områdene anslås kostnaden til kr 130 000 - 140 000 pr. skapt/konsolidert arbeidsplass. Det understrekes at det er stor usikkerhet knyttet til slike beregninger.

Nær 60 pst. av de prosjektene som delvis er finansiert av SND, rapporteres å ha stor betydning for bedriftenes overlevelse i dag. Bare 15 pst. oppgir at prosjektet har hatt liten betydning for bedriftens overlevelse.

Prosjektene har hatt stor betydning for lønnsomhetsutviklingen også tre år etter at tilsagn ble gitt. 64 pst. av bedriftene mener at prosjektet har hatt stor betydning for lønnsomheten.

Hele 67 pst. av bedriftene mener at prosjektene har gitt inntekter/kostnadsreduksjoner tre år etter at SND bidro til finansieringen av prosjektet, og for hele 70 pst. av prosjektene opp-

gis det at det er liten risiko for ikke å oppnå økonomiske gevinster. Bare 2 pst. av bedriftene mener kostnadene ved prosjektet aldri blir dekket. De prosjektene SND har delfinansiert, har hatt stor betydning både for bedriftenes overlevelse og lønnsomhetsutvikling.

Budsjettforslag 1999

Samlet budsjettforslag for SND

SND får bevilgninger over budsjettene til fire departementer: Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Fiskeridepartementet og Miljøverndepartementet. Fondets innsats i arbeidet med nærings- og distriktsutvikling er summen av de rammer og muligheter som gis av Stortinget. Tabellene nedenfor viser de samlede rammer for SND, hvor forslag for 1999 sammenstilles med Stortingets vedtak for 1997 og 1998. Eventuelle vedtatte endringer i løpet av budsjettåret er inkludert i oversikten.

Oversikt over lånerammer (i mill. kroner):

Betegnelse	Ramme 1997	Ramme 1998	Forslag til ramme 1999
<u>Nærings- og handelsdepartementet:</u>			
Grunnfinansieringslån	400,0	0	0
Lavrisikolån	300,0	400,0	800,0
Landsdekkende risikolån	280,0	212,0	260,0
Landsdekkende garantier	40,0	40,0	40,0
<u>Kommunal- og regionaldepartementet:</u>			
Distriktsrettet risikolån	494,0	310,2	480,0
<u>Fiskeridepartementet:</u>			
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	400,0	500,0	800,0
<u>Miljøverndepartementet:</u>			
Statens miljøfond	0	250,0	0
Sum låne- og garantirammer	1 914,0	1 712,2	2 380,0

Forslaget til lånerammer for 1999 ligger 24 pst. over nivået i 1997 og 39 pst. over 1998. Det er høy etterspørsel etter alle SNDs låneordninger, og forslaget for 1999 forventes å kunne ta delvis høyde for dette. Ved å tilby både lån og garantier i tillegg til tilskudd, kan SND yte et fullverdig spekter av finansieringsløsninger til sine kunder, noe som er nødvendig for å kunne finne den beste løsning for et prosjekt.

Oversikt over bevilgninger eksklusiv lånetransaksjoner (i mill. kroner):

Kap/post	Betegnelse	Bevilgning 1997	Bevilgning 1998	Forslag 1999
<u>Nærings- og handelsdepartementet:</u>				
923/70	Tilskudd, Forsknings- og utviklingskontrakter	183,0	162,8	137,8
2420/50	Utviklingstilskudd, fond	272,6	176,1	198,1
2420/51	Tapsfond for lån innvilget i budsjetterminen	70,0	53,0	65,0
2420/52	Tapsfond på garantier innvilget i budsjetterminen	10,0	10,0	10,0
2420/53	Tapsfond, såkornkapitalfond	50,0	0	40,0
2420/54	Prosjektutviklingstilskudd	0	0	25,0
2420/70	Administrasjon	88,5	92,0	100,0
2420/73	Tilskudd til Invest in Norway	7,0	0	0
Sum Nærings- og handelsdepartementet:		681,1	493,9	575,9
<u>Kommunal- og regionaldepartementet:</u>				
2425/51	Distriktsutviklingstilskudd, fond	779,7	702,8	839,0
2425/53	Tilskudd til dekning av tap på lån	123,6	77,6	120,0
Sum Kommunal- og regionaldepartementet:		903,3	780,4	959,0
<u>Fiskeridepartementet:</u>				
2415/70	Tilskudd til kontraheringstilskudd	92,0	75,0	0
2415/72	Tilskudd til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten	0	0	60,0
2415/73	Rentestøtte stønadslån	4,0	3,0	3,0
2415/75	Tilskudd til kondemnering av fiskefartøy	0	25,0	0
Sum Fiskeridepartementet:		96,0	103,0	63,0
<u>Miljøverndepartementet:</u>				
2422/50	Statens miljøfond	0	50,0	0
Sum bevilgninger		1 680,4	1 440,3	1 597,9

Utover de ovennevnte ordninger forvalter SND også fondsordninger som fikk sine bevilgninger før 1997. Dette gjelder Egenkapitalordningen, investeringsfondene for Øst-Europa og Nordvest-Russland og Venturefondet. SND forvalter også deler av andre budsjettposter både for staten og fylkeskommunene.

Forslaget til bevilgning for 1999 ligger 12 pst. over nivået i 1998 og 5 pst. under 1997. Beløpene for 1998 er de rammer som gjelder etter revideringen av statsbudsjettet i juni 1998, hvor bevilgningene på postene 2420/50 og 2420/51 ble redusert. Det er særlig de distriktsrettede ordningene under Kommunal- og regionaldepartementet som foreslås økt i 1999. Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er det foreslått nye bevilgninger til prosjektutvikling og såkornvirksomhet.

Nærings- og handelsdepartementet har i samråd med andre berørte departementer bedt SND utarbeide en strategi for hvordan SND kan bidra til lønnsom utvikling av skjellnæringen. Strategien vil være ferdigstilt i løpet av 1998 og vil danne et grunnlag for myndighetenes videre innsats overfor skjellnæringen, jf. for øvrig Innst S nr 211 for 1997-98 Om etablering av et offentlig kontrollverk for blåskjell, hvor regjeringen bes om snarest å legge til rette for at SND kan bidra til å utvikle en eksportrettet blåskjellnæring i Norge.

Bevilgninger over Nærings- og handelsdepartementets budsjett**Poster hvor det er gitt bevilgning i tidligere år**

SND forvalter flere poster hvor bevilgning ble gitt før 1997. De viktigste er investeringsfondene for Øst-Europa og Nordvest-Russland, Næringsfondet for Nordvest-Russland, Venturefondet og omstillingsbevilgningen til Sør-Varanger.

Øst-Europafondet er på totalt 70 mill. kroner, hvorav 54,4 mill. kroner var gitt som tilsagn pr. 1. september 1998. Tilsvarende tall for Nordvest-Russlandfondet er henholdsvis 150 og 16,0 mill. kroner. Det har vært vanskelig å finne gode prosjekter i Nordvest-Russland.

På statsbudsjettet for 1996 ble det bevilget 30 mill. kroner til et næringsfond for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Bevilgningen skal nyttes til utredning, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videre utvikling av næringssamarbeidet med Nordvest-Russland. De mest aktuelle sektorer er fiskeri og olje- og gassvirksomhet. Pr. juni 1998 var ca. 7 mill. kroner av bevilgningen disponert.

På statsbudsjettet for 1989 og 1992 ble det bevilget til sammen 180 mill. kroner til Venturefondet. Ca. 135 mill. kroner av midlene ble investert.

Post 50 Utviklingstilskudd, fond

Mål

Målet med utviklingstilskuddet er å fremme tiltak og prosjekter som gir grunnlag for vekst og omstilling i norsk næringsliv. Prosjekter og tiltak som bidrar til utvikling og nyetablering, omstilling, nettverksbygging og kompetanseutvikling, prioriteres. Tilskuddene kan dekke inntil 50 pst. av eksterne kostnader. Utviklingstilskuddet finansierer også programmer og tiltak rettet mot enkeltbransjer. Det alt vesentlige av programvirksomheten under posten retter seg mot små og mellomstore bedrifter.

Et viktig satsingsområde innenfor utviklingstilskuddets ramme er økt kvinnelig yrkesdeltaking. Tilskuddet rettes spesielt mot høyt kvalifiserte kvinner som ønsker å starte egen næringsvirksomhet. Tilskuddet kan også benyttes som virkemiddel for å øke kvinnerepresentasjonen på ledelsesnivå i næringslivet.

Aktiviteter og rapportering

Aktiviteter som finansieres av utviklingstilskuddet kan deles i tre grupper: programvirksomhet, investeringstilskudd til små og mellomstore bedrifter i sentrale strøk (BUS) og øvrig aktivitet. Programvirksomheten er den største gruppen. Det fokuseres her på nyskaping og kompetanseutvikling.

FRAM er et bedriftsutviklingsprogram som setter fokus på kompetanseutvikling og erfaringsoverføring blant ledere i småbedrifter. Ca. 1 200 bedrifter har deltatt i FRAM siden starten i 1992, og det var brukt om lag 120 mill. kroner ved utgangen av 1997. I 1997 hadde 86 pst. av deltakerbedriftene mindre enn 30 ansatte. Målsettingen med FRAM er å styrke konkurransekraften og oppnå en lønnsomhetsforbedring i deltakerbedriftene på 5 pst. av fjorårets driftsinntekter. Foreløpige konklusjoner fra en ekstern evaluering som SND fikk utført høsten 1997, viser at målene med programmet i stor grad nås. I 1994 oppnådde 63 pst. av bedriftene målet, og dette har steget jevnt til 84 pst. i 1997. Det pekes også på betydningen av at SND gjennomfører et slikt program rettet mot små- og mellomstore bedrifter fordi tilbudet av slike kursopplegg for småbedrifter er lite utbygd. Tilbakemeldingene fra deltakerbedriftene er svært positive. Med utgangspunkt i de gode resultater som er oppnådd, er det lagt opp til å videreføre programmet over samme lest som hittil. En versjon av FRAM skreddersydd for de aller minste bedriftene (1-7 ansatte) er under forberedelse og planlegges igangsatt i 1999.

FORNY er et samarbeidsprosjekt mellom SND og Norges forskningsråd (NFR) for å øke utnyttelsen av forskningsresultater ved høyskoler og universiteter til næringsvirksomhet. Målet er å føre en idé fram til kommersialisering, enten i form av nyetablering eller lisensiering. Det er siden oppstarten i 1995 bevilget 97,5 mill. kroner til programmet. Programmets målsetting for 1997 var 45 kommersialiseringer, og 53 ble nådd. FORNY ble evaluert i midten av 1997, og evalueringen styrker programmets berettigelse og vektlegger spesielt behovet for langsiktig og tålmodig offentlig innsats i forbindelse med forskningsbasert nyskaping. I evalueringen presiseres at det særlig ved universitetene tar tid å bygge opp både infrastruktur og en innovativ kultur. Det ble i 1997 besluttet videreføring av FORNY i et FORNY II med planlagt oppstart i 1999.

Bransjeorientert IT, BIT-programmet, bidrar til å utvikle IT-løsninger for enkeltbransjer. Siden bedrifter innenfor en bransje i stor grad har like behov, er utvikling av bransjeløsninger en effektiv måte å dekke behovet på. SND ga i 1997 drøyt 33 mill. kroner i tilskudd under BIT, noe som utløste en innsats på 142 mill. kroner fra deltakende bedrifter. Det er vanskelig å måle effekten av IT-investeringer, men tilbakemeldinger fra deltakerbedriftene er svært positive. Etterspørselen etter videreføring for eksisterende bransjer og utvidelse til nye er stor, og dette er et signal om at programmet gir klare effekter ute i bedriftene. På bakgrunn av tilbakemeldingene vurderes videreutvikling av BIT-programmet med fokus på organisasjons- og kompetanseutvikling og et eget BIT for de aller minste bedriftene.

Etablering med ny teknologi (ENT) går tidlig inn i utviklingen av en forretningsidé og skal forskøke å realisere forretningsideer med høyteknologisk basis i regi av etablerere. Programmet er lagt opp på en slik måte at prosjektene siles ut gjennom deltakelse i fasene 0 til

3, der fase 0 er prekvalifisering og fase 3 er etablering av bedrift. Siden starten i 1991 har ca. 1 000 utviklingsprosjekter deltatt i fase 0, og det er brukt om lag 63 mill. kroner. Det er så langt realisert ca. 100 nyetableringer.

Nettverksprogrammet skal stimulere til samarbeid mellom flere bedrifter. Markedsføring og salg er det viktigste samarbeidsområdet, og eksportorientering står sentralt. Det er i mange tilfeller enklere å etablere seg i nye, internasjonale markeder når man har en eller flere samarbeidspartnere. Målet for Nettverksprogrammet er at bedriftene skal øke omsetningen med minst 10 ganger SNDs tilskudd innen tre år, eller redusere kostnadene med 10 pst. innen ett år. Undersøkelser viser at rundt 80 pst. av deltakerbedriftene når målet. Ved utgangen av 1997 var 230 prosjekter operative, og i løpet av året ga SND 45 mill. kroner i tilskudd under dette programmet. En ekstern evaluering er gjennomført i 1998. Bedriftene rapporterer om positiv resultatutvikling de senere år, men det er vanskelig å fastslå hvorvidt Nettverksprogrammet er en viktig årsak til dette. SND vil vurdere om programmet skal fases ut i sin nåværende form.

Tilskuddsordningen for små og mellomstore bedrifter i sentrale strøk (BUS) ble opprettet i 1994. Formålet er å fremme nyskaping og bedre utnyttelsen av eksisterende og nye produsenters markedsmuligheter. Ordningen egner seg særlig for prosjekter der innovasjon innebærer samspill mellom fysiske og myke investeringer og til å fange opp prosjekter som er et resultat av andre SND-programmer. Ordningen er av stor betydning for bedrifter som er lokalisert utenfor de distriktpolitiske virkemiddelssonene.

Utviklingstilskuddet finansierer også andre tiltak, blant annet programmer i områder med ensidig næringsliv som har spesielle omstillingsbehov. Videre skal posten dekke evalueringer o.l. knyttet til SNDs virksomhet.

Budsjettforslag 1999

Samlet foreslås en bevilgning på 198,1 mill. kroner til landsdekkende utviklingstilskudd for 1999. Av dette foreslås til sammen 12 mill. kroner øremerket til økt innsats under programmene FRAM og BIT som ledd i regjeringens handlingsplan for små bedrifter. Denne satsingen kommer i tillegg til det nivået (38 mill. kroner) som programmene har i 1998. Videre legges det opp til å øremerke 10 mill. kroner til kvinnerettede tiltak.

Post 51 Tapsfond for lån innvilget i budsjetterminen

Målsettingen med tapsfondsbevilgningene er å gjøre SND i stand til å ta topprisiko og derved bidra til å realisere prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført. Tapsfond for landsdekkende risikolån bevilges over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, mens tapsfond for distriktsrettede risikolån bevilges over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Gjennom risikolåneordningen kan det gis lån til prosjekter som forventes å være bedriftsøkonomisk lønnsomme. De konkrete formålene lånene skal dekke, er først og fremst FoU/produktutvikling, nyetableringer, omstillingsprosjekter og betydelige utvidelser. I og med at lånene fungerer som toppfinansiering, vil sikkerheten vanligvis være dårlig.

Tapsfondene forhåndsbevilges, og tapsprosenten fastlegges i budsjettet. Lånerammen multiplisert med tapsprosenten gir størrelsen på tapsfondsbevilgningen. Den faktiske utnyttelsen av tapsfondene over tid viser om gitte lån har det forutsatte risikonivå, og dette benyttes som oppfølgingskriterium (resultatindikator) for ordningen.

Oversikt over tapsprosent, faktisk tapsfond (tilsvarer utbetalte lån multiplisert med tapsprosenten), foreløpige realiserte tap og gjenværende tapsfond absolutt og i prosent for landsdekkende risikolån pr. 31. desember 1997 (i 1 000 kr):

Tilsagnsårgang	Tapsprosent	Faktisk tapsfond	Realiserte tap	Gjenværende tapsfond	Gjenværende tapsfond i pst. av utestående lån
1993	30	99 210	66 720	32 490	35 pst.
1994	30	108 630	10 055	98 575	91 pst.
1995	25	78 222	11 846	66 376	26 pst.
1996	25	135 230	45 188	90 042	20 pst.
1997	25	69 899	0	69 899	26 pst.
Sum/gjennomsnitt	27,1	491 191	133 809	357 382	27 pst.

Hovedtyngden av tapene skjer de første årene etter at lånene er utbetalt. Det eksakte resultatet for hver låneårgang vil ikke foreligge før alle lån er innfridd. Dersom gjenværende tapsfond i prosent av utestående lån (siste kolonne) er høyere enn tapsprosenten (andre kolonne), har de faktiske tapene vært mindre enn forutsatt. Gjenværende tapsfond utgjør da en høyere andel av gjenværende lånemasse enn den på forhånd budsjetterte tapsprosent.

Det kan ikke forventes at man treffer den forutsatte tapsprosent hvert enkelt år, men oversikten viser at i perioden 1993-97 er den faktiske tapsprosent i gjennomsnitt lik den forutsatte.

Budsjettforslag 1999

For 1999 foreslås en tapsfondsbevilgning på 65 mill. kroner for den landsdekkende risikolåneordningen basert på en innvilgningsramme på 260 mill. kroner og en tapsprosent på 25.

Post 52 Tapsfond på garantier innvilget i budsjetterminen

SND har en landsdekkende ordning med garantier for lån til realinvesteringer og driftskapital. Til ordningen er det knyttet et tapsfond som forhåndsbevilges. I budsjettet fastlegges tapsprosenten, som er knyttet til garantirammen. Garantirammen multiplisert med tapsprosenten gir størrelsen på tapsfondsbevilgningen. Den faktiske utnyttelsen av tapsfondene over tid viser om gitte garantier har det forutsatte risikonivå, og dette benyttes som oppfølgingskriterium (resultatindikator) for ordningen.

Oversikt over tapsprosent, faktisk tapsfond (utnyttet del av tapsfondsbevilgningene), foreløpige realiserte tap og gjenværende tapsfond absolutt og i pst. for landsdekkende garantier pr. 31. desember 1997 (1 000 kr):

Tilsagnsårgang	Tapsprosent	Faktisk tapsfond	Realiserte tap	Gjenværende tapsfond	Gjenværende tapsfond i pst. av gjenværende garantimasse
1993	30	4 733	3 148	1 585	38 pst.
1994	30	10 777	2 884	7 893	53 pst.
1995	25	10 355	1 392	8 963	32 pst.
1996	25	4 864	230	4 634	33 pst.
1997	25	9 993	0	9 993	34 pst.
Sum/gjennomsnitt	26,9	40 722	7 654	33 068	37 pst.

Dersom gjenværende tapsfond i prosent av gjenværende garantimasse (siste kolonne) er høyere enn tapsprosenten (andre kolonne), har de faktiske tapene vært mindre enn forutsatt. Gjenværende tapsfond utgjør da en høyere andel av gjenværende garantimasse enn den på forhånd budsjetterte tapsprosent.

Det kan ikke forventes at man treffer den forutsatte tapsprosent hvert enkelt år fordi enkeltprosjekter kan slå kraftig ut. I perioden 1993-97 har det oppstått mindre tap enn forutsatt, i og med at gjenværende tapsfond nå dekker 37 pst. av utestående garantimasse.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås et tapsfond på 10 mill. kroner for den landsdekkende garantiordningen, basert på en garantiramme på 40 mill. kroner og en tapsprosent på 25.

Post 53 Tapsfond, såkornkapitalfond

Såkornfondene skal gå inn i risikoprosjekter med stort verdiskapingspotensial. Prosjektene skal være i en tidlig fase hvor det ordinært er vanskelig å oppnå finansiering i egenkapitalmarkedet. Ordningen skal søke å fange opp slike prosjekter uavhengig av hvor de er initiert. Målet er å tilføre prosjektene en kombinasjon av tålmodig kapital og relevant kompetanse.

Det er etablert ett landsomfattende fond som også dekker Østlandet, og fire regionale fond som dekker Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. Staten har skutt inn 200 mill. kroner i ansvarlige lån og 50 mill. kroner i tapsfond. Fondene er opprettet som aksjeselskaper eid av private hvor SND har styrerepresentasjon. De private eierne har skutt inn 200 mill. kroner, og fondene har dermed en samlet investeringsramme på 400 mill. kroner. Tapsfondet kan ikke investeres i aksjer, men fungerer som tapsbuffer. Oppfølgingskriteriet (resultatindikatoren) for denne ordningen er det økonomiske resultatet i det enkelte såkornsekskap.

Budsjettforslag 1999

For å intensivere innsatsen i såkornfasen overfor bedrifter i distriktene, foreslås det å styrke de regionale fondene. Disse fondene kan med det nåværende kapitalgrunnlaget bli for små til å ta på seg den nødvendige risiko. Regjeringen foreslår å tilføre hvert av dem 40 mill. kroner i ansvarlige lån, jf. post 93 nedenfor, og 10 mill. kroner i tapsfond. Sammen med tilsvarende privat kapital vil investeringsrammen for de regionale såkornfondene som følge av tilførselen øke med 320 mill. kroner ved fulltegning. Den nye kapitalen forutsettes nytt til teknologibaserte prosjekter. Hvert regionalt såkornfond vil etter dette få en kapitalbase på 100 mill. kroner og et tapsfond på 12,5 mill. kroner. Denne styrkingen av fondene ble introdusert i St meld nr 40 for 1997-98 Eierskap i næringslivet.

Det foreslås på dette grunnlag bevilget 40 mill. kroner til økt tapsfond for de regionale såkornfondene.

Post 54 (ny) Prosjektutviklingstilskudd, fond

I St meld nr 40 for 1997-98 Eierskap i næringslivet, foreslo regjeringen at det opprettes en ny ordning, prosjektutviklingstilskudd. Formålet med ordningen er å styrke norske bedrifters muligheter til å utvikle gode ideer med sikte på markedsintroduksjon. Innsatsen skal avgrenses til den kritiske fasen hvor prosjektideer bearbeides for senere å kunne presenteres for mulige investorer. Dette er en fase med utbredt markedssvikt, hvor prosessene ikke drives videre av markedet selv.

Ordningen vil i hovedsak bli rettet mot den forsknings- og utviklingsaktivitet som har sitt utspring i universitets- og høyskolemiljøene og næringslivets egen forsknings- og utviklingsinnsats, herunder gründeraktivitet.

Et viktig innsatsområde vil være prosjekter innen informasjons- og kommunikasjons-teknologi, jf. «Næringsrettet IT-plan 1998-2001». Som følge av rask teknologit utvikling er kontinuerlig satsing på FoU en forutsetning for disse næringene.

Forvaltningen av tilskuddet foreslås lagt til SNDs Trondheimskontor. Det legges videre opp til et tett samspill mellom forskningsmiljøer, Norges forskningsråd og næringslivet.

Tilskuddsordningen har en ramme på 100 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner for 1999, samt en tilsagnsfullmakt på 75 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet arbeider i samarbeid med berørte parter med å utforme mer konkrete retningslinjer for bruken av midlene.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på 75 mill. kroner i 1999, jf. forslag til vedtak II, 1, 6.

Post 70 Administrasjon, kan overføres

Administrasjonstilskuddet til SND skal dekke netto administrasjonsutgifter, etter fradrag for inntekter. Risikolåneordningen, lavrisikoordningen, grunnfinansieringsordningen, egenkapitalordningen, investeringsfondene for Nordvest-Russland og Øst-Europa og såkornfondene er forutsatt å dekke egne administrasjonskostnader fullt ut.

En arbeidsgruppe ledet av Nærings- og handelsdepartementet har utarbeidet prinsipper for kostnadsdekning, rutiner for budsjettering og regnskapsføring av administrasjonskostnader i SND. Gruppen har kommet fram til at administrasjonstilskuddet til SND skal dekke de direkte utgiftene for relativt permanente ordninger som ikke har tilstrekkelig store inntekter til å dekke sine administrasjonskostnader inkludert deres andel av indirekte felleskostnader som stab, ledelse, kantine m.m. Oppbyggingen av SNDs distriktskontorer har ført til permanente administrative merkostnader. Den delen av merkostnadene som ikke dekkes av de selvfinansierte ordningene, må dekkes av administrasjonstilskuddet.

Tilskuddet beregnes netto, etter fradrag av andre inntekter. Administrasjonstilskuddet for 1998 er fastsatt til 92 mill. kroner, inkludert 3,5 mill. kroner til engangskostnader forbundet med førtidspensjonering av tidligere ansatte i Statens Fiskarbank. I budsjettforslaget for 1999 er det lagt til grunn en bevilgning på 100 mill. kroner. Økningen fra 1998 skyldes andel av permanente merkostnader knyttet til SNDs desentraliserte struktur med distriktskontor i hvert fylke, samt pris- og lønnsøkning.

SND mottar i dag refusjon fra fylkeskommunene for forvaltningen av distriktsrettede risikolån, distriktsutviklingstilskudd, etablererstipend og eventuelle fylkeskommunale næringsfond. Fra og med 2000 legges det opp til at SND ikke lenger skal motta fylkesrefusjon for å dekke administrasjonsutgifter knyttet til forvaltningen av statlige virkemidler, men kun for forvaltningen av fylkeskommunale etablererstipend og eventuelle næringsfond. Dette vil innebære at administrasjonskostnadene knyttet til distriktsutviklingstilskuddet vil bli dekket av administrasjonstilskuddet fra og med 2000, mens den distriktsrettede risikolåneordningen dekker egne administrasjonskostnader.

Invest In Norway er betegnelsen på SNDs arbeid med å trekke utenlandske investorer til Norge. Kostnadene til dette dekkes nå av administrasjonstilskuddet.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås en bevilgning på 100 mill. kroner i 1999. Dette vil sikre at SND er i stand til å utnytte sin organisasjon med fylkesvise distriktskontorer og forvalte de budsjetttrammer som foreslås på en forsvarlig måte.

Post 71 Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier

Under denne posten dekkes tap på ordinære lån og garantier gitt av Industrifondet og Småbedriftsfondet før innføring av tapsfond. Tapene dekkes to år etter at de faktisk påløper. Fra og med 1999 inngår også eventuelle tap på valutalån gitt av Industrifondet på 1980-tallet under denne posten. I 1997 har SND bokført tap på eldre utlån og garantier med ca. kr 9 849 000. Det foreslås på dette grunnlag en bevilgning på kr 9 800 000 under denne posten for 1999.

Post 90 Lån til grunnfinansieringsordningen, overslagsbevilgning

Ved opprettelsen av SND ble det forutsatt at fondets låneordninger skulle finansieres ved innlån fra statskassa. SND kan foreta innlån til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med tilsvarende løpetid, jf. omtale av renteanslag under kap. 5620 nedenfor. I tillegg betaler SND en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a., jf. omtale under kap. 5320 nedenfor.

SND forvalter en brutto utlånsportefølje under grunnfinansieringsordningen som utgjorde ca. 7,25 mrd. kroner pr. 1. september 1998, herav ca. 5,7 mrd. kroner i ordinære grunnfinansieringslån, 1,35 mrd. i grunnfinansieringslån til fiskeriformål og i underkant av 200 mill. kroner i miljølån. Det gis ikke lenger ordinære grunnfinansieringslån eller miljølån. Det vil imidlertid fortsatt være behov for betydelige innlånsmidler i adskillige år framover til å betjene inngåtte lån, som hovedsakelig er mellomlange og lange, og til å finansiere løpende og nye grunnfinansieringslån til fiskeriformål. SND finansierer utlånsporteføljen ved å ta opp kort- og langsiktige lån i statskassa på fra to måneders til flere års varighet avhengig av rentebindingstid på utlånene. Tilbakebetaling/avdrag på innlånene inntektsføres under kap. 5320, post 90, jf. nedenfor. Innlån og avdrag bruttoføres, slik at bevilgningene øker når innlånene konverteres fra lang- til kortsiktige og omvendt.

Innvilgningsrammen for grunnfinansieringslån til fiskeriformål foreslås satt til 800 mill. kroner for 1999, jf. nærmere omtale i Fiskeridepartementets budsjettproposisjon. På grunn av den usikre rentesituasjonen er det vanskelig å gi et godt anslag på innlånbehovet. Eksempelvis vil en konvertering av deler av innlånsvolumet fra kort- til langsiktige lån medføre at innlånbehovet blir vesentlig redusert. Bevilgningen som skal dekke SNDs innlånbehov i 1999, foreslås redusert noe i forhold til 1998. Dette har sammenheng med at SNDs utlånsmasse under ordningen er redusert og en antakelse om at en større andel av SNDs innlån fra statskassa vil være langsiktige. De tilhørende avdragene under kap. 5320, post 90

antas også å bli noe redusert. Dette har ingen direkte sammenheng med SNDs totale utlånsvolum under ordningen.

Post 91 Lån til risikolåneordningen, *overslagsbevilgning*

Prinsippene for innlån til risikolåneordningen er de samme som for innlån til grunnfinansieringsordningen, jf. nærmere omtale under post 90 ovenfor. SND forvaltet en utlånsportefølje under risikolåneordningen på ca. 2,4 mrd. kroner pr. 1. september 1998, hvorav landsdekkende lån utgjorde om lag 1 mrd. kroner.

Bevilgningen for 1999 foreslås redusert noe i forhold til 1998 som følge av lavere innlånsvolum og mer langsiktige lån. Den tilsvarende avdragsposten under kap. 5320, post 91 vil også bli redusert.

Post 93 Sårkornkapitalfond

Regjeringen har i eierskapsmeldingen foreslått å styrke de regionale sårkornfondene ved en samlet tilførsel på 160 mill. kroner i ansvarlige lån. Dette foreslås fulgt opp i statsbudsjettet for 1999 sammen med en bevilgning på 40 mill. kroner i tapsfond, jf. omtale under post 53 ovenfor.

Post 94 Lån til lavrisikolåneordningen, *overslagsbevilgning*

Prinsippene for innlån til lavrisikolåneordningen er de samme som for innlån til grunnfinansieringsordningen, jf. nærmere omtale under post 90 ovenfor. SND forvaltet en utlånsportefølje under lavrisikolåneordningen på i overkant av 200 mill. kroner pr. 1. september 1998. Det foreslås en bevilgning på 2 750 mill. kroner til å dekke SNDs innlånsbehov under lavrisikolåneordningen. Dette er basert på en innvilgningsramme på 600 mill. kroner for 1999 og innlånsbehov for å betjene utlån som SND har gitt tilsagn om i 1997 og 1998. I likhet med innlånsbehovet vil også avdragsposten øke vesentlig i 1999 i forhold til inneværende år som følge av større utlånsvolum som skal betjenes, jf. kap. 5320, post 92 nedenfor.

KAP. 5320 STATENS NÆRINGS- OG DISTRIKTSUTVIKLINGSFOND

(jf. kap. 2420)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Vedtatt	Forslag
		1997	budsjett 1998	1999
50	Tilbakeføring av utviklingstilskudd	15 133	5 000	5 000
51	Tilbakeføring fra tapsfond	46 578	5 000	5 000
71	Garantiprovisjon, grunnfinansieringsordningen	756	400	200
72	Låneprovisjon, grunnfinansieringsordningen	22 168	28 000	26 000
73	Låneprovisjon, risikolåneordningen	4 721	7 400	12 500
74	Låneprovisjon, lavrisikolåneordningen			400
80	Tilbakeføring av tilskudd til egenkapitalordning	50 000		140 000
90	Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansieringsordningen	27 222 500	26 700 000	26 500 000
91	Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen	3 481 087	5 750 000	5 355 000
92	Avdrag på utestående fordringer, lavrisikolåneordningen		400 000	2 180 000
	Sum kap. 5320	30 842 943	32 895 800	34 224 100

Vedrørende 1998:

Bevilgningen under post 50 ble økt med kr 52 908 000 ved St vedt 19. juni 1998, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Bevilgningen under post 51 ble økt med kr 44 268 000 ved St vedt 19. juni 1998, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Det ble gitt en bevilgning under ny post 75 Tilbakeføring av valutilån, på kr 6 077 000 ved St vedt 19. juni 1998, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Post 50 Tilbakeføring av utviklingstilskudd, og**Post 51 Tilbakeføring fra tapsfond**

Bevilgningene til utviklingstilskudd og til tapsfond for SNDs låne- og garantiordninger overføres i budsjetterminen til særskilt opprettede konti i Norges Bank og utgiftsbelastes samtidig kap. 2420, postene 50, 51 og 52 i statsregnskapet. Opplegget er basert på at midler som ikke er bundet opp ved tilsagn ved utgangen av det året de er bevilget, blir tilbakeført fra fondene til statskassa i påfølgende budsjettermin så snart regnskapet for foregående år er avsluttet. Det blir også foretatt tilbakeføring knyttet til annullerte tilsagn og redusert støtte etter utgangen av det tredje året etter at tilsagn er gitt.

Tilbakeføringsbeløpene er vanskelige å anslå. Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner under hver post for 1999. Dette er anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 1999.

Post 71 Garantiprovisjon, grunnfinansieringsordningen

Staten garanterte for de innlån som den tidligere Industribanken tok opp i det private kreditmarkedet inntil banken ble innfusjonert i SND i 1993. Provisjonsatsen for statens garantiansvar for innlåsmassen er satt til 0,4 pst. p.a. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året, og den reduseres etterhvert som garantiansvaret minsker. Anslaget på provisjon for 1998, som innbetales i 1999, er basert på saldo på obligasjonsgjeld pr. 31. desember 1997 og anslag på avdrag i 1998.

Post 72 Låneprovisjon, grunnfinansieringsordningen,**Post 73 Låneprovisjon, risikolåneordningen, og****Post 74 (ny) Låneprovisjon, lavrisikolåneordningen**

SND betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassa som benyttes til å finansiere utlånene under grunnfinansierings-, risikolåne- og lavrisikolåneordningen, jf. omtale under kap. 2420, post 90, 91 og 94 ovenfor. Provisjonene beregnes og innbetales etter utgangen av året. Anslaget på provisjon for 1998, som innbetales i 1999, er basert på lånesaldo pr. 31. desember 1997 og anslag på avdrag og nye innlån i 1998.

Post 80 Tilbakeføring av tilskudd til egenkapitalordningen

I omtalen av egenkapitalordningen under kap. 2420 ovenfor er det redegjort for inndekningen av den økte satsingen på de regionale såkornfondene (tapsfond på 40 mill. kroner) og opprettelse av et nytt prosjektutviklingstilskudd (med en ramme på 100 mill. kroner). Det foreslås at 140 mill. kroner tilbakeføres fra grunnkapitalen for egenkapitalordningen for å dekke de foreslåtte utgiftsbevilgningene. Grunnkapitalen vil med dette forslaget bli redusert fra 1 950 til 1 810 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansieringsordningen

Posten omfatter avdrag på SNDs innlån fra statskassa. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2420, post 90 ovenfor. Posten foreslås redusert noe som følge av redusert utlånsmasse og en antakelse om at en større andel av SNDs innlån fra statskassa vil være langsiktige.

Post 91 Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen

Posten omfatter avdrag på SNDs innlån fra statskassa. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2420, post 90 og 91 ovenfor. Posten er budsjettert som et nettobeløp for 1999. Det er tatt hensyn til tilbakebetaling av «negativ innlånsårgang» etter gammelt innlånssystem med i overkant av 1 mrd. kroner fra staten til SND og tilsvarende redusert innlånsvolum. Det vises til nærmere omtale av den negative innlånsårgangen i St prp nr 65 for 1997-98.

Post 92 Avdrag på utestående fordringer, lavrisikolåneordningen

Posten omfatter avdrag på SNDs innlån fra statskassa. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2420, post 90 og 94 ovenfor. Det anslås at avdrag på innlån vil utgjøre om lag 2 180 mill. kroner i 1999.

**KAP. 5620 RENTER OG UTBYTTE FRA STATENS NÆRINGS- OG DISTRIKTS-
UTVIKLINGSFOND**

(jf. kap. 2420)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
80	Renter, grunnfinansieringsordningen	386 115	370 000	358 000
81	Renter, risikolåneordningen	188 523	50 000	140 000
82	Renter, lavrisikolåneordningen		8 600	23 000
83	Utbytte, grunnfinansieringsordningen og lavrisikolåneordningen	37 700	30 000	30 000
84	Utbytte, egenkapitalordningen			50 000
85	Rentemargin risikolåneordningen			40 000
	Sum kap. 5620	612 338	458 600	641 000

Vedrørende 1998:

Bevilgningen under post 80 ble redusert med 40 mill. kroner ved St vedt 19. juni 1998, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Bevilgningen under post 83 ble økt med 2,3 mill. kroner ved St vedt 19. juni 1998, jf. St prp nr 65 og Innst S nr 252 for 1997-98.

Post 80 Renter, grunnfinansieringsordningen

SND kan foreta innlån til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med tilsvarende løpetid, jf. omtale av innlånssystemet under kap. 2420, post 90 ovenfor. Renteinntektene til statskassa foreslås økt med 28 mill. kroner i forhold til revidert budsjett for 1998. Dette skyldes lavere innlånsvolum, men høyere anslått rentesats i 1999 enn i 1998.

Post 81 Renter, risikolåneordningen

SND kan foreta innlån til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med tilsvarende løpetid, jf. omtale av innlånssystemet under kap. 2420, post 90 ovenfor. Renteinntektsbevilgningen for 1998 er et nettobeløp som er ekstraordinært lavt på grunn av en «negativ innlånårgang» etter gammelt innlånssystem med i overkant av 1 mrd. kroner som staten betaler renter for til SND gjennom hele året, jf. nærmere omtale i St prp nr 65 for 1997-98. I 1999 skal staten betale renter for denne innlånårgangen for desember 1998 med ca. 8 mill. kroner. For øvrig vil tilbakebetaling av den negative innlånårgangen redusere SNDs innlånbehov og dermed redusere renteinnbetalingene fra SND til staten. Som en følge av dette er statens netto renteinntekter anslått å bli vesentlig høyere enn i 1998, men lavere enn i 1997.

Post 82 Renter, lavrisikolåneordningen

Renteinntekter til statskassa for innlån til SNDs lavrisikolåneordning anslås til 23 mill. kroner for 1999. Økningen i forhold til inneværende år skyldes at innlånsvolumet øker og høyere anslått rentesats.

Post 83 Utbytte, grunnfinansieringsordningen og lavrisikoordningen

Det alt vesentlige av SNDs innskuddskapital er knyttet til grunnfinansieringsordningen. Opprinnelig innskuddskapital utgjorde ca. 629,8 mill. kroner. SND skal betale utbytte til staten på denne kapitalen.

Utbyttet av grunnfinansieringsordningen for perioden 1995-98 er fastsatt til 75 pst. av årsresultatet. Utbyttet er begrenset oppad til statens gjennomsnittlige innlånrente i løpet av året multiplisert med innskuddskapitalen. For 1998 er resultatet anslått til 40 mill. kroner.

Statens utbytte i 1999 for regnskapsåret 1998 foreslås dermed satt til 30 mill. kroner. Dette er et anslag basert på forventet årsresultat, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 1999.

Post 84 (ny) Utbytte egenkapitalordningen

Stortinget har ved behandlingen av St meld nr 51 for 1996-97 Om Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, bestemt at det fra og med regnskapsåret 1998 skal tas ut utbytte fra egenkapitalordningen, som nå er etablert som selskapet SND Invest AS. Utbyttet er fastsatt

til 75 pst. av årsresultatet, men begrenset oppad til grunnkapitalen multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året.

Statens utbytte i 1999 for regnskapsåret 1998 foreslås satt til 50 mill. kroner. Dette er et anslag basert på forventet årsresultat, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 1999.

Post 85 (ny) Rentemargin risikolåneordningen

SNDs innlån ble tidligere gitt ved utstedelse av 5-års obligasjoner med fast rente, mens nye innlån følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. De gamle obligasjonene er nå innfridd, og SND vil fra og med 1998 få en positiv rentemargin for risikolåneordningen. Innenfor denne marginen skal ordningens administrasjonskostnader dekkes. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, foreslås budsjettetert som inntekt til staten.

Netto rentemargin (overskudd på ordningen) for regnskapsåret 1998 foreslås satt til 40 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 1999.

*Programkategori 17.70 Eksportfremme og internasjonalisering**Utgifter under programkategori 17.70 fordelt på kapitler:*

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0970	Internasjonaliseringstiltak	231 493	195 000	226 000	15,9
0971	Eksportfinans ASA	89 401	90 000	53 000	-41,1
0972	Internasjonale investeringsstiltak	74 615	44 000	45 000	2,3
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt	- 133 854	100 000	50 000	-50,0
Sum kategori 17.70		261 655	429 000	374 000	-12,8

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper:

		(i 1 000 kr)			
Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1-29	Driftsutgifter				-0,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper			50 000	-0,0
70-89	Overføringer til andre	425 509	401 000	295 000	-26,4
90-99	Lånetransaksjoner	- 163 854	28 000	29 000	3,6
Sum kategori 17.70 Eksportfremme og internasjonalisering		261 655	429 000	374 000	-12,8

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Norske bedrifter møter økt konkurranse både på hjemmemarkedet og utemarkedene som følge av globaliseringen av økonomien og teknologiske nyvinninger. Dette stiller både næringsliv og myndigheter overfor nye utfordringer. Sysselsettingsveksten i de store norske industriforetakene skjer i stor grad i datterselskap i utlandet, og det er sterk vekst i investeringer på tvers av landegrensene. Også mange små- og mellomstore bedrifter finner det nødvendig å etablere produksjons-, salgs- og serviceselskaper i utlandet. Økt samarbeid, allianser og nettverksbygging mellom bedrifter bidrar til at verdikjedene blir stadig mer integrerte på tvers av landegrensene. Den globale markedsutviklingen og den senere tids forskyvninger innen internasjonal økonomi, blant annet gjennom framveksten av nye vekst-regioner i Asia, Latin-Amerika og Sentral- og Øst-Europa, har stor betydning for norske bedrifter og norsk næringsliv. En aktiv deltakelse på internasjonale markeder er avgjørende for å sikre høy sysselsetting og fortsatt økonomisk vekst for norsk næringsliv.

Mål og strategier

I St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret slås det fast at Regjeringens næringspolitikk skal legge til rette for et internasjonalt konkurransedyktig næringsliv. Regjeringen har derfor som målsetting å utvikle et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksportfremme og internasjonalisering som er tilpasset næringslivets behov i Norge og utlandet. Målet er å styrke bedriftenes forutsetninger for internasjonal virksomhet gjennom kompetanseoverføring, teknologisamarbeid, risikoavlastning og bistand til det internasjonale markedsføringsarbeidet. Det legges vekt på at norske bedrifter har tilgang til konkurransedyktige finansieringsordninger for sin internasjonale virksomhet. Regjeringen vil føre en aktiv handelspolitikk for å sikre norsk næringsliv markedsadgang og likeverdige konkurransevilkår i internasjonale markeder. Dette sikrer mest mulig reell konkurranse internasjonalt basert på pris, kvalitet og leveransedyktighet.

Bidra til bedrifts- og samfunnsmessig lønnsom eksport og investeringer

Gjennom en samordning av myndighetenes næringslivsrettede aktiviteter i utlandet tas det sikte på å gi næringslivet et helhetlig og effektivt tilbud innen eksportfremme og internasjonalisering. I et samarbeid mellom myndighetene og næringslivet vil de regionale planene bli videreført for å styrke bedriftenes markedsposisjoner i disse regionene. Det vil bli lagt vekt på et nært samarbeid med utenriksstasjonene og på samspillet mellom politisk dialog, kulturutveksling og økonomisk samarbeid. En styrking av Norges Eksportråds internasjonale tjenestetilbud innen kompetanseoppbygging, markedskunnskap og praktisk bistand vil fortsatt være en prioritert oppgave. Bistand til små og mellomstore bedrifter og støtte til innsats mot nye markeder og produkter er også prioriterte innsatsområder. Som ledd i samordningen av virkemiddelapparatet foreslås Norges Eksportråds og Norges industriattachéers utekontorer slått sammen til integrerte handels- og teknologikontorer, og den administrative ledelse legges til Norges Eksportråd. En slik omorganisering vil legge til rette for en mer effektiv og helhetlig bruk av disse virkemidlene tilpasset bedriftenes behov for å løse både teknologiske og markedsmessige utfordringer. Gjennom deltakelse på verdensutstillingen EXPO 2000 vil profileringen av norsk næringsliv internasjonalt bli styrket.

Gi et konkurransedyktig tilbud til finansiering av eksport og internasjonalisering

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) gir et tilbud til norske bedrifter som opererer i markeder hvor det er nødvendig å eksportere på kreditt eller hvor en etablering i markedet gjennom investering er risikofylt. Renteutjevningsordningen for eksportkreditter (108-ordningen), som administreres av Eksportfinans ASA, er et naturlig supplement til eksportgarantiordningene. Det er viktig at tilbudet er stabilt og forutsigbart slik at bedrifter kan legge ordningenes innhold til grunn i sin planlegging og langsiktige satsinger.

Arbeide for ytterligere harmonisering av eksportkredittvilkår gjennom OECD

I regi av OECD er det avtalt Consensus-regler som gjelder for statlig medvirkning til eksportfinansiering. Reglene for prosjektfinansiering er gjort mer fleksible, og fra 1. april 1999 vil avtalen også omfatte bestemmelser om minimum garantipremie. Arbeidet med ytterligere harmonisering av eksportkredittvilkår er prioritert.

Særlige ordninger og institusjoner rettet mot Sentral- og Øst-Europa

De norske næringslivsordninger rettet mot Sentral- og Øst-Europa, Russland inkludert, dekker deler av den høye risikoen som er knyttet til norske investeringer i og norsk eksport til disse områdene. GIEK har en særskilt garantiordning for investeringer i og eksport til SUS og de baltiske land. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond administrerer to fond for investeringer i områdene, henholdsvis Investeringsfond for Nordvest-Russland og Investeringsfond for Øst-Europa. Videre er Norge medlem av Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) som er aktiv mot Sentral- og Øst-Europa. EBRD gir lån til, stiller garantier for og foretar kapitalinvesteringer i offentlig og privat sektor. Norske bedrifter har tilgang til bankens ressurser på lik linje med bedrifter i bankens øvrige medlemsland. I tillegg gir bankens prosjekter i offentlig sektor muligheter for norske eksportleveranser fra de bedrifter som legger inn anbud på dette.

KAP. 970 INTERNASJONALISERINGSTILTAK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Eksportfremmende tiltak, <i>kan overføres</i>	231 493	195 000	190 000
71	Internasjonalt teknologisamarbeid			16 000
72	Norsk deltakelse i EXPO 2000			20 000
	Sum kap. 0970	231 493	195 000	226 000

Sentrale trekk ved utviklingen på området

Et sentralt element i næringspolitikken er å utvikle virkemidler og tjenester for eksport og internasjonalisering som sikrer næringslivet konkurransedyktige rammevilkår. Mange norske eksportører har et særskilt behov for støtte som følge av manglende kompetanse og tradisjon innen eksportmarkedsføring. Det er derfor samfunnsøkonomisk lønnsomt at visse

servicefunksjoner og tiltak utføres i samarbeid mellom myndigheter og næringsliv og mellom ulike deler av næringslivet, blant annet med virkemidler som bistår bedriftenes markedsføring i utlandet. Det styrker effekten av eksportframstøt, øker eksportkompetansen samtidig som markedsføringskostnadene reduseres for den enkelte bedrift. De offentlige eksportfremmende tiltak bidrar dermed til økt nettverksbygging og bedre ressursutnyttelse.

Det er etablert en rekke offentlige organer og virkemidler som skal bistå næringslivet i eksport- og internasjonaliseringprosessen. Nærings- og handelsdepartementet er tillagt det overordnede ansvaret for flere av disse organene og virkemidlene. I tillegg har utenriks-tjenesten en sentral rolle i arbeidet med å fremme norske næringsinteresser i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet.

Myndighetenes tilbud omfatter først og fremst finansierings- og garantiordninger, informasjon og rådgivning om generelle økonomiske, politiske og kulturelle forhold i ulike markeder og mer spesifikk informasjon og råd om markedsmuligheter, konkurranseforhold og juridiske rammevilkår. Gjennom etablering av langsiktige forbindelser mellom Norge og andre land bistår myndighetene bedriftene ved å legge til rette for kontakt med lokale myndigheter og lokale kommersielle aktører.

Mål og strategier

En sentral utfordring for virkemiddelapparatet for eksport- og internasjonalisering fremme, er å utvikle en god dialog med næringslivet for å sikre at myndighetenes ulike tjenester og virkemidler reflekterer næringslivets reelle interesser og behov. Det er et mål for regjeringen å bidra til og organisere og utvikle virkemiddelapparatet slik at det blir enda bedre i stand til å ivareta små og mellomstore bedrifters behov.

En annen utfordring er knyttet til å samordne et virkemiddelapparat som består av en rekke institusjoner. Departementet vil tilstrebe økt grad av samarbeid og samordning på tvers av institusjonelle skillelinjer for å øke effekten av den samlede innsatsen. Den enkelte institusjon har begrensede ressurser og for å få til en mer effektiv og målrettet eksport-politisk innsats, er virksomhetene ved uteorganisasjonene til de norske eksportfremmende institusjoner samordnet under ledelse av sjefen ved utenriksstasjonene.

Post 70 Eksportfremmende tiltak, kan overføres

Norges Eksportråd

Status for virksomheten

Norges Eksportråd (NE) er en stiftelse med formål å bidra til eksport og internasjonalisering gjennom å styrke norske eksportbedrifters konkurransevne på utenlandske markeder. Stiftelsen skal være et nasjonalt kompetansesenter for eksport og internasjonalisering. NE skal tilby behovstilpasset tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter, med særlig vekt på små og mellomstore bedrifter. Det skal videre legges vekt på å fremme samarbeid mellom bedrifter og bransjer for å utnytte nye internasjonale markedsmuligheter og profilere norsk næringsliv som en attraktiv leverandør og samarbeidspartner.

Gjennom et nettverk av samarbeidspartnere har NE nær kontakt med næringslivet over hele Norge. Videre er NE gjennom sine 40 kontorer i utlandet representert på de viktigste eksportmarkedene.

Aktivitetene til NE kan grupperes i fire produktområder:

- markedsinformasjons- og kunnskapsformidling
- bistand til enkeltbedrifter med de små- og mellomstore bedrifter som prioritert målgruppe
- bransje- og nettverkssamarbeid
- profilering av norsk næringsliv.

NE tilbyr videre et eksportutviklende- og kompetansehevende program for små og mellomstore bedrifter som skal legge grunnlaget for lønnsom eksport. Målsettingen med tilskuddet til Norges Eksportråd er å bidra til bedrifts- og samfunnsmessig lønnsom eksport og internasjonalisering gjennom:

- effektiv formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til næringslivet
- behovstilpasset tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter med særlig vekt på små og mellomstore bedrifter
- styrket samarbeid mellom bedrifter og bransjer for å utnytte nye internasjonale markedsmuligheter
- profilering av norsk næringsliv som en attraktiv leverandør og samarbeidspartner.

Følgende oppfølgingskriterier (resultatindikatorer) skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- antall behandlede henvendelser
- antall gjennomførte prosjekter og bedriftsdeltakelser
- bedriftenes tilfredshet med Eksportrådets tjenester
- andel av ressurser rettet mot små og mellomstore bedrifter.

Det legges opp til årlige evalueringer av deler av NEs virksomhet og enkelte virkemidler for å måle de langsiktige virkninger og resultater av NEs arbeid.

Resultatrapport 1997

1997 ble et konsolideringsår etter virksomhetsendringene i 1996. Det ble imidlertid lagt stor vekt på rasjonalisering av driften. NE operasjonaliserte sin strategiplan for 1997-99 og har prioritert sine målgrupper som følger:

- 1) hovedvekt på enkeltbedrifter
- 2) hovedvekt på små og mellomstore bedrifter
- 3) et begrenset antall utvalgte bransjer
- 4) store bedrifter på utvalgte områder.

NEs tjenester og tilstedeværelse i markedene er tilpasset disse prioriteringer. I 1997 ble det gjennomført tiltak som ytterligere sikrer ressurser til å møte og bistå kundene på de internasjonale markedene. Driftsmidlene ble fordelt med 57 pst. på utekontorene og 43 pst. på hovedkontoret som er en økning av utekontorenes andel. Det er et siktemål å øke denne ytterligere.

Kontoret i Brasil ble flyttet fra Rio de Janeiro til São Paulo og kontoret i Hanoi ble besluttet nedlagt. Stipendiatorordningen ble oppgradert og utvidet. Næringslivsdelegasjoner i tilknytning til offisielle besøk er blitt et stadig viktigere virkemiddel for næringslivsprofilering. Norges Eksportskole opprettholdt et høyt aktivitetsnivå, med gode resultater og utviklet en mer framtrepende SMB-profil i 1997. NEs distriktsrepresentasjon er lagt om fra samarbeid med Bedriftenes Rådgivningstjeneste (BRT) til en kombinasjon av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), utvalgte BRT og eksportkonsulenter.

Nettverksarbeidet for bransjene er analysert og revurdert. NE har konsentrert innsatsen om et mindre antall bransjer: olje og gass, maritim sektor, næringsmidler, kraftforsyning og militært gjenkjøp. Det er gitt prosjekttilsagn på 24,7 mill. kroner og igangsatt 124 prosjekter under nettverksarbeidet for bransjene. SMB-programmet har gitt prosjekttilsagn på 32 mill. kroner som omfatter 183 bedrifter. I 1997 ble det behandlet og besvart ca. 70 000 henvendelser. Det ble utført ca. 1 300 betalte oppdrag for næringslivet.

NEs driftsinntekter i 1997 var 352,6 mill. kroner, og årsresultatet ble 3,4 mill. kroner. Til sammen mottok NE 207 mill. kroner i statstilskudd til drift, strategi- og SMB-programmene og andre prosjekter, mens næringslivet kjøpte tjenester for 145 mill. kroner. Det gir en egeninntjening på 41 pst.

Mål og strategier

Eksportrådet skal bistå med å utvikle og effektivisere et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksport og internasjonalisering som er tilpasset næringslivets behov i utlandet og i Norge. Dette skal blant annet skje ved at NE samspiller med det hjemlige virkemiddelapparat med sikte på å gi norske bedrifter et helhetlig tilbud som omfatter alle stadier i internasjonaliseringsprosessen. Ved å samordne sine aktiviteter med utenriksstasjonene og andre institusjoner som er involvert i næringslivsrettede aktiviteter ute, skal NE bidra til at det samlede virkemiddelapparat framstår som «Team Norway».

NE skal utvikle sterke kompetansemiljøer og tette relasjoner til utenlandske markedsnettverk og er dermed et sentralt virkemiddel for kunnskaps- og kompetanseoverføring til små- og mellomstore bedrifter når det gjelder eksportfremme og internasjonalisering. Satsing på små og mellomstore bedrifter som har et potensial for eksport, skal være gjennomgående for hele NEs virksomhet. NE skal prioritere markeder og virkemidler hvor innsatsen forventes å gi størst mulig langsiktig effekt for å utvikle ny eksport for vare- og tjenesteproduserende næringer.

Anbudsgarantiordningen

For å fremme eksport til utviklingsland, reformland i Mellom- og Øst-Europa, Sør-Afrika og palestinske områder i Midtøsten er det etablert en garantiordning som dekker inntil 50 pst. av kostnadene i forbindelse med forstudier og anbudsutarbeidelser. Ordningen omfatter eksport av både varer og tjenester og administreres av GIEK.

Under anbudsgarantiordningen ble det i 1997 gitt 111 garantitilsagn på til sammen 25,4 mill. kroner. Det samlede garantiansvaret ved utgangen av 1997 utgjorde 41,5 mill. kroner fordelt på 182 garantier. Dette var en økning på 6,7 mill. kroner i forhold til året før. Erstatningsutbetalingene under ordningen utgjorde i alt 7,1 mill. kroner i 1997, mot 4,2 mill. kroner året før.

I første halvår 1998 ble det innvilget 39 garantier på i alt 10,9 mill. kroner, mens erstatningsutbetalingene beløp seg til 5 mill. kroner fordelt på 43 garantier. Det samlede garantiansvaret ved utgangen av første halvår 1998 var 41,2 mill. kroner, fordelt på 161 løpende garantier. Som ledd i regjeringens innstrammingsopplegg foreslås anbudsgarantiordningen avviklet i 1999. Ordningen har en ramme på 50 mill. kroner for 1998, og det fører normalt til utbetalinger av erstatninger i størrelsesorden 8-10 mill. kroner i etterhånd. Erstatningsutbetalinger i kommende år for inngåtte anbudsgarantier i 1998 og tidligere år vil bli dekket av tidligere bevilgede overførte midler under kap. 970.

Regionale planer og eksportfremme ved utenriksstasjonene

Status for virksomheten

Myndighetene ser et særskilt behov for å bistå næringslivets virksomhet rettet mot nye og utradisjonelle markeder og har iverksatt et sett med spesielle planer rettet mot geografiske områder som vurderes å ha særlig potensial som framtidig marked. Planene er et verktøy for å effektivisere den samlede innsatsen for å fremme norsk eksport og internasjonalisering i de aktuelle områder. Målsettingen med tilskuddet er en mer målrettet, langsiktig og samordnet innsats i samarbeid mellom forvaltning, næringsliv, arbeidslivets parter og forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Foreløpig er slike planer iverksatt overfor Asia og Latin-Amerika.

Nærings- og handelsdepartementet bidrar også årlig med midler for å fremme utenriksstasjonenes næringslivsrettede aktiviteter. For å bidra til en systematisk, koordinert og langsiktig satsing for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser er det opprettet nærings- og profileringsråd ved utenriksstasjonene. Rådene skal gjennomføre konkrete og målrettede aktiviteter for å få utnyttet den samlede effekt av politisk dialog, handel og økonomisk samarbeid, fremme av norsk kultur og informasjon om Norge. Målsettingen med tilskuddet er å bidra til at utenriksstasjonene kan iverksette eller delta i næringslivsrettede tiltak. For at det skal være aktuelt med videre støtte til denne ordningen er det en forutsetning at tilskuddsmottakerne gir tilbakemelding om antall arrangementer, graden av samordning med næringsliv og andre deler av virkemiddelapparatet og forankringen i den aktuelle regionale planen. Det skal hvert år utarbeides en felles rapport som oppsummerer og sammenfatter rapportene fra utenriksstasjonene.

Resultatrapport 1997

For å effektivisere den samlede innsats for å fremme norsk eksport og internasjonalisering mot nye vekstmarkeder, ble arbeidet innenfor rammen av regjeringens strategiplaner for Asia og Latin-Amerika videreført i 1997.

Det ble i 1997 satt av 12 mill. kroner til Asiaplanen og 3 mill. kroner til Latin-Amerika-planen. I tillegg ble det stilt til rådighet 12 mill. kroner til de ulike næringslivsrettede aktiviteter som utenriksstasjonene iverksatte.

De avsatte midler til Asiaplanen ble benyttet til å fremme et konkret prosjektsamarbeid innenfor de utvalgte sektorene olje og gass, vannkraft, informasjonsteknologi, telekommunikasjoner, fisk, miljøteknologi og maritim sektor.

Den økte vektlegging av prosjektsamarbeid mellom utenriksstasjonene og de øvrige institusjoner med et virkemiddelapparat i utlandet er blitt ført videre. Hoveddelen av tilskuddet har gått til stasjonene i Europa. Imidlertid får stasjonene i nye markedsområder større andel av bevilgningen enn hva Norges eksport til disse regionene skulle tilsi. Dette avspeiler den økte fokusering som rettes mot disse regionene.

Mål og strategier

Arbeidet med å utvikle og videreføre de regionale planer vil fortsette. Departementet vil følge opp det næringslivsrettede arbeidet ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete prosjekter foreslått i samråd med stasjonenes nærings- og profileringsråd. Det legges vekt på at aktivitetene ved utenriksstasjonene er i overensstemmelse med næringslivets prioriteringer og forankret i de regionale planer.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås bevilget til sammen 190 mill. kroner til eksportfremmende tiltak for 1999.

Post 71 Internasjonalt teknologisamarbeid*Mål og strategier*

I St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret, er Norges Industriattacheers (NIAs) og Norges Eksportråds utemåte foreslått integrert gjennom etablering av handels- og teknologikontorer. Et helhetlig og samordnet tilbud i utlandet er av sentral betydning for bedrifters internasjonaliseringsprosess. Innenfor enkelte områder har NIAs virksomhet vært overlappende med deler av Norges Eksportråds aktiviteter. Det forhold at bedrifters markedsmessige og teknologiske muligheter har en nær sammenheng, gjør det naturlig å koble sammen NIAs og Norges Eksportråds virksomhet ute. Kombinerte utekontorer vil inneha både teknologi- og markedsføringskompetanse. Det vil åpne for en mer effektiv, samordnet og fleksibel organisering av det internasjonale virkemiddelapparatet. For å markere at ordningen er et virkemiddel rettet mot alle næringer, vil de nåværende industriattacheer bli benevnt som teknologiattacheer.

Nærings- og handelsdepartementet vil legge til rette for at handels- og teknologi-kontorenes virksomhet sikres en bred forankring til teknologiske og utviklingsorienterte miljøer og brukere i hele Norge, herunder Norges forskningsråd, Teknologisk Institutt, andre teknologimiljøer og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Dette skal sikre at ordningen gis en strategisk rolle i det bedriftsrettede internasjonale forsknings-, teknologi- og markedssamarbeidet.

For bedrifter er utvikling og bruk av ny teknologi en av de viktigste faktorene for å skape konkurransefortrinn. Norske bedrifters konkurransevne og internasjonale orientering kan styrkes ved hjemhenting og utveksling av teknologi fra utlandet. Internasjonalt forsknings- og teknologisamarbeid skaper nettverk mot bedrifter og FoU-miljøer i utlandet og gir grunnlag for utvikling av strategiske allianser. Det er derfor ønskelig å stimulere utvikling av allianser og samarbeid mellom norske og utenlandske bedrifter gjennom teknologiske innovasjonsprosesser.

For å oppnå de ønskede samordningseffektene i utemåtet vil Nærings- og handelsdepartementet også foreslå endringer i den administrative organiseringen hjemme. Det er viktig for bedriftene, spesielt for de små og mellomstore, å ha ett sted å henvende seg både hjemme og ute. Den administrative ledelsen av handels- og teknologikontorene foreslås derfor lagt til Norges Eksportråd. Kontorene får på denne måten felles ledelse, støttefunksjoner og budsjett, og markedsføringen av tjenestene vil effektiviseres.

Målsettingen med tilskuddet til internasjonalt teknologisamarbeid vil være å bidra til å styrke norske bedrifters internasjonale konkurransevne gjennom:

- tiltak som bidrar til overføring av ny teknologi fra utlandet til norsk næringsliv
- kartlegging av markedsmuligheter for norskutviklet teknologi og spredning av informasjon og kunnskap om norsk FoU-virksomhet
- etablering av nettverk og allianser mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer for å utnytte teknologiske fortrinn til å fremme internasjonaliseringen av norsk næringsliv.

Nærings- og handelsdepartementet vil i samarbeid med representanter fra berørte bruker-miljøer foreta en nærmere definering av mål og strategier for det arbeidet handels- og teknologikontorene skal utføre. Det tas sikte på at ordningen skal være operativ fra 1. januar 1999. Det forutsettes at felles administrasjon med Norges Eksportråd vil føre til effektivisering og reduserte driftskostnader.

Budsjettforslaget 1999

Det foreslås et tilskudd på 16 mill. kroner til internasjonalt teknologisamarbeid i 1999. Tilskuddet skal ivareta teknologidimensjonen ved de integrerte handels- og teknologi-kontorene.

Post 72 Norsk deltakelse i EXPO 2000*Status for virksomheten*

Verdensutstillingen EXPO 2000 skal arrangeres i Hannover. Temaet for utstillingen er «Menneske - Natur - Teknologi». I alt er 170 land påmeldt, deriblant samtlige europeiske land. Norges deltakelse gir muligheter til å profilere nasjonen som et moderne industriland hvor miljøteknologi står i fokus. Tyskland er et av våre viktigste eksportmarkeder med 34 mrd. kroner i eksportinntekter i 1997, og tradisjonell vareeksport står for hovedandelen av disse inntektene. I tillegg er inntekter fra tysk turisme av stor betydning for norsk

reiselivsnæring. Med Tysklands sentrale posisjon, ikke minst i EU, er et godt og nært bilateralt forhold til Tyskland av særlig viktighet for Norge.

Arbeidet med den norske deltakelsen på EXPO 2000 ble etablert som et aksjeselskap, Norge på EXPO 2000 AS, i mars 1998. Aksjekapitalen på 3 mill. kroner deles mellom staten og næringslivet. Selskapet vil bli avviklet når prosjektet er avsluttet i 2001. I tillegg til hovedaksjonærene sitter representanter fra Nærings- og handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, Norsk Kulturråd og Nærings- og profileringsrådet i Tyskland i styret for Norge på EXPO 2000 AS.

Styrets oppfatning er at norsk deltakelse må gjennomføres på en måte som kvalitetsmessig er på høyde med sammenlignbare lands presentasjoner. Med dette utgangspunkt er det budsjettert med 95 mill. kroner til selve deltakelsen. I tillegg er det kalkulert med et reservebeløp på inntil 5 mill. kroner. Totalt bidrag fra næringslivet beløper seg til ca. 30 mill. kroner. Resten av det norske bidraget, ca. 70 mill. kroner, må dekkes av statlige tilskudd. Av den statlige finansieringsandelen forutsettes 15 mill. kroner dekket ved omdisponering av tidligere bevilgede eksportfremmemidler. Det gjenstår dermed å tilføre 55 mill. kroner over statsbudsjettet for 1999 og 2000.

Mål og strategier

Bevilningen skal støtte opp under norsk deltakelse på EXPO 2000 i Hannover for å profilere Norge ut fra markedsmessige, økonomiske, politiske og kulturelle motiver. Målsettingen med tilskuddet er å:

- støtte opp under det positive bildet som er skapt av Norge som turistland, samtidig som Norge markedsføres som et moderne og høyt utviklet industriland
- gjøre norsk næringsliv mer markedsmessig synlig i internasjonal sammenheng
- bidra til en særskilt markedsprofilering av Norge i Tyskland
- understreke Norges internasjonale engasjement og styrke norsk profil som en aktiv samarbeidspartner på viktige områder
- bygge opp under et nært bilateralt forhold til Tyskland som er en av våre fremste partnere og støttespillere i internasjonalt samarbeid.

Følgende oppfølgingskriterier (resultatindikatorer) skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppgjør:

- den norske paviljongen skal være blant de 20 beste
- den norske paviljongen skal tiltrekke seg minst 5 pst. av det totale besøksantallet
- den norske restauranten skal være blant de ti beste på EXPO 2000
- konferansesenteret i paviljongen skal være bestilt for 70 dager
- alle kommersielle aktiviteter skal gå med overskudd.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner.

KAP. 971 EKSPORTFINANS ASA

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt	Forslag 1999
			budsjett 1998	
70	Tilskudd	89 401	90 000	53 000
	Sum kap. 0971	89 401	90 000	53 000

Status for virksomheten

Stortinget besluttet i 1978 å opprette en ordning med fast rente på tilsagnstidspunktet og valutakurssikring ved finansiering av kapitalvareeksport, den såkalte 108-ordningen, jf. St prp nr 108 og Innst S nr 228 for 1977-78. Utgangspunktet for rentefastsettelsen er den såkalte Consensus-avtalen innenfor OECD, som regulerer konkurransen mellom OECD-landene når det gjelder rente- og avdragsvilkår for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport.

I henhold til Consensus-avtalen tilbys det lån på såkalte CIRR-vilkår (Commercial Interest Reference Rates). CIRR er renter som er knyttet til statsobligasjonsrenten i vedkommende valuta med et visst tillegg. Renten for nye lånetilsagn justeres hver måned.

Ordningen er først og fremst et nærings- og handelspolitisk virkemiddel, og hensikten med den er å tilby norske eksportører av kapitalvarer et konkurransedyktig eksportkredittsystem. Den omfatter finansiering av kontrakter om eksport og kapitalvarer innenfor den begrensning som praktiseres av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK). Ordningen omfatter ikke skip og fiskebåter.

108-ordningen er regelverksstyrt uten beløpsmessige rammer for det samlede engasjementet, dvs. at alle kontrakter som faller innenfor det fastsatte regelverket, kan få tilsagn om finansiering.

Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet framkommer fordi de rentesatsene som tilbys eksportørene ikke fullt ut dekker innlåns- og administrasjonskostnadene ved ordningen. Utgiftene vil således avhenge av rentebetingelser på nye og eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlånene og valutabevegelser.

108-ordningen administreres av Eksportfinans ASA. På grunnlag av Stortingets årlige bevilgningsvedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidige underskudd på en avregningskonto som er etablert for ordningen knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid slik at underskuddet i 1997 dekkes av bevilgning på statsbudsjettet for 1999. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans ASA for den mellomliggende perioden og fram til utbetalingstidspunktet.

Resultatrapport for 1997/98

Det ble i 1997 utbetalt nye lån på grunnlag av tidligere tilsagn om lån under 108-ordningen på 670 mill. kroner. Av dette var 395 mill. kroner blandede kreditter, det vil si kombinasjoner av eksportkreditt på markedsvilkår og et bistandselement. For blandede kreditter belastes renter på inntil 10 pst. p.a. knyttet til lånet ved tilsagnstidspunktet bistandsbudsjettet under programområde 03 (utviklingshjelp).

Samlet utestående utlånsmasse under 108-ordningen var ved utgangen av 1997 ca. 3,4 mrd. kroner, om lag uforandret fra året før.

For 1998 anslås utbetalingene av nye lån å utgjøre om lag 850 mill. kroner. Av dette anslås blandede kreditter å utgjøre om lag 375 mill. kroner. Det er av flere grunner knyttet en viss usikkerhet til anslaget blant annet på grunn av variasjoner fra år til annet i volumet av nye lånetilsagn gitt av Eksportfinans ASA, hvor stor andel av disse tilsagnene som faktisk kommer til utbetaling, tidsperioden fra tilsagn til utbetaling og utbetalings-tidspunktet for et lite antall større kontrakter.

Det årlige underskuddet på avregningskontoen for 108-ordningen medregnet renter fram til deknings-tidspunktet har utviklet seg som følger:

	(i mill. kroner)				
	1993	1994	1995	1996	1997
Underskudd avregningskonto	189	214	135	90	53

Reduserte utlån under ordningen de siste årene, tilstramming av vilkårene og lavere innlåns-kostnader har bidratt til å redusere bevilgningsbehovet under ordningen.

Med hensyn til nye tilsagn om finansiering av kontrakter under 108-ordningen i 1999 foreslår Nærings- og handelsdepartementet at Eksportfinans gis tilsagn om statlig dekning av underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 1999, jf. Forslag til vedtak II, 2.

Budsjettforslag 1999

Regnskapet for 108-ordningen viste et underskudd på 47 mill. kroner for 1997.

Det foreslås en bevilgning på 53 mill. kroner i tilskudd til Eksportfinans ASA på statsbudsjettet for 1999. Bevilgningsforslaget dekker underskuddet for 1997 på 47 mill. kroner med tillegg av rentegodtgjørelse.

KAP. 972 INTERNASJONALE INVESTERINGSTILTAK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70	Nordisk investeringsprogram i Baltikum, <i>kan overføres</i>	4 615	16 000	16 000
91	Investeringsfond for Øst-Europa, <i>kan overføres</i>	70 000		
92	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)		28 000	29 000
	Sum kap. 0972	74 615	44 000	45 000

Post 70 Nordisk investeringsprogram i Baltikum, kan overføres*Generell omtale*

Det baltiske investeringsprogram (BIP) ble opprettet i mars 1992 med mål å fremme investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske land for perioden 1992-95. I overkant av 100 mill. ECU (ca. 800 mill. kroner) ble kanalisert gjennom programmet som investeringer og teknisk assistanse. BIP ble besluttet videreført for perioden 1996-99 med en utvidelse av rammen med 29 mill. ECU (ca. 230 mill. kroner). I tillegg ble det gitt statlige garantier for 30 mill. ECU. Norges andel av den nye garantien var ECU 5 850 000, jf. St prp nr 1 Tillegg nr 10 for 1995-96, Forslag til vedtak V.

Programmet gjennomføres av tre institusjoner: Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), Den nordiske investeringsbank (NIB) og Det nordiske prosjekt-eksportfond (NOPEF).

Oppfølgingen av BIP skjer gjennom Den nordisk/baltiske investeringskomite, en embetsmannsgruppe med representanter fra de nordiske land. Komiteen vil avgi en rapport om programmet høsten 1998. Det tas sikte på at rapporten skal diskuteres under det nordiske finansministermøte mot slutten av 1998.

For nærmere redegjørelse for programmet vises til St prp nr 1 Tillegg nr 10 for 1995-96.

Resultatrapport

Det er blitt opprettet en investeringsbank i hvert av de baltiske landene. Gjennom programmet er det stilt midler til rådighet for EBRD og NIB til kjøp av aksjer i investeringsbankene. 60 mill. ECU er gitt som garantier under programmet som sikkerhet for lån fra NIB til små og mellomstore bedrifter i Baltikum. Norges garantiansvar utgjør samlet ECU 11 340 000 pr. september 1998.

Den tekniske assistansen er gitt som støtte til et omstrukturingsprogram, et rådgivningsprogram for små og mellomstore bedrifter og til tjenester fra NIB og EBRD overfor de baltiske investeringsbankene. Noe er gitt gjennom NOPEF som støtte til forstudier om mulig samarbeid mellom nordiske og baltiske bedrifter.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås en bevilgning til programmet på 16 mill. kroner i 1999. Det vil med dette være bevilget til sammen 68 mill. kroner som norsk tilskudd til programmet for perioden 1996-99.

Tilskuddsbevilgningene under posten inkluderer avsetninger til eventuelle tap på garantiordningen.

Post 91 Investeringsfond for Øst-Europa, kan overføres*Generell omtale*

Investeringsfondet for Øst-Europa ble opprettet 1. januar 1997 med en kapitalbase på 70 mill. kroner. Opprettelsen av fondet må ses i sammenheng med Investeringsfond for Nordvest-Russland, jf. omtale under kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, og Statens Investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland som administreres av Utenriksdepartementet. Investeringsfondet for Øst-Europa dekker behov for investeringskapital i de øst-europeiske områder som ikke dekkes av Investeringsfond for Nordvest-Russland. Administrasjonen av fondet er lagt til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond.

Resultatrapport 1997

Etterspørselen fra norsk næringsliv etter investeringsmidler fra investeringsfondet har vært meget stor. Fondet hadde pr. juni 1998 besluttet å investere i 10 prosjekter til en samlet verdi av 50 mill. kroner. Det er tilstrekkelig med gode prosjekter i søknadsmassen til at fondskapitalen vil være bundet opp i løpet av 1998. Investeringene er spredt på en rekke bransjer og er foretatt i de baltiske land, Polen, Tsjekia, Albania og Russland.

Post 92 Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)*Generell omtale*

Norges andel av EBRDs grunnkapital på 10 mrd. ECU er 1,25 pst., tilsvarende ca. 1 mrd. kroner. 300 mill. kroner av dette ble innbetalt i årene 1991-95, mens de øvrige 700 mill. kroner er garantikapital. I 1996 vedtok EBRDs årsmøte en 100 pst. kapitalutvidelse. For Norge innebærer deltakelsen i kapitalutvidelsen innbetaling av ca. 220 mill. kroner i innskuddskapital over 8 år fra og med 1998. Ved å delta i kapitalutvidelsen, opprettholder Norge sin eierandel i banken på 1,25 pst.

Rapport 1997

EBRDs styre godkjente i 1997 samlede utlån på ca. 32 mrd. kroner til 151 prosjekter. Prosjektene totalverdi var ca. 92 mrd. kroner. Nær 80 pst. av prosjektene var i privat sektor. Totalt hadde EBRD bindende forpliktet seg for ca. 82 mrd. kroner ved utgangen av 1997. Låneutbetalingene økte med nærmere 50 pst. fra året før. Økende inntekter fra prosjektene, gevinster på aksjesalg og sterk kostnadskontroll resulterte i et overskudd etter avsetninger på ca. 129 mill. kroner i 1997, mot ca. 39 mill. kroner året før.

Det er bare de største norske bedriftene som i en viss grad benytter seg av finansieringsmulighetene EBRD tilbyr. Norge har to tekniske fond i EBRD til bruk for finansiering av norske konsulenttjenester: Teknisk fond for miljø og energi og Det generelle tekniske fond. Fondene har vært lite brukt i 1997. Bruken av fondene er imidlertid avhengig av norske konsulents konkurranseevne i det internasjonale tjenestemarkedet.

Mål

EBRDs hovedformål er å framskynde overgangen til markedsorienterte økonomier i de sentral- og østeuropeiske land og fremme utviklingen av en effektiv og konkurransedyktig privat sektor i disse.

EBRD kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre institusjoner eller gi garantier til konkrete prosjekter og bedrifter i land som anvender demokratiske og markedsøkonomiske prinsipper. EBRD skal være mest aktiv i de land som er i et tidlig eller et mellomstadium av endringsprosessen. Banken fokuserer på små og mellomstore bedrifter i privat sektor og legger økende vekt på egenkapitalinvesteringer. Særlige satsingsområder er miljø- og energieffektiviseringstiltak, infrastruktur og utvikling av finansiell sektor i operasjonslandene.

Budsjettforslag 1999

Det foreslås bevilget 29 mill. kroner til dekning av Norges forpliktelser for 1999 i forbindelse med kapitalutvidelsen i EBRD. Økningen på 1 mill. kroner i forhold til 1998 skyldes at det legges til grunn en noe høyere ECU-kurs.

KAP. 3975 STATENS VAREKRIGSFORSIKRING

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Vedtatt	Forslag
		1997	budsjett 1998	1999
90	Tilbakeføring			1 500 000
	Sum kap. 3975			1 500 000

Statens varekrigsforsikring ble etablert ved lov om Statens varekrigsforsikring av 3. desember 1948. Formålet med ordningen er å tilby forsikring mot krigsfare av transport av varer fra eller innenfor norsk område og for varer som sendes mellom steder i utlandet når det er norske interesser som dekkes.

Statens varekrigsforsikring forvaltes av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK). Det totale forsikringsansvaret var i 1997 på om lag 14 mrd. kroner. Siden selskapet ble etablert, har det akkumulert en egenkapital som pr. 31. desember 1997 utgjorde om lag

2,3 mrd. kroner. Den betydelige opparbeidede kapitalen skyldes driftsoverskudd og renteinntekter på akkumulerte driftsoverskudd. Egenkapitalen er i hovedsak plassert i bank og likvide papirer.

Høsten 1997 fremmet den forrige regjering Ot prp nr 3 for 1997-98 hvor det ble foreslått å oppheve lov av 3. desember 1948 nr 8 om Statens varekrigsforsikring. Forslaget innebar at statens tilbud om varekrigsforsikring ville opphøre. Etter den sittende regjeringens vurdering burde beredskapsmessige og næringsmessige sider ved ordningen og spørsmålet om eierskapet til ordningens kapital utredes nærmere før en slik beslutning eventuelt kunne tas. Regjeringen fremmet derfor Ot prp nr 1 for 1997-98 for å trekke Ot prp nr 3. Stortinget ga sin tilslutning til det, jf. Innst O nr 2 for 1997-98.

En arbeidsgruppe ledet av Nærings- og handelsdepartementet har vurdert den framtidige innretningen av varekrigsforsikringsmarkedet i Norge. Representanter for Næringslivets hovedorganisasjon, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Norges forsikringsforbund, GIEK, Statens varekrigsforsikring og berørte departementer deltok i arbeidsgruppen. Flertallet i gruppen anbefalte at Statens varekrigsforsikring videreføres.

I 1997 ble det tegnet varekrigsforsikring i Statens varekrigsforsikring for 14,4 mill. kroner. Premieinntektene var på 1,8 mill. kroner, mens erstatningsutbetalingene var på kr 274 100. Administrasjonskostnadene for ordningen var på om lag 1,9 mill. kroner. Resultatet for selskapet var 91,5 mill. kroner, som hovedsakelig skyldes renteinntekter på selskapets kapital.

Post 90 Tilbakeføring

Dagens kapitalbase i statens varekrigsforsikring er meget stor i forhold til tapsrisikoen i porteføljen. Det er imidlertid grunn til å anta at både risikoen i porteføljen og størrelsen på porteføljen vil kunne øke vesentlig hvis krise- eller krigsrisikoen i verden tiltar.

Regjeringen foreslår at 1,5 mrd kroner av kapitalen i Statens varekrigsforsikring innbetales til statskassa og inntektsføres i statsbudsjettet for 1999, og at selskapet videreføres med en egenkapital på om lag 900 mill. kroner. Etter regjeringens vurdering vil Statens varekrigsforsikring med en kapitalbase på ca. 900 mill. kroner være godt rustet for å møte utfordringer i fredstid eller ved mindre kriser/regionale konflikter.

Nærings- og handelsdepartementet vil vurdere behovet for å foreta moderniseringer av hjemmelsgrunnlaget.

KAP. 2460 GARANTI-INSTITUTTET FOR EKSPORTKREDITT

(jf. kap 5460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
24	Driftsresultat			
50	Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen			50 000
70	Risikoavsetning, SUS/Baltikum-ordningen	100 000	100 000	
94	Utbetaling iflg. trekkfullmakt - gamle ordninger	- 236 064		
96	Utbetaling iflg. trekkfullmakt - SUS/Baltikum-ordningen	2 210		
	Sum kap. 2460	- 133 854	100 000	50 000

Status for virksomheten

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) er en forvaltningsbedrift lokalisert i Oslo og utførte ca. 46 årsverk i 1997. GIEK tilbyr eksportkredittforsikringer, eksportgarantier og produkter som er tilknyttet dette. Instituttets kunder eksporterer til over 150 land. Garantiene kan omfatte enkelttransaksjoner eller flere transaksjoner. GIEK kan dekke både kommersiell risiko, dvs. at kjøper går konkurs eller av andre grunner ikke betaler, og politisk risiko, dvs. krig, ekspropriasjon og andre tiltak fra offentlige myndigheter som hindrer betaling.

GIEK ble omorganisert til forvaltningsbedrift 1. januar 1994 og har nå fire økonomisk atskilte virksomhetsområder:

1. Forretningsdelen - under Den alminnelige ordning, som dekker kommersiell risiko med kredittid inntil ett år i de fleste OECD-land.
2. Samfunnsdelen - som dekker øvrige garantier under Den alminnelige ordning gitt etter 31. desember 1993. Aktiviteten under Forretnings- og Samfunnsdelen for statsgaranti ved eksport og investeringer er begrenset til en total ansvars- og tilsagnsramme på 30 mrd. kroner.
3. Særskilte stortingsvedtak - garantiordningen for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen inkludert de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningen) er den eneste operative særordning. Rammen for nye tilsagn og gammelt ansvar er på 3 mrd. kroner.
4. Gammel portefølje, dvs. garantier og garantitilsagn gitt før 1. januar 1994 under Den alminnelige ordning (Gammel alminnelig ordning), samt gamle ikke lenger operative ordninger.

GIEK administrerer også:

- Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-lands ordningen) med ramme på 900 mill. kroner i 1998
- Garantiordningen for anbud, tilbud og forundersøkelser (Anbudsgarantiordningen) med en ramme på 50 mill. kroner for 1998
- Statens varekrigsforsikring (SVF) som forsikrer varer mot krigsrisiko under transport
- Garanti-Instituttet for skip og borefartøyer a/s (GI).

Langsiktige mål og strategier

GIEKs hovedformål er å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet. GIEKs Forretningsdel skal ha et godt kredittforsikringstilbud til alle norske eksportører som ikke får tilfredsstillende tilbud i det private kredittforsikringsmarkedet. Små og mellomstore bedrifter skal prioriteres i markedsføringen og videreutviklingen av hovedproduktene. GIEKs Samfunnsdel skal gi norske eksportører et garantitilbud med betingelser på linje med andre lands garantiinstitutter. Premieberegningen skal fortsatt ta utgangspunkt i OECD-gjennomsnittet.

For å nå målene skal GIEK blant annet vektlegge:

- videreutvikle garantitilbudet slik at det til enhver tid er tilpasset eksportørens og finansinstitusjonens behov
- utvikle kompetanse og administrative systemer, særlig med sikte på forbedret prosjekt- og risikovurdering
- utvikle samarbeidet med de internasjonale finansinstitusjonene, spesielt Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)
- ivareta norske interesser i forbindelse med harmonisering av regelverk innenfor OECD og EU/EØS.

Virksomheten skal drives i samsvar med balansekravene, dvs. at Forretningsdelens driftsresultat skal gå i balanse på kort sikt og Samfunnsdelens på lang sikt. SUS/Baltikum-ordningen og garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland skal, medregnet bevilgninger til henholdsvis risikoavsetningsfond og grunnfond, gå i balanse på lang sikt.

Særskilte stortingsvedtak og Gammel portefølje betaler selv sine administrasjonsutgifter. Anbudsgarantiordningen, U-lands ordningen, GI og SVF betaler alle godtgjørelse for administrasjon til Samfunnsdelen etter avtale. Anbudsgarantiordningen får sine administrasjonsutgifter dekket av Nærings- og handelsdepartementet.

GIEK skal ta høy, men forsvarlig risiko. Det er viktig at GIEK innehar høy kompetanse både innenfor kommersiell og politisk risiko. GIEK skal samarbeide med bedrifter, banker, internasjonale finansieringsinstitusjoner og det norske virkemiddelapparatet.

1997 var GIEKs fjerde driftsår som forvaltningsbedrift. I løpet av våren gjennomførte konsulentfirmaet Ernst & Young en evaluering av GIEK på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet. Evalueringen ble sendt på bred høring 1. juli 1997. Evalueringen og høringsuttalelsene dannet grunnlaget for de vurderingene og forslagene som ble lagt fram i St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret. Det vises til nærmere omtale i meldingen.

I Næringsmeldingen konkluderte regjeringen med at markedet fortsatt vil være preget av et ufullstendig privat tilbud, og at det er knyttet relativt stor usikkerhet til utviklingen framover. Regjeringen har derfor gått inn for å videreføre Forretningsdelen innenfor den nye fortolkningen av EF-traktatens artikkel 92 og 93 om kortsiktig eksportkredittforsikring som ble gjort gjeldende for EFTA/EØS-landene fra 1. juni 1998. Forretningsdelen vil ut fra dette fortsatt utgjøre et supplement til det private tilbudet, og GIEK skal over tid tilpasse

virksomheten i forhold til dette tilbudet. GIEK skal ha et spesielt ansvar for de minste bedriftene og bedrifter i distriktene.

GIEK skal normalt følge statens økonomireglement. For den type garantivirksomhet GIEK driver, vil det imidlertid være problematisk om økonomireglementets bestemmelser om garantiordninger skal gjelde fullt ut. GIEK foreslås derfor gitt unntak på enkelte punkter, jf. omtale i St meld nr 41 for 1997-98 Næringspolitikk inn i det 21. århundret, og forslag til garantirammer for 1999 nedenfor.

Departementet har bedt GIEK om å innarbeide miljøkriterier som en del av risiko-vurderingen. Det vil i denne sammenheng bli tatt hensyn til det pågående arbeidet i OECD om hvordan miljøaspekter skal håndteres innen de offentlig støttede eksportfinansierings-ordningene.

For å forbedre det offentliges innsyn i GIEKs virksomhet har departementet tatt initiativ overfor GIEK, slik at instituttet nå oppretter en offentlig journal. Denne journalen vil være på plass innen utgangen av første halvår 1999.

Forklaring av sentrale uttrykk og navn

Generalgaranti: Garanti som sikrer eksportøren mot tap på kortsiktige kreditter (inntil 360 dager). Garantien dekker risiko for at kjøper ikke betaler i forbindelse med løpende eksport. Garantien dekker all eksport bedriften foretar, og det blir gitt en øvre grense (kredittgrense) for hvor mye eksportøren til enhver tid kan ha utestående på en enkelt kjøper.

Remburs: Et forpliktende tilsagn fra en bank om å utbetale et fastsatt beløp til en navngitt part mot presentasjon av dokumenter og oppfyllelse av betingelser, tidsfrister etc. angitt i tilsagnet.

Moratorieavtale: Avtale om utsettelse av gjeldsbetaling. Brukes for det meste om gjeldsavtaler mellom debitor- og kreditorland i regi av Parisklubben.

Parisklubben: Uformelt samarbeidsforum hvor en del kreditorland møter under vertskap av Frankrike for å restrukturere/refinansiere gjeld fra stat til stat.

Trekkfullmakt: En fullmakt som gir GIEK mulighet til å låne opp et gitt beløp i statskassen som følge av likviditetsbehov ved større erstatningsutbetalinger.

Gjeldsplan mot år 2000

Regjeringens gjeldsplan mot år 2000 uttrykker en helhetlig strategi på gjeldsområdet og inneholder både multilaterale og bilaterale tiltak. Gjeldsplanen samler og samordner prioriteringene i norsk politikk overfor internasjonale fora hvor gjeldsspørsmål behandles, som Verdensbanken, Det internasjonale valutafondet, Parisklubben m.m.

Ett av tiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Disse fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet og hører inn under GIEKs gamle alminnelige ordning og særordningen for utviklingsland.

De konkrete gjeldslettetiltakene i gjeldsplanen omfatter i alt 22 land. I dag inkluderer de land som faller inn under kategorien gjeldstyngede lavinntektsland og som enten har gjeld til Norge eller som Norge har hatt langvarig utviklings samarbeid med. Land hvor det skjer grove menneskerettighetsbrudd eller er i en borgerkrigsliknende tilstand eller hvor statsdannelsen er i oppløsning, tilfredsstill ikke kravene for gjeldslette. Det kan bli foretatt endringer i hvilke land som vil være berettiget til gjeldslette i lys av utvikling i landenes situasjon og erfaringene som høstes.

GIEK har fordringer på 10 av de 22 landene som inngår i gjeldsplanen. De fleste fordringene det nå er aktuelt å ettergi, knytter seg til GIEKs særordning for utviklingsland. Enkelte av garantiene ble anbefalt av NORAD som utviklingsfremmende, mens andre ikke ble forelagt NORAD.

Norge hadde pr 31. desember 1997 statlige fordringer pålydende til sammen 1 444 mill. kroner på de 10 landene. Hvis en legger til fordringer på andre land i gruppen av gjeldstyngede lavinntektsland, som av politiske grunner ikke tilfredsstill kravene for gjeldsettergivelse i gjeldsplanen, samt fordringer på svært gjeldstyngede mellominntektsland som vil kunne bli aktuelle for gjeldsettergivelse, får en et samlet teoretisk tak på gjeldslette under gjeldsplanen på 2 921 mill. kroner pr 31. desember 1997 (bokført verdi etter fradrag for tapsavsetninger). Av dette er 1 010 mill. kroner knyttet til fordringer under gammel alminnelig ordning og 1 911 mill. kroner er knyttet til fordringer under særordningen for utviklingsland.

Regjeringen foreslår at det det åpnes opp for at gjeldslette i henhold til gjeldsplanen skal kunne skje uten ny bevilgning innenfor en ramme på henholdsvis 1 266 mill. kroner under gammel alminnelig ordning og 1 907 mill. kroner under særordningen for utviklingsland. Disse rammene tilsvarer summen av tidligere, ikke utnyttede erstatningsutbetalinger under ordningene. Ved ettergivelse belastes den enkelte ramme med et beløp lik fordringens bokførte verdi pr. 31. desember 1997 etter fradrag for tapsavsetninger. Eventuelle

nedbetalinger av hovedstol etter denne datoen vil komme til fradrag ved beregning av beløpet for den aktuelle fordringen.

En del av fordringene vil ikke være aktuelle for ettergivelse i 1999. Det foreslås derfor at det i 1999 gis samtykke til å ettergi fordringer på inntil 1 100 mill. kroner samlet under GIEKs gamle portefølje innenfor rammene for gammel alminnelig ordning og særordningen for utviklingsland som er nevnt ovenfor.

Gjeldsplanen vil ikke påvirke økonomien i GIEKs gamle alminnelige ordning og særordningen for utviklingsland såvidt mye at det vil medføre behov for særskilte bevilgninger til GIEK. Det vises for øvrig til omtaler under Gammel portefølje og kap. 5460, post 71 nedenfor og i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 1999 under kap. 166 Gjeldslettetiltak.

Resultatrapport 1997

Fondsregnskap for 1997 og prognoser for 1998 og 1999

Fra og med 1997 rapporterer GIEK etter bedriftsøkonomiske prinsipper. Unntak er gjort for administrasjonsregnskapet, som fortsatt blir ført etter kontantprinsippet av hensyn til statsregnskapet.

Den positive utviklingen de siste årene med lave tap og høye inntektsførte premier fortsatte i 1997. Erstatningskostnadene har økt en del både for Forretningsdelen og Samfunnsdelen, men på ingen måte dramatisk. For begge virksomhetsområdene er tapene i 1997 knyttet til noen større enkeltengasjementer.

Prognosene for 1998 og 1999 er mer usikre enn på flere år. Det skyldes den økonomiske situasjonen i deler av Asia og Russland. Prognosene tar ikke fullt ut hensyn til den siste tids utvikling i dette området. Deler av GIEKs portefølje kan være tapsutsatt. Som følge av den labile internasjonale situasjonen er det vanskelig å forutsi omfanget av erstatningsutbetalinger i 1999, men det er grunn til å forvente at de kan bli større enn i de senere årene.

Det er kun tatt med tre poster fra kontantregnskapet mot tidligere seks. Dette skyldes at administrasjonskostnadene føres kontant i fondsregnskapet, og at kontante finansinntekter og kostnader også er svært lik beløpene i fondsregnskapet.

Forretningsdelen

	(i 1 000 kr)		
	1997	1998	1999
Fondsregnskap			
Driftsinntekter:	20 586	21 682	22 600
- Premieinntekter	19 134	20 160	21 000
- Renter, diverse	1 452	1 522	1 600
Driftsutgifter:	18 033	16 779	17 020
- Administrasjonsutgifter	6 929	7 839	8 000
- Påløpte erstatningskostnader	11 074	8 920	9 000
- Finanskostnader, diverse	30	20	20
Driftsresultat:	2 553	4 903	5 580
- Økning sikkerhetsavsetning	1 800	4 000	4 500
- Resultat	753	903	1 080
Aktiva:	35 781	40 684	46 487
- Likvider	34 821	39 724	45 387
- Fordringer (norske)	891	891	1 000
- Verdivurderte fordringer (utenlandske)	69	69	100
Passiva:	35 781	40 684	46 487
- Sikkerhetsavsetning	22 000	26 000	30 500
- Premieavsetning	3 777	3 777	4 000
- Gjeld, div.	0	0	0
- Akkumulert resultat	10 004	10 907	11 987
Nøkkeltall fra kontantregnskapet			
Premieinnbetaling	19 944	20 160	21 000
Netto gjenvinning	248	80	100
Erstatningsutbetaling	10 544	9 000	9 000

Forretningsdelen garanterer for kortsiktige eksportkreditter til de fleste OECD-land. Både antall løpende poliser (247 stk) og garantert volum (5,5 mrd. kroner) var om lag på samme nivå som ved utgangen av 1996. Erstatningsutbetalingene var en del høyere enn i de foregående år. Resultatet etter avsetninger ble positivt (0,75 mill. kroner) og på høyde med resultatet for 1996. Forretningsdelen har fortsatt en portefølje konsentrert om tre viktige norske eksportbransjer: treforedling, fisk og metallprodukter. Erstatningsutbetalingene er høyest for fisk.

Kundemassen er forholdsvis stabil. Hele 85 pst. av Forretningsdelens generalgarantikunder er små- og mellomstore bedrifter som kan ha vanskelig for å få et tilfredsstillende tilbud i det private markedet.

Prognose 1998/99

Nytt av året er at GIEK tar sikte på å tilby avdekning av kortsiktig politisk risiko til private kredittforsikringsselskaper gjennom reforsikringsavtaler. GIEK mener dette tilbudet vil kunne bidra til å videreutvikle markedet for kredittforsikring i Norge.

Det er viktig at Forretningsdelens produkttilbud til enhver tid er tilpasset markedets behov. Det arbeides særlig med produktforbedringer som kan komme små og mellomstore bedrifter til gode.

Ordningen har en sunn økonomi basert på nåværende portefølje. Driften i 1998/99 vil bli videreført i tråd med gjeldende retningslinjer. Det forventes omtrent uendret volum og fortsatt lønnsomhet.

Samfunnsdelen

	(i 1 000 kr)		
	1997	1998	1999
Fondsregnskap			
Driftsinntekter:	39 702	47 551	49 515
- Premieinntekter	30 858	36 215	38 000
- Renter, diverse	4 415	6 721	6 900
- Tilskudd til administrasjonsutgifter	4 429	4 615	4 615
Driftsutgifter:	44 090	41 022	41 910
- Påløpte erstatningskostnader	32 457	27 500	28 000
- Finanskostnader, diverse	-564	10	10
- Brutto administrasjonsutgifter	12 197	13 512	13 900
Driftsresultat:	-4 388	6 529	7 605
- Økning sikkerhetsavsetning	1 615	3 000	4 000
- Resultat	-6 003	3 529	3 605
Aktiva:	192 316	238 470	251 609
- Likvider	175 129	216 783	228 609
- Fordringer (norske)	12 242	12 242	13 000
- Verdivurderte fordringer (utenlandske)	4 945	9 445	10 000
Passiva:	192 316	238 470	251 609
- Sikkerhetsavsetning	16 091	19 091	23 091
- Premieavsetning	175 229	214 854	220 000
- Gjeld	4 049	4 049	4 049
- Akkumulert resultat	-3 053	476	4 469
Nøkkeltall fra kontantregnskapet			
Premieinnbetaling	126 208	75 840	70 000
Netto gjenvinning	1 061	8 000	10 000
Erstatningsutbetaling	38 099	40 000	40 000

Samfunnsdelen garanterer for langsiktige eksportkreditter og kortsiktige kreditter til land utenfor OECD-området. Det ble i 1997 utstedt 73 nye garantier mot 71 i 1996. Mange av garantiene er store med lang løpetid, noe som gjør at samlet utestående garantiansvar er raskt voksende. Ved utgangen av 1997 var det innvilget tilsagn og poliser for 4,2 mrd. kroner.

45 pst. av utestående ansvar er knyttet til kommersiell risiko. De saker som tas under Samfunnsdelen er av en slik karakter at det økonomiske resultatet av virksomheten er usikkert. Økningen i tapsavsetningene var vel 100 mill. kroner i 1997 og avspeiler det økte garantiansvaret. Underskuddet i 1997 skyldes i stor grad en erstatningsutbetaling i forbindelse med et fiskeriprojekt utenfor Oman.

Vannkraft, kabel, telekommunikasjon og særlig skip utgjør de største bransjene i porteføljen. Asia var også i 1997 den verdensdelen hvor GIEK hadde størst eksponering. Som følge av ett tilsagn til et stort skipsengasjement i Tunis, er Afrika det nest største området. Når det gjelder de kortsiktige garantiene, er det en klar økning på Sentral- og Øst-Europa og Latin-Amerika. Den kraftige turbulensen i Asia siden sommeren 1997 vil kunne få en negativ virkning på den norske eksporten til området i tiden framover. Betalingsrisikoen har økt betraktelig, og premiene er hevet noe på de mest utsatte markedene. Det kan ikke ses bort fra at det vil bli erstatningsutbetalinger i kjølvannet av krisen.

Vel 60 pst. av nytt garantiansvar og 48 pst. av utestående ansvar knyttet til poliser gjelder eksport av skip. Flere av skipsengasjementene er store og har relativ høy risiko. GIEK har skipsporteføljen under spesiell oppsikt.

Prognose 1998/99

Samfunnsdelens aktivitetsområde har tradisjonelt vist volumvariasjoner over tid. Det forventes en svakt økende aktivitet og dermed en økning i premieinntektene i 1998/99.

Også for Samfunnsdelen er det viktig å kunne opptre fleksibelt og tilpasse og videreutvikle produktene i tråd med markedets behov og sikre norske eksportører vilkår på linje med hva som tilbys i andre land.

Særskilte vedtak (SUS/Baltikum-ordningen)

	(i 1 000 kr)		
	1997	1998	1999
Fondsregnskap			
Driftsinntekter	17 338	11 788	13 000
- Premieinntekter	1 957	2 885	4 000
- Inntekt, moratorieavtaler	15 026	8 182	8 000
- Renter, diverse	355	721	1 000
Driftsutgifter	6 393	19 759	19 800
- Administrasjonsutgifter	2 263	2 684	2 800
- Påløpte erstatningskostnader	1 919	15 000	15 000
- Finanskostnader, diverse	2 211	2 075	2 000
Driftsresultat	10 945	-7 971	-6 800
- Økning sikkerhetsavsetning	2 203	2 000	2 000
- Trekk på risikoavsetningsfondet	-6 005	-6 000	-6 000
- Resultat	14 747	-3 971	-2 800
Aktiva	83 055	100 270	84 134
- Likvider	12 342	29 556	13 134
- Fordringer (norske)	926	927	1 000
- Verdivurderte fordringer (utenlandske)	69 787	69 787	70 000
Passiva	83 055	100 270	84 134
- Sikkerhetsavsetning	2 938	4 938	6 938
- Premieavsetning	2 103	19 218	7 000
- Gjeld, div	39 047	41 118	42 000
- Akkumulert resultat	38 967	34 996	28 196
Nøkkeltall fra kontantregnskapet			
Premieinnbetaling	1 724	20 000	8 000
Netto gjenvinning	5 685	8 182	7 800
Erstatningsutbetaling	6 869	15 000	15 000

Eksposeringen under ordningen er i all hovedsak knyttet til tilsagn. Det har vært vanskelig for eksportørene å oppfylle kravene til motgarantier og derved få utstedt garantier. Til tross for et bedret risikobilde i flere av landene under ordningen er det fortsatt behov for en ordning med spesielt lempelige risikobetingelser til denne regionen. Regjeringen foreslår derfor visse endringer i SUS/Baltikum-ordningen. Ordningen kan bli mer operativ og legge grunnlag for økt eksport ved at GIEK gis muligheter til å foreta en helhetsvurdering av de sikkerheter kjøpere, debitorer og garantister er villige til å stille. Regjeringen foreslår på

denne bakgrunn at kravene til spesifikke motgarantier opphører. En oppmyking av kravene til sikkerhet på mottakersiden innebærer ikke en endring med aksept av høyere risiko enn i dag, men aksept av andre typer sikkerheter som det er mulig å oppnå til erstatning for dagens. Reglene om minstepremier fastsatt av OECD får virkning fra 1. april 1999. GIEK vil ikke kunne ta lavere premie enn minstepremien. Ordningen styres gjennom en total garantiramme for gammelt ansvar og nye tilsagn og årlige bevilgninger til risikoavsetningsfond for å dekke forventede tap på tilsagn gitt samme år. Risikoavsetningsfondet skal båndlegges på tilsagnstidspunktet og belastes ved poliseutstedelse for all garantigiving under ordningen. Ordningen skal gå i balanse på lang sikt medregnet risikoavsetningsfondet. Nærings- og handelsdepartementet vil fastsette nærmere retningslinjer for ordningen innenfor disse rammer. Ordningen foreslås videreført med uendret garantiramme på 3 mrd. kroner og et tilskudd til risikoavsetningsfond på 50 mill. kroner i 1999.

Prognose 1998/99

I ovenstående tabell er det antydnet erstatningsutbetalinger på 15 mill. kroner for hvert av årene 1998 og 1999. Den økonomiske og politiske utvikling i Russland førte til at landet innførte 3 måneders ensidig moratorium 18. august 1998, og etter dette har landet også misligholdt betalinger i henhold til inngåtte moratorieavtaler. GIEK suspenderte garantivirk-somheten overfor Russland samme måned.

Det må regnes med betydelige erstatningsutbetalinger under SUS/Baltikum-ordningen i årene framover.

GIEKs poliseansvar under ordningen er på ca. 213 mill. kroner, mens det er gitt tilsagn for ca. 2,2 mrd. kroner. Poliser for ca. 164 mill. kroner og tilsagn for ca. 1,46 mrd. relaterer seg til Russland. Departementet vil i samarbeid med GIEK løpende følge utviklingen.

Gammel portefølje

	(i 1 000 kr)		
	1997	1998	1999
Fondsregnskap			
Driftsinntekter	441 560	106 713	102 000
- Premieinntekter	21 723	12 750	12 000
- Inntekt, moratorieavtaler	398 838	74 233	70 000
- Renter, diverse	20 999	19 730	20 000
Driftsutgifter	36 893	-56 604	-63 200
- Administrasjonsutgifter	6 142	6 466	6 800
- Påløpte erstatningskostnader	44 837	-33 197	-30 000
- Finanskostnader, diverse	-14 086	-29 873	-40 000
Driftsresultat	404 667	163 317	165 200
- Økning sikkerhetsavsetning	-33 711	0	0
- Gjeldslette tilskudd	-142 137	-142 000	-142 000
- Resultat	580 515	305 317	307 200
Aktiva	5 997 325	5 924 005	5 929 117
- Likvider	598 131	749 055	900 000
- Fordringer (norske)	2 033	2 036	2 000
- Verdivurderte fordringer (utenlandske)	5 397 161	5 172 914	5 027 117
Passiva	5 997 325	5 924 005	5 929 117
- Sikkerhetsavsetning	20 828	20 828	20 000
- Premieavsetning	88 010	81 260	80 000
- Gjeld	848 408	476 520	176 520
- Akkumulert resultat	5 040 079	5 345 397	5 652 597
Nøkkeltall fra kontantregnskapet			
Premieinnbetaling	8 013	6 000	6 000
Netto gjenvinning	361 847	361 675	350 000
Erstatningsutbetaling	61 158	30 000	30 000

Virksomhetsområdet hadde i 1997 et driftsresultat på 404 mill. kroner, vesentlig som følge av høye inntekter gjennom moratorieavtaler. Som følge av at moratoriefordringene løper i utenlandsk valuta og at den norske kronen svekket seg i forhold til de aktuelle valutaene i løpet av 1997, ble GIEKs inntekter for moratorieavtaler høyere enn forventet.

GIEK har fått kompensasjon for den gjeldslette som gis til utviklingsland gjennom moratorieavtalene. Gjeldsletten er blitt bevilget etterskuddsvis over bistandsbudsjettet. I forbindelse med oppfølgingen av gjeldsplan mot år 2000 vil gjeldslettetiltakene motregnes mot tidligere gitte bevilgninger, jf. omtale under kap. 5460, post 71 nedenfor.

GIEK hadde et samlet ansvar under Gammel portefølje på 2 748 mill. kroner ved utgangen av 1997. Av dette gjaldt 36 pst. Vest-Europa, 11 pst. Øst-Europa, 7 pst. Afrika og 40 pst. Asia, med forholdsvis stor eksponering på Kina (15 pst.), Polen (11 pst.) og Grønland (11 pst.).

Ved årets slutt utgjorde skip 30 pst. av totalt ansvar. Andre betydelige bransjer var telekommunikasjon med 15 pst. og kraftverk med 18 pst. I porteføljen ligger også en relativt stor valutarisiko. Om lag 63 pst. av ansvaret er i fremmed valuta. Under utstedte poliser har GIEK en maksimal forpliktelse på 2 747 mill. kroner. Av dette er tapspotensial etter en porteføljeverdning anslått til 76 mill. kroner (2,8 pst.), hvorav 50 mill. kroner for politisk risiko og 26 mill. kroner for kommersiell risiko.

I moratorieavtaler er nominelle fordringer på 5 469 mill. kroner, hvorav GIEK forventer å gjenvinne 4 860 mill. kroner (89 pst.). Fordringer utenom moratorieavtaler utgjør 860 mill. kroner eksklusiv renter etter opprinnelig forfall, hvorav GIEK forventer å gjenvinne 537 mill. kroner (63 pst.).

Anslagene vedrørende tapspotensialet er meget usikre, bl.a. fordi 63 pst. av ansvaret og 32 pst. av moratoriefordringene er i fremmed valuta, hovedsakelig USD. Større endringer i valutakurs kan derfor påvirke nominell verdi av fordringer og garantiansvar vesentlig.

Prognose 1998/1999

GIEK legger stor vekt på medvirkning i gjenvinningsarbeidet gjennom Parisklubben og moratorieavtalene. Dette arbeidet vil også i 1998 være et prioritert arbeidsområde og vil bli videreført i samarbeid med Utenriksdepartementet. Det er gjenvunnet betydelige beløp. De krav som skal gjenvinnes i henhold til statlige moratorieavtaler, skriver seg i det alt vesentlige fra kontrakter inngått rundt 1980 og representerer betydelige beløp. Utsatte engasjementer følges nøye opp, og nødvendig profesjonell støtte leies inn for å begrense tapene.

Regjeringens gjeldsplan mot år 2000 innebærer planer om å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Disse fordringene hører i stor grad inn under GIEKs gamle alminnelige ordning og vil dels bli ettergitt i forbindelse med gjenvinningsarbeidet i Parisklubben og dels ved ensidig gjeldslette fra norsk side. Se for øvrig nærmere omtale av gjeldsplan mot år 2000 lenger foran i dette kapitlet, under kap. 5460, post 71 nedenfor og omtale i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 1999 under kap. 166 Gjeldslette-tiltak.

Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland

Garantiordningen ble opprettet i 1989 med en 5-års prøveperiode. Den ble evaluert i 1994 og gjort permanent fra 1997, jf. St prp nr 42 for 1995-96. Målet med ordningen er å legge forholdene til rette for en aktiv utnyttelse av norsk næringsliv i bistandsarbeidet. Ordningen dekker norske investeringer (etableringer) og eksportkreditter forbundet med norsk eksport til utviklingslandene. Målgruppen er lavere mellominntektsland, lavinntektsland og de minst utviklede land som ikke dekkes av GIEKs alminnelige garantiordning. Primært skal ordningen dekke land og regioner som er gitt høy prioritet i norsk bistandsvirksomhet.

GIEK administrerer ordningen under samfunnsdelen. NORAD har ansvar for å vurdere tiltakenes utviklingsfremmende virkninger. Garantirammen ble i 1997 økt fra 600 til 900 mill. kroner. Ordningens ramme på 900 mill. kroner er fullt utnyttet medio 1998. Aktiviteten under ordningen er etter dette redusert til et nivå tilsvarende det som frigjøres under rammen i forbindelse med at tilsagn faller bort og poliser utgår.

Det er ikke foretatt erstatningsutbetalinger fra grunnfondet som pr. 31. desember 1997 utgjorde 317,5 mill. kroner inklusiv akkumulerte premieinntekter.

Endringene som ble vedtatt av Stortinget i 1996, gjør ordningen bedre tilpasset garantigivning overfor land som for tiden gjennomfører omfattende programmer for privatisering og økonomiske reformer. Tidligere obligatorisk krav til motgaranti fra vertslandets myndigheter kan nå unntaksvis fravikes, samtidig som det i unntakstilfeller også kan åpnes for å dekke kommersiell risiko. For å dekke kommersiell risiko er det en forutsetning at garantigivning foretas gjennom samfinansieringsopplegg med banker/ finansinstitusjoner.

Etter den inngåtte avtale i OECD om minstepremie for politisk risiko pr. land vil det fra og med 1. april 1999 kreves premier under ordningen i overensstemmelse med dette etter GIEKs normale premietabell.

Sammenslåing av regnskaper under Gammel portefølje

For å forenkle GIEKs regnskapsførsel foreslås det å slå sammen særordning for u-land med og uten NORAD støtte, Jugoslavia- og Venezuela-ordningen til et regnskap. Dette er gamle ikke-operative ordninger.

Budsjettforslag 1999

GIEK driver en virksomhet der man må ha et langsiktig perspektiv. De langsiktige mål og strategier som er omtalt innledningsvis under dette kapitlet vil derfor sammenfalle med GIEKs mål og strategier for 1999.

Garantirammer

Garantirammen for den alminnelige ordning foreslås videreført uendret innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 30 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak III, 1, 3. GIEK avgjør selv fordelingen av rammen mellom Forretningsdelen og Samfunnsdelen. For tiden fordeler rammen seg med ca. 3 mrd. på Forretningsdelen og ca. 27 mrd. kroner på

Samfunnsdelen. Garantiordningen for SUS/Baltikum foreslås videreført innenfor en uendret totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 3 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak III, 1, 4. Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland foreslås videreført innenfor en uendret totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 900 mill. kroner, jf. forslag til vedtak III, 1, 5.

GIEK skal normalt følge bestemmelsene i økonomireglementet for staten og funksjonelle krav til økonomiforvaltningen i staten. Fordi GIEKs garantitilbud på enkelte områder adskiller seg fra mer ordinære statlige garantier og av hensyn til at norske eksportører skal gis samme tilbud som næringslivet i andre land, er det lagt opp til at GIEK kan fravike økonomireglementet på enkelte punkter. Garantiformen for statlige garantier skal normalt bestå i at staten stiller seg som simpel kausjonist. Det skal normalt etableres en formell og reell risikofordeling på pro rata basis, vanligvis med en andel på 50 pst. hver. Garantipremie skal normalt innbetales som et engangsbeløp. Normalt skal det fastsettes lineær nedtrapping av garantiansvaret i samsvar med forutsatt nedbetaling, uavhengig av faktisk nedbetaling. GIEK har adgang til å fravike disse kravene. Dersom en garanti er knyttet til lån tatt opp i utenlandsk valuta, skal statens ansvar normalt begrenses oppad til et gitt kronebeløp. GIEK har adgang til å dekke risiko ved valutakursendringer fullt ut. Det skal imidlertid tas tilleggspremie for å stille garanti i fremmed valuta, og kun anerkjente og konvertible valutaer skal aksepteres.

Post 24 Driftsresultat

		(i 1 000 kr)		
Under- post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	- 27 531	- 31 500	- 31 500
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	27 531	31 500	31 500
Sum post 2460.24 Driftsresultat				

GIEKs fire virksomhetsområder (Forretningsdelen, Samfunnsdelen, Særskilte stortingsvedtak og Gammel portefølje) dekker selv sine administrasjonsutgifter. For de ordningene som GIEK administrerer for andre (Anbudsgarantiordningen, garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland, Statens varekrigsforsikring og Garanti-instituttet for skip og borefartøyer), mottar GIEK refusjon for sine administrasjonsutgifter. Det budsjetteres med brutto driftsutgifter på 31,5 mill. kroner for 1999, dvs. samme nivå som for 1998.

Post 50 Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen

SUS/Baltikum-ordningen ble opprettet som et midlertidig virkemiddel i en periode da den politiske usikkerheten i området var svært høy. Den politiske risikoen er fortsatt så høy at ordningen er nødvendig for at eksportørene skal få et tilfredsstillende tilbud. Det foreslås en bevilgning på 50 mill. kroner til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen, dvs. en halvering i forhold til 1998.

Trekkfullmakter

Det foreslås at trekkfullmaktene ikke videreføres i 1999. De siste årene har trekkfullmaktene vært på samme nivå som i 1998, som følger:

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Fullmakt 1998	Forslag 1999
92	Utbetaling iflg. trekkfullmakt - forretningsdelen	0	20 000	0
93	Utbetaling iflg. trekkfullmakt - samfunnsdelen	0	50 000	0
94	Utbetaling iflg. trekkfullmakt - gamle ordninger	-236 064	50 000	0
96	Utbetaling iflg. trekkfullmakt - SUS/Baltikum-ordningen	2 210	50 000	0

Som regnskapstallene for 1997 viser, har fullmaktene i liten grad vært benyttet de siste årene. Regnskapsbeløpet under post 94 er overføring av overskuddslikviditet fra GIEKs

gamle portefølje til statskassa, mens beløpet under post 96 i sin helhet er renter på tidligere trukket beløp.

KAP. 5460 GARANTI-INSTITUTTET FOR EKSPORTKREDITT
(jf. kap 2460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen			5 000
71	Tilbakeføring fra gammel portefølje			275 000
	Sum kap. 5460			280 000

Post 50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen

Denne inntektsposten benyttes til tilbakeføring av den del av bevilgningen til risikoavsetningsfond under SUS/Baltikum-ordningen som ikke er bundet opp i garantitilsagn ved utgangen av året og tilbakeføring av midler fra tidligere årganger som er knyttet til garantitilsagn som er blitt annullert.

Det foreslås avsatt 5 mill. kroner for tilbakeføring fra bevilgning til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 1999.

Post 71 Tilbakeføring fra gammel portefølje

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt ble omorganisert til forvaltningsbedrift 1. januar 1994. Betydelige deler av GIEKs portefølje er knyttet til virksomheten før 1994. Av GIEKs gamle portefølje er gammel alminnelig ordning og særordningen for utviklingsland de største.

En gjennomgang av økonomien i GIEKs gamle alminnelige ordning viser at ordningen har en bedre økonomi enn hva som er nødvendig for å møte potensielle utbetalingskrav. Den del av saldoen på GIEKs trekkfullmakt i (tilbakeføring til) statskassen for gammel portefølje som er knyttet til gammel alminnelig ordning, var pr. 31. desember 1997 på 874 mill. kroner. Dette skyldes at gjeldslettebevilgninger til GIEK er ført mot trekkfullmakten uten utbetaling av midler til GIEK og i tillegg renter og innbetalinger fra GIEK. Det foreslås at 275 mill. kroner av saldoen på trekkfullmaktskontoen inntektsføres i statsbudsjettet for 1999.

Regjeringens gjeldsplan mot år 2000 uttrykker en helhetlig strategi på gjeldsområdet og inneholder både multilaterale og bilaterale tiltak. Ett av tiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Disse fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet. Mange av fordringene er relatert til skipseksportkampanjen.

Økonomien i de to ordningene er tilstrekkelig til å tåle belastningen med en gjeldslette inntil et beløp som tilsvarer summen av tidligere gitte bevilgninger til erstatningsutbetalinger under de to ordningene. Regjeringen foreslår derfor at ettergivelse av fordringer i henhold til gjeldsplanen under gammel alminnelig ordning kan skje med inntil 1 266 mill. kroner. For særordningen for utviklingsland foreslås det at det kan ettergis fordringer inntil 1 907 mill. kroner.

Ettergivelsen av fordringer i henhold til gjeldsplanen vil fordeles over mange år slik at det faktiske omfanget av gjeldslette først vil bli klart etter lang tid. For nærmere informasjon henvises det til gjeldsplan mot år 2000 under kap. 2460 ovenfor og omtale i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon for 1999 under kap. 166 Gjeldslettetiltak.

Programområde 05 Sivilt beredskap*Utgifter under programområde 05 fordelt på kapitler:*

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
0990	Industri- og forsyningsberedskap	7 981	6 600	8 375	26,9
0993	Skipsfartsberedskap	3 447	3 300	3 400	3,0
	Sum kategori 05.00	11 428	9 900	11 775	18,9

Utgifter under programområde 05 fordelt på postgrupper:

(i 1 000 kr)

Post- gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1-29	Driftsutgifter	8 478	7 100	8 975	26,4
70-89	Overføringer til andre	2 950	2 800	2 800	0,0
	Sum kategori 05.00 Sivilt beredskap under Nærings- og handelsdepartementet	11 428	9 900	11 775	18,9

Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig for følgende programmer innen programområde 05 Sivilt beredskap:

(i 1 000 kr)

Program	Betegnelse	Budsjett 1998	Forslag 1999	Kapittel
	1 Matforsyning	5 000	5 600	990
	3 Utenriks skipsfart	3 300	3 400	993
	5 Industri og omsetning av industriprodukter	1 100	2 275	990
	13 Bygg og anlegg	500	500	990
	Sum	9 900	11 775	

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Langtidsplanen for det sivile beredskap, St meld nr 25 for 1997-98 Hovedretningslinjer for det sivile beredskaps virksomhet og utvikling i tiden 1999-2002, ble lagt fram for Stortinget våren 1998.

I meldingen slås det fast at det framtidige arbeidet med forsyningsberedskapet skal baseres på at landet ved en militær konflikt ikke vil være avskåret fra forsyninger utenfra, selv om det kan være usikkert om importen av viktige varer kan opprettholdes. Skillet mellom kort- og langsiktige kriser gjør det hensiktsmessig å dele forsyningsberedskapet. Planlegging mot kriser av kortere varighet gis prioritet, og arbeidet konsentreres om geografisk prioriterte områder av landet og viktige funksjoner innen totalforsvaret, kraftforsyning, mat, helse m. m. For det langsiktige forsyningsberedskapet begrenses planleggingen til å opprettholde et basisberedskap, som blant annet omfatter overvåking av markeder og forbruk, for å sikre grunnlag for oppbygging av nødvendige lagre dersom en krise av lengre varighet er under utvikling.

Nærings- og handelsdepartementet er i ferd med å justere beredskapsopplegget innenfor sine områder i tråd med ovennevnte prinsipper. Departementet er i ferd med å foreta en gjennomgang av beredskapslagrene og vil ved bruk av risiko- og sårbarhetsanalyser kunne justere, nedlegge eller bygge opp andre typer lagre.

Ny forskrift for bygg og anleggsberedskapet implementeres nå i alle fylker. I større grad enn tidligere gjøres det bruk av ressuroversikter i den overordnede planleggingen.

Matvareberedskapet har vært grundig vurdert gjennom prosjektet «MAT-95». For å sikre beredskapet tas det sikte på å styrke blant annet nødproviantlagre som kan benyttes ved fredskriser både hjemme og ute.

Innenfor industriberedskap er det innført bruk av risiko- og sårbarhetsanalyser for å identifisere viktige produkter. Det er utført en studie for produksjon og lagring av infusjonsvæske. Flere analyser innenfor andre produktområder er planlagt og påbegynt.

Skipsfartsberedskapet utvikles og vedlikeholdes med hensyn til planer for effektiv drift av handelsflåten under fredskriser og krig. Arbeidet med en gjennomgang av systemene innenfor skipsfartsberedskap vil være ferdig i løpet av 1999.

For øvrig vises det til Justisdepartementets budsjettproposisjon for 1999 for en samlet redegjørelse for utviklingstrekk og status for programområde 05.

Mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementets mål innenfor det sivile beredskap er å utarbeide og videreutvikle administrative krisehåndteringssystemer som sikrer tilgang på viktige varer og tjenester til sivilbefolkningen og totalforsvaret ved fredskriser, beredskap eller krig.

Nærings- og handelsdepartementets krisehåndteringssystemer består av følgende hovedelementer:

- et ledelsesapparat for departementet sentralt, med egne beredskapsorganisasjoner for fagområdene bygg og anlegg, industri, skipsfart og utenrikshandel
- ulike typer av forbruksbegrensende tiltak som skal sikre en samfunnstjenelig prioritering av knappe ressurser
- beredskapslagre, krisehandelsavtaler, produksjonsplaner og andre tiltak som skal sikre samfunnet viktige innsatsfaktorer som det kan forventes knapphet på i en krisesituasjon
- ressursregistre over prioriterte virksomheter og faglige direktiver
- deltakelse i internasjonale krisehåndteringsorganer i NATO.

KAP. 990 INDUSTRI- OG FORSYNINGSBEREDSKAP

(jf. kap. 3990)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Vedtatt	Forslag
		1997	budsjett 1998	1999
01	Driftsutgifter	7 981	6 600	8 375
	Sum kap. 0990	7 981	6 600	8 375

Status for virksomheten

Planleggingen innenfor industri- og forsyningsberedskap er rettet mot å utarbeide og videreutvikle krisehåndteringssystemer som sikrer tilgang på viktige varer og tjenester til sivilbefolkningen og totalforsvaret ved fredskriser, beredskap eller krig. Dette innebærer blant annet å:

- utarbeide og videreutvikle administrativt planverk og rutiner og videreutvikle og øve departementets kriseorganisasjon for å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner
- gjennomføre risiko- og sårbarhetsanalyser for å identifisere behov for særskilt beredskapsplanlegging eller annen oppfølging
- legge til rette for optimal utnyttelse av landets industri- og varehandelsressurser ved krise og krig.

Planleggingen blir ivaretatt av departementet med støtte fra:

- Industrieredskapsutvalget som er rådgivende utvalg for industriplanlegging for kriser og krig
- Samarbeidsutvalget for ernæringsberedskap som er rådgivende og koordinerende organ i spørsmål knyttet til ernæringsberedskapet i kriser og krig
- sentralledelsen og regional organisasjon for bygg- og anleggsberedskap som er rådgivende og utøvende organ for planleggingsarbeidet sentralt og regionalt i kriser og krig
- fylkesmennenes beredskapsavdelinger som har ansvar regionalt for oppfølging på departementets vegne innenfor bygg- og anleggsberedskap, rasjonering og forsyningsstøtte til Forsvaret.

St meld nr 25 for 1997-98 Hovedretningslinjer for det sivile beredskaps virksomhet og utvikling i perioden 1999-2002, er en oppfølging av tidligere stortingsmelding om det sivile beredskap. I meldingen er det blant annet gitt nye planleggingsforutsetninger for beredskapsarbeidet basert på den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen og fokusering av fredskriseaspektet. Nærings- og handelsdepartementet vil fortsette arbeidet med omstilling av sine beredskapssystemer for å imøtekomme de endrede forutsetningene. En viktig faktor i dette er arbeidet med omstilling av lagerporteføljen. Departementet vil i løpet av langtidsplanperioden 1999-2002 gjennomgå alle beredskapslagre med sikte på justeringer i forhold til gjeldende forutsetninger, nedleggelse av uaktuelle lagre eller oppbygging av andre aktuelle lagre.

Resultatrapport 1997

Arbeidet med omstillingen av industri- og forsyningsberedskapet fortsatte i 1997. Det ble foretatt vedlikehold av eksisterende systemer i nødvendig grad. Nærings- og handelsdepartementet bidro i arbeidet med den nye stortingsmeldingen om det sivile beredskap som ble lagt fram for Stortinget i vårsesjonen 1998.

Det er utarbeidet en ny lagerstrategi for matvarer som prioriterer produkter som kan benyttes ved kortere kriser så vel som ved fredskatastrofer og beredskaps- og krigssituasjoner. Rullering av nødproviantlagrene er også gjennomført etter planen i 1997. Det ble arbeidet med å etablere en ny beredskapsorganisasjon for matvarer med medvirkning fra de store matvareleverandørene. Den nye beredskapsorganisasjonen forventes å være klar i 1998.

Det ble utarbeidet ny forskrift for forsyningsstøtte til Forsvaret. Forskriften er sendt på høring og arbeidet ble gjort parallelt med revisjonen av forsvarssjefens logistikkdirektiv.

Med bakgrunn i en risiko- og sårbarhetsanalyse er beredskapslagrene av dekk og gummiråvarer besluttet nedlagt med unntak av et mindre lager av gummiråvarer for å opprettholde vulkaniseringsberedskap for transportberedskapsorganisasjonen.

Implementeringen av ny forskrift for bygg- og anleggsberedskap ble gjennomført. Ny sentral og regional kriseorganisasjon innen bygg- og anleggsberedskap er under etablering. Arbeidet med opplæring av personell som arbeider ved fylkesmennenes beredskapsavdelinger har vært prioritert, i tillegg til videreutvikling av ressursdatabasen på bygg- og anleggssiden.

På industrieredskapssiden ble det gjennomført en analyse av behovet for infusjonsvæske og hvilke innsatsfaktorer som er nødvendig for å produsere denne. Det ble konkludert med at det er behov for forhåndsplanlegging av ekstraordinære tiltak på området i tilfelle fredskriser eller krig.

Mål og strategier

En overordnet målsetting er tilpasning av de ulike systemene innenfor industri- og forsyningsberedskapet til kravene i St meld nr 25 for 1997-98 Hovedretningslinjer for det sivile beredskaps virksomhet og utvikling i tiden 1999-2002. Dette innebærer:

- å øve og kvalitetssikre nytt krisehåndteringssystem innen bygg og anlegg sentralt og regionalt
- oppfølgingsarbeid i forbindelse med ny strategi for beredskapslagre
- gjennomføre et risiko- og sårbarhetsprosjekt i samarbeid med prosessindustrien
- gjennomføre risiko- og sårbarhetsvurderinger og vurdere behov for beredskapstiltak i forbindelse med år 2000-problemet på samfunnskritiske områder innen matforsyning, varehandel, industri, bygg og anlegg og skipsfart
- innføre nye systemer for proviant- og materiellforsyninger til Forsvaret, herunder utarbeide og fastsette nye forskrifter
- videreutvikle rasjoneringsystemene, blant annet vurdere edb-baserte løsninger
- fortsatt deltakelse fra departementet i NATO-samarbeidet gjennom representasjon i komiteene for industri- og matforsyning
- videreføre og videreutvikle arbeidet med krisehandelsavtaler med våre naboland
- innarbeiding av rutiner for internkontroll i Nærings- og handelsdepartementets interne beredskap og krisehåndteringsapparat som ledd i generelt internkontrollopplegg for det sivile beredskap.

Budsjettforslag 1999

Post 01 Driftsutgifter

Av den foreslåtte bevilgning på 8,375 mill. kroner er om lag 7 mill. kroner forutsatt nytt til vedlikehold og nødvendig rullering av beredskapslagrene. Resten av de foreslåtte

midlene vil blant annet bli benyttet til rasjoneringsforberedelser, bygg- og anleggsberedskap, oppbygging av lager for infusjonsvæske, informasjonsvirksomhet, utdanning av nøkkelpersonell, øvelser og internasjonalt samarbeid. Økningen i forhold til bevilgningen for 1998 tilsvarer verdien av det avviklede beredskapslageret for dekk og råummivarer, jf. under kap. 3990 nedenfor. I 1998 har Finansdepartementet samtykket i at utgiftsbevilgningen under kap. 990, post 01 overskrides med inntil kr 600 000 for å bygge ut beredskapslageret for nødproviant i Nord-Norge med dekning i tilsvarende inntekt fra avvikling av beredskapslageret for akkumulatorråvarer.

KAP. 3990 (NYTT) INDUSTRI- OG FORSYNINGSBEREDSKAP

(jf. kap. 990)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Vedtatt		
		Regnskap 1997	budsjett 1998	Forslag 1999
01	Salgsinntekter			1 600
	Sum kap. 3990			1 600

I tråd med retningslinjer i St meld nr 25 for 1997-98 Hovedretningslinjer for det sivile beredskaps virksomhet og utvikling i tiden 1999-2002, vil Nærings- og handelsdepartementet nedprioritere beredskapslagre rettet mot en langvarig krig og omdisponere frigjorte midler til beredskapslagre og -tiltak dimensjonert for nåværende trusselbilde som omfatter både fredskatastrofer og krig. Det legges videre opp til at lagrene også skal kunne nyttiggjøres til fredsformål, f.eks. som bistandsmateriell ved humanitære operasjoner i utlandet.

Post 01 Salgsinntekter

Det foreslås derfor opprettet et nytt kap. 3990 Industri- og forsyningsberedskap for inntektsføring av tilbakeførte midler ved avvikling av beredskapslagre.

Med bakgrunn i en risiko- og sårbarhetsanalyse er beredskapslaget av dekk og gummiråvarer besluttet nedlagt og avtalen er sagt opp med virkning fra 1. januar 1999. I den forbindelse vil staten ved Nærings- og handelsdepartementet få tilbakeført 1,6 mill. kroner tilsvarende verdien av dekklageret.

Nærings- og handelsdepartementet legger med støtte i beredskapsmeldingen opp til at de midlene som frigjøres ved avvikling av ukurante beredskapslagre kan nyttes til oppbygging av nye, mer relevante lagre og andre tiltak for å styrke industri- og forsyningsberedskapet. I tråd med dette foreslås inntil 1,6 mill. kroner til oppbygging av et beredskapslager for infusjonsvæske og til å øke lagrene av nødproviant under kap. 990, post 01 Driftsutgifter.

Finansdepartementet har samtykket i at det i statsregnskapet for 1998 på nytt kap. 3990, post 01 for inntektsføring av tilbakeførte midler fra avvikling av beredskapslagre for akkumulatorråvarer, og at utgiftsbevilgningen under kap. 990, post 01 kan overskrides tilsvarende.

KAP. 993 SKIPSFARTSBEREDSKAP

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Vedtatt		
		Regnskap 1997	budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	497	500	600
70	Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat	2 950	2 800	2 800
	Sum kap. 0993	3 447	3 300	3 400

Status for virksomheten

Skipsfartsberedskapet skal innenfor rammen av gjeldende risikovurderinger og overordnede planleggingsforutsetninger utvikle og vedlikeholde tilpasningsdyktige planer for effektiv drift av handelsflåten for norske og allierte formål under fredskriser og i krig. Policy- og budsjettansvaret er tillagt Nærings- og handelsdepartementet. Planlegging og utførende oppgaver innenfor skipsfartsberedskap blir ivaretatt av et eget beredskaps-

sekretariat i Norges Rederiforbund med støtte fra *Skipsfartsstyret* som under krise- og krigsforhold skal være et rådgivende organ for myndighetene.

Resultatrapport 1997

Skipsfartssamarbeidet innen NATO er særlig fulgt opp gjennom deltakelse i Planning Board for Ocean Shipping (PBOS) som blant annet har behandlet saker om effektivisering av krisehåndtering og system for å skaffe sivile skipsressurser til allierte militære formål, sivilt-militært samarbeid og bruk av sivile skipsfartseksperter i planleggingsarbeidet. Departementet og Skipsfartens Beredskapssekretariat har deltatt på nasjonale møter, seminarer og øvelser og tilsvarende beredkapsarrangementer i regi av NATO. Vedlikehold av NORTRASHIP-organisasjonen er gjennomført, blant annet ved rulleføring av personell, utpeking av nye havnerepresentanter, inspeksjon av materiell m.v. Det er utarbeidet og implementert et dataprogram (plotteprogram) som gjør det mulig for Skipsfartens Beredskapssekretariat og myndighetene å ha et godt oversiktsbilde av utenriksflåten sine posisjoner i krisesituasjoner.

Mål og strategier

Det er en overordnet målsetting å tilpasse skipsfartsberedskapet til endrede sikkerhetspolitiske forutsetninger og utvikle mer fleksible krisehåndteringsmekanismer blant annet for å håndtere regionale konflikter, NATO og FN-operasjoner m.m. Dette innebærer:

- videreutvikle systemet for rekvisisjon av handelsflåten i krig med sikte på å gjøre dette mer fleksibelt
- videreutvikle organisasjonen for administrasjon av den norske handelsflåten i krig (NORTRASHIP) med sikte på å gjøre den mer fleksibel, og for å kunne benytte deler av organisasjonen i krisesituasjoner
- bidra til å framskaffe effektiv og fleksibel transportstøtte for militære operasjoner under kriser i fredstid og i krig
- legge forholdene til rette for at nødvendige transportressurser til sivile og militære formål kan skaffes til veie hvis markedsmekanismene svikter
- skape forståelse i skipsfartsnæringen for nødvendigheten av egne krisehåndteringsplaner.

Budsjettforslag 1999

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget kr 600 000 under denne posten 1999. Midlene vil bli benyttet til gjennomføring av kurs og øvelser nasjonalt og i NATO-regi og til godtgjøring i forbindelse med møtevirksomhet i Skipsfartsstyret.

Post 70 Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat

De utgifter som påløper for Norges rederiforbund i tilknytning til Skipsfartens beredskapssekretariat, skal dekkes i form av tilskudd. Målsettingen med tilskuddet er:

- å sørge for at Skipsfartens Beredskapssekretariat, på vegne av staten, opprettholder, videreutvikler og øver beredskapssystemer for skipsfarten
- at Norge deltar i NATOs planlegging og virksomhet innen skipsfart og er representert i annen virksomhet nasjonalt og internasjonalt rettet mot skipsfartsberedskap
- at Skipsfartens Beredskapssekretariat er bindeledd mot rederinæringen og skaper forståelse for betydningen av beredkapsarbeid.

Følgende oppfølgingskriterier skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse:

- videreutvikling av planverk og beredkapsorganisasjonen, herunder NORTRASHIP
- antall øvelser av beredkapsorganisasjonen
- framdrift i saker til behandling i NATOS sjøtransportkomite og andre fora innen transport- og skipsfartsberedskap.

For 1999 foreslås bevilget 2,8 mill. kroner som tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat.

Nærings- og handelsdepartementet

tilråd:

1. I proposisjonen om statsbudsjettet for 1999 føres opp de summer som er nevnt i framlagte utkast:

a. Sum utgifter under kap. 900-993, 2420 og 2460	kr	38 200 325 000
b. Sum inntekter under kap. 3900-3990, 5320, 5460, 5620 og 5656	kr	38 146 950 000

**Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 1999,
kapitlene 900-993, 2420, 2460, 3900-3990, 5320, 5460, 5620 og 5656**

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Administrasjon				
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)			
	01 Driftsutgifter	101 500 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	22 750 000		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	14 400 000		138 650 000
	Sum Administrasjon			138 650 000
Infrastruktur og kompetanseoverføring				
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)			
	01 Driftsutgifter	129 000 000		129 000 000
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)			
	01 Driftsutgifter	71 900 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	100 000		72 000 000
0903	Standardisering			
	70 Tilskudd	39 000 000		39 000 000
0910	Statens veiledningskontor for oppfinnere			
	01 Driftsutgifter	7 900 000		
	70 Utviklingsarbeider og stipend, <i>kan overføres</i>	7 800 000		15 700 000
0911	Bedriftsrettet kompetanseoverføring			
	70 Teknologisk Institutt	43 000 000		
	71 Veiledningsinstituttet i Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	30 500 000		
	74 Norsk Designråd	9 000 000		
	75 EUs SMB-program, <i>kan overføres</i>	4 500 000		
	76 Euro Info	4 300 000		
	77 Program for økonomisk/administrativ rådgivning	20 000 000		111 300 000
	Sum Infrastruktur og kompetanseoverføring			367 000 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Forskning og utvikling				
0920	Norges forskningsråd			
	50 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	809 000 000		809 000 000
0922	Norsk Romsenter			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	236 300 000		236 300 000
0923	Forsknings- og utviklingskontrakter			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	137 800 000		137 800 000
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	9 000 000		9 000 000
0926	Spesielle IT-tiltak			
	70 År 2000-problematikken, <i>kan overføres</i>	40 000 000		
	71 Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, <i>kan overføres</i>	25 000 000		
	72 Tilskudd til sertifisering av IT-sikkerhet, <i>kan overføres</i>	5 000 000		70 000 000
	Sum Forskning og utvikling			1 262 100 000
Geologi og mineralressursforvaltning				
0932	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3932)			
	01 Driftsutgifter	97 000 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	26 200 000		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 000 000		
	70 Tilskudd til sekretariat for IUGS	800 000		128 000 000
0933	Bergvesenet (jf. kap. 3933)			
	01 Driftsutgifter	7 600 000		
	30 Sikring av gruveåpninger, <i>kan overføres</i>	200 000		
	31 Tiltak mot avrenning fra nedlagte gruver, <i>kan overføres</i>	3 200 000		
	70 Tilskudd til prospektering, <i>kan overføres</i>	3 000 000		14 000 000
	Sum Geologi og mineralressursforvaltning			142 000 000
Sjøfartsforvaltning				
0941	Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen (jf. kap. 3941)			
	01 Driftsutgifter	182 600 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	10 000 000		
	70 Hjemsending av sjøfolk	1 500 000		
	72 Tilskudd til NOx-tiltak, <i>kan overføres</i>	6 500 000		200 600 000
0942	Skipsregistrene (jf. kap. 3942)			
	01 Driftsutgifter	6 600 000		6 600 000
0947	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk			

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	50 000 000	50 000 000
0948		Ventelønn		
	01	Driftsutgifter	1 500 000	1 500 000
		Sum Sjøfartsforvaltning		258 700 000
Aksjeselskaper				
0951		Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S		
	70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	62 000 000	62 000 000
0952		Svalbard Samfunnsdrift og Næringsutvikling		
	70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	50 000 000	50 000 000
0953		Kings Bay AS		
	70	Tilskudd	27 000 000	27 000 000
		Sum Aksjeselskaper		139 000 000
Næringsutvikling og -finansiering				
0961		Reiselivstiltak		
	01	Driftsutgifter	5 000 000	
	70	Tilskudd til internasjonal markedsføring	82 000 000	
	71	Tilskudd til Norske Vandrerrhjem	200 000	87 200 000
0966		Støtte til skipsbygging		
	50	Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter	507 500 000	
	70	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av skip og mobile rigger, <i>overslagsbevilgning</i>	1 500 000	
	72	Rentestøtte ved langtidsfinansiering av innenlandske leveringer av fiskebåter, <i>overslagsbevilgning</i>	3 000 000	512 000 000
		Sum Næringsutvikling og -finansiering		599 200 000
Eksportfremme og internasjonalisering				
0970		Internasjonaliseringstiltak		
	70	Eksportfremmende tiltak, <i>kan overføres</i>	190 000 000	
	71	Internasjonalt teknologisamarbeid	16 000 000	
	72	Norsk deltakelse i EXPO 2000	20 000 000	226 000 000
0971		Eksportfinans ASA		
	70	Tilskudd	53 000 000	53 000 000
0972		Internasjonale investeringstiltak		
	70	Nordisk investeringsprogram i Baltikum, <i>kan overføres</i>	16 000 000	
	92	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	29 000 000	45 000 000
		Sum Eksportfremme og internasjonalisering		324 000 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Sivilt beredskap under Nærings- og handelsdepartementet				
0990	Industri- og forsyningsberedskap			
	01 Driftsutgifter	8 375 000		8 375 000
0993	Skipsfartsberedskap			
	01 Driftsutgifter	600 000		
	70 Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat	2 800 000		3 400 000
	Sum Sivilt beredskap under Nærings- og handelsdepartementet			11 775 000
Statsbankene				
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)			
	50 Utviklingstilskudd, fond	198 100 000		
	51 Tapsfond for lån innvilget i budsjetterminen	65 000 000		
	52 Tapsfond på garantier innvilget i budsjetterminen	10 000 000		
	53 Tapsfond, såkornkapitalfond	40 000 000		
	54 Prosjektutviklingstilskudd, fond	25 000 000		
	70 Administrasjon, <i>kan overføres</i>	100 000 000		
	71 Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	9 800 000		
	90 Lån til grunnfinansieringsordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	26 050 000 000		
	91 Lån til risikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	5 500 000 000		
	93 Såkornkapitalfond	160 000 000		
	94 Lån til lavrisikolåneordningen, <i>overslagsbevilgning</i>	2 750 000 000		34 907 900 000
	Sum Statsbankene			34 907 900 000
Statens forretningsdrift				
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt			
	24 Driftsresultat			
	1 Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	- 31 500 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	31 500 000		
	50 Tilskudd til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum ordningen	50 000 000		50 000 000
	Sum Statens forretningsdrift			50 000 000
Sum departementets utgifter				38 200 325 000

Inntekter

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)			
	02 Ymse inntekter		1 200 000	1 200 000
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)			
	01 Patentavgifter	82 600 000		
	02 Varemerkeavgifter	32 000 000		
	03 Mønsteravgifter	2 400 000		
	04 Forskjellige avgifter	5 000 000		
	05 Inntekt av informasjonstjenester	4 000 000		126 000 000
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)			
	01 Justergebyrer	35 500 000		
	03 Kontroll- og godkjenningssgebyr	13 000 000		
	04 Oppdragsinntekter	100 000		48 600 000
3932	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 932)			
	01 Oppdragsinntekter	10 000 000		
	02 Tilskudd til samarbeidsprosjekter	16 200 000		
	03 Ymse inntekter	600 000		26 800 000
3933	Bergvesenet (jf. kap. 933)			
	01 Produksjonsavgifter m.v.	1 000 000		
	02 Ymse inntekter	10 000		1 010 000
3941	Sjøfartsdirektoratet med Skipskontrollen (jf. kap. 941)			
	01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	83 000 000		
	03 Diverse inntekter	1 000 000		
	04 Gebyrer for skip i NIS	43 140 000		
	05 Inntekter av velferdstiltak	3 000 000		130 140 000
3942	Skipsregistrene (jf. kap. 942)			
	01 Gebyrer NOR	4 200 000		
	02 Gebyrer NIS	5 300 000		9 500 000
3975	Statens varekrigsforsikring			
	90 Tilbakeføring	1 500 000 000		1 500 000 000
3990	Industri- og forsyningsberedskap			
	01 Salgsinntekter	1 600 000		1 600 000
5320	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)			
	50 Tilbakeføring av utviklingstilskudd	5 000 000		
	51 Tilbakeføring fra tapsfond	5 000 000		
	71 Garantiprovisjon, grunnfinansieringsordningen	200 000		
	72 Låneprovisjon, grunnfinansieringsordningen	26 000 000		
	73 Låneprovisjon, risikolåneordningen	12 500 000		
	74 Låneprovisjon, lavrisikolåneordningen	400 000		
	80 Tilbakeføring av tilskudd til egenkapitalordning	140 000 000		
	90 Avdrag på utestående fordringer, grunnfinansieringsordningen	26 500 000 000		
	91 Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen	5 355 000 000		
	92 Avdrag på utestående fordringer, lavrisikolåneordningen	2 180 000 000		34 224 100 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt			
	50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen		5 000 000	
	71 Tilbakeføring fra gammel portefølje		275 000 000	280 000 000
	Sum Ordinære inntekter			36 348 950 000
Renter og utbytte m.v.				
5620	Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)			
	80 Renter, grunnfinansieringsordningen		358 000 000	
	81 Renter, risikolåneordningen		140 000 000	
	82 Renter, lavrisikolåneordningen		23 000 000	
	83 Utbytte, grunnfinansieringsordningen og lavrisikolåneordningen		30 000 000	
	84 Utbytte, egenkapitalordningen		50 000 000	
	85 Rentemargin risikolåneordningen		40 000 000	641 000 000
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning			
	80 Utbytte		1 157 000 000	1 157 000 000
	Sum Renter og utbytte m.v.			1 798 000 000
Sum departementets inntekter				38 146 950 000

II

Tilsagnsfullmakter

1.

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 1999 kan:

1. gi tilsagn for inntil kroner 2 500 000 utover gitt bevilgning under kap. 900, post 21
2. gi tilsagn for inntil kroner 750 000 utover gitt bevilgning under kap. 910, post 70
3. gi tilsagn for inntil kroner 107 500 000 utover gitt bevilgning under kap. 920, post 50
4. gi tilsagn for inntil kroner 1 400 000 utover gitt bevilgning under kap. 922, post 70
5. gi tilsagn for inntil kroner 140 000 000 utover gitt bevilgning under kap. 923, post 70
6. gi tilsagn for inntil kroner 75 000 000 utover gitt bevilgning under kap. 2420, post 54.

2.

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 1999 kan gi Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidig underskudd på avregningskontoen for den eksportkredittordningen som Stortinget vedtok 27. april 1978, jf. Innst S nr 228 for 1977-78, den såkalte 108-ordningen. Fullmakten gjelder for samlede framtidige underskudd som oppstår som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 1999. Fullmakten har som forutsetning at:

- Eksportfinans ASA fram til 31. desember 1999 kan gi tilsagn om lån ved eksport av andre kapitalvarer, dvs. kapitalvarer eksklusiv skip på minst 1 000 bruttotonn eller ombygginger av skip på minst 1 000 bruttotonn, til de gunstigste rentevilkår og kredittider som OECD (Consensus-reglene) tillater
- de enkelte innlån til Eksportfinans ASA under ordningen må godkjennes av Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet kan for øvrig utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen.

III

Garantifullmakter

1.

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 1999 kan:

1. gi Statens nærings- og distriktsutviklingsfond fullmakt til å gi nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 188 mill. kroner
2. gi garanti for låneopptak til Svensk-norsk Industrifond for inntil motverdien av SEK 80 000 000
3. gjennom Garanti-Instituttet for Eksportkreditt gi garanti for nye tilsagn og gammelt ansvar på inntil 30 000 mill. kroner ved eksport og ved investeringer i utlandet etter regler vedtatt av Stortinget 4. november 1994, med senere endringer
4. gjennom Garanti-Instituttet for Eksportkreditt gi garantier for eksport til og investeringer i SUS-landene og i de baltiske stater innenfor en total ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar som ikke må overstige 3 000 mill. kroner
5. gjennom Garanti-Instituttet for Eksportkreditt gi tilsagn om garantier på inntil 900 mill. kroner ved investeringer i og eksport til utviklingsland etter regler vedtatt av Stortinget i juni 1996, jf. Innst S nr 238 for 1995-96.

2.

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementets fullmakt til å garantere overfor Norsk Jern Eiendom A/S at selskapet skal holdes skadesløs for eventuelle framtidige kostnader som følge av pålegg fra Statens forurensningstilsyn knyttet til miljøforurensninger på tomta som kan tilbakeføres til virksomheten ved Norsk Koksverk A/S, forlenges med uendret ramme - inntil 10 mill. kroner - fram til 31. desember 2000.

IV

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 1999 kan gi tilsagn til Institutt for energiteknikk om dekning av forsikringsansvar for inntil 60 000 000 spesielle trekkrettigheter (SDR) overfor tredjeperson ved uhell ved instituttets atomreaktorer.

V**Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning**

Stortinget samtykker i at:

1. Justervesenet i 1999 kan utgiftsføre oppdragsutgifter under kap. 902 Justervesenet, post 21 Spesielle driftsutgifter, utover foreslått bevilgning mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902 Justervesenet, post 04 Oppdragsinntekter, knyttet til eksterne oppdrag innenfor en ramme på 4 mill. kroner
2. Nærings- og handelsdepartementet i 1999 kan utgiftsføre refusjonsutbetalinger for utførte miljøtiltak på tomte til tidligere Norsk Koksverk A/S innenfor gitt tilsagnsramme uten bevilgning under kap. 955 Norsk Koksverk, post 71 Refusjon for miljøtiltak
3. Nærings- og handelsdepartementet i 1999 kan utgiftsføre refusjonsutbetalinger for utførte miljøtiltak på tomte til Norsk Jern Eiendom A/S innenfor gitt tilsagnsramme uten bevilgning under kap. 956 Norsk Jern Eiendom A/S, post 70 Refusjon for miljøtiltak.

VI**Ordninger for sertifisering av IT-sikkerhet**

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet etablerer to ordninger for sertifisering av IT-sikkerhet, en for produkter og systemer og en for organisasjoner, i tråd med det opplegg som er skissert under kap. 926, post 72 i proposisjonen.